

HANDLINGAR
RÖRANDE
FINSKA SKOLVÄSENDETS HISTORIA.

MED UNDERSTÖD AF ALLMÄNNA MEDEL I TRYCK UTGIFNA

AF

K. G. LEINBERG,

PROFESSOR.

FJERDE SAMLINGEN.

HELSINGFORS, 1901.

Utg:s förlag.

PACIFIC LUTHERAN
THEOLOGICAL SEMINARY
LIBRARY

HANDLINGAR

RÖRANDE

FINSKA SKOLVÄSENDETS HISTORIA.

MED UNDERSTÖD AF ALLMÄNNA MEDEL I TRYCK UTGIFNA

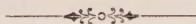
AF

K. G. LEINBERG,

PROFESSOR.

FJERDE SAMLINGEN.

HELSINGFORS,

HUFVUDSTADSBLADETS NYA TRYCKERI

1901.

DK 446

154

v. 4

PACIFIC LUTHERAN
THEOLOGICAL SEMINARY
LIBRARY

NO 13 '63

18423

Förord.

Samma förmån, som vid publicerandet af dessa Handlingars trenne föregående samlingar, åren 1884, 1887 och 1889, kommit utg. till del, har äfven denna gång varit honom beskärd genom ett af Kejsrerliga Senaten för Finland höggunstigt beviljad tryckningsbidrag, hvilket utg. utbeder sig att med största tacksamhet få främst omnämna.

Dernäst beder jag få hembära min ödmjuka tacksägelse till alla de högt aktade embetsmän i svenska och finska arkiver, genom hvilkas tjenstvillighet tillgång beredts mig till de handlingar, som här framläggas.

Föreliggande samling handlingar skiljer sig från de förut utgifna derigenom, att denna innefattar äfven akter, som tillkommit efter Finlands skilsmässa från Sverige, dock endast från den tid, hvarunder ännu Kongl. Gymnasii- och Scholæ ordningen af den 4 Febr. 1724 var gällande i vårt land.

Under nästnämnda tid efter 1809 träffades vidlyftiga anstalter för att i följd af skilsmässan bereda en ny tingens ordning inom Finlands elementarläroverk. På allerhögsta befallning tillsattes efter hvarandra trenne särskilda Commissioner för reglerande af de allmänna undervisningsanstalterna i Finland. Till först förordnades genom kejsrerl. kungörelsen af den 7 september 1814 om tillsättandet af en sådan Commission, hvilken dock, innan den hunnit slutföra sitt uppdrag, upplöstes likaledes genom Nädig kungörelse af den 7 mars 1825, hvarigenom tillika en ny Commission tillsattes i den förras ställe. Efter att den 15 november 1826 ha blifvit färdig med sitt betänkande och sitt förslag till en ny gymnasii- och skolordning, fick samma Commission, på derom gifven Nädig befallning, ånyo sammanträda den 20 juni 1829 och afgaf ett nytt mycket modifieradt betänkande den 3 november s. å. Härmed voro dock ännu icke de nödiga förberedelserna afslutade, utan blef en ny Commission för reglering af gymnasii- och skolverket i Finland tillsatt den 27 januari 1835, hvilken komité afgaf sitt utlåtande och sitt förslag till ny gymnasii- och skolordning den 24 juli nästnämnda år. Derefter

var ärendet ännu under 8 års förlopp föremål för omfattande öfverläggningar inom landets Styrelse, tills slutligen Hans Kejsrerliga Majestäts Nådiga Gymnasii- och Skolordning för Storfurstendömet Finland, gifven i Helsingfors den 6 November 1843, publicerades i Hans Kejsrerliga Majestäts Höga Namn (men icke enligt Hans Eget Beslut) af Dess tillförordnade Senat för Finland. — Af handlingar, som finnas i behåll från dessa trenne Skol- Commissioners verksamhet, har det syntts lämpligt att i denna samling intaga några, hvilka röra vårt skolväsendes historia, intill dess den sista af nämnda Commissioner åtskildes.

Med hänvisning till de i Tredje Samlingen af dessa Handlingar, sidd. 351—352, lemnade underrättelser om Porthans „Utkast till Undervisning för Informatorer“ får utg. ännu angående den här publicerade fortsättningen meddela följande:

Af min mångårige vän, framlidne kanslirådet Carl Gustaf Borg († 1895) utsedd till den ene af utredningsmännen i hans bo, hade jag lyckan att bland den bortgångnes efterlemnade papper anträffa en sedermera till Finlands Statsarkiv öfverlemnad handskrifven volym om 122 pagg. 4:o med titel: „Underrättelse för en Informator Rörande hans skyldigheter och rätta förhållande utgifvit af Herr Professoren Henrik Gabriel Porthan i Åbo år 1783 om våren. Afskrefne af J. J. Frosterus“ På samma volyms omslag förekommer dessutom titeln: „Om Informations Wetenskapen utgifvit 1783 om våren.“

Genom denna handskrifts uppdagande, hvars 87 första sidor motsvara den härförinnan offentliggjorda delen af Porthans pedagogik, har tillfälle vunnits att förfullständiga samme författares efter förut kända afskrifter publicerade „instruction för informatores“. Att det Porthanska informationsutkastet dock ej varit afslutadt med denna tidigare publikation, visar sig tydligt deraf, att dess didaktiska del i afseende på de särskilda läroämnena hänför sig endast till: Innanläsningen och Handstilen (VI Stycket), Geographien (VII Stycket) och Historien (VIII Stycket). Såsom ett mycket välkommet komplement härtill torde därför få anses det här nu publicerade tillägg, innefattande tre stycken, nämligen: Om räkningen (IX Stycket), Om Språk i gemen (X Stycket) och Om Latinen (XI Stycket). Hurvida den Porthanska didaktiken innefattat ännu flera stycken, måste öfverlemnas åt framtiden att uppvisa, för den händelse, att yttermera något lyckligt fynd beträffande den celebre professors föreläsningar i pedagogik komme att göras.

Helsingfors i Augusti 1901.

K. G. L.

Innehåll.

	Sid.
1. 1547, 20 Maj. Konung Gustafs förskrift för Knutt Jonson till Thommas Jonson om någon del, som M. Michel scholemestere honom skall förhålla efter framlidne M. Peder Sille. (S. R. *)	1.
2. 1556, 4 Mars. Underhållsbref för skolmästaren i Åbo M. Erik Herkepä. (F. S.)	1.
3. 1557, 8 April. Hertig Johans underhållsbref för skolmästaren i Helsingfors Bertil Christoffersson. (F. S.)	2.
4. " 10 Maj. Skolmästaren Bertil Christofferssons qvitto å bekommet underhåll. (F. S.)	2.
5. " 13 Aug. Skolmästaren Erik Herkepäs qvitto å bekommet underhåll. (F. S.)	3.
6. 1558, 12 Nov. Kyrkopresten i Helsingfors Bertil Christofferssons qvitto å underhåll. (F. S.)	3.
7. 1559, 18 Maj. Underhållsbref för skolmästaren i Åbo Henrik Jacobi. (S. K.)	3.
8. 1560, 20 Juni. Underhållsbref för Mester Erik Herkepä. (S. K.)	4.
9. " 14 Nov. Skolmästaren Henrik Larssons qvitto å bekommet underhåll. (F. S.)	5.
10. " Skolrektorn i Åbo Henrici Jacobi qvitto å bekommet underhåll. (F. S.)	5.
11. 1561 o. 1562. Skolmästaren i Helsingfors Bertil Christofferssons qvitto å bekommet underhåll. (F. S.)	5.

---

*) B. D. betecknar: Borgå Domkapitels arkiv. F. S. = Finlands statsarkiv. H. B. = Universitets biblioteket i Helsingfors. K. B. = Kungliga biblioteket i Stockholm. L. K. = Lojo kyrkoarkiv. N. K. = Nådendals kyrkoarkiv. R. K. = Raumo kyrkoarkiv. S. B. = Skoklosters bibliotek. S. K. = Svenska kammarsarkivet. S. R. = Svenska riksarkivet. U. B. = Upsala universitets bibliotek. Å. D. = Åbo Domkapitels arkiv.

	Sid.
12. 1563, 8 April. Skolmästaren i Helsingfors Johannis Michaelis qvitto & bekommet underhåll. (F. S.)	6.
13. 1564, 25 April. Underhållsbref för skolmästaren i Viborg Lars Petri. (F. S.)	6.
14. 1566, 17 April. Qvitto & bekommet underhåll för någre lärare vid Åbo skola. (F. S.)	7.
15. 1568, 15 Nov. Underhållsbref för skolmästaren i Åbo Jakob Petri. (F. S.)	8.
16. 1569, 3 Juni. Underhållsbref för skolmästaren i Helsingfors Peder Thomæ (F. S.)	8.
17. 1570, 22 April. Underhållsbref för skolmästaren i Viborg Lars Petri. (S. R.)	9.
18. 1571, 13 Juli. Förläningsbref på Koskis hemman och Hahdenniemi äng för skolmästaren i Åbo Jakob Petri. (F. S.)	10.
19. 1573, 7 April. Skolmästaren i Åbo Jacobi Petri qvitto & bekommet underhåll. (F. S.)	10.
20. 1574, 29 Sept. Underhållsbref för skolmästaren i Helsingfors Simon Laurentii. (F. S.)	11.
21. 1575, 8 Juni. Frihetsbref på ett hemman för skolmästaren i Åbo Jakob Petri. (F. S.)	11.
22. Sannolikt 1577. Underdånig supplik af Magnus Jacobi rörande en skolas inrättande i Österbotten. (S. R.)	12.
23. 1577, 19 Juni. Förnyadt underhållsbref för skolmästaren i Åbo Jakob Petri. (F. S.)	13.
24. 1578, 28 Juni. Skolmästaren i Åbo Jacobi Petri qvitto & bekommet underhåll. (F. S.)	14.
25. 1579, 11 Sept. Underhållsbref för skolmästaren i Helsingfors Hans Olai. (F. S.)	14.
26. 1582, 13 Okt. Collationsbref för skolmästaren i Viborg Erik Olai. (F. S.)	15.
27. „ 13 Okt. Underhållsbref för skolmästaren i Viborg Erik Olai. (F. S.)	16.
28. 1584, 5 Juli. Underhållsbref för skolmästaren i Åbo Jakob Petri. (F. S.)	16.
29. 1588, 30 Febr. Bref om ersättning för icke levererad underhåll åt skolmästaren i Helsingfors Henricus [Witthica]. (F. S.)	17.
30. 1589, 20 April. Skolrektorn i Åbo Gregorius Martini Teits supplik angående sitt underhåll. (S. R.)	18.
31. 1591, 15 Juli. Kon. Johan III:s skyddsbref för djeknarne i Åbo skola. (F. S.)	20.

32.	1591, 26 Okt.	Underhållsbref för skolmästaren i Björneborg Lars Johannis. (F. S.)	21.
33.	1594, 8 Maj.	Frihetsbref på ett hemman för Josephus Canuti. (F. S.)	21.
34.	1595, 22 Mars.	Underhållsbref för läsemästaren i Åbo, M. Marcus Henrici Helsingius. (F. S.)	22.
35.	1597, 1 Dec.	Underhållsbref för skolmästaren i Viborg Christianus Bartholdi. (F. S.)	23.
36.	1599, 20 Dec.	Underhållsbref för skolmästaren i Åbo M. Marcus Henrici Helsingius. (F. S.)	23.
37.	1600, 8 Okt.	Underhållsbref för skolmästaren i Åbo M. Marcus Henrici Helsingius. (F. S.)	24.
38.	” 8 Okt.	Underhållsbref för skolmästaren i Björneborg. (F. S.)	24.
39.	” 30 Okt.	Bref om vederlag för skolmästaren i Åbo M. Marcus Henrici Helsingius. (F. S.)	25.
40.	1601, 11 Jan.	Skolmästaren i Raumo Matthiæ Gregorii qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	26.
41.	” 15 April.	Öppet bref och svar på undersåtarnes i Österbotten skrifvelse. (S. R.)	26
42.	” 23 Dec.	Skolmästaren i Viborg Christiani Bartholdi qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	28.
43.	1602, 10 Febr.	Underhållsbref för skolmästaren i Björneborg Jacobus Canuti. (F. S.)	29.
44.	” 25 Juni.	Skolmästaren i Åbo Marci Henrici qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	29.
45.	1604, 12 Juli.	Skolmästaren i Åbo Marci Henrici qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	29.
46.	1605, 26 Juni.	Skolmästaren i Raumo Gregorii Clementis qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	30.
47.	” 23 Sept.	Anordning å underhåll för skolmästaren i Åbo M. Marcus Henrici Helsingius. (F. S.)	30.
48.	” 16 Okt.	Skolmästaren i Viborg Nicolai Magni qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	31.
49.	” 3 Nov.	Skolmästaren i Helsingfors Michael Bartholdi Gunnæri qvitto å bekommet underhåll. (F. S.)	31.
50.	1606, 8 Jan.	Conrector i Åbo skola Michael Corneli qvitto å bekommet underhåll. (F. S.)	32.
51.	” 8 Jan.	Theologie lektorn i Åbo Joachim Stutæi qvitto å bekommet underhåll. (F. S.)	32.
52.	” 11 April.	Skolmästaren i Björneborg Jacobi Canuti qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	33.

	Sid.
53. 1606, 24 Maj. Skolrektorn i Viborg Nicolai Magni qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	33.
54. " 19 Okt. Anordning på underhåll för conrector i Åbo skola Michael Cornelii. (F. S.)	34.
55. " 10 Dec. Frihets- och underhållsbref för skolmästaren i Viborg M. Christiani Bartholdi enka och hennes barn. (F. S.)	34.
56. 1607, 20 Mars. Theol. lektorn i Åbo Joachim Stutæi qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	36.
57. " 14 Juli. Utdrag ur en memorials sedel af Helsingfors stads inbyggare. (S. R.)	36.
58. " 14 Juli. Anordning på underhåll för skolmästaren i Helsingfors Marcus Caspari. (F. S.)	37.
59. " 8 Sept. Conrector i Åbo Michael Cornelii qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	38.
60. 1608, 20 Febr. Collationsbref för Michael Cornelii å conrectorstjensten vid Åbo skola. (F. S.)	39.
61. " 12 Mars. Underhållsbref för skolmästaren i Björneborg Jacobus Canuti. (F. S.)	40.
62. " 7 April. Underhållsbref för skolmästaren i Åbo Marcus Henrici Helsingius o. a. (F. S.)	40.
63. " 2 Maj. Anordning på underhåll för conrector i Åbo skola Michael Cornelii. (F. S.)	42.
64. " 3 Maj. Theol. lektorn i Åbo M. Joachimus Matthiæ Stwts qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	42.
65. " 10 Juni. Skolmästaren i Åbo Marci Henrici qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	43.
66. " 8 Juli. Anordning på underhåll för conrector i Åbo Michael Cornelius. (F. S.)	43.
67. " 4 Okt. Conrector i Åbo Mich. Cornelii qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	44.
68. " 10 Okt. Theol. lektorn i Viborg Simon Johannis Carelii qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	44.
69. 1609, 27 Jan. Anordning på underhåll för skolmästaren i Helsingfors Erik Erici. (F. S.)	45.
70. " 9 April. Anordning på underhåll för conrector i Åbo Michael Cornelii. (F. S.)	46.
71. " 16 Juli. Frihetsbref på ett hemman för skolmästaren i Åbo Marci Henrici enka Gunborg. (F. S.)	46.
72. " 23 Sept. Qvitto af 2 delegerade från Åbo skola på bekommen almosa. (F. S.)	47.
73. " 6 Nov. Anordning på underhåll för skolmästaren i Helsingfors Ericus Erici. (F. S.)	47.

74. 1609, 3 Dec. Anordning på underhåll för skolmästaren i Raumo Gregorius Clementis. (F. S.) . . . . . 48.
75. 1610, 5 Mars. Bref om tullfrihet å vin för skolmästaren i Viborg M. Nicolaus Magni och herr Simon. (F. S.) . . . . . 48.
76. " 24 Maj. Skolmästaren i Åbo M. Joachim Stutæi qvitto på bekommet underhåll. (F. S.) . . . . . 49.
77. " 3 Juli. Skolmästaren i Raumo Gregorii Clementis qvitto på bekommet underhåll. (F. S.) . . . . . 49.
78. " 6 Aug. Conrector i Åbo Michael Corneli qvitto på bekommet underhåll. (F. S.) . . . . . 50.
79. " 20 Aug. Theol. lektorn i Åbo Gabriel Petri Melartopæi qvitto på bekommet underhåll. (F. S.) . . . . . 50.
80. 1612, 21 Mars. Conrector i Åbo Michael Corneli qvitto på bekommet underhåll. (F. S.) . . . . . 51.
81. " 13 Maj. Interims underhållsbref för theol. lektorn i Viborg Andreas Johannis. (F. S.) . . . . . 51.
82. " 6 Juni. Theol. lektorn i Åbo Gabriel Melartopæi qvitto på bekommet underhåll. (F. S.) . . . . . 52.
83. " Okt. Öppet bref för Ericus Frosterus, som skall instruera ungdomen i Uleå skola, på underhåll. (S. R.) . . . . . 53.
84. " 15 Okt. Theol. lektorn i Åbo Melartopæi qvitto på bekommen spannmål och penningar. (F. S.) . . . . . 53.
85. 1613, 3 Juni. Conrector i Åbo Michael Corneli qvitto på bekommet underhåll. (F. S.) . . . . . 53.
86. " 26 Juni. Confirmationsbref på underhåll för skolmästaren i Viborg Christiani Bartholdi enka Anna Larsdotter. (F. S.) . . . . . 54.
87. " 10 Aug. Theol. lektorn i Viborg Andrea Johannis qvitto på sin afidne faders underhåll för 1612. (F. S.) . . . . . 54.
88. " 8 Sept. Anordning på underhåll för theol. lektorn i Åbo M. Gabriel Melartopæus. (F. S.) . . . . . 55.
89. " 15 Sept. Bref med anhållan om tullfrihet för böcker till Åbo skola. (S. R.) . . . . . 55.
90. " 3 Dec. Anordning på underhåll för skolmästaren i Åbo Joachim Stutæus. (F. S.) . . . . . 56.
91. 1614, 15 Maj. Confirmationsbref på underhåll för skolmästaren i Helsingfors Ericus Erici. (F. S.) . . . . . 56.
92. " 18 Okt. Bref om tullfrihet för böcker. (F. S.) . . . . . 57.
93. " 24 Dec. Tullfrihet för skolmästaren i Viborg M. Nicolaus Magni i anl. af bokköp från Tyskland. (F. S.) . . . . . 57.
94. " Skolmästaren i Björneborg Henrici Clementis qvitto på bekommet underhåll. (F. S.) . . . . . 58.

	Sid.
95. 1615, 11 Febr. Anordning på underhåll för conrector i Åbo Michael Corneli. (F. S.)	58.
96. " 23 Febr. Bref om vederlag för skolmästaren i Åbo M. Joachim Stutæus. (F. S.)	59.
97. " 2 Mars. Theol. lektorn i Viborg Andreæ Johannis qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	59.
98. " 1 April. Skolmästaren i Åbo Joachim Stutæi qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	60.
99. " 10 Juni. Skolmästaren i Raumo Gregorii Clementis qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	60.
100. " 3 Juli. Bref om vederlag för theol. lektorn i Åbo M. Gabriel Melartopæus. (F. S.)	61.
101. " 1 Aug. Anordning på underhåll för theol. lektorn i Åbo Gabriel Melartopæus. (F. S.)	61.
102. " 12 Dec. Anordning på underhåll för skolmästaren i Björneborg Henricus Clementis. (F. S.)	62.
103. " 22 Dec. Skolmästaren i Helsingfors Ericus Erici Alftani qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	62.
104. 1616, 2 Aug. Skänk af 100 Daler åt Viborgs skolmästare. (S. R.)	63.
105. " 17 Dec. Bref med anhållan om lindring i utlagan för skolmästaren i Björneborg Henricus Clementis. (F. S.)	63.
106. 1617, 29 Mars. Skolmästaren i Raumo Gregorii Bartholomæi qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	64.
107. " 1 April. Qvitto på bekommet understöd af 2 blinde personer. (F. S.)	65.
108. " 19 April. Intercession af biskop Ericus Erici för skolmästaren i Björneborg Henricus Clementis. (F. S.)	65.
109. 1619, 9 Sept. Theol. lektorn i Åbo Erici Erici qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	66.
110. " 26 Sept. Bref om efterskänt utlaga för skolmästaren i Åbo Gabriel Melartopæus. (F. S.)	67.
111. 1621, 16 Febr. Conrector i Åbo skola Sigfridi Henrici qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	67.
112. " 5 Juni. Confirmationsbref för skolmästaren i Helsingfors M. Michael Johannis Savonius. (F. S.)	68.
113. 1623, 22 Aug. Skyddsbref för skolrektorn i Åbo Gabriel Melartopæus. (S. R.)	68.
114. 1624, 20 Jan. Skolmästaren i Björneborg Henrici Clementis qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	69.
115. " 9 Maj. Skolmästaren i Raumo Gregorii Bartholomæi qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	69.

	Sid.
116. „ 1 Dec. Skolmästaren i Uleåborg Jeremiæ Matthæi qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	70.
117. 1625, 4 Jan. Till herr Nils Bielke för skolmästaren i Åbo angående hans underhåll. (S. R.)	70
118. „ 4 Febr. Anordning på underhåll åt skolmästaren i Raumo Gregorius Bartholomæi. (F. S.)	71.
119. „ 8 Febr. Anordning på underhåll för skolrektorn i Åbo M. Gabriel Melartopæus. (F. S.)	71.
120. „ 22 Juni. Fullmakt för kapellmästaren Jakob Schmitt att uppsöka unga drängar i skolorna för att bruka dem till musikanter. (S. R.)	72.
121. „ 17 Nov. Anordning på underhåll för theol. lektorn i Åbo M. Thomas Thomæ Florinus. (F. S.)	73.
122. 1626, 6 Juli. Skolrektorn i Björneborg Henrici Clementis qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	74,
123. „ Skolmästaren i Uleåborg Jeremiæ Matthiæ qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	74.
124. 1627, 3 Sept. Skolrektorn i Åbo Gabriel Melartopæi qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	74.
125. „ 9 Okt. Anordning på underhåll för conrector i Åbo skola Sigfridus Henrici. (F. S.)	75.
126. 1628, 21 Mars. Bref för M. Escillus Petræus att blifva theol. lektor i Åbo. (S. R.)	76.
127. „ 12 Maj. Till bispnen i Åbo för H. Thomas Florinus. (S. R.)	76.
128. „ 19 Nov. Anordning på underhåll för theol. lektorn i Åbo M. Thomas Thomæ Florinus. (F. S.)	77.
129. 1629, 17 Mars. Frihetsbref på ett hemman för skolmästaren i Viborg M. Henrik Martini Fatebur. (F. S.) . .	78.
130. „ 28 Mars. Theol. lektorn i Åbo Thomas Florini qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	78.
131. „ 12 Juni. Skolmästaren i Raumo Johannes Wojolani qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	79.
132. 1630, 22 Maj. Viborgs inbyggares underdåniga supplik om Hollola härads och Borgå läns hänförande till Viborgs stift. (S. R.)	79.
133. „ 24 Aug. Skolrektorn i Björneborg Gregorii Thomæ qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	81.
134. 1630-talet. Inbyggarnes i Björneborg underdåniga supplik om socknars bibehållande under Björneborgs skola. (S. R.)	81.
135. 1631, 24 Mars. Skolrektorn i Åbo Martin Stodii qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	84.

	Sid.
136. 1631, 3 Aug. Collationsbref på theol. lektorstjensten i Viborg för Christianus Winter. (F. S.)	85.
137. " 20 Aug. Biskop Rothovii bref till riksrådet Nils Bielke om skolförhållanden. (K. B.)	86.
138. " 22 Aug. Gymnasiilektorn i Åbo Erics Matthiæ Bothniensis qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	88.
139. 1632, 20 Jan. Theol. lektorn vid Åbo gymnasium Thomas Florini qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	88.
140. " 24 Febr. Bitr. lektorn vid Åbo gymnasium Martin Stodii qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	88.
141. " 21 Juni. Kungabref om inrättande af en politicæ lektorstjenst vid Åbo gymnasium. (F. S.)	89.
142. " 15 Juli. Gymnasiilektorn Erics Bothniensis qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	90.
143. " 19 Okt. Bitr. lektorn vid Åbo gymnasium Martin Stodii qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	90.
144. 1633, 1 Febr. Generalguvernören Johan Skyttes bref om skolafgifts erläggande i Kexholms län. (F. S.)	91.
145. " 5 April. Confirmation för M. Sveno Vigelius på theol. lektorat vid Åbo gymnasium. (S. R.)	92.
146. " 3 Maj. Bitr. lektorn vid Åbo gymnasium Martin Stodii qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	93.
147. " 18 Juni. Bitr. gymnasiilektorn Martin Stodii qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	94.
148. " 30 Juni. Matheseos lektorn vid Åbo gymnasium Boëtius Murenii qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	94.
149. " 23 Sept. Utdrag ur H:nes Maj:ts förklaring på allmogens i Kexholms län klagopunkter. (S. R.)	95.
150. " 28 Okt. Theol. lektorn vid Åbo gymnasium Thomas Florini qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	95.
151. 1634, 9 Jan. Gymnasiilektorn Erics Bothniensis qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	96.
152. " 21 Jan. Matheseos lektorn Boëtius Muurs qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	96.
153. " 15 Maj. Åbo Domkapitels underdåniga supplik om logices lektorn M. Erics Matthiæ utnämning till theol. lektor. (S. R.)	96.
154. " 23 Maj. Gymnasiilektorn Boëtius Murenii qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	97.
155. " 4 Juni. Gymnasiilektorn Thomas Florini qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	98.
156. " 11 Aug. Öppet bref för M. Ericus Forthelius att vara theol. lektor vid Åbo gymnasium. (S. R.)	98.

157.	1634, 13 Dec.	Anordning på underhåll för theol. lektorn vid Åbo gymnasium Sveno Vigelius. (F. S.)	99.
158.	"	Anordning på underhåll för Gymnasirektorn i Åbo Boëtius Muur. (F. S.)	99.
159.	" 13 Dec.	Anordning på underhåll för gymnasiilektorn Ericus Bothniensis. (F. S.)	100.
160.	" 13 Dec.	Anordning på underhåll för M. Martin Stodius. (F. S.)	100.
161.	" 22 Dec.	Gymnasiilektor Matthiæ Bothniensis qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	101.
162.	1635, 16 Jan.	Qvitto på bekommet underhåll för gymnasiilektorn Boëtius Murenii räkning	101.
163.	" 26 Jan.	Gymnasiilektorn Martin Stodii qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	102.
164.	" 14 Mars.	Gymnasiilektorn Johannes Birgeri Orbergii qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	102.
165.	" 10 April.	Gymnasiilektorn Erics M. Bothniensis qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	102.
166.	" 4 Nov.	Anordning på underhåll för gymnasiilektorn Johannes Birgeri Orbergius. (F. S.)	103.
167.	" 16 Nov.	Collation för M. Henrik Boisman att blifva rektor i Viborg. (S. R.)	104.
168.	" 25 Nov.	Fullmakt för M. Claudius Thesslef att vara conrector i Viborg. (S. R.)	105.
169.	" 5 Dec.	Gymnasiilektorn Erics Matthiæ Bothniensis underhålls requisition. (F. S.)	106.
170.	" 15 Dec.	Anordning på underhåll för gymnasiilektorn Johannes Birgeri Orbergius. (F. S.)	106.
171.	" 20 Dec.	Anordning på underhåll för gymnasiilektorn Sveno Vigelius. (F. S.)	107.
172.	1636, 5 Juli.	Utdrag ur Kongl. Maj:ts resolution på samtliga presterskapets punkter. (S. R.)	107.
173.	" 5 Juli.	Öppet bref för M. Martin Stodius att vara theol. lektor vid Åbo gymnasium. (S. R.)	108.
174.	" 29 Juli.	Collation för logices professorn i Dorpat M. Michael Savonius att vara pastor i svenska församlingen dersammastädes. (S. R.)	109.
175.	" 18 Aug.	Till bispnen i Åbo, promotorial för herr Johan Petri Suenander. (S. R.)	109.
176.	" 24 Nov.	Anordning på underhåll för gymnasiilekterne i Åbo Georgius Christophori Alanus och Andreas Nicolai Neocleander. (F. S.)	110.

	Sid.
177. 1637, 6 April. Gymnasiirektorn Martin Stodii qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	111.
178. " 8 och 22 April. Gymnasiirektorn Martin Stodii 2 qvittenser på bekommet underhåll. (F. S.)	111.
179. " 21 Juni. Gymnasiirektorn Johannes Birgeri Orbergii qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	112.
180. " 12 Dec. Till bispén i Åbo för M. Staffan Gallius. (S. R.)	112.
181. " 14 Dec. Anordning på underhåll för gymnasielektorer i Åbo. (F. S.)	113.
182. " Det skolmästaren i Åbo tillagda prebendehemmans i Reso afkastning. (F. S.)	114.
183. 1638, 30 Jan. Inbyggarnes i Raumo supplik om hjälp till sin skola. (S. R.)	115.
184. " 16 Mars. Theol. lektorn Martin Stodii qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	115.
185. " 20 April. Skolmästaren i Björneborg Gregorii Thomæ qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	116.
186. " 24 Juli. Kongl. Maj:ts bref, att några beqväma subjecta skulle sökas ur Åbo gymnasium för att uppvakta såsom auskultanter i hofrätten. (S. R.)	116.
187. " Utdrag ur magistratens i Åbo relation för det collegium, som öfver justitien är deputeradt. (S. R.)	117.
188. 1639, 20 Jan. Patent om den lilla barnskolan vid Tavastehus. (S. R.)	119.
189. " 30 Maj. Till generalguvernören, grefve Peder Brahe om akademien i Åbo. (S. R.)	121.
190. " 15 Juni. Anordning på underhåll för skolmästaren Johannes Magni och collegan Johannes Eliæ i Tavastehus. (F. S.)	122.
191. " 5 Sept. Gymnasielektorn i Åbo Sveno Vigelii qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	123.
192. " 26 Sept. Svar på prostén Boëtii Murenii inlagde punkter. (F. S.)	124.
193. 1640 års stat i Finland i utdrag. (S. R.)	124.
194. " 7 April. Skolmästaren i Björneborg Gregorii Thomæ qvitto på bekommet underhåll. (F. S.)	126.
195. Antagligen från början af 1640-talet. Inbyggarnes i Vasa stad och omgifvande socknar underdåniga supplik om en skolas upprättande i Vasa. (S. R.)	126.
196. 1641, 15 April. Till biskop Rothovius om trivialskolors inrättande i Åbo, Björneborg och Nya Helsingfors. (S. R.)	128.

197. 1641, 15 April. Till biskop M. Gabriel Melartopæus i Viborg om gymnasii inrättande derstädes. (S. R.) . . . 129.
198. „ 9 Aug. Anordning på underhåll för conrector i Nykarleby Nicolaus Olai Ringius. (F. S.) . . . . . 130.
199. Antagligen från 1642. Magistratens och borgerskapets i Vasa underdåniga supplik om underhåll för skolmästaren vid Vasa pedagogi. (S. R.) . . . . . 130.
200. 1642, 25 Febr. Resolution för Vasa stads utskickade. (S. R.) . . . . . 132.
201. „ 21 Maj. Anordning på resterande lön för förre skolmästaren i Helsingfors Nicolaus Magni Hammarman. (F. S.) . . . . . 133.
202. 1643. 12 Dec. Kongl. Maj:ts resolution på borgerskapets i Uleå besvär. (S. R.) . . . . . 133.
203. 1644, 10 Jan. Frihetsbref på ett hemman för skolrektorn i Nykarleby Paulus Marci Bohm. (F. S.) . . . . . 134.
204. „ 2 Maj. Conrector vid Åbo skola Marcus Pauli Sadelari supplik om tillskott till sitt deputat. (S. B.) . . . 135.
205. 1645, 30 Okt. Kongl. Maj:ts svar på Nykarleby stads utskickades supplikationspunkter. (S. R.) . . . . . 137.
206. 1647, 29 Mars. Kongl. Maj:ts resolution på Vasa stads borgerskaps postuler. (S. R.) . . . . . 138.
207. „ 29 Mars. Kongl. Maj:ts resolution på Nykarlebys postuler. (S. R.) . . . . . 138.
208. „ 10 April. Frihetsbref på ett hemman för gymnasii-rektorn i Viborg M. Henrik Boisman. (F. S.) . . . . 139.
209. „ 11 Sept. Frihetsbref på ett hemman för conrector vid Nykarleby skola Nils Ringius. (F. S.) . . . . . 140.
210. „ 23 Dec. Promotorial till biskopen i Åbo för M. Andreas Vlstadius att förhjälpas till Uleå stads rektorat. (S. R.) . . . . . 141.
211. 1648, 27 Juni. Fullmakt för M. Simon Anglenius att blifva rektor i Nykarleby. (S. R.) . . . . . 141.
212. 1649, 11 Juli. Grefve P. Brahes skrifvelse till magistraten i Nykarleby angående trivialskolans bibehållande derstädes. (Å. D.) . . . . . 142.
213. „ 28 Sept. Fullmakt för M. Samuel Hartman att vara professor eloquentiæ i Åbo. (S. R.) . . . . . 143.
214. 1650, 8 April. Confirmationsbref för M. Bartholdus Lacmannus på extraordinarie lektorstjenst vid Viborgs gymnasium. (S. R.) . . . . . 144.
215. „ 19 Okt. Confirmation på Viborgs gymnasium. (S. R.) . . . 145.

	Sid.
216. 1650, 19 Okt. Collation för M. Claes Thesslef på Siikaniemi pastorat att behålla jämte lektoratet. (S. R.)	146.
217. " 20 Okt. Confirmation för skolrektorn i Kexholm på 12 tior spannmål. (S. R.)	147.
218. " 8 Nov. Kongl. Maj:ts förklaring på borgerskapets i Gamla Carleby petita. (S. R.)	147.
219. " 8 Nov. Kongl. Maj:ts förklaring på borgerskapets i Helsingfors petita. (S. R.)	148.
220. " 8 Nov. Kongl. Maj:ts förklaring på borgerskapets i Uleåborg petita. (S. R.)	148.
221. " 8 Nov. Kongl. Maj:ts förklaring på borgerskapets i Nykarleby petita. (S. R.)	149.
222. " 8 Nov. Kongl. Maj:ts förklaring på borgerskapets i Raumo petita. (S. R.)	149.
223. " 16 Nov. Lifsdags frihet på några hemman för M. Claes Thesslef. (S. R.)	150.
224. 1651, 4 Maj. För rektor i Nykarleby M. Simon Anglenius på ett hemman. (S. R.)	150.
225. " 22 Sept. Öppet bref för Laurentius Virgulander om halfva böters tillgift. (S. R.)	151.
226. " 24 Nov. Grefve P. Brahes bref om barnaskolans på Åland upprätthållande. (F, S.)	152.
227. 1652, 26 Jan. Bref om gärder till lärarne vid barnaskolan på Åland. (S. R.)	153.
228. " 20 Dec. Rekommendation för M. Bartollus Laemmanus att bekomma första lediga lägenhet i Viborgs gymnasium. (S. R.)	154.
229. Antagligen snart efter 1652. Invånarnes i Kristinestad underdåniga supplik om bidrag till pedagogens i staden aflöning. (S. R.)	154.
230. 1653, 10 Juni. Grefve P. Brahes bref till Åbo domkapitel om reduktion af lärarepersonalen i Nykarleby trivialskola. (S. R.)	155.
231. 1654, 16 Juni. Magistratens och borgerskapets i Helsingfors underdåniga supplik om skolan derstädes. (S. R.)	157.
232. " 31 Juli. Kongl. Maj:ts resolution på borgerskapets i Nykarleby punkter och ärenden. (S. R.)	159.
233. " 31 Juli. Kongl. Maj:ts resolution på borgerskapets i Gamla Carleby punkter och ärenden. (S. R.)	159.
234. " 7 Aug. Kongl. Maj:ts resolution på borgerskapets i Helsingfors besvär och postulater. (S. R.)	160.

235. 1654, 20 Dec. Privilegium för Nicolaus Agrelius att låta trycka en traktat om räknekonsten. (S. R.) . . . . 161.
236. 1655. Magistratens och borgerskapets i Helsingfors underdåniga supplik rörande skolan derstädes. (S. R.) 162.
237. 1656, 18 Juli. Till hopman Clöfversköld på Viborg. Svar på Consistorii klageskrift. (S. R.) . . . . . 163.
238. " 18 Juli. Till consistoriales i Viborg. Svar på deras skrifvelse. (S. R.) . . . . . 164.
239. 1657, 6—10 Febr. Utdrag ur conventets på Cajaneborg protokoll rörande djeknepenningar från 3 socknar. (S. R.) . . . . . 165.
240. 1660, 9 Mars. Kongl. Maj:ts bref om professorernes lön i Åbo och biskopens och lektorernes lön i Viborg. (S. R.) . . . . . 166.
241. " 13 Mars. Kongl. Maj:ts resolution öfver Nykarleby stads besvär. (S. R.) . . . . . 166.
242. " 6 Sept. Underdånig supplik angående skolan i Veckelaks Nystad. (S. R.) . . . . . 167.
243. " 8 Dec. Kongl. Maj:ts resolution för Gamla Carleby. (S. R.) . . . . . 167.
244. 1661, 26 April. Resolution öfver de ärender, som äro ransakade vid conventet i Cajana. (S. R.) . . . . 168.
245. Antagligen från början af 1660-talet. Nådendals invånarens supplik till grefve P. Brahe. (S. R.) . . . . 168.
246. 1661 eller kort derefter. Invånarnes i Cajana supplik till grefve P. Brahe. (S. R.) . . . . . 170.
247. Antagligen kort efter 1663. Christinestads invånarens underdåniga supplik angående skolan. (S. R.) . . . . 171.
248. 1664, 3 April. Invånarnes i Veckelaks underdåniga supplik angående stadspredikantens och skolmästarens underhåll. (S. R.) . . . . . 171.
249. 1665, 5 Juli. Kyrkoherden i Björneborg och Ulfesby Gabriel Arctopolitani skrifvelse till Åbo domkapitel angående Björneborgs skola. (H. B.) . . . . . 172.
250. 1667, 24 Juli. Confirmation för M. Heinricius på theol. lektion i Viborg. (S. R.) . . . . . 173.
251. 1667, 24 Juli. Till biskopen i Viborg om theol. lektorerna dersammastädes. (S. R.) . . . . . 175.
252. " 24 Juli. Öppet bref för theol. lektorerna i Viborg på ett pastorat. (S. R.) . . . . . 175.
253. " 23 Aug. Fullmakt för matheseos lektorn M. Joachimus N. Nycopensis att också vara physices och logices lektor vid Viborgs gymnasium. (S. R.) . . . 177.

	Sid.
254. 1667, 5 Okt. Permission för Viborgs gymnasium att få anrätta tryckeri. (S. R.)	178.
255. 1668, 27 Aug. Proposition, som utskottet af presterskapet gifven är. (S. R.)	179.
256. 1669, 8 Juli. Till biskopen i Viborg, att lectores theologiæ derstädes bekomma hvar sitt præbende gäll. (S. R.)	181.
257. " 8 Juli. Collation på Jääskis pastorat för M. Andreas Heinricius. (S. R.)	182.
258. " 16 Aug. Collation på Mola pastorat för M. Arvid Forstadius. (S. R.)	185.
259. 1670, 11 Juli. Till Cammaren för en lector i Viborg om sin första tjensteårslön. (S. R.)	184.
260. 1671, 12 Dec. Till landshöfdingen i Viborg för M. Henr. Carstenius att njuta Kongl. Maj:ts beneficium till godo. (S. R.)	184.
261. 1672, 27 Juni. Recommendation till biskopen i Viborg M. Per Brommius för Peter Carstenius. (S. R.)	185.
262. " 28 Juni. Till biskop Gezelius i Åbo för skolmästaren i Raumo Martin Zidenius. (S. R.)	186.
263. " Uleåborgs stads delegerades supplik angående stadens skola. (S. R.)	188.
264. " 16 Okt. Fullmakt för M. Jacobus Ursinus att vara physices och logices lektor vid Viborgs gymnasium. (S. R.)	191.
265. " 13 Nov. Till samtliga presterskapet på riksdagen om skolornas uniformitet. (S. R.)	192.
266. 1673, 12 Maj. Lektorernes vid Viborgs gymnasium supplik om deras löners utbekommande. (S. K.)	193.
267. " 14 Juni. Till biskopen och consistoriales i Viborg för hustru Maria Meijer. (S. R.)	195.
268. 1674, 11 Dec. Till landshöfdingen Gustaf Lilliecrona om gymnasii Viburgensis upprättande o. a. (S. R.)	196.
269. 1675, 27 Sept. Kongl. Maj:ts resolution på Nykarleby stads fullmäktigs besvärspunkter vid riksdagen i Upsala. (Å. D.)	197.
270. " 2 Okt. Confirmation för gymnasium i Viborg. (S. R.)	198.
271. " 2 Okt. Confirmation för Barthollus Lachman på 20 tr spannmål. (S. R.)	198.
272. 1680, 3 Nov. Kongl. Maj:ts bref till domkapitlet i Viborg angående Joh. Serlachii befordran. (B. D.)	199.

273. 1680, 27 Nov. Kongl. Maj:ts bref till domkapitlet i Viborg angående ett prebende åt andre theol. lektorn vid Viborgs gymnasium. (B. D.) . . . . . 200.
274. 1681, 4 Aug. Landshöfding Harald Oxes skrifvelse angående barnaskolan på Åland. (S, R) . . . . . 201.
275. „ 20 Sept. Transsumt af Kongl. Maj:ts resolution angående Gabr. Svidelinus. (B. D.) . . . . . 202.
276. *Antagligen från 1682.* Magistratens och borgerskapets i Nykarleby supplik angående trivialskolans transport till Vasa. (S. R.) . . . . . 202.
277. 1684, 23 Jan. Guvernör Göran Sperlings skrifvelse angående allmogens gårdar. (B. D) . . . . . 205.
278. 1688, 16 Mars. Kongl. Maj:ts skrifvelse till domkapitlet i Viborg om M. Matthias Martinii befordran till lektorat i Viborg. (B. D.) . . . . . 206.
279. „ 10 Maj. Kongl. Maj:ts skrifvelse till biskopen i Viborg angående förteckningars insändande öfver collegier och deras lönevilkor. (B. D.) . . . . . 208.
280. „ 17 Aug. Fullmakt för M. Georg Kijhl att vara skolrektor i Helsingfors. (B. D.) . . . . . 209.
281. 1690, 1 Juni. Kongl. Maj:ts bref om byggnadshjelp för gymnasium och trivialskolan i Viborg. (B. D.) . . . . . 210.
282. 1691, 8 Juni. Kammarkollegii skrifvelse till landshöfding Lorentz Creutz angående scholæstaterna i Finland. (Å. D.) . . . . . 211.
283. „ 11 Juli. Kongl. Maj:ts bref till consistorium i Viborg för lektor Martinus. (B. D.) . . . . . 213.
284. 1692, 11 Okt. Collationsbref för collegan i Tavastehus Jakob Kaskas på Loppis pastorat. (Å. D.) . . . . . 214.
285. 1696, 9 April. Kongl. Maj:ts bref till grefve Carl Bonde om understöd för skolmästaren i Ekenäs. (S. R.) . . . . . 215.
286. 1713, 2 Maj. Utdrag ur prostevisitationsprotokollet i Raumo församling. (R. K.) . . . . . 216.
287. 1717, 1 Okt. Biskop Gezelii intyg för skolrektorn i Uleåborg M. Simon Forström. (S. R.) . . . . . 216.
288. 1725, 13 Juli. Utdrag ur Kongl. Commissionens resolution på Karis församlings allmänna angifvande. (B. D.) . . . . . 217.
289. 1726, 5 April. Cancellie collegii skrifvelse till Borgå domkapitel angående den nya skolordningen. (B. D.) . . . . . 219.
290. 1732, 27 April. Dimissionsbetyg från Borgå gymnasium för Adolphus Petrus Beckborg. (F. S.) . . . . . 220.
291. 1734, Transsumt af Friedrichshamns stads underdånigste desiderier. (B. D.) . . . . . 221.

	Sid.
292. 1734, 19 Dec. Kongl. Maj:ts bref till Borgå domkapitel angående Benzeli Repetitio Theologica. (B. D.)	223.
293. 1739, 19 Okt. Kongl. Maj:ts bref till Borgå domkapitel angående Gustaf Ruders anställande vid gymna- sium. (B. D.)	224.
294. 1740, 7 Juli. Skolrektorn i Uleåborg M. Samuel Hornæi skrifvelse till Åbo domkapitel angående skolebe- tjentes frihet från contributioner. (S. R.)	226.
295. 1747, 30 Jan. Kongl. Maj:ts bref till Borgå domkapitel angående en trivialskolas inrättande i S:t Michels socken. (B. D.)	227.
296. „ 2 Sept. Kongl. Maj:ts bref till Borgå domkapitel angående den studerande ungdomens undervisning i dess undersåttliga plikt. (B. D.)	228.
297. 1748, 9 Febr. Kongl. Maj:ts bref till Borgå domkapitel angående de af landtmäterikontoret förfärdigade provinskartors afsättning. (B. D.)	229.
298. „ 6 Dec. Kongl. Maj:ts svar till Borgå domkapitel angående trivialskolans i S:t Michel flyttande till Randasalmi. (B. D.)	230.
299. 1749—1779. Handlingar rörande Lojo pedagogi. (L. K.)	231.
300. 1750, 3 Dec. Generalguvernören G. G. von Rosens un- derdåniga rekommendation för skolrektorn i Uleå- borg Jakob Salmenius till Storkyro pastorat. (S. R.)	240.
301. 1754, 9 Nov. Kongl. Maj:ts öppna collectebref till Ta- vastehus stadsskolas ånyo uppbyggande. (B. D.)	241.
302. 1755, 4 Febr. Kongl. Maj:ts stadfästelse af ritning till skolehus i Helsingfors. (B. D.)	242.
303. „ 27 Febr. Kongl. Maj:ts svar till Borgå domkapitel angående lektor M. Paul Krogii ansökning om löne- förbättring. (B. D.)	243.
304. „ 4 Aug. Kongl. Maj:ts svar till Borgå domkapitel angående föregående års pastoralier vid Jämsä pa- storat. (B. D.)	244.
305. 1756, 3 Aug. Kongl. Maj:ts bref till Borgå domkapitel angående gymnasiistatens penningelöns förvandlande i spannmål. (F. S.)	245.
306. 1758, 1 Juni. Kongl. Maj:ts circulär till Borgå domkapitel angående handelslöjder i skolorna. (B. D.)	246.
307. 1761, 30 Sept. Kongl. Maj:ts skrifvelse till Borgå dom- kapitel angående scholæbetjentes aflöning vid Randa- salmi och Helsingfors trivialskolor. (B. D.)	247.

308. 1761, 17 Okt. Kammar collegii bref till Åbo domkapitel
angående scholæbetjentes i Uleå och Vasa trivial-
skolor löneförbättring. (Å. D.) . . . . . 248.
309. 1762, 18 Febr. Kongl. Maj:ts bref till Borgå domkapitel
om uppgifters insändande angående pedagogierne i
stiftet. (B. D.) . . . . . 249.
310. 1766, 12 Sept. Kongl. Maj:ts resolution på Carelska all-
mogens ansökning att en skola måtte inom Carelen
inrättas. (B. D.) . . . . . 249.
311. 1767, 16 Jan. Kongl. Maj:ts bref till Borgå domkapitel
angående djeknepenningarne för Helsingfors och
Randasalmi skollärare. (B. D.) . . . . . 251.
312. „ 7 April. Kongl. Maj:ts svar till Borgå domkapitel
angående boningsrum för lärarene vid trivialskolan
i Lovisa. (B. D.) . . . . . 252.
313. 1769, 23 Juni. Förteckning på Randasalmi skolungdom.
(H. B.) . . . . . 255.
314. 1770, 28 April. Utdrag ur Åbo domkapitels protokoll.
(Å. D.) . . . . . 257.
315. 1771, 15 Juni. Utdrag ur catalogen öfver skolungdomen
i Åbo. (S. R.) . . . . . 257.
316. 1772, 3 Juni. Förteckning på discentes i Gamla Carleby
skola under vårterminen 1772. (S. R.) . . . . . 266.
317. 1773, 29 Nov. Kongl. Maj:ts bref till Borgå domkapitel
angående öfverflödiga lof- och feriedagars indrag-
ning vid läroverken. (B. D.) . . . . . 270.
318. 1774, 21 Mars. Kongl. Maj:ts bref till Borgå domkapitel
angående kompetens till matheseos lektorstjenster
vid gymnasierne. (B. D.) . . . . . 272.
319. 1777, 14 Okt. Kongl. Maj:ts circular till Borgå domkapitel
angående lectores laici. (B. D.) . . . . . 273.
320. 1779, Juli. Kongl. Maj:ts bref till Borgå domkapitel an-
gående upphäfvande af författningar rörande lec-
tores laici. (B. D.) . . . . . 273.
321. 1780, 6 Nov. Kongl. Maj:ts bref till Borgå domkapitel
angående beräklandet och uppbörden af djeknepen-
ningarne. (B. D.) . . . . . 275.
322. 1782, 18 Dec. Kongl. Maj:ts bref till Borgå domkapitel
angående Cuopio stads ansökning om Randasalmi
trivialskolas förflyttande dit. (B. D.) . . . . . 276.
323. 1783. Utkast till undervisning för informatorer af Henr.
Gabr. Porthan. Fortsättning. (F. S.) . . . . . 277.

	Sid.
324. 1785, 19 Maj. Kongl. Maj:ts bref till Borgå domkapitel angående meteorologiske observationers anställande vid rikets gymnasier. (B. D.)	299.
325. " 28 Aug. Utdrag ur protokollet vid biskopsvisita- tionen i Nådendal. (N. K.)	300.
326. " 1786, 27 Juli. Kongl. Maj:ts circular till Borgå domkapitel angående lektorernas vid gymnasierna heder och värdighet. (B. D.)	301.
327. " 14 Aug. Kongl. Maj:ts resolution angående gymnasii- och skolæ-staternas i Borgå stift löner. (B. D.) . .	302.
328. 1787, 20 Juni. Protocoll vid förhöret med skolorgdomen i Torneå. (S. R.)	303.
329. " 7 Aug. Kongl. Maj:ts bref till Borgå domkapitel angående gymnasiilektors kompetens till tjänster vid akademierna. (B. D.)	305.
330. 1788, 5 Aug. Utdrag af Vasa läns ordinarie stat för år 1785 och följande år. (S. R.)	306.
331. " Scholæbetjeningens i Vasa, Gamla Carleby, Jacob- stad, Ny Carleby och Christina städer anteckningar rörande skolinrättningarna i dessa städer, (S. R.) .	308.
332. 1790, 3 Maj. Kongl. Maj:ts bref till Borgå domkapitel angående ersättning i penningar för ecclesiastik- statens i Borgå stift spanmåslöner. (B. D.) . . .	315.
333. " 21 Dec. Utdrag ur Åbo domkapitels protokoll. (Å. D.)	317.
334. 1795, 12 Aug. D:o d:o d:o d:o (Å. D.)	318.
335. 1796, 27 April. D:o d:o d:o d:o (Å. D.)	319.
336. 1797, 12 Juli. D:o d:o d:o d:o (Å. D.)	320.
337. 1798, 7 Aug. Kongl. Maj:ts bref till Borgå domkapitel angående förbud mot skådespels anställande i gym- nasiistäder o. a. (B. D.)	321.
338. 1801, 8 Sept. Kongl. Maj:ts bref till Borgå domkapitel angående fullgörande af specimina under läsetermi- nerne. (B. D.)	322.
339. " 27 Okt. Kongl. Maj:ts bref till Borgå domkapitel angående invigning i prestaembetet af lectores laici. (B. D.)	323.
340. 1803, 5 Okt. Utdrag ur Åbo domkapitels protokoll. (Å. D.)	324.
341. 1804, 10 April. Kongl. Maj:ts bref till Borgå domkapitel angående dess åliggande i afseende på seminarium philologicum i Åbo. (B. D.)	324.
342. 1805, 8 Juni. Vittnesbörd öfver præsteradt examen pæ- dagogicum. (F. S.)	325.

343.	1806, 14 Juni.	Kongl. Maj:ts circular till Borgå domkapitel angående lektorstjenster, hvarmed prest-embete alltid bör vara förenadt. (F. S.)	326.
344.	„ 28 Sept.	Utdrag ur biskopsvisitationsprotokollet i Nådendals församling. (N. K.)	328.
345.	1807, 7 o. 22 Jan.	Utdrag ur Åbo domkapitels protokoll. (Å. D.)	332.
346.	1808, 18 Maj, 12 o. 26 Okt.	Utdrag ur Åbo domkapitels protokoll. (Å. D.)	333.
347.	1809, 25 Nov.	Berättelse om undervisningsverket i Borgå Stift. (F. S.)	335.
348.	1812, 28 Febr.	Hans Kejserl. Maj:ts bref till generalguvernören öfver Finland generallöjtnant Steinheil. (F. S.)	352
349.	„ 14 April.	Kejserl. regerings conseillens bref till generalguvernören friherre Steinheil. (F. S.) . . .	353.
350.	1814, 2 Sept.	Hans Kejserl. Maj:ts bref till consistorium i Borgå om en sjetle lektors anställande vid gymnasium derstädes. (F. S.)	355,
351.	1815, 14 Juni.	Borgå domkapitels skrifvelse till kejserl. commissionen för allmänna undervisningsverket i Finland. (F. S.)	356.
352.	„ 20 Sept.	Åbo domkapitels redogörelse för skolverkens i Åbo stift tillstånd. (F. S.)	365.
353.	1816, 6 Nov.	Generalguvernören, grefve F. Steinheils skrifvelse till kejserl. commissionen för regleringen af undervisningsanstalterna i Finland. (F. S.) . . .	383.
354.	„ 27 Nov.	Utdrag ur commissionens för regleringen af undervisningsanstalterna i Finland protokoll. (F. S.)	384.
355.	1817, 14 Aug.	H. Kejs. Maj:ts bref till commissionen för regleringen af allmänna undervisningsanstalterna i Finland. (F. S.)	388.
356.	1825.	Utdrag ur Staten för Stor Furstendömet Finland. (F. S.)	390.
357.	1826, 6 Febr.	Borgå domkapitels skrifvelse till kejserl. commissionen för reglerandet af allmänna undervisningsanstalterna. (F. S.)	404.
358.	„ 15 Febr.	Åbo domkapitels skrifvelse till kejserl. skol-commissionen i Helsingfors. (F. S.)	407.
359	„ 15 Febr.	Åbo domkapitels skrifvelse till kejserl. skol-commissionen angående sockneskolor. (F. S.)	410

XXIV

	Sid.
360. 1826, 15 Nov. Kort öfversigt af Finlands nuvarande läroverk. (F. S.)	413.
361. 1835, 24 Juli. Öfversigt af de hufvudsakligaste förändringar, hvilka de offentliga Elementar-Läroverken i Finland undergått sedan år 1826. (F. S.)	463.

Rättelser:

Sid. 202, rad 12—13 står: Sundelinum, bör vara: Suidelinum.
 „ 375, „ 10 står: Isthmo, läs: Iskmo.

---

1. Konung Gustafs Förschrifft for Knutt Jonson till Thommas Jonson om någon deel som M: Michel scholemestere honom skall förholle och wägre effther framlidne M: peder Sille. Dat. Gripzholm 20 Maj Anno &c 1547.

Från Svenska Riksarkivet. Registratur 1547, fol. 142.

Wår gunst &c. Weett Thommas Jönsonn, att thenne Breff wisere och wår Vndersåthe Knut Jonson, haffwer waridt her hoss oss, och underdåneligen vdi Clagewiss giffwit tilkänne, att then M: Michell Abo scholemesteren skall honom någhen del förholle och wägre, som honom medh rätt tillyde skall, effther hans framlidne Moder Broder M. Peder Sylle, och thu yttherligere förnimme kant, aff thenne inneluckte hans clag zedell, &c. Är för then skuldt wår wilie och Beffalning, att thu aldelis granneligenn her om skalt förhöre och ransacke lathe. Förskaffendis för:ne Knut Jonson herudinnen så mycket han kan mz lagen finnes haffwa rätt till, Att wij och så widere her om kunde förståndiget bliffwe, hur I alle motte bestelt bliffwer, effther som samme zedell förmelder och inneholler. Ter rätte tig effter. Datum.

2. Underhållsbref för Skolmästaren i Åbo Mag. Erik Herkepä. Dat. d. 4 Mars 1556.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 675, blad. 32 v. Jfr N:o 3059, blad. 3 v.

Wij Gustaff medh gudz nåde &c. Giöre witterligitt att wij aff sijonerlige gunsth och nåde haffue wntt och för-

lenth som wij och nu mz thette wårtt öpne breff (oss til en behagelig tidh) wnne och förläne thenne oss Elskelige vår tro man och wndersåthe Mester Erick Herckepe Scholemester wdij wår stadh Åbo, halfftridie lesth Rogh, halfftridie lesth korrn aff then tienden som årliga faller wdii Rassborg och Halicko Proesterij och oförlentt är, ther proesterne och wåre Camererer måge retta segh effther &c. Datum opå wårtt Slott Åbo then 4 Martii Anno &c. 1556.

3, Hertig Johans underhållsbref för Skolmästaren i Helsingfors Bertil Christoffersson. Dat. d. 8 April 1557.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 3834, bl. 20—21.

Wår gunsth tilförende &c. Skall tu wetha pouall Andersson atth Wij haffue gunsteligenn på Konungl: Ma:ttz wor kiäre Her Faders gode behagh efftherlohit H. Bartill Christofferij Skolmestere wdij Helsingh Forss Twå lesther Spannemoll halff parten Korn och half parten Rogh aff thz Maskot som faller wdij Sexmäkij Häredth alenästh wdij tthz åhr 57 Wele för then skyldh att tw lother honom same Spannemoll bekomme ee när hann ther opå fordrer Ther tw westh tigh effter rätte Dat. Loco wt supra 8 Aprilis.

4. Skolmästaren Bertil Christofferssons qvitto å bekommet underhåll. Dat. d. 10 Maj 1557.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 3834, bl. 22 v.

Bekennis Jag bertill Christoffersson Skolmestere j Helsingh Forss mz thette mit egne handh schriff migh haffue annammatt och wpburit aff Konunglige Ma:ttz wår aller N: Herris beffalnings Man och Ridfougte vdi Sexmäkij heradhe twå lester Maskott spannemoll som hans Försthelige Nodhe Hertigh Johann migh gunsteligh effterlotith haffuer tess till

wiszo och högre Förwarningh trycker Jag mith Signett för thette min bekennelsze, som scriffuit och giffuit är. Anno &c. 57 Maj 10.

**5. Skolmästaren Erik Herkepäs qvitto å be-
kommet underhåll. Dat. d. 13 Augusti 1557.**

Från Finlands Statsarkiv, N:o 659, bl. 33.

Bekennes iag Erich Härkäpä atth iag Opburith haffuer aff Tiende spannemåll såm full i S:te Morthens sokenn Anno &c. 56. Nempligith Rog 4 pund Kornn 3 pundh vnder mitt pitzer then 13 Augusti Anno &c. 57.

6. Kyrkopresten i Helsingfors Bertil Christofferssöns qvitto å underhåll. Dat. d. 12 November 1558.

Från Finlands Statsarkiv, N:o 3097, bl. 25.

Bekennes Jach Bertill Christoffersson kirkoprest till Helsingeffors mig haffua vndfongit och annammat haffue aff Ärlig och welförnufftig man Anders Korpp K: M: V: A: N: H: Ridtfougte i Helsingefors Stadh Tionde oxe for 10 mk ort:r Till yttermere wisse och högre förwarning trycker iach mitt Signett för thenne min bekennelsse scriffit som skriffet är Nowembrj 12 Anno &c. 58.

7. Underhållsbref för Skolmästaren i Åbo Henrik Jacobi. Dat. d. 18 Maj 1559.

Från Svenska Kammararkivet. Förläningsregister 1564.

Wij Johann medh Gudz Nåde Hertug tiill Finndland, Göre wetterliigiitt attuj aff synnerlig gunst och Nådhe, Szā och opå thett att thenne Oss elskeliig wår troo vnndersåte

Skolmester J Ååboo Mester Henndrick Jacobj siig thess troligare och fliteligare vdi siitt Kall och embette J Ååboo Scholstugu bruka och befinna lata schall haffuua vnndt och effterlātiidh som wij och nw medt thetta wåårtt Öpnne breff (Oss till enn behageligenn tiidh) vnne och effterlate honnom årligen tiill hielp och vnnderholdh, Spannemåll fem lester, huilken Spannemåll wår fogte Stenn pedersonn honnom schal Leffuerera Biudhe förthennskuldh wår beffalningzmen Cammerer fogter och alle anndree, Eehoo the helst wara kunne att the icke giöre förnempde M: henndrick her emott vdj nogenn motte, Någenn hinder platz eller förfong Ther hwar och enn weth siig effter at rette. Datum Castelholm thenn 18 Majj Anno &c. 59.

Vnnder wårtt Secrett.

**8. Underhållsbref för Mester Erik Herkepä.
Dat. d. 20 Juni 1560.**

Från Svenska Kammararkivet. Förläningsregister 1564.

Wij Johann medt Gudz Nådhe Hertug tiill Finndland. Giöre wetterliigiitt att wij aff synnerlig gunsth och Nåde Så och opå thet atth thenne oss Elskeliig wår tro tjänere M. Erick Herchiepä siig thess troligare och fliteligare vdj thett kall wij honnom bruke wele, schall bruka och befinna latha, haffuua vnndt och effterlatiid som wij och nu medt thetta wårtt öpnne breff vnne och effterlathe honnom årligen sig tiill hielp och vnderholdh, Thesse effterscriffne partzeler som åhr penningar Thuhundrade mrch, Spannemåll Enn lest samt Enn Hoffeladningh &c. Ther wååre Cammererer och alle andre måge wetthe siigh effterrette Joke giöranndiis för:ne M. Erick her emott någott hinnder eller förfonng. Datum Stocholm 20 Junij Anno &c. 60.

**9. Skolmästaren Henrik Larssons qvitto å be-
kommet underhåll. Dat. d. 14 November 1560.**

Från Finlands Statsarkiv, N:o 3,892, bl. 52.

Bekennes Jag Henrich larsson scholmesthere endog
owerdigh til Helsinge förs migh haffua upburitt vtåff K: M:
W: A: N: Herris beffalningzman erlige Joren strobock Rid-
fougte J Hattula häredh

Rogh . . . 1 lest } 12 pund i lesthen

Korn . . . 1 lest } 6 spen i pundett

effther thz som Hans notz breff inholler pro anno 60 att
så i sanningen ähr trycker iag migh Sig:tt vnder thette
mitt bekennelse som schrifwitt ähr anno 60 14 novembris.

**10. Skolrektorn i Åbo Henrici Jacobi qvitto å
bekommet underhåll. Dat. för år 1560.**

Från Finlands Statsarkiv. Tilläggshandlingar, N:o 15, bl. 246 v.

Bekennes iag Henricus iacobi Rector scholæ Aboensis
mig haffue upburith vdi vnderhold vtaff min nådige Herris
och Försthe Hertig Johans beffalnings man ärlig och för-
sichtig Nilss iesperssonn, Mallt enn lesth fem pund, Rog två
lesther ett pund pro anno 60. Atth så, i sanningen är
Vnder mitt signett.

**II. Skolmästaren i Helsingfors Bertil Chri-
stofferssons qvitto å bekommet underhåll för 1561
och 1562.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 3913, bl. 44.

Bekennes Jach Bertill Christoffersson Scholemestare i
helsingefors mich haffue oppburit och annammat aff ärlighe
och wällförstondighe mann Jören hindricsson Ridttfougte
till hattula heradhe, Konungl. M: Spannemåll.

Rog . . . . . 12 pund
 Malt . . . . . 12 pund
 Effter Taffnesth mälningh pro a:o 1561 Teslikes pro a:o
 1562

Rog . 12 pund effter tauist mälningh
 Kornn och malt 12 pund Thess till wisso adt så
 I sanningen ähr trycker Jach mitt Signett vndher thette
 mitt bekenneelse som schriffuit ähr then 20 Januarij.

12. Skolmästaren i Helsingfors Johannis Michaelis qvitto å bekommet underhåll för 1563. Dat. d. 8 April 1563.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 3967, bl. 49 v.

Bekennes Jach Johannes michaelis Scholemestare (endock ouerdig) till helsingeforss mich opburitt och annamatt haffue aff K: M: wår aller Nådh:te herris tro Man ärlig och wälbördig Johan Knutzson Landsfougte wdij hattula herede Twå lester Spannemåll i rog 5 spann i pundett Anno 63 opå thz vnderhold som min aller Nådh:te herre och Konungh mich vndt och gunstelighenn efftherlatitt haffuer. Till yttermere wisso vnder mitt Signett. Dat. helsingeffors 8 Aprilis Anno vtt supra.

13. Underhållsbref för Skolmästaren i Viborg Lars Petri. Dat. d. 25 April 1564.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 5275, bl. 46, äfvensom bland „Ecclesiastica“.

Wij Erich then fiorttonde med Gudz nådhe Swerigis Göttis och wendis samptt flere thess tilbehörningers &c. Konungh Göre wijtterligitt att wij aff sijnerligh gunst och nådhe, Och oppå thett thenne breffuisare wår troo wndersåthe, Her Laurens petri Scholemestere J wijborgh, thess trolighere och flithelighere schall instituere wngdomen

vdi förre Schole Icke allenest vdi the stycker som behöffues till then rättthe och sanskyllighe gudz ords kundskap, wthan och så vdi andre dijdesame frije bocklige kånster, Ther medh godh politia wdij thett werldzlige Regimentte kan bliffue fremietth och fordrett medh Och szå förskaffett, att wij alltiidh någre skickelighe personer, till vår och Rijksens tienist, när behoff ähr, aff same skole bekämme måghe, haffue wndt och efftherlatidt, som wij och nu medh thette wårtt öpne breff, wne och (oss till enn behagheligh tiidh) nådhligaste effterlathe honom till åhrlich wnderhåldh tre punde lester spannmåll bodhe rogh och kornn aff Tijenden som I wijborgz länn åhrlighen falle plegher och må han same spannemåll annamme, widh the kijrcker som hans framlidhne antecessor tilförende annamme pleghar Theslikesth haffue wij och Nodigeste efftherlatidt honom Ett tårpp wdij wijborgz Sochn Sâriasari benempd Like som hans antecessor thz tilförende hafft haffuer Ther wårtt Cammerådth Cammererer, befallningsmen och alle andre måghe wethe sigh effther att rättthe icke görendes förbe:de breffwisere her emott noghot hinder eller förfångh. Datum Stocholm Then 25 Aprilis Anno &c. 1564.

Wnder Wårtt Konungzlige Secret.

14. Qvitto å bekommet underhåll för någre lärare vid Åbo skola. Dat. d. 17 April 1566.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1044, bl. 12. — Både underskrift och sigill saknas.

Bekennes wij effterskriffne prester som äre forordine-radhe vthaff åbo skole vppå K. M. vår aller nådighe Her-ris skippz flotth eller huar hans nådh K: M: teckis och [— oss] brucka, haffua vpburitt aff K: M: slottsfogte på åbo slott fetalia thenne effterskriffne parsseler ööll 4 T:nor brödh — 2 T:nor Smör 8 ℥: Saltt 8 ℥: Saltt grönt kiött — 1

nöthfall *) Ströming 1 fjerding Torgedder 1 Lth Miöll — 4 cappar bönor — 4 cappar grijn [?] cappar Etickie 2 kan-nor th. till ytermæra wisso vnder mitt signetth Dat. 17 aprilis Anno &c. 66.

**15. Underhållsbref för Skolmästaren i Åbo
Jakob Petri. Dat. d. 15 November 1568.**

Från Finlands Statsarkiv, N:o 1320, bl. 34 v.

Wij Johann med Gudz nåde &c. göre wetterlig att wij aff sijinnerlig gunst och nåde haffue vndt och effter-låtitt såsom Wij och nu med thette wårth öpne breff Oss till enn behagelig tidh vnne och effterlåte thenne wår tro vndersåte och scholemestere j åbo Her Jacob petri till hielp och årlige vnderhold tre punde lester Spannemåll aff tien-den som faller vti Masko och piikie Herede, och skall för:de Her Jacob inthz mere anname och opbere än för:de summa tre lester ther wår cammarråd Cammarerer beffal-ningzman och alle andre som för wåre skuldh wele och skole göre och late måge vete sigh effterrette Dat. Stoc-holm thenn 15 Nowembris anno &c. 68.

16. Underhållsbref för Skolmästaren i Helsing-fors Peder Thomæ. Dat. d. 3 Juni 1569.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 4058, bl. 29 v.

Wij Johann then triede[!] medh Gudz nådhe Swerigis Götis och wendis &c. Konung Göre witterlige Ath effter wår troo tienare och vndersåthe her peder Thomæ schol-mester vdi Helsing fors haffuer oss wnderdoneligen besöcth, och ödmiukeligen begärätt ath wij honom wår Kongl. breff gunsteligen Effter latthe welle på för:ne schole och på then

---

*) = slagadt nötkreatur. *Söderwalls ordbok.*

dell, han til årliget wnderholdh här thil hafft haffuer. Szå haffue wij hans ödmiukilige begären gunsteligen a[n]seett, och Nådeligen Effther latthitt som wij och nu mz thette vår öpne breff effterlatte, ath för:ne Her pedher för:nde scholle [= skola] mz renthe och wnder holdh så här effther som här till, wij [? wtij] alle motte niuthe och behole schall, synnerligen, så lenge han flijttige är wid sitt kall bodhe mz lerdom och Discipline såsom ungdomen behöffuer, och elliesth bewiser oss vår Elskielige kere Hustru, then Högborne Fru Catherine, Swergis Göttis och Wendis Drottning och boren Furstine till pålandh och våre Lijffzarwinger all underdonighet throhullt och plicht lijd[n]e så som en retrådige undersåtthe egner och bör att göra Ther alle som för vår schulld welle och scholle göra och lathe moge wethe sig effter rätte Giffuit på vårt slått St[o]chholm then 3 Junij Anno &c. 1569.

Under Wårt Konung.
Cecrett.

**17. Underhållsbref för Skolmästaren i Viborg
Lars Petri. Dat. d. 22 April 1570.**

Från Svenska Kammararkivet. Åkermans Copiebok af Donationsbref. N:o 1.

Wij Johan then Tredie. Göre Witterligit att wij aff synnerlig gunst och Nåde, hafwe Vndt och effterlåtidt, som wij och nu medh thette vårt öpne breff (: Oss till een behagelig tijdh :) Vnne och effterlåtthe thenne vår tro Vnder-såtthe her Lars Petri Skolemästare i Wijborg till hielp och Åhrligit Vnderhåld Tre pundhe läster Spannemåhl, hwilken han må anamme och Vpbäre aff Tijenden som faller uthi Jeskijs Sochn, Wij hafwe och gunsteligen effterlåtidt honom ett hemman benämpd Sonienssari liggendes uthi Wijborgz Sochn, Frij för alle åhrlige Vthskylder och rättigheter som ther aff plägar och bör Vthgöras Ther vårt

Camerrådth, Cammererer, Befallningzmän och alle andre måge wethe sig effter rette Jcke görandes för:de her larss her emot något hinder eller förfångh, Gifwit på vårt Kongl. Slott Stockholm den 22 Aprilis Anno 70.

**18. Förläningsbref på Koskis hemman och Hahdenniemi äng för Skolmästaren i Åbo Jakob Petri.
Dat. d. 13 Juli 1571.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1164, bl. 3, äfvensom bland „Ecclesiastica“.

Wij Johann then tridie medh Gudz Nådhe Swerigis Götis och Wendis &c. konung Göre wetterligit att wij aff Gunst och Nådhe haffue wndt och effterlatidt såm wij och nu her medh (Osz till enn behagligh tidh) vnne och effterlathe wår tro wndersåthe Her Jacop Petri Skålemestare j åbo en Gårdh wdi Nummis Sochnn benempd Koskis Så att han samme hemman medh alle åhrlige wtskylder och rättigheter såm thår aff wtgöras böör och plägar niuthe bruke och beholle må Wdi lijke måtte haffue wij gunstelighen effterlatidt honom en engh liggjandes wdi Reeszo Sochnn benämpd Hagdeunemi huilken engh framlidne her Sten j Åbo till förende hafft haffuer &c. Dher wår beffalningzmänn Fougter och alle andre såm för wåre skuld wele och skåle göre och lathe måge wette sigh effterrätte jcke görandes för:de Her Jacop här emott nogiedtt hinder eller förfongh Schriffuitt på vårt Konung:e Slått Stochholm then 13 Julij Anno &c. 1571.

I. R. S.

**19. Skolmästarens i Åbo Jacobi Petri qvitto
å bekommet underhåll. Dat. d. 7 April 1573.**

Från Finlands Statsarkiv. Tilläggsnr. N:o 217, bl. 27 v.

Bekennes Jagh Jacobus petri Scholmestare j åbo migh haffua annamatt och wpburitt aff årligh welbördigh Knutt

gladhe, *) Konunglige ma:ttz befallningzman j piicke Heredh Spannemoll — 18 pundh på mitth wnderhåldh pro anno &c. 73, Till ijttermero wisso trijcker iagh mitt Signett här wnder. Dat. åbo thenn 7 aprilis anno &c. 73.

20. Underhållsbref för Skolmästaren i Helsingfors Simon Laurentii. Dat. d. 29 Sept. 1574.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 3519, bl. 286.

Johan then Tridhie &c. Wår gunst till förenne &c. Skallt tu weta Clemet Erichsson, att wij gunsteligen haffue vndt och effterlatet thenne wår troo vndersåte Her Simon Laurentij Scholmestere i Helsingförss, till Åhrligit vnderhåld halffannan lest spanmål, hwilken han må annamme och bekomme aff Tijenden som faller i Bårgå lähn, och tilförende är oförläntt. Ähr fördenskull wår wilie och befallning, att tu honom emoot thenne wår gunstige effterlatelse inthz hinder göre skallt vthan later honom samme spanmål åhrligen, oss till en behageligh tijdh bekomme, ther tu må weta tigh effterrätte, Skriffwit på vårtt hws Swartzå, then 29 Septembris Anno &c. 74.

Utanskrift: Till wår troo tienere och fougdtte vdi Bårgå lähn Clemet Erichsson &c. gunsteligen, Eller till then vdi hans stadh förordnet bliffuer, thette vpbyrte, och här um bestelle.

21. Frihetsbref på ett hemman för Skolmästaren i Åbo Jakob Petri. Dat. d. 8 Juni 1575.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1363, bl. 103 v.

Wij Johan thenn Tridie medh Gudz nåde, Sweriges Göthes och Wendes &c. Konung. Giöre wetterligitt Att wij aff synnerligh gunnst och nådhe, haffue vndtt och effter-

*) Annorstädes kallad: Knut Gladh.

latidt, som wij och nw medh thette wårtt öpne breff, wñne och effterlathe, Att thenne wår tro wñdersåtthe och Scholmestere i Åbo her Jacob petri, må oss till enn behageligh tidh, niuthe och beholle Ett skatte hemenn som han kiöptt haffuer, benemddt Jåkis liggendes wdi Reeso Sochnn wdi Närfinland, frij för dax werchen och skiutzreeser, doch huadh huffwudskatten och elliest Andre wtlagor belanger, them skall han Årligen J Rettan tijdh ther aff wtgiöre, Ther wårtt Chamerrådth Chamererer, Befallningzmän ther samme-stedz, och alle Andre, måge wette sigh effter rätte, Jche görendes förbe:de Mester Jacob her emott någett hinder eller förfång, Giffuitt på wårtt Kongl:e Slott Stocholm then 8 Junij Anno &c. 75.

22. Underdånig supplik af Magnus Jacobi rörande en skolas inrättande i Österbotten.

Från Svenska Riksarkivet. Skolväsendet. 2. De Finska och nyare Svenska stiften. — Akten, som saknar datum, är sannolikt af-fattad 1577, enär en anteckning i Svenska Riksarkivet, bland „Stä-dernes Besvär, Åbo“, utvisar, att näst före den 17 maj nämnda år Åbo hemsöktes af en eldsvåda, dervid norra sidan af staden uppbrann.

S. et G. per Christum.

Clementissime potentissimeque Rex, et heros inuictis-sime, peto obnixè omni subiectionis et reuerentiæ studio, si modo per uarias arduasque occupationes licet, quod illu-strissima celsitudo uestra clementer dignetur mihi respon-dere, ad scriptum Magistri Pauli. Ordinarij Aboensis, qui omnium Ostrobotniæ incolarum precibus motus, uestræ Maie-stati scripsit, petens in Ostrobotnia Scholam quandam Ve-stræ Maiestatis præuilegio fundari, ad quam incolæ illius terræ, suos filios mittere possent, ad discendam doctrinam Ecclesiæ et Reipublicæ necessariam, cum ob itineris distan-tiam tum ob caritatem victus suos filios, ad Scholam Abo-ensem mittere non valeant. Idipsum a Illustribus uiris ac Dominis, Domino Hogenskelo Nicolai, et Domino Canuto

Cauuti, anno præterito cum Vestræ Maiestatis mandato Finlandiam simulque Orientalem Botniam visitarent et peragrarent, indigenæ illius tractus, omni submissione flagitarent, quod Vestræ Maiestati eorum desiderium supplicemque orationem de Schola in eorum filiorum usum fundanda notificarent. An Vestræ Maiestati Illustres Domini, rusticorum humilem petitionem manifestarent, nec ne, ignoro. Et quoniam aliquamdiu adhesi pulveri Scholastico operam dans initijs liberalium artium me elegit præfatus Magister Paulus, si Vestræ Maiestati ita consultum et bonum videretur, vt labores illius Scholæ in me sumerem, et quoniam bonis et possessionibus quæ a iuuentute a parentibus et cognatis accepi, ita exutus sum quod nihil obtineam præterquam hæc Vestimenta quibus nunc operior. Nam 16 die Maij Abogiæ incendio perierunt, ideo cogor Scholam Aboensem relinquere, et alia querere loca, ubi victum acquirere possum. Quare potentissime Rex, si Vestra Sacratissima Maiestas approbauerit consilium Ordinarij, et Ostrobotniæ incolarum exaudierit præces, petentium foundationem Scholæ, Oro quod et mihi misero Vestra Sacratissima Maiestas, ex mera Gratia et benignitate, propter meritum Filij Dei aliquid subsidii largiri dignetur, Deus optimus, maximus, qui benefacta omnia, magno cum fænore remetiri solet, accumulet Sacratissimam Maiestatem Vestram, omni benedictione spirituali, in coelestibus et victoria insigni super hostes terrenos fælicem et interruptam in Regno gubernationem.

Sacratissimæ Maiestati.

Detitissimus.

Magnus Jacobi.

23. Förnyadt underhållsbref för Skolmästaren i Åbo Jakob Petri. Dat. d. 19 Juni 1577.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1363, bl. 93.

Johann thenn tridie medh Gudz nådhe &c. Wår gunst och nådhe tillförmenne &c. Ändoch Christopher Blom, att

wij för någon tijdh sedenn, lathe igen kalle Någett Aff thett wnderholldh som wår thro wndersåthe, her Jacob petri Scholmestere j Åbo tilförende haffwer waridtt Effterlatidt, Szå haffue wij lechuell oss ther vdinenn Anderledes betenchtt, Och äre Nådigest tillfredz, att han för:ne wnderholdh allt niuthe må, Nemligen Tre lesther Spannemoll alldelis effter wårtt öppne breffz lydelsse, som wij honom ther opå, hafue nådigsst giffue latidt, Befale Tigh förthenskulld her medh, att thw ingelunde tilsteder Att för:de her Jacop scheer her emott någott hinder eller förfångh, Ther tw må wette tigh effter rätte, Datum på wårtt Konunglige Slott Stocholm then 19 Junij Anno &c. 77 wdi wår Regementz tijdh på thz Nyonde.

**24. Skolmästaren i Åbo Jacobi Petri qvitto å
bekommet underhåll. Dat. d. 28 Juni 1578.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1320, bl. 66 v.

Jagh Jacobus petri Scholemestare j Abo bekennes mig haffua opburit vtaff K: M: befalningzman j Södher finnelandh ärligh och förstondig Jörenn olson Spanmååll Adherton pundh pro Anno 77. Thess till större witnesbördh trycker jagh mitt signett her vnder. Datum j Abo then 28 Junij 78.

25. Underhållsbref för Skolmästaren i Helsingfors Hans Olai. Dat. d. 11 September 1579.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 3486, bl. 81 v., och N:o 3519, bl. 272.

Wij Jåhan then tridie &c. göre witterligit att wij hafue tilskichedt och för ordnet Thenne Her Hans Olaij till Scholemestare wdi Helsingfårs, Och opå thett han samme kall och embethe thess troligare och flitigere skall före-

stå, Derföre hafve wij af gunst och nåde wndt och eftherlathit som wij och nu med thette wårtt öpne bref (: Oss till enn behagelig tijdh :) wnne och eftherlathe honom till åhrligit wnderhåld half annen pundelest Spanmåll efther som hans Antecessor för honom haft hafuer, Ther wåre Cammarerere Befalningzmän och alle andre måge wette sigh efther rette Icke görendes För:de Heer Hans Olaij här emott något hinder eller förfång. Schriffuitt på wårt konungzligit Slott Stockholm then 11 Septembris &c. Anno 79 wdi wår Regementz tijdh på thett Eloffthe.

**26. Collationsbref för Skolmästaren i Viborg
Erik Olai. Dat. d. 13 Oktober 1582.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 5526, bl. 45, och N:o 5543, bl. 52.

Wij Johan Then Tridie &c. Göre witterligidh att wij haffue tilbetrodt och befaledh som wij och nu medh thette wårt öpne breff tilbetro och befale att thenne wår tro wndersothe Erick olaij Scholmestare wdi Wijborgh ware skall, och på thz att han thes troligere och flitigere wdi för:ne Schole skall göra sin Kaall och tilbetrodde embethe fyllest och läre wngdomen gudz rene ordh oförfalschat sosom och elliest wnderwise them wdi andre boklige Konster så att ther motte the personer finnes som medh tijden kunne ware skickelige att tiene gudz församlingh och thette theras fäderneslandh Swerige til gode Så haffue wij aff ynnest och Nådhe wndh och effterlatidh som wij och nu medh thette wårtt öpne breff (osz till en behageligh tijdh) wnne och effterlathe honom liche mykit wnderholdh sosom then för honom ther war Scholmestare hafft haffuer Huilchet wnderholdh han skall annama och opbära aff wår tro tienare och fougde wdi Euräpä och Jeschis, Ther wåre Cammererere Befalningzmen fougder och alle andre som för wåre skul wele och skole göra och lathe måghe wethe sigh effter rätte, Jche görendes för:de Erich olaij her emot hin-

der eller förfongh Giffuidh på vårtt Huus Swarttzö then 13 octobrij Anno &c. 82 Wdi vårtt Regementz tijdh på thet Femttonde.

Ex mandato Regie Maiestatis.

**27. Underhållsbref för Skolmästaren i Viborg
Erik Olai. Dat. d. 13 Oktober 1582.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 5529, bl. 6. — Brevet är antagligen stäldt till Pontus De la gardie.

Johan then tredie &c. Effter thet, att thenne vår vndersåthe Erich Olaj, Scholmester j Wijborgh haffuer nu giort tjenst på itt år ther i för:de skole, Derföre så befale wij edher her medh alwarlighen, att j aff then upbördh vdhi edhert fögderij skole leffrere honom, så mykin Spanmåls vnderhold, som hans antecessor ther för honom hafft haffuer såsom j och åhrlighen skole lathe honom bekomme sitt vnderholdh till fjillest effter thet öpne breff som wij conom ther upå giffuit haffue enär som han ther på fordrendes warder. jcke görendes honom her emoth nogott hunder eller förfångh &c. Rettandes idher aldelis her effter, Shriffuit på vårtt hws Swartzsiö, then 13 Octobris Anno &c. 82.

**28. Underhållsbref för Skolmästaren i Åbo
Jakob Petri. Dat. d. 5 Juli 1584.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1440, bl. 106, och N:o 1455, bl. 99 v.

Jahan then tridie &c. Effther thett Jacob Simonsson att wij aff iijnest och nåde haffue wndt och efftherlathitt thenne vår tro vndersåthe Her Jacob Petri Scholmester i Abo till årligh wuherhold Spanmål Tre lästher åhrligen till att anname och wpbare aff matskott och Klockar renten vthi Wårfru Kircke Sochn Ther till medh Tije & Smör

som faller aff Satawa öö Thu schall förthenskull icke göre honom dher på nogott hinder eller förfongh vtban lathe honom för:ne wnderholldh till fylest bekome när han therpå fordre lather, Dher haffuer digh aldeles och fulkomligen att effter rätte. Schriffuitt på vårt Slott Westräss then 5 Julij Anno &c. 84.

**29. Bref om ersättning för icke levererad
underhåll åt Skolmästaren i Helsingfors Henricus
[Withica]. Dat. d. 30[!] Februari 1588.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 3434, bl. 157.

Minn wenlige helsse Edher medh Gudh Alzmechtigh tillförenne &c. K: Gabriel Matsson gifwer jag edher här medh wenligen tilkänne, att thenne Kongl. Ma:ttz vår Aller nådigste Herres tro vndhersätthe och Scholemester här vdj Helsingefors benempd Her Henrich hafwer gifwedh meg tilkänne att honum skall stå någre pundh Spannemåll till bake för j fiord vpå thett vndherhåldh som Högbe:te Kongl. Ma:tt honum nådig:t hafwer eftherlatidh, och Thomas Henrichson som för edher hade Befalningen böör sware till Och efther H: K: Ma:tt hafwer latidh vdj thette närwarendes åhr ighenkalle vtaf Presterskapett en fierdheparth vtaf dheres undherhåld, dherföre hafwer han begäred att jagh vpå H: K: M:s och welbe:te Gref Axels nådige behagh wille förhielpe honum medh thenne min ringe förskrift till edher, att han förbe:te Spannemålls vndherhåldh för thette åhr måtte vtaf edher tillfijllest bekome, Och hwad som för:ne Thomas Henrichson hafwer inne hoos sigh motte så mycket dher vtaf blifwe vdi dhen stadhen afrecknet, Så efther han åhr nijboleth och oförmögen, dherföre hafwer iagh icke kunnat honum här vdinnen neke, Begärer förthenskuld wenligen, såsom och på welbe:te Gref Axels weghne befaler, att j vtaf edher upbördh ställe honum förbe:te vndherhåld tilfridz som H: K: M: honum nådig:t hafwer efterlatidh Och hafwer jagh skrifwit förbe:te Thomas Henrichson till att han

skall medh honum så myckit afkorthē som han hos honum hafwe böör, som för:ne Fierdheparth kan sig belöpe, Gudh edher befalendhes Dat. Helsingfors then 30 [!] Februarij Anno &c. 88.

Nils Gamble
Olson till Backa.

Utanskrift:

Kongl. Ma:tt till Swerigis &c. min Allernådig:te Herres tro tienere och Befalningzman wdij Borgo län Erlig och Förståndig Gabriell Matzson, wenligen.

**30. Skolrektorn i Åbo Gregorius Martini Teits
supplik till Kongl. Maj:ts sekreterare Sigfridus Hen-
rici angående sitt underhåll. Dat. d. 20 April 1589.**

Från Svenska Riksarkivet. Skolväsendet. Åbo stift. — Jfr Handl:rtill upplysning i Finlands kyrkohistoria. Fjerde häftet, sidd. 25—26.

Salutem per Christum precatur. Dignissime Domine Secretarie, Cognate dilectissime. Näst min fljtigh och kärlich tackseijlsse, för mykit gott som J migh bewijst haffue: besynnerligen för then gunstige förfordring, som J mig be-
teedde J höstars J Vpsala: Hwilkit Jagh altijdh tacknem-
ligen will förskylla, emedan Gudh lijffuet vnnar: Szå kan
Jagh Eder, på thz kärlig:te icke haffue förhollit, att endoch
migh bleeff tilsagdt J höstars, Jagh skulle niuthe samme
wilkor och legenheeter, som min antecessor för migh be-
hollit haffuer szå haffuer likwål sådant, här till, kunnedh
migh icke widerfaras, förty, arbetedh haffuer Jagh wäl most
vndergå, nw J otto monader så när. Men vnderhåldet haff-
uer Greeff Axel först halffparten affkortat, aff thz som min
antecessor, saligh M. Jacob, hade tilförenne: then andre halff-
partten, haffuer fougden aff Norrfinland, Iacob Simonsson,
än nw inne hooss sigh. Dernäst will Biscop Erich sigh til-
egne Sochnen Rendemeki, som sahligh M. Jacob hade J
sijn lifftijdh: effter thz Biscop Pouel haffuer hafft henne
tilförenne. Weeth Jagh för then skull platt inthz, hwad
migh blijffuer till råadz, till att stelle them till fridz, som

Jagh skyllich är, så frampt Jagh icke kan niuthe Eder gunstige förfordran till gode: såsom Jagh här om migh beswärade J höstars, när Jagh seenest talade medh Eder. Är för then skull, min ödmiuka och ganska kärlich begäran till Eder, Dilectissime D:ne Cognate, att J, samt medh D:no Olao Suercheri, wille migh ware befordeligh, hooss min nådig:te Konungh och Herre, att Jagh måtte bekomme hans Kongl:e M:ttz Öpit och vnderschriffuit breeff vppå samme underhåld, som min antecessor för migh hafft haffuer. Och hade saligh M. Jacob, sedan han seenest gongon bleff Schole-Mestare, Fyre Pund Lester Spannemål: och Rendemeki Sochn, för vthan annor små hielp, som han vnderstundom bekom. Hwar och så är, att Biscop Erich, endeligen skall behålle Rendemäki sochn, så begärer Jagh ödmiukeligen, j then staden Jagh henne mister, till widerlagh, Vpalingo godz, som saligh Jacop Teitt hade nogon tijdh j förläningh. Samme godz ligger J Norrfinlandh J Reeso sochn een halff mile iffrå Åbo, och är itt aff Domkyrckiones gamble Prebende godz. Görer här vthinnan för Gudz skull såsom min lijt står till Gudh och Eder, att Jagh måtte bekomme behagligh swar. Jagh will Eder J allo motte, medh alt gott tacknemligen förschylle. Och om så är, såsom här går för rychte, att Hans Kongl. M:tt warder kommandes hijtt till Abo J sommer, så will Jagh Eder haffue käriligen bidit, J wille wara obeswäradh, att bliffue hooss migh till Herbergz. Hwadh som Gudh alzmechtigh förlänandes warder, skall Eder gärne ware ospardt. Eder här medh, samt alt thz J wäl welen, J Guds milde beskydd och beskerm befalendes. Datum Åbo, then 20 Aprilis, Anno Christi 1589.

V:æ Excellentiæ
deditissimus

Gregorius Martini Teittus.

Utanskrift: Ornatissimo ac integerrimo Viro Domino Sigfrido Henrici, Serenissimæ Regni M:ttis Secretario fideli. D:no fautori & cognato suo præcipue obseruando.

31. Konung Johan III:s skyddsbref för Djeknarne i Åbo skola. Dat. d. 15 Juli 1591.

Från Finlands Statsarkiv. Ecklesiastika Handlingar. — Kon. Erik XIV:s skyddsbref för Åbo skolas djeknar finnes tryckt i Handlingar till upplysning i Finlands kyrkohistoria, fjärde häftet, sid. 12, och kon. Gustaf II Adolfs bref om samma sak i Åbo tidningar 1793. N:o 49.

Wij Jahan then Tridie &c. Göre wetterligit, Att våre vndersäter Dieknerne vdj Åbo Skolstugu hafwe vdj vnderdånighet klageligen lated gifwe oss tilkänne, Att en parth vtaf våre vndersäter och tienere, Så wäll Adell såsom Oadell tilfoge dhem stort öfwerwäld och orät, Och för then skuld ödhmiukeligen begäred vårt Kongelige Förswarelsse bref vdi saken till rätte, Hwilket wij dhem för räthwise nes skuld icke hafwe welet neke, vthann här medh taget och annamet som wij och nu medh thette vårt öpne bref tage och anname för:de våre vndersäter Diecknerne vdi för:ne Åbo Skolstugu, så wäll dhem som dhär nu äre såsom ock dhe dijt framdeles komme kunne, vdi vår Kongelige hegn, wärn, fredh och förswar, Synnerligen till att frede och och försware them för allt öfwerwäld och oräth, Och ther som någon kan hafwe dhem något till att thale, Dhå skall dhett skee vdj Capitelet eller ellies [in]för lagh och rätt, så att dheres preuilegier icke måge vdi någon motte blifwe förkrenchte, Förbiudendes för then skuld här medh alle ehoo the helst ware kunne, så wäll Adell såsom Oadell, som för våre skull wele och skole göre och late, att göre för:ne våre vndersäter något meen, hinder eller förfång, wedh vår högste onåder och thett peen och straf som Swerigis lagh dhär om förmäler, Ther hwar och en hafwer sigh fulkomeligen efther rätte, Schrifwit på vårt Kong:re Slott Stocholm then 15 Julij Anno 91 Vdi vår Regementz tidh på thett Triedie och Tiugunde.

Vnder vårt Kongl. Insegell.

32. Underhållsbref för Skolmästaren i Björneborg Lars Johannis. Dat. d. 26 Oktober 1591.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 2414, bl. 128.

Jahan then Tridie &c. Må dw weta Michell Henrichson, Att dhett ähr våre alfwarlige wilie och befallning, Att Dw later thenne wår vndersåte Her Lars Johannis become dhen pundeläst Spannemåll som wij honum till wnderhåld hafwe nådigest eftherlatidh, Såsom Dw och skallt ställe honum tilfridz för dhen Tridiedell som wij j fiordh late igenkalle, helst efther han hafwer inghen annen vpbörd till att föde sigh och sin hustru och barn medh, Ther Dw hafwer Degh efther rätte. Schrifwit på vårt Kongle Slott Stocholm then 26 Octobris Anno 91.

Lijder vm skolemesteres i biorneborg vnderhold, och frij för Reuoceringen pro a:o 91.

33. Frihetsbref på ett hemman för Josephus Canuti. Dat. d. 8 Maj 1594.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1583, bl. 30. — Måhända var i fråga varande Josephus Canuti lärare i Åbo skola.

Sigismundus medh gudz nåde &c. Giöre witterligit att denne brefwisere Josephus Knutzonn *) som för sine Swagheetz skuld icke haffwer kunnet blifwe weedh Scholenn, nu hafwer sat sig före, att optage Eet sit Fadher broders heeman vti Immais j Peemar Sochnn, Hwilckidt i Tretton åhr skall hafwe legat ödhe Och thes för vthan twenne gongor brunnet af wådeeldh. Och att han thes betre [må] kunne komme thet til bruk Begierede han ödmiukeligen någre Åhrs Frijheeter på vthlagurne, effter han tilförende inthet nutidt hafwer, Så hafwe wij Nådeligen bönhört honom, Och nu her medh wnne och effterlathe honom, att

---

*) In margine står: „Josephus Chanuti“.

han på Tree åhrs tidh skall ware frij för Skiutzfärder, Gestninger, giärder, och alle andre åhrlige pålagor, som af samme hemmanedt vtgå bör, Der hwar och een hafwer sigh effter rette, Icke giörendes för:de Josephus Knutzson her emot förfong eller mheen, Och tages bewijss vnder häredzhöfdingens och Presters Inzege, och [= att] han denne frijheet nutidt hafwer, Och thet Jämpt wedh Räckenskaperne Inn vti vår Konunglige Räckninge Cammar lefwerere Schrifwidt på vårt Konungligit Slåt Stäckholm, denn 8 Maij Åhr 94.

**34. Underbållsbref för Läsemästaren i Åbo,
Mag. Marcus Henrici Helsingius. Dat. d. 22 Mars 1595.**

Från Finlands Statsarkiv. Ecklesiastika Handlingar. -- Med Läsemästare åsyftas antagligen „Theologiae lector“. — Christoffer Bertilsson var fogde i Sääksmäki härad.

Helsenn medh Gudh tilförende &c. Effter ded Christoffer Bertilsson att Ercke Biscopen M: Abraham i Vpsala hafuer förordnet Hederligh och wällärd man M: Marcus att wara Lääsemestere i Åbo, och han platt inthet hafuer att hielpe sigh medh, För thenn skuldh bidit migh, att iagh på H:te Konungl:ie M:ttz wegne wille förhielpe honom något till lifz föde, medh någedt Spannemall, på ded han må kunne förestå sitt kall och Embethe, Och ändoch iagh icke weth, huad för rådth i hafue kunne, Lichwäll will iagh på H:te Kon: M:ttz, &c. wägne haffue eder befaledt och tilsagt, Atti ändeligen huad rådth i der till finne kunne, huad icke annen rådth wore, tage tillandz [? = tillåns] och framdelis af eder opbörd igen, lathe honom bekomme Tiugu T:or Spannemåll, Enär han der opå fordrer eller fordre lather, Endeligen så lagendes att han bliffuer till frijdz stältt, Och iagh motte ther före ijtterligere bliffue obekymrett, Och skeer ther med ded H:te Kon: M:tt är behagligidt, Der retter eder effter Gudh eder befalendes Datum Pemar Prestegårdh den 22 Martij A:o &c. 95.

Clas Flemingh Frijherre &c.

**35. Underhållsbref för Skolmästaren i Viborg
Christianus Bartholdi. Dat. d. 1 December 1597.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 5729. bl. 41.

Må i wethe Bertill Hindherssonn att i skolle lothe M: Christian Scholmestaren beholle sitt vnderhold för a:o &c. 96 såsom den på den tijdh honom eftherlathen war och i så motto honom inthett afkortte för thz framledne Åhr 97. Men för 97 och 98 till widere beskedh ifrå H. Kon: M: skolle j lathe honom sitt vnderholdh till fyllesth vthbekomme efther den ordningh honom försth åhr bleffued eftherlathz Der i hafue edher efther rätte Gudh befalandhes Datum den 1 Decembris Anno &c. 97.

Arfuedh Erichssonn.

**36. Underhållsbref för Skolmästaren i Åbo
Mag. Marcus Henrici Helsingius. Dat. d. 20 December 1599.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 2436, bl. 140. — Bertil Hansson Schimelkorn var kamrerare.

Käre Benngt Knuttsson godhe wen, Ändoch scholmestaren M. Marcus her i Stadhen är tilförenne deputeradt genom min nådige Furstes bref att han vdj öfre satagunden till två Lester Spannemåll Åhrligen skall bekomme, Szå aldenstundh Krigz!ålket hafue tilförendhe förrycht Spanmåll och annan theres åhrlige rentta sin kooss, så att allogen hafuer ringe Rådth theres åhrlige vthschijller att vthgöre, Therföre måste presterskapedh så wäll som andre för thette åhr någott miste, Och the godhe män Krigzöfuersten Jochim Schell, sampt Tönne Jörensen Ståthållaren hafue för thenne tijdhz legenheet schulldh eftherlåtindh M. Marcus på samme thwå lester Spannmåll, vdj thette åhr till Ottå pundh vdj Karku Sochnn: när han hafuer sitt vthschikade budh till edher J welle honom samma Otto pundh eller

32 Tinor Span:ll latthe bekomme. Edher her medh och altijdh vdj gudhz mildhe beskydd wenligen befalandes Datum Åbo then 20 Decembris A:o &c. 99.

E. Tj:ö

Bertill Hansson
Schimelkornn.

**37. Underhållsbref för Skolmästaren i Åbo
Mag. Marcus Henrici Helsingius. Dat. d. 8 Okto-
ber 1600.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 2436, bl. 142.

Efter thett Bengt Knutzson, att thenne Cronenes wndhersåthe, M: Marcus Scholemestere vdi Åbo åhrligen åhr whan att bekome sith Spannemåls vnderholdh vdi Karc-ku Sochnn i Öfre Sategunden, Nemligh Nietije Sex T:or, Dherföre wele wij vpå vår Allernådige Herre och Förstes wegne hafue edher här medh alfwarligen befalet, att j vpå Hans Förstelige Nådz nådige behagh och till widhere besked hos Hans Förstelige Nådth lathe honum bekomme halfparten af före:ne Spannemåll, enär som helst han dher vpå fordhre lather, Gudh edher befalandes, Datum Åbo Slott then 8 Octobris Anno &c. 1600.

Thönne
Jörenson.

Bertill
Hanssonn.

**38. Underhållsbref för Skolmästaren i Björ-
neborg. Dat. d. 8 Oktober 1600.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 2444, bl. 117.

Efter thett Bengt Knutzson att Scholemesteren vdi Biörneborgh Stadth åhr åhrligen whan att bekome sith Spannemåls vnderholdh vdj Lempela Sochen i öfwer Sattedunde

Nemligh Fyretije Otto T:or derföre wele wij vpå wår allernådige Herre och Förstes wegne hafwe edher här medh alwarligen befatat att i vpå hans Förstelighe Nådes Nädighe behag och till widhere beskedh hos H. F. N. lathe honom bekome halfparten af för:ne Spannemåll, enär som helst han dhär vpå fordhre lather. Gudh edher befalandes. Dat:m Åbo Slott then 8 Octobris Anno &c. 1600.

Thönne Jörenson.

Bertill

Hanssonn.

**39. Bref om vederlag för Skolmästaren i Åbo
Mag. Marcus Henrici Helsingius. Dat. d. 30 Oktober 1600.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 2436, bl. 141.

Käre Bengt Knutzsonn godhe wen, lather iagh edher wenligen förnimme, att för min n: Förstes hastige affresendhe här ifrån i höstes bekomme presterskapet uthi Åbo länet, Thauasthuss och Sategunden icke fulkomligh beskedh opå theres underhåldh och wederlagh, Effterlåte förthen-skuldh (: the ädle och wälbördige her niels Bielecke till Salstadh och Tönne Jörensson till Högzgårdh tilförordnadhe i H: F: N:s stadh till att förhöre klagemåls saker hoos almogen her i landet :) att presterne så wäll i Städher som opå landzbijgden skulle fåå en tridie part aff theres sedwanligh vnderhåldh opå H: F: N:es nådige behagh och widere förklaring Och aldhenstundh presterskapet i Wiborgz och Ny-slåtz lään fingo halffparthen theres vnderhåldh för samma åhr effter H: F: N:es breff (: huilket för:de godhe herrar och män då opå then tidh war owetterligit, at sådanne breff wore tilförendhe vttgångne:) Therföre på thet ingen twist iblandh presterskapet om sådan åtschilieligh tillöckningh på theres vnderhåldh må ware, J wele såsom min godhe wen förnöije M. Marcus Scholemesteren the Sexton T:or Spannemåll som honom på sin halffpart hoos edher åther-

ståår vthi the partzeler i kunne aff edher restantier komme til wäge, effter han och hafuer giordt stoor bekostnat aff sitt egit på Scholstugun medh taak och annen tilhöör Thett i medh flijtt efterkomme wele, Befalandes edher här medh vthi gudz mildhe beskydd wenligen. Datum åbo then 30 octobris anno &c. 1600.

E. A. T:w

Bertill Hansson
Schimelkorn.

**40. Skolmästaren i Raumo Matthiæ Gregorii
qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 11 Jan. 1601.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1596, bl. 79.

Bekennes iagh Matthias Georgii, owerdigh Gudz ordz tienare och Scholēmastare i Raumo, thet Påuall j Rodhais lähnsman vdi Lappo Sochn, för min stora nödhtorfftigheet och fattigdom skull. af thet Spanmäll min Nådige Herre och Furste Her Carl, migh till årligit vppehålle nådeligen vndt och efterlåtitt hafuer, hafuer lefueraat migh vppå min 1600 års vnderhåldningh på Erlighe och wällachtighe mans Jören Bertilsons wegna, tilförordnadhe H. F. N:des Befalningsman j Närfinland, Spanmäll fjre tije tynnor. Till wisso att så i sanningh är, trycker iagh mitt Signet här vnder. Datum Raumo, then 11 Ianuarij, Anno &c. 1601.

M G
(i Sigillet.)

**41. Öpett bref oeh Swar opå vndersåthernes
skrifwelse vthi Österbotthen af Råfle then 15 Aprilis,
år etc. 1601.**

Från Svenska Riksarkivet. Hert. Carls Registratur 1601. Fol. 53 v.

Wij Carl &c. Göre witterligh medh thette wårtt öpne bref, att efther wij hafwe förstådtt af wåre och Cronones

vndersåther vthi Österbotten, såsom hijtt till oss hafwe förskickedhe waritt att Hans Hanszon, Domere ther vthi Österbotthen, hafwer vnderstådt sikh vthan wår willie och wittskap, Såsom och Rijkzens bewilling och föreeningh att taghe Domare Renthen högre vthi Österbotthen vthi någre Sochner, ähn af ålder hafwer sedwanligitt warit Nempligen af Tiugufyre Bönder een tynna Såd, och af Femton bönder eett lass höö der de tillförendhe icke hafwe warith wane att vthgöre meere ähn Tree marker Smör och i Mussare Sochn eett Kalfskin. Derföre befale wij förte Hans Hanszonn att han wedh wårtt straf och onådhe skall medh sådanne nye pålagor afstå och inthet krefie af förte wåre vndersåther meer ähn som the af ålder hafwe warit wahne att vthgöre, Der vthinnan wåre Fougdtter och Befalningzmän skole hafwe itt noghe insehende wedh tillbörligh straf tillgörendhes, och såsom otroghne thienere straffes som den theras Herres och vndersåtheres wålfärdh och redtwijse icke handt hafwe. I lijke måthe ähr osz tillkenne gifwidtt huruledhes Dieknerne vthur Skolstugun som i Sochnar vthskickedhe warde, hafwe och vnderstådt sikh att legge een Skatt opå wåre vndersåther, som ähr opå hwar Bondhe en half Span Såd, een Kaku brödh En half marck Peningar Tw liws Ett styckie kött, eett kalfskin eller Fåårskin. Så biudhe och befale wij fördenskuldh vthi lijka måthe wåre Foogdtar och Befalningzmän wedh wåre högste onådhe att the sådantt afskaffe, och för Diekner inthet meere gifwes ähn Brödh n. Liws tw stycke, Kött n. Befinnes att sådanne skalker vnderstå sikh att mere tagha vthaf Bönder och Fougdtterne icke tillbörligen holle och strafue dervthöfwer då skole the få thet straf som dertill hörer, så att andre skole sehe der wedher, att them icke ähr lofligitt vthan Öfwerheethenes och Menighe Rijkzens Stenders samtyckie att uthkrefie af almogen, thet the icke ähre wahne att vthgöre.

Till thet sidsta hafwe the och klagelighen gifwidtt tillkenne att Presterne der i Landzenden emoth Swerigis

vthtryckte beskrefne lagh hafwe giordt sig een Sedh och owahne, och tagit sigh före emot Gudh och allt Christelighitt samwett att hwar hustro eller Bondhe döör och lefwer efther sigh twå kör och Stufwan full medh barn, då tagher Presten den ehne koen och Klockaren ett gammaltt fåår, ahnsehe ingen barmhertigheett om ähn de andre i hungers nödh skulle förderwadhe warda.

Derföre befale wij våre Befalningzmän att the sådanne orettwise wedh vår högste onådhe och thet straf som för:t ähr icke tillstädie vthan Presten skall lathe sigh nögie och för Lijekstoll taghe som i Kyrkio Balken för-mältt ähr, uthi thet Ottende Capitel. Nempligen Penningar Fem öre, hwilken her emott handlar, att Presten skall icke allenast widh Prest och Embethe skildh warde, vthan såsom Swerigis lagz öfwerträdere och woldzwerkere till lijfwedtt straffadhe wardhe. Gifwidtt och skrifwidtt ut supra.

42. Skolmästaren i Viborg Christiani Bartholdi qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 23 December 1601.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 5788, bl. 86. Jfr N:o 5802 bl. 106.

Bekennes iagh Christianus Bartoldj skolemestare i wiborgh, med thenne minn egenn handskrifft mig haffue vpburit och till fulla nöije bekommit, aff ährligh och förston-digh måns Jönsson Ridhfogte i Jäskis häredhe, på mitt vnderholdh pro Anno 1600 Rågh och Kornn tiugu och sex tynnor. Noch haffuer iagh bekommit aff för:de måns pro Anno 1601 Rågh och Kornn Femtijo och Fyre tynnor. Till ytermerna wisso och större stadfestelse trycker iagh mitt signet vnder thenne minn bekennelse, som är scriffuen i Wiborgh Anno 1601 thenn 23 Decembris.

(L. S.)

43. Underhållsbref för Skolmästaren i Björneborg Jacobus Canuti. Dat. d. 10 Februari 1602.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 2450, bl. 162.

Khäre Simon Lauilan *) Effter thet H. F. N. haffuer beuillet presterskapedh $\frac{1}{3}$ deell aff theris vnderhåldh Derföre lather den Hederlige och Wellerde Her Jacob Scholmestere i Biörnborgh bekomme een tridie deell aff sit wanlige vnderhåldh enär han der opå fordrer effter han är nödstelth. Och will edher Gudh befale Hastigt aff Biörnborgz Gårdh then 10 Februarij Anno &c 1602.

Sigfredh
Sigfredsson.

44. Skolmästaren i Åbo Marci Henrici qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 25 Juni 1602.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 2436, bl. 127.

Bekennes iagh Marcus Henrici Scholemestere j Åbo migh haffwe bekommit på mitt vnderhåldh aff Bengt Knutsson fougde i Öffre Satagunden pro Anno &c. 600 Spanmål — 12 pundh, mindre 10 capp. Item pro Anno 601 Spanmål — 12 pundh. Till yttermere wisso vnder mitt Signeth Datum Åbo then 25 Junij Anno &c. 1602.

45. Skolmästaren i Åbo Marci Henrici qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 12 Juli 1604.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 2452, bl. 102.

Bekennes jagh Marcus Henrici Scholemesterer i Åbo migh haffua bekommit på mitt vnderhåld iffro öffre Satagunden aff Henrich Saalis pro Anno 1603 Spanmål Tretije otto

---

*) Namnet skrefs ock Lauian.

T:nor. Item ifrå öffuer Satagunden aff Hans Ragwaldsson, bekom iagh på mitt vnderhåld pro Anno 1604 Spanmål Fyretije otto T:nor Datum Abo 12 julij Anno 1604. Thes til wisso trycker iagh mitt Signet här vnder.

(Sigill.)

46. Skolmästaren i Raumo Gregorii Clementis qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 26 Juni 1605.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1653, bl. 40.

Bekennes iagh Gregorius Clementis Scholmestare i Raumo migh haffua bekommitt, effter vår aller Nådig:te Herris och vthwalde Konungz nådige behagh samtt welborne Tönne Jörenssons grann Ransakningh (efter iag nyboladt är, och på min egen Ewentyr i Vpsala Collegio war, och ther igenom bleff fatigh: Såsom ock här i Raumo dagligen gör tjenst bådhe i Kyrckian och Scholan) och bewilielse, af Eschill Madtzson Willilä, welförståndig Eskil Madtzsons Fougdtens i Wemo Heredhe &c. Vnderschrifuare: Spannemåll till mitt vnderhåld, Tretijio och Sex T:nor eller thess wärdhe &c. Att så i sanningen är, til ythermera wisso, trycker iag mitt Signett här vnder. Datum Raumo then 26 Junij Åhr &c. 1605.

(Sigill.)

47. Anordning å underhåll för Skolmästaren i Åbo Mag. Marcus Henrici Helsingius. Dat. d. 23 September 1605.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 2473, bl. 32.

Effter thz Stafan Erichsson, att Alles vår nådig:e Herre och Konungh hafuer nådigest vndt och efftherlathet Presterskapet deres vnderhåldh vdhaff Tiendhen, Derföre åhr vår begeren opå vår nådige herres wegne att i lefuerere wällårdh M. Markus Scholmestare i Abo all behollen Ti-

endhe aff Kareku och wesilax Sochnar der i wele eder effter rette, gudh befalandes Datum Abo Slott den 23 Septembris a:o &c. 605.

Thönne

Jörensso.

Sigfrid Sigfridson.

48. Skolmästaren i Viborg Nicolai Magni qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 16 Oktober 1605.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 5857, bl. 64.

Jagh Nicolaus Magni owärdigh Scholemestare i Wiiborg bekennes medh thenne min handschrift migh haffua bekommit aff then ärlig och wälachtadh Cnutt Andersson Fougde i Jeskis Härede för mitt underhåld pro Anno 1605, effter wår aller Nädigeste Herre och Konungs egit breff upå Wiiborgz presterskaps underhåld nådigest uthgiffwit, som Copien uthwiisa kan, Spanmål Sex och tretyio T:or, till fullo nöyie. Thess till wisso och större försäckring medh mitt whanligit signete undertryckt. Datum 19 Octobris Anno 1605.

(L. S.)

49. Skolmästaren i Helsingfors Michael Bartholdi Gunnæri qvitto å bekommet underhåll. Dat. d. 3 November 1605.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 3519, bl. 40.

Bekennes iagh Michael Bartholdi Gunnærus vngdomens owerdigh Föreståndere vthi Helsingforss Stadh migh haffwa bekommet vpå mitt tildeelte vnderhåld pro Anno 1606 vthaff E w: Salomon Jonsson *) samptt och Häredz Skriffwaren Erich Erichsson här vthi Bårgho lähn för än then Ehrligh

---

*) Var fogde öfver Raseborgs och Borgå län.

och Förståndigh Peer Andersson stegh till Embetet Nämpe-
lighen Spanmål Fyretighe tunnor, allt vthi Skarpsädh wer-
derat. För hwilcket iagh wår Aller nådigeste Herre Ko-
nung och öffwerheet ganska stoorligen och ödmiukelighen
betackar, och elliest medh all vnderdånigheet troheet lydhno
och hörsamheet vthi mitt tilbetrodda kall förtiena skylligh
är. Och till wijdhene stadhfestelse medh min Eghen hånd
och Signett här vnder Confermeret och bekräftighet. Aff
Helsingforss then 3 daghen Novembris Anno &c. 1605.

(Sigill.)

**50. Conrector i Åbo skola Michael Cornelii
qvitto å bekommet underhåll. Dat. d. 8 Jan. 1606.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 4379, bl. 116.

Bekenner iagh Michaël Cornelii*) Conrector widh
Abo scholan, att iagh hafuer bekommit af wår Allernådige-
ste Herres och Konungs betrodde Befalningsman öfwer Hauho
och Hattula häredher, Ehrligh och wällactadh Hinrich peers
son ifrån Rapala, mitt vnderhåld, nemligh fyretijo otta Tinor
Spanmhåll på Anno &c. 606, hwilchett vnderhåld af then
Edle och wällbördige Tönne Jorenssoon Stadthollaren sampt
högactadh Sigfredh Sigfredhsson Cammereren war migh
aflathitt. Datum then 8 Januarii Åhr &c. 606. vnder mitt
egit Signeett.

(L. S.)

**51. Theologie Lektorn i Åbo Joachim Stutæi
qvitto å bekommet underhåll. Dat. d. 8 Jan. 1606.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 4379. bl. 117.

Bekennes och här medh tillstår jagh M. Joachimus
Stutæus Lector Theologiæ wedh Abo Domkyrekian och Scho-

---

*) Kallar sig här Cornelii, men d. 8/9 1607 Cornelius (se nedanføre).

lan mig hafwa till fyllest bekommit och opburit af Kongl. Ma:ttz wår aller nådigeste Herres wålbetrodde Befalningsman öfwer Hattula och Hauho Häredher Ährligh wållförsichtigh och wållachtadh Henrich Persson ifrån Rapala thet Vnderhåldz Spannemåål migh af Edhle och wålbördige Tönne Jörenssohn Statthollaren på Åbo Slått samt Högt och Wållachtat Sigfredh Sigfredzsohn Camareraren efter Hans Kongl. Ma:ttz Ordning på Anno &c. 606 war efterlatet Nämlichen Twå och Siwttijo Tunnår Rogh och Korn, Att thetta så är I Sanning till ytermeere wisso och stadfästelsse mitt Signeet här vnder Datum Åbo then 8 Januarii A:o &c. 606.

(L. S.)

52. Skolmästaren i Björneborg Jacobi Canuti qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 11 April 1606.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 2473, bl. 36.

Jagh Jacobus Kanuti, Scholemästare i Biörnneborgh, Bekenner och här mz gör witterligit, migh hafwa bekommit, efter H. K. Nådz bref och Cammererens Sigf:d Sigf:dsons Inuijsningz Zedhell, af Ährligh och wålförståndigh Stafan Erichsson, Fougte vthi Öfre Sattegunden, vnderhåldz Spanmåål Fijretije och otto T:nor Till wisso vnder mitt Signett. Datum Biörnneborgh then 11 Aprilis Anno &c. 1606.

(L. S.)

Jacobus Canuti Scholemester
i Biörnborg mpr.

[Endast underskriften är egenhändig.]

53. Skolrektorn i Wiborg Nicolai Magni qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 24 Maj 1606.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 5877, bl. 33.

Bekännes iagh Nicolaus Magni rector scholæ Wiburgensis migh haffwa bekommit aff Erligh och wållachtadt

mann Knutt Andersson Fougde uthi Jesckis häredhe på min underhåld, pro Anno 1606, effther vår AllerNådigeste Herres och Konungs Nådige behagh för halff partthen aff underhåldet, spanmååll, tretiyo Sex T:or tillfyllest. Thess till wisso och försäkringh trycker iagh och stadfester thenne zedhel medh mitt wanlighit Signete: Datum Anno 1606 24die Maii.

(L. S.)

54. Anordning på underhåll för Conrector i Åbo skola Michael Cornelii. Dat. d. 19 Oktober 1606.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 4386, bl. 60.

Helssen medh Gudh tillförenne &c. Efther thett Henrich Person, att Conrector i Åbo, Michael Cornelij, ähr årli-gen whan att bekomme sith Spannemåls vnderholdh vtaf dhen Tyendh som kan förefalle dhär vdi edhert Fögderij, Dher-före ähr här medh vpå Alles wårs Nådig:te Konung och Herres weghne, vår alfwarlige wilie och befallning, Att i till widhere beskedh, lathe honnom bekomme Sexton tyn-nor Spannemåll enär som helst han dhär wpå fördrendes wardher. Ther i wele edher efther rätte, Dat. Åbo Slots tken 19 Octobris A:o &c. 1606,

Otto Helmer
von Mörner

Utanskrift: Kongl Mattz tro tienere och Fougden udj Hollula och Hattula häred Erlig och förständig Henrich Per-son thette till honde.

55. Frihets- och underhållsbref för Skolmästaren i Viborg Mag. Christiani Bartholdi enka Anna och hennes faderlösa barn. Dat. d. 10 December 1606.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 5921, bl. 88; N:o 5935, bl. 71, och N:o 5942, bl. 73. — Den $\frac{5}{3}$ 1610 och d. $\frac{20}{3}$ 1611 utanordnades ännu åt hustru Anna 6 tunnor spannemål och 6 parmas hö.

Stormechtigeste Högbårne Furstes och Herres Her Carll, Sweriges Rijckes wthkorade Konungh och Arfffurstes, Hertigh till Sudermanne landh Näricke och Wermelandh &c. Tropichtige Tienare och Tilförordnedhe Commissarier På den Rydzske grentzen, Wij Efter:ne Hans Åkesson till Biurun Cammarådth och Stathållare på Skareborgh, Tårstenn Christoffersson till Wlfztorp. Ståthållare på Lecköö, Doctor Nils Chesnecopherus till Longbro och Lundh, HofCantzler och Michill Olsson till Bengzhammar, Secreterare, Göre witterligidh, at efter denne Brefuiserska, Hustru Anna, framledne Mester Christians (: som skolmestare war här j Wijborgh :) Efterlefuerska, hafuer vtat H:s Kon. M:tz och Cronan till at fordra nogon deell vthaf thet vnderhåldh honom war efterlatidh der han giorde den mödosamme tjenst före, emedan han lefde, och som nu medh sine små faderlöse barn, elendigh och ensöriande blefuen åhr, Besöcklandes oss om någon förfordringh vthi sådan sin Elendigheet. Haffwe wij för den skuldh opå H. K. M:tz Nådighe behagh hennes ringa legenheet anseedht och efterlatitt henne at ware frij för alle Stadzens tunga och Rettigheet emedan hon ehr ensöriande, det hon icke ytthermere handlar och wandlar, än till sin nödtorft. Elliest åm hon brukar högre Borgare näringh, så svarar hon till vthlagårne medh efter sin handell, Sammaledes haffwe wij hennes faderlöse barn till wppehelle effterlatidht, at hon åhrligen af de hereder, ther hennes man plegar sitt vnderholdh fåå, skall bekomme Sex Tior Spanmål och Sex Parmas höö, vthaf huart fougderi Euräpä och Jäskis Så lenge hennes mans åtherstäder på vnderholdh afbetalade blifue, där de som på Hans K: M:tz wegne hafue til at göre medh sakerne måge weta sigh effther rätte Datum Wijborgh then 10 Decembris Åhr 1606.

Hans Achesson	Thorsten	Nicolaus	Michill
mz egen Håndh	Christoffersson	Chesnekoferus	Olsson

**56. Theologie Lektorn i Åbo Joachim Stutæi
qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 20 Mars 1607.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 4386, bl. 59.

Bekenner och här mz tillstår Jagh M. Joachimus Stutæus
lector Theologiæ wedh Åbo Doomkyrkian och Scholan migh
hafwe annammat och vpburit af Åhrligh wälförsichtigh och
wälachtet Hinrich Peersson Fougte I Hattala och Hauho
Häredet mitt Vnderhåldz Spannemåål Rogh och Korn Tree-
tye Tunnår Aldeles tillfyllest efter som then Edhle och Wäl-
borne Statthallarens här på Åbo Slått Otto Helmers till
Tuna Inwijsning Sedhel förmäaler Hwilcken iag bekom then
19 Octobris A:o &c 606. Vppå 607 åars Vnderhåldh. Adt
thetta så är i sanning trycker iagh mitt Signeet till yter-
meere wisso här vnder. Datum Abo thän 20 Martii A:o
&c. 1607.

(L. S.)

**57. Utdrag ur Een Memorials zedell stelt af
Hellsingefårs Stadz inbyggjare medh Edle och Wel-
byrdige Erich Eilfszonn Her Secreterere then tijdh
hans W: hoos oss stadder war Anno 1607 den 14
Julij åm wåre store besväringar som hans W: haff-
uer oss tilsagdt och loffuadh på thet ödmukelig:te
och vnderdånlig:te wara oss fattige Vndersåther be-
wågen och hielpsam i saken in för H. K. M:tt.**

Från Svenska Riksarkivet. Städernes besvär. Helsingfors.

-
-
3. Till thet tredje att förfordra åm vår Skolmestares Marci
Casparij, och Fattiges vnderholdh att the måtte blifuit
försörgde lijka som högloflige framfarne Konungar och
helst vår egen nådige Konung them vndt och effter-
lathet haffuer af ynnest och nåde att thet måtte blifua
stadfestat.

4. Till thet fierdhe ähr wår ödmiuke begären att wij haffue een Skoollstugu i wår Stadh, Och Diekerne förmera sikh thes gudhj skee loff, och haffua ingen vppehålle ther medh the kunna förestå sine studia, vthan haffua vnder Skolan fhå Sochner ther medh the kunne vppehålla sikh medh, och ähre vtharmade Sochnar. Derföre, att Krijgzfolket falle mest till Skips både af och an till Lijffland, Men, så ähr der när oss liggiande Sochner Bårgo och Perno, Ifrå huilke Sochnar the hafue dheris barn hoos oss i Skolstugu, huillkedh ähr them förtrötteligitt och beswerligitt att the vnder Wijburgz Shoollstugu liggia, Vthan myckitt hellre willia hjelpa till wår Skoollstugu, effter som Dieknarnas Klageskrifft wijdare förmåller.
-

Bårgmestere och Rådth sampt
then menige man i Hellszin-
gefors Stadh,
ödmiukeligen
till willie.

**58. Anordning på underhåll för Skolmästaren
i Helsingfors Marcus Caspari. Dat. d. 14 Juli 1607.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 3536, bl. 41. — Blad 43 innehåller qvitto af Marcus Caspari på 56 tunnor spannmål,

Jagh kann Eder gåde wenn Michill Larsson oförmält icke latha att den tijd Cröningenn stoodh i Vpsala och denne Stadsens wttskickade Jacop Småpepare war där, Da hade han ibland andre stadsens Postulata och denne, att skolemestarenn här i Stadenn Mester Marcus måtte bliffua försörgder, och få det vnderhold som hans Antecessor för honom haffwer hafft, Szå haffwer iagh samme hans Postulata då vthi Vpsala för hans K. Mitt præsenterat, och hans K. Mitt swarade till den Punchten Schoolemestarenn belan-

gade, att han skulle bekomma samma Vnderhold, som den haffuer hafft, som för honom haffwer waritt skolemestare, nembligh half annan Pundlesth Spanmäll, Men både för det war mykit annat till att göra, så och för dett iagh war tillsagd att dragha hijtt, kunne iagh då icke skaffe honom brefuet, huru well iagh hade H. K. M:tz tillsege. Hwarföre begärrar iagh på H. K. M:tz wegne, att i dette årett stelle honom half annan Pundlesth Spannmäll till, Eett annat år om gudh will skall han haffue H. K. M:tz vnder-skreffne breff där på, Dett iagh wetth H. K. M:tt honom inthet vägrar, Aldenstundh H. K. M:tt will haffua skolen widh macht, och han doch inthet annat haffuer, huarken åker eller Eng, som han kan sigh aff nära, I wele förden-skuld latha honom dett få, när han dett fordrar, inthett twijfflandes att thet iw bliffwer Eder beståedt, Gudh be-falandes, Datum Helsingfårs den 14 Julij Åhr 1607.

Eder willige wenn

Erich Elfsson.

**59. Conrector i Åbo Michael Cornelii qvitto på
bekommet underhåll. Dat. d. 8 September 1607.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 4386, bl. 58.

Bekenner iagh och här medh tillståår, att iagh hafuer annamat och opburit, af den Ehrligh och wällactadh Hin-rich peersson fougden vthi hauho och hattula häredhet, eftther then Edle och wällborne Otto Helmers von Mörner Stadthollarens på Åbo Slått befallningh oppå mitt Åhrligh vnderhåld Spanmhåll sexton Tior. Att så vthi sanningen åhr trycker iagh mitt Signet här vnder. Datum Abo 8 septembr. A. &c. 607.

Michael Cornelius
Scholæ Aboensis Conrector

**60. Collationsbref för Michael Corneliij å
Conrectorstjensten vid Åbo skola. Dat. d. 20 Fe-
bruari 1608.**

Från Finlands Statsarkiv, Ecclesiastica. — I Svenska Riksarkivets Registratur för 1608, fol. 52, förekommer härom endast följande rubrik: „Öpet breff för Michael Cornelij att blifua Conrector uthi Åbo Stadz Schola, och derföre till Vnderhåld, såsom hans Antessor för honom haft haffuer, bekommet. Af Örebro Denn 20 Februarij 1608“.

Wij Carll den Nijonde medh Gudz nåde Swerigis Götes, Vändis, Finnars, Carelers, Lappers i Norlandenn, de Caijaners och Esthers i Lifflandh &c. Konungh. Göre witterligit, att wij haffue tillskicket och tilbetrodt, som wij och nu medh dette wårtt öpne breff tillskicke och tilbetro Wallårdh Michael Cornelij till Lector philosophiæ, Vthi Åbo Stadhs skole. Och skall han Vthi samme sitt ombetrodde kall och embethe ware förplichtett, att läre och instruere thenn Vngdom som ther nu ähr, eller dijt framdeles besökiandes warder i all rätt vptucktelse, och nödortfigh alfuarsamheett, Disciplin och Lärdom, och med störste flijt wthan försumelse, thett så förestå, som han sigh j then måtto emott gudh och äss förplijchtett haffuer, flitigt och någe inseende vdi alle seduanlige tijdher sökie Skolstugun, och wachte för sigh drinck och suärmerij, att han eij gifuer sine Discipuler ondh exempel och förargelser och för sådantt arbethe och omaak, hafue Wij nådigast tillsagdt och eftherlatitt honom Sitt tillbörlige Vnderhåldh, lijke som Poenitentiarius, som för honom warijtt, åhrligen haft och nuthitt haffuer, af Fougden wdi Öfre Sathagunden som nu ähre eller framdeles kann förordnett blifue, att bekomme. Betalle fördenskuldh alle som för wåre skuld wile och skule, göre och lathe, och särdeles Vngdomen wdi förne skolstugu, att the bekenne förne Michael Cornelij för deres rätt conrector, benisandes honom sin tillbörlige hörsamheett, som the honom skyldige och plichtige ähre.

Der wårtt Cammerrod, cammererere sampt Fougden, måge wette sigh effter rätte. Aff Örebro denn 20 Februarij Åhr 1608 &c.

Carolus.

Nicolaus Chesnecopherus
Hoff Cantzler.

61. Underhållsbref för Skolmästaren i Björneborg Jacobus Canuti. Dat. d. 12 Mars 1608.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 312, bl. 22.

Helssen med Gudh tilförenne &c. Efther thett Carl Gilliuson, Att thenne Cronenes undersåte och Skolemester vdj Biörneborg Her Jacop lider stoor armutt och haffwer intedh till att hielpe sigh medh, Dherföre åhr här medh upå min Aller nådigeste Konung och Herres weghne min wilie och befallning Att i vpå H. K. Ma:ttz nådige behagh och till widhere besked och förfordring hoos H. K. Ma:tt, lathe honom become Femton tynnor Spannemåll vtaf Tienden vpå sith underholdh, Ther i wele edher efther rätte, Gudh befalendes, Datum Åbo Slott then 12 Martij A:o &c. 1608,

Otto Helmer
von Mörner mpr.

62. Underhållsbref för Skolmästaren i Åbo Mag. Marcus Henrici Helsingius o. a. Dat. d. 7 April 1608.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 312, bl. 19.

Wår wenlige helssen med Gudh, Wij lathe Ider wette Karl Giliusson, att wij haffue bekomit W. A. N. Konung och Herres Vnderskrefne Bref, huru med Månedz och Skiutzferdz hielpen holles skall här i Findland, och iblant allt

annett så skole Presterne på Bygden holle en Warachtig Karl emot Fienden af hwart Hundrede Bønder han hafuer i Gellet, Eller och uthgifne tiugufem Daler Peningar. Dest-
 lijkest Bispen, Professores och Presterne i Städerne gifue hwar fempte tynne aff deres Vnderhold, Så all denstundh de skole taxere hwar 5 t:ie, så förståes derutaff, att de skole hafue deres Vnderhold, aff huilket de kunne vthgøre taxen, Dij aff inttz gör man Inttedt. Derföre haffue wij opå W. A. N. Konung och Herres Nådige skrifuelsse beskedet till Ider Mester Marchus Skolemesteren i Åbo till den ene lest, som han tilförende haffuer bekomit, halfannen lest, och effter honom än rester halfannen lest, som ännu skal stå jnne til wid Confirmation, Dij kunne i honom her . . . nu Ingen hinder vthj för:de 1 $\frac{1}{2}$ lest Spannemåll göre Vthan . . . ligen aff . . . tijonde som i Vthj werie och opbörd haffua bekomme lathe, när han derpå fordrer, Sammaledes . . . Corprester, dee skole bekomme Sex pundh Spannemåll dem rester aderton pundh. de blifue och otaxerede till thess de bekomme mere, då kunne i dem seden afdrage deres hwar fempte tijnna. Men Mester Jochim Domprost och Professor, han haffuer bekomit En lest för, och nu skole i lathe honom bekomme En lest der till, och det är hans fulle Vnderholdh. Derföre skole i taxere aff den ene lesten all hans taxe, som löper till — 19 $\frac{1}{5}$ tunna (: den $\frac{1}{5}$ tunna är 6 kappar:). Dette i vthan alle Insager skole effterkomme, ehvem annen som mister, opå thz att de icke skole nödgas öfuergifue förssamblingen och göre deres arbette med Suckan. Gudh eder wenligen Befalet aff Åbo Slott thenn 7 Aprilis &c. 1608.

E. A. W.

Otto Helmer
 von Mörner mpr.

Anders
 Nielssom mpr.

[. . . utmärka ställen, som äro bortklippta.]

63. Anordning på underhåll för Conrector i Åbo skola Michael Cornelius. Dat. d. 2 Maj 1608.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 2487, bl. 32.

Helssen medh Gudh tilförenne &c. Efther thett Nils Clemetson, att thenne Cronones vnderståte och Lechter Philosophiæ vdi Åbo hafwer förwerft sigh min allernådigeste Konung och Herres öpne vnder skrefwet och försegledh breeff, Att han åhrligen skall (så länge han sigh vdi samme kall och embete lather bruke) bekomme Twå lester Spannemåll vtaf dhen vpbördh som kan förefalle dhär vdi Öfwer sategunden, efther såsom i dhett vtaf samme högbeste H. K. M:s brefz innehold dhett widhere hafwe till att förnimme, Dherföre ähr här medh vpå H. K. M:s weghne min alfwarligh wilie och befalning, att i vtaf dhen Rest som edher bör swara till lathe honom vdi Spannemåll eller hwad som helst i best kunne komme till wäghne bekomme Otte pundh, eller thes wärde, dogh vndantagendes månedh och Skintzsferdz peningar, Aldeles så lagendes att han icke ofthere motte hafwe sigh här om till att beklage, ther i wele edher aldeles efther rätte, Gudh befalendes, Dat. Åbo Slott then 2 Maj A:o &c. 1608.

Otto Helmer
von Mörner mpr.

Utanskrift:

Konung. Matz &c. tro tienere och Fougden vdi Öfwer Sategunden, Erlig och förständig Nils Clemetson thette till honde.

64. Theologie Lektörn i Åbo Mag. Joachimus Matthiæ Stwts qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 3 Maj 1608.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 312, bl. 21.

Bekenner och här mz tillståår Jagh M. Joachimus Matthiæ Stwt Theologiæ Lector wedh åbo Domkyrckian

och Scholan migh hafwa bekommit och annammat af Ehr-
ligh och wälförsichtigh Carll Giliusson Tijende Fougte I
Närrfinne Laghsaghu Spannemål Otto och Tiwghu tunnår
Fyre och Tiwghu Capper af thän Ene Lästen som thän
Edhle och Wälb. Statthallaren samt och Cammareraren medh
theres Breef inwijste migh till honom på mitt Vnderhåld.
Hwadh ahnlangar thät öfwer är af för:de Läster ähr inreck-
nat för Taxen effter Kongl:e Ma:ttz Breef och befallningh
Nämlighen hwar Fämte Tunna af the Twå Läster som
migh af Kongl:e Ma:ttz till Vnderhold nådhelighen och gun-
stelighen äre efterlatne Adt så i sanning till ytermee-
wisso trycker iagh mitt Signeet här under Datum Abo thän
3 Maji A:o &c. 608.

(L. S.)

**65. Skolmästaren i Åbo Marci Henrici qvitto
på bekommet underhåll. Dat. d. 10 Juni 1608.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 312, bl. 20.

Bekennes iagh Marcus Henrici Scholemestare i Abo,
thet ährligh och wälachtadt Carl Giljusson Tijende fougte
i Norfinland hafuer lefvererat migh efther wälborne Her
Ståthållarens och Camererarens Zedel på mitt vnderhåld pro
Anno 1608 Spanmål af Norfinland Nijtijs sex T:nor, af
öfre satagunden Tiugu fijre T:nor Datum Abo then 10
junii Anno ut supra.

Under mitt egit Signet.

(L. S.)

**66. Anordning på underhåll för Conrector i
Åbo Michael Cornelius. Dat. d. 8 Juli 1608.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 2488, bl. 33.

Helssen medh Gudh, Effter dett Nils Clemetsonn att
Mester Micaeli Cornelj hafuer H. K. M. Bref opå sitt

Vnderholdh till att bekoma åhrligen af Öfre sategunden, Derföre åhr opå K. M. min Aller N:te Herres och Konungz wegnne 'min befaldningh, att i rettenn eder efter den Zedell som han af Stocholmm till eder hafuer, och låte honnom bekomma af eder Restantier så monge tunne Spannmåll som Zedelen inne holler, Här i well eder efter rette Datum Åbo slott den 8 Julij a:o &c. 1608.

E. a. W.

Anders
Nilsson mpr.

67. Conrectorn i Åbo Michael Cornelii qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 4 Oktober 1608.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 2487, bl. 34.

Bekenner iagh Michaël Cornelii Conrector widh Åbo Scholan, att iagh hafuer annamadt och opburidt af den Ehrligh, wällförsichtigh och wällactadh Nils Clemetssonn fougden vthi Öfre Sategunden Spanmhåll trettio två T:or oppå mitt Åhrligh vnderhold nemligh två pund lester Spanmhåll sosom min Allrenodigste Herres och Konungs egitt vnderskrifune bref förmåler. Att szå vthi sanningen åhr trycker iagh mitt egitt Signett här nedhan före. Datum Abo then 4 Octobr. A. &c. 608.

(L. S.)

68. Theologie Lektorn i Viborg Simon Johannis Carelii qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 10 Oktober 1608.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 5886, bl. 80.

Bekennes iagh Simon Johannis Carelius, Lector Theologiæ i Wijborgz Scholan, migh hafua efter Hög:te Kon:

M:tz min allernådig:te Herres nådiga brefz lydelse opburit till 1608 åhrs vnderhåld af Ehrligh och welförståndigh Sigfred Jönsson Fougde vthi Lapwes Härrede Spannemål Nytyie Sex tunnor Huilche iagh honom här med quitterer och thenne min Handz schrift med mitt Signete bekrefter, Som gifuen är i Wijborg then 10 Octobris, Åhr 1608.

(L. S.)

Simon Johannis
manu propria.

**69. Anordning på underhåll för Skolmästaren
i Helsingfors Erich Erics. Dat. d. 27 Januari 1609.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 3546, bl. 152. — Antagligen äsyftas här den Ericus Erics Alftanus, som senare blef Theologie Lektor i Åbo skola och slutligen Kyrkoherde i Töfsala. — Märten Jacobsson var fogde i Borgå län.

Effter det Märthen Jacobsson att Capitulares vdi åbo de hijtt förordned på H. K. M:ttz wijdare Confirmation wälärdd Her Erich Erics Att han skall wara skålmestare här vdi Staden Helsingfors, Så hafuer han begäredt vthaff migh att iagh på högbe:te H: K: M:ttz wegne wille jnryme honom det vnderhåldh Såsom hans Antesessor för honom här vidh skolstugun haft hafuer. Så hafuer iag och på H: K: M: Nådige behagh honom det på det han dest bettre må stå sitt kall före med Vngdomens Vptuchtelsse här med weledt jnryme. Och fördenskuldh på H: K: M:ttz wegne befaler Eder att i lothe honom det få, så att han icke får orsak sigh der vthöfuer klage och beswäre, I vele eder här effter rette. Datum Helsingfors den 27 Januarij Åhr 1609.

E. T. V.

Erich Elfsson.

70. Anordning på underhåll för Conrector i Åbo Michael Cornelii. Dat. d. 9 April 1609.

Från Finlands Statsarkiv. Ecclesiastica.

Helsenn medh Gudh tilförende. Effter thett Johan Jacopsson adt Michaël Cornelii Conrector vthi Åbo Schola haffwer än nu inthz bekommit opå sitt Vnderhåld eller nutidh H:s K. M. breff till godhe, Vtaff hwilket iag Eder En Copia sänder [se ofwan för d. $20\frac{1}{2}$ 1608], then i edher rä-kenskap skole föllie låtha. Är fördenskull min begären, opå H:s K. M. wägner, att i låthe honom bekomma Spänmål Siutijo Sex tunnor, Vtaff hwadh opbördh i kunne tilwäga komma, Vndantagandes aff then Ene T:na hielpen pålagdt är, then skolen i haffwa vdi godh förwaring till wijdhare beskedh ifrån H. K. M. oppå then ortt Eder tilförenne är befaltt Der retter Eder effter. Datum Åbo Slott then 9 Aprilis Åhr 1609.

E. W. A.

J. Nilsson mpr.
Anno 609.

71. Frihetsbref på ett hemman för Skolmästaren i Åbo Marci Henrici enka Gunborg. Dat. d. 16 Juli 1609.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1707, bl. 13.

Effter det kiäre Pedher Nilson, att denne Zedelwiser-ska Hustru Gunborgh S. Mester Markuss effterlätne en-kia haffwer een stoor Räst til at fordra på sin S. framledne Mansz vnderhåldh, och sitter medh många små barn och haffwer ingen nehringh. Huarföre ähr til edher min wen-lige begären att i låthen henne på Kon. M:tz min allernå-digeste Kånungz nådighe behagh niuthe frijheet på det hemman hoon haffwer til dess hoon kan wijdhare förskaffwa sigh någhon beskeedh om henness S. manss förtiente under-

håldh. Gudh befallandess. Datum Abo. Denn 16. Juli
Åhr 1609.

Nicolaus Chesn[ec]opherus
JUD *) Hofcansler.

72. Qvitto af tvenne delegerade från Åbo skola öfver bekommen almosa. Dat. d. 23 September 1609.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1712, bl. 219. — Antagligen voro qvittensens undertecknare tvänne skoldjeknar.

Bekennes wij Effter:ne vttskickadhe af Åbo scholstugu Matthias Sigfridi, Thomas Henrici att wij hafue bekommitt sedwänligen Almosina af Ehrlig och Försichtigh Hans Hofman fougdtte på Saaris gårdh Rågh — 1 spn. Till mehre wisse medh wår egen handt vnder schrifwett. Datum Saaris denn 23 Septemb. Anno 1609.

Matthias Sig:di Römmettö.

Thomas Henrici.

73. Anordning på underhåll för Skolmästaren i Helsingfors Ericus Erics. Dat. d. 6 November 1609.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 3546, bl. 85.

S. P. D. Käre Jören Larsson eller Oluff Torfastsonn, effter dedt denne Wellärde Her Erich som är förordnad till Skolmestare i Helsingefors pläger åhrligen bekomme till vnderholdh af behollin Kyrkietiende eller och af Åhrlige Rentan Spanmoll Siuttio tuå T:nor, som han sielf berättter, och huar hann åhren tillförende så myckit bekomme pläger, som förmäldt stähr &c. Doch skall af honom så wäll som alle andres Vnderholdh aftages huar 5:te T:na i taxeringh. efter K. M:z befallningh. Begerer förthenskuldh wenligen

---

*) [= Juris Utriusque Doctor.]

af ider opå min Aller nodigeste Herris och Konungz wägnar, det i låthe honom bekomme huad igen blifuer af taxeringen, enär han der opå fordrar. Der medh sker dedt högite H. K. M. är till nådigh behagh i wele eder effter rätte. Jagh befaler ider her med Gudh Alzmechtigh hastigl. af Åbo Slått then 6 Nowembris Anno &c. 1609.

Peder Olsson.

74. Anordning på underhåll för Skolmästaren i Raumo Gregorius Clementis. Dat. d. 3 Dec. 1609.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 317, bl. 48.

Helssen med gud &c. Later Wij eder Carll Gilliusson förnimma att Här Grels Skolemestaren vdj Ramo hafuer schrifuidtt oss till och besuärrar sig storligen der vtinnan, att han icke bekommer wtaf eder den deell vtaf tienden, som han ähren tilförende bekomme plägar, Så retten eder aldeles effter H. K. Maijtz breff och låter honom efter breffzens ljdelsze bekomma huad honom bör, Så at han oss icke mera där om bemöder, Och tager såå där vtaf huar fempte tijnna vti taxeringh, så wäll af honom som af andre. Eder gud befallandes Datum Åbo slott then 3 Decembris a:o &c. 609.

Nills Kijll mpr.

Peder Olsson mpr.

75. Bref om tullfrihet å vin för Skolmästaren i Viborg Mag. Nicolaus Magni och Herr Simon. Dat. d. 5 Mars 1610.

Från Finlands Statsarkiv. Tilläggshandlingar, N:o 66, bl. 8.
— Henrik Jobin var tullnär i Viborg.

Gode wänn Hendrich Jwbin, effter dedt wällärde M. Nils Sholmestere her i Wiborgh och her Simon hafue opta-

git ett oxehöfd franst wijnn till deres brölopzhögh. Derföre begärer iagh opå min Allernådigeste Konungz och Herres wägnar, thet i låthe dem ware frij för thenn halfue Accijssenn der af vtgå borde. Dedt iagh förmoder H. K. M. dem nådigest besthår. Gudh eder altidh beuare af Wijborgh then 5 Marti a &c. 610.

Peder Olsson mpr.

76. Skolmästaren i Åbo Mag. Joachim Stutæus qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 24 Maj 1610.

Från Finlands Statsarkiv, N:o 317, bl. 28.

Bekenner och här mz tillståår iagh M. Joachimus Stutæus Scholemestare i Abo migh hafwa bekommit och vpburit af Ährligh, försichtigh och wälachtat Carll Giliusson Kong:e Ma:ttz Tijende Fougte i Norrfinne Laghsaga mitt Vnderhålds Spannemål pro Anno 609 — 153 T:or. Hwilcke migh till Vppehålle af mijn Allernådigeste Herre och Konung Nådhelighen och Gunstelighen äre efterlatne och sedhan af W:ne Statthallaren och W:ge Cammareraren af förb:te Carl Giliusson adt vthbekomme inwijste. Adt thätte så är i sanning till ytermåra wisso mitt Signeet här vnder Datum Abo thän 24 Maji A:o &c. 610.

(L. S.)

77. Skolmästaren i Raumo Gregorii Clementis qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 3 Juli 1610.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 317, bl. 18.

Jagh Gregorius Clementis Scholemestare i Raumo Stadh, bekänner mig haffua bekommit (: Efter Wår Aller Nådigeste Herres och Konungz breff, Såsom ock W. Nils Kijls Ståthållares på Abo Slott &c. och försichtig Peder Olufz-

sons Camareres Inwijsningh:) af welförståndigh Carll Gilliusson Tijende Fougdt Span:ll till mitt Vnderhåldh, Tretijo Otto T:nor Tolff Cappar pro Anno &c. 1610. Att thetta så i sanningh är trycker jagh mitt Signett här vnder. Datum Raumo then 3. Julij A. ut supra.

(L. S.)

78. Conrector i Åbo Michael Corneli qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 6 Augusti 1610.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 317, bl. 29.

Bekenner Jagh Michaël Corneli Conrector wedh Åbo Scholan adt Jagh haffwer annammat och vpburit aff den Erligh och wällförståndigh Carll Giliussonn Tionde Fougten uthi Närfinlandh Sextijo Tree T:nor Span:ll I mitt åhrligh vnderhåld, effter wällachtadh Camarerens Peder Olzons Inwijsningz Sedell, Adt så uthi sanningen är, trijcker Jagh mitt Signeett här nedhan före samt medh min eghen hand vnderschriffwit. Datum Abo then 6 Augusti, Åhr &c. 610.

(L. S.)

Michaël Corneli

mpr.

610.

79. Theologie Lektorn i Åbo Gabriel Petri Melartopæi qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 20 Augusti 1610.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 317, bl. 20.

Bekennes iagh Gabriel Petri Melartopæus Lector Theologiæ uthi Abo migh hafwa vpburit af Tijonde Fougten wälachtig Carl Giliusson för Lectoris Theologiæ vnderhåld uthi Spanmål siwtijo sex tunnor; pro Anno 1610. Att så i sanning är witnar mijn egen hond och signete: Actum Abo, 20 Augustj Anno &c. 1610.

(L. S.)

**80. Conrector i Åbo Michael Corneli qvitto på
bekommet underhåll. Dat. d. 21 Mars 1612.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 320, bl. 15.

Bekennes Jagh Michaël Cornelius Conrector widh Åbo Scholan migh hafua annamadt och opburitt af Ehrligh och wällförstondigh Anders Larssonn Tionde fougden vthi Södre finlandh oppå mitt Åhrligt vnderhåldh fijretio otto T:or Spanmhåll efter ssåssom wällactadh Cammererens Johann Ottessons inwijsnings Zedell förmäler. Till thess wisso vnder mitt egitt Signett och handh scrifuen och vnderscrifuen. Åbo den 21 Martij Åhr 1612.

(L. S.)

Michaël
Cornelius mpr.

**81. Interims underhållsbref för Theologie Lektor
i Viborg Andreas Johannis. Dat. d. 13 Maj 1612.**

Från Finlands Statsarkiv, N:o 6001, bl. 72.

Thenn Stormechtigeste Högborne Furstes och Herres Her Gustaff Adolph Swerigis Göthes och Wendes vthualdhe Konungz &c. trogne plichtige tienere och tillförordnade Commissarier vthi Finlandh Wij Effter:ne Niels Bielke Frijherre till Salstadh och Niels Andersson till Fördall Göre här medh witterligith att denne Breffuisere och Lector Theologiæ här vthi Wijborgz Stadh Hederlige och wällärde Her Anders haffuer her hoos oss waridth och sigh besuäredt att han nu vthi two år haffuer giordth tiensth her i staden och derföre slätt ingen lönn eller vnderholdh bekommdt derföre aff oss ödmiukeligen begeredt att wij wille på H. K. Ma:ttz nodige behagh efftherlåtthe honom detth han mhå niutha denn lönn och vnderhold som hans Antecessores för honom haffth haffuer, Så haffue wij derföre på högbemeltte H: K: Ma:ttz nodige behagh sosom och på wårtt ombetrodde

kall och Embetz wegne efftherlatidth honom att han må niuthe samme lönn och vnderholdh som förbemelte hans Antecessores för honom haffth haffuer, nembligen two lester Spanmoll Intilldess att han besöcker Högt bemälte H. K. Ma:ttz om wijdere Confirmation och Stadhfestelse här opo huilket medh deth förste skee moste Befalle för den skuldh fougden vthi Lapues att han honom åhrligen tilsteller och til fjillesth leffuere för:de two lester spannmoll Förbinders för den skuldh Högbemälte K. Ma:ttz trogne män Stadhollare fougder och alle andre att the icke göre honom här emott hinder eller förfongh i nogen motho Der alle och hwar i sine stadh haffue sigh effter rätte szå til wijsså medh wåre hender vnderschriffuidth och medh Signeter försigladh Datum Wijborgh Slotth den 13 Maj Åhr 1612.

Niels Bielke.

Niels Andersson.

82. Theologie Lektorn i Åbo Gabriel Melartopæi qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 6 Juni 1612.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 320, bl, 41.

Anno 1612. 25. Februarii hafuer iagh vpburit af Anders Larsson tijonde fougten på mitt vnderhold efter Camerarens inwijsning af Tammela Sochns tijonde Rogh — fem T:nor Korn — siu T:nor Att thetta fulkomlig sanning är witnar mijn egen hond och signett. Abo 6. Jun: 1612.

Gabriel Melartopæus Lector
Theologiæ mpr.

(L. S.)

[I sig. G. P. M.]

83. Oppedt Breef för Erico Frosterø som skall instruere Ungdommen i Åbo[!] Schola opå underhåld. Men i Conceptet intz förmålt hwadh eller huru mycket det wara skall. Datum Octobris 1612.

Från Svenska Riksarkivet. Riksregistratur 1602, fol. 699. — I registratoret ingår endast förestående rubrik, men i bibehållna koncepter till registratoret saknas äfven rubriken, hvars misskrifning, Åbo i stället för Uleå, är ögonskenlig.

84. Theologie Lektorn i Åbo Melartopæi qvitto på bekommen spannmål och penningar. Dat. d. 15 Oktober 1612.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1748, bl. 253.

Jagh Gabriel Pet. Melartopæus SS:ctæ Theologiæ Lector widh Åbo Dom Kyrkia bekennes och här medh sanfärdelighen tilståår, migh hafua vpburidt efter wälachtig Camererarens Johan Ottesons inwijsning af wälförsichtigh Larss Bengtson Grijnn Span:åål — otto och tiwgu T:nor noch fjir och tiwgu capp:r. Där hoos ock är iagh förnögd medh fjiretijo daler redhe penningar vthi gengse mijnt på Madz Jacobssons inwijsning för än hest. Och är så alt riktigt på mijn sijdha: Thett iagh medh mijn egen hond och signeete vndertrijcker och bekräftter. Åbo then 15 Octob. Anno Ch:ti &c. 1612.

85. Conrector i Åbo Michael Corneli qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 3 Juni 1613.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 322, bl. 22.

Bekennes Jagh Michael Corneli Conrector widh Åbo Scholan migh hafua annamadh och opburidt aff W:tt Anders Larssonn tiende Fougten vti Södrefinlandh sex och siutio T:or 24 cappar mitt vnderhåldz Spannemhåll som Gudh

och min nådigste Herre och Konungh vthaf Gunst och nådhe hafuer migh eftherlåthitt. Att sså vthi sanningh ähr trycker Jagh mitt signeett här vnder. Dat. den 3 Junii Åhr 1613.

(L. S.)

86. Confirmationsbref på underhåll för Skolmästaren i Viborg Christiani Bartholdi enka Anna Larsdotter. Dat. d. 26 Juni 1613.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 5987, bl. 12—13 o. N:o 5988, bl. 9.

Wij Gustaf Adolph &c. göre witterligitt att wij af synnerligh gunst och nåde, så och warkunsamheett hafue vndt och efterlatidh och Confirmerett, som wij och nu, medh detta wårt Öpne Bref, vnne och Confirmere, denne Brefujerska hustru Anna, fordom Schulmestare Enckia vthj Wijborgh, the Sex T:or Spanmåll och Sex las höö, som hon hafuer Swerigies Rijkes Commissariers Bref opå tilförende, oss till Ehn behagligh tijdh at niuthe och behålle, huilckedh henne Fougden vthj Jeskis heredh åhrligen skall lefuerere och bekomme lathe, Dett Cammaråd, Stådthållare, Cammarerere och Fougder der sammastädz hafue sig hefter rätte, af Stockholm den 26 Junij Åhr &c. 1613.

Gustavus Adolphus.

87. Theologie Lektorn i Viborg Andreae Johannis qvitto på sin aflidne faders underhåll för 1612. Dat. d. 10 Augusti 1613.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 5964, bl. 127.

Tilstår ock bekennes Jagh Andreas Sculpt: Carelius L. T. j Wijborgh att hederligh och wällachtat Hendrich Reimars Alles W: N: H: och Kånungh Fowgde j Strand fögderij, haffuer tillfyllest lefrerat pro An: 1612, mijn sa-

ligh Fadhers Johannes Olaij furdom kyrkeherdhes j Wijborgh, till vnderholdh Siwtijå två T:or span:ll och Siw T:or för wijn och oblather, Att så J sanningen är stadhfester iagh medh mijn eghen hondstill och vndertryckt signeet.

Actum Wijb: An: 1613. dhen 10. Augusti.

(L. S.)

Andreas Johannis
Sculpt. Carelius mpr.

88. Anordning på underhåll för Theologie Lektorn i Åbo Mag. Gabriel Melartopæus. Dat. d. 8 September 1613.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1769, bl. 87. — Hans Hansson var fogde i Masku härad.

Helssen med Gudh Tilförende Jagh låther edher förnimme Hans Hanssonu att Mester Gabriell Melartopæus Lector Teologiæ her vthj åbo, hafuer her waritt och precen-terat H. K. M: breff opå sitt vnderhåldh, som K: M: honom nådigest efther låthitt hafuer, N: Spanemåll Tuå Punde-lester, åhrligen att bekomme af Tijenden J Reeso Sochnn vthj Masko häradt, Åhr fördenskull opå K. M: wägnar min begieran, att i wille låthe förb:ne M. Gabriell bekomme för:ne 2 Punde lester Spanemall när han der opå fordrar, och taga enn afskrift af K. M: bref, Der efther i edher rätte kune, Dette i effterkomme wellen. Gudh befallandes Datum åbo then 8 Septembris åhr 1613.

P. Nilsson mpr.

89. Bref med anhållan om tullfrihet för böcker till Åbo skola. Dat. d. 15 September 1613.

Från Svenska Riksarkivet. Band N:o 31 af Handlingar, som 1897 voro i fråga att öfverlätas till Finlands Statsarkiv. Tullräkenskaper. — Se Historiallinen Arkisto XVI. Jälkimäinen vikko. Suomen Historiallisen Seuran Pöytäkirjat, sidd. 1—20.

Käre Karsten Hinrichsson besynnerligh och tillförlåteligh godhe wän iagh försänder till Lübeck mz Herman Friesz Tree T:or Smör och Lax $1\frac{1}{2}$ T:na oppå Skeparens Hinrich Simonssons Skep till afbetalning för Böker nw i Sommar till Schole Stughus behoof inhemtadhes Och bidher Edher till thät wänligeste och fljteligeste adt förb:te ringe godz måtte otullat vthpassere Hwar iag igen kan ware Edher till wilje och dienst gör iagh thät altijdh gerna. Befalandes Edher här mz Gudh Alzmechtigh wänlighen och dienstwillighen Af Abo thän 15 Septemb. A:o &c. 613.

Joach. Stutæus
Matth. mpr.

90. Anordning på underhåll för Skolmästaren i Åbo Joachim Stutæus. Dat. d. 3 December 1613.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1769, bl. 92.

Helssen medh Gudh tilförende &c. efther det Hans Hansson att Skolmestaren i Åbo Her Joachimus plägar åhr-ligen efther H: K: M:z bref bekomma sitt vnderhold Nemb-ligen fjire lester Spanne:ll opo det att han nu såsom altijd tilförene haft hafuer må bekomma sitt, Will eder förden-skuldh hafue befalett på Hög:te H: K: M:tz wegne thz i lathe honom bekomme af kyrkie tienden vdj Lemo, Kårp-po Rijmmete och Poitte Sochner så myckit det kan förslå, och honom bör att hafua, enär han deropå fordrandes war-der. Dher retter Jder efther gudh befalandes Datum Åbo Slott den 3 Decembris åhr 1613.

Johan De la Gardie.

91. Confirmationsbref på underhåll för Skolmästaren i Helsingfors Ericus Erici. Dat. d. 15 Maj 1614.

Från Finlands Statsarkiv. Tilläggshandlingar N:o 264 a, bl. 35 v. — Jfr Tredje samlingen af dessa handlingar N:o 23 och ofvan N:o 25.

Wij Gustaff &c. Giöre witterligitt att wij aff Gunst och Nåde haffue vndt och efterlåthitt Och Confirmeret Såssom och wij nw med dette wortt öpne breeff vnne och Confirmere, att Her Ericus Erics Skoolmestare her i staden må niutha och beholla the halffannan Pundh Lest Spanmål, som han haffuer Salig Konungh Johans Breeff vppå, huilkett fougthten wdi Bårgå Lhän, honom åhrligen leffuerere skall Dher vår Cammarådth Cammarerare fougder och alle andre, haffue sig att effter Rätte, Jcke görendes honom här emott hinder eller förfong i någån måttå, Aff Helsingfårs shen 15 Majj årh 1614.

Gustaffuus Adolphus.

92. Bref om tullfrihet för böcker. Dat d. 18 Oktober 1614.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 230, bl. 127. — Mats Bertilsson var ränteskrifware på Viborgs slott. •

Efter thett Madz Bertilsson, at denne Zedelwijsare Netan Amsted bokförare från Lybich hafuer fördt hijt böker och dem här meent förselie, huilket inthet skiedt är emedan Deknar är inthz hemme, vthan vth på deres Soknar, och efter thett hafuer warit wanligitt att Bokförare äre frij för Tollen, derföre är min befalning atti latte honom frijtt och obehindrat passere Hafuer inthet heller warit här lengre än 5 dagar. Datis Wijborgh den 18 Octob. 1614.

Arffued
Töneson mpr.

93. Tullfrihet för Skolmästaren i Viborg Mag. Nicolaus Magni i anledning af bökköp från Tyskland. Dat. d. 24 December 1614.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 230, bl. 125.

Åhr opå Kon: Majj:tz min Allernådig:te Konungz och Herres wegne min befalningh Matz Bertilsson atti latte Mester Nils niuta Toll frij Enn T:na Smör, som han haffuer

sendt til Tijskland med Henrich Åwars til at köpa Böker.
Datum Wijborgh den 24 Decemb. Åhr &c. 1614.

Arffued
Töneson mpr.

94. Skolmästaren i Björneborg Henrici Clementis qvitto på bekommet underhåll. Dat. för år 1614.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 2516, bl. 83.

Bekenner iagh migh Henricus Clementis, Moderator Scholæ Biornburgianæ, haffwa bekommitt aff den Ährligh och wälförstondigh Carll Giliusson till mitt vnderhold Spanmål för åhrett 1614. Fyratijo och otta T:or. Till wisso, min egen hond.

Henricus Clementis
mpr.

.

95. Anordning på underhåll för Conrector i Åbo Michael Cornelii. Dat. d. 11 Februari 1615.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1771, bl. 203.

Godhe wänn Pedher Oluffzsonn effter thedt att Boo Wernerszon Cammereren effter H. K. M:tz Instruction och fullmacht haffuer thilldeeltt Capitulares vdj Åbo deris vnderhålldh, som the vthi thette åhr haffue till att förmodhe &c. till thes H. K. M:tt sigh dher på widere nådigesth förklarar. Szå aldenstundh att Hederlige och Wällärdhe M. Michael Conrector J Åbo åhr thilldeeltt thill 37 T:or vthi Masku och 36 T:nor J Lemmo Sochner &c. J wele wahre honom behielpeligh att han them owägerligen vthbekomme kan, när han dher på fordrar &c. Gudh befaledt. Datum Åbo den 11 Februarii 1615.

E. G. W.

Hans
Hendrichszonn.

**96. Bref om vederlag för Skolmästaren i Åbo
Mag. Joachim Stutæus. Dat. d. 23 Februari 1615.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1769, bl. 93. — Hans Hansson var fogde i Masku härad.

Effter thz Hans Hansson att Hederlighe och Wäl-
lärde M: Joachim hafwer och brukar ett heman i Lithis i
Kiwikola booll i Töfwesala Sochn, Och der af alla åhrlige och
wisse vthlagor vthgiort. Szå effter han för 613 skulle hafwa
sitt thildelte vnderhåldh vthi Kårpo Kyrkehärbärge, och Her
Jöns i Kårpo bekom der på H. K. Mitz bref, och lofwades
som Her Johan De la gardie Ståthollarens zedell förmäler,
M. Joachim derföre wederlag annorstädes, Män effter inge-
stedes finnes nogott oförlänt der af han wederleggiass kan,
Beghärer han att the giärder och owisse partzeler 613
motte honom der uthi blifwe afkortatt J wele fördenskuld
låtha honom derföre blifwe okrafd att han thz första reson
må behålla thill thes man kan sehe hwad lägenhz finnes här
effter honom förte kyrketionde att wedergälla &c. Datum
Åbo Slott den 23 februarij 1615.

E. G. W.

Hans
Henrichsson mpr.

**97. Theologie Lektorn i Viborg Andreæ Johannis
qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 2 Mars 1615.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 5952, bl. 108.

Tilstår och bekänner iagh Andreas Sculptorio Care-
lius Gudz ordz (: owerdig :) tienare och Lector Theologiæ
i Wijborg mig hafwa vpburit af wellachtat Abraham Erick-
son Fowthen j Lapwes effter Alles W: N: K:s och Herres
breef och godha behagh pro Anno 1612. för mitt vnder-
hold och vphelle span:ll Nitijå sex tunnor Såsom och pro

An: 1613 sama för:de summa. Af Hans åhrlig lefrering
Att så j sanningen är tilstår iagh medh mijn hondstill och
vndertryckt signeth.

Actum Wijborg Anno 1615. 2 Martij.

(L. S.)

**98. Skolmästaren i Åbo Joachim Stutæi qvitto
på bekommet underhåll. Dat. d. 1 April 1615.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 2516, bl. 85.

Bekenner och här mz tillstår iagh Joachimus Matthiæ
Stutæus Scholemestare i Abo migh hafwa vpburit och an-
nammat af åhrligh wälförsichtigh och wälachtat Carll Gilius-
son Kongl. Ma:ttz vår Allernådhigheste Konungs och Herres
Befalningsman i Nedhre Sattegunden, Spannemål af Kyrckie-
Tijenden i Hwittis och Lomijoki [!] Sochnar Hundrade Sex-
tije Een T:a på mitt Vnderhåld pro A:o &c. 1614 Efter
som migh af Högbemälte Kong:e Ma:ttz Wälachtighe Cam-
marerare Boo Wernersson och Hans Hinrichsson war in-
wijst adt thätta så är i sanning till wydhare stadhfästelsse
trycker iag mitt Signeet här Under Datum Abo then 1 Apri-
lis A:o &c. 615.

(L. S.)

**99. Skolmästaren i Raumo Gregorii Clementis
qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 10 Juni 1615.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 2516, bl. 84.

Bekenner iagh Gregorius Clementis, Scholemestare i
Raumo Stadh, migh haffua bekommit på Högre Öffuer-
hetennes wegne af åhrligh och welförståndigh Carll Gilius-
son, befalningzmann i Nedre Satagundh. Span:ll fyretije
otto T:nor till mitt vnderhåldh pro Anno &c. 1615. Att

thetta så i sanningh är, till större witnesbördh, Under mitt Signett. Datum Raumo then 10 Junii &c. 1615.

(L. S.)

**100. Bref om vederlag för Theologie Lektorn
i Åbo Mag. Gabriel Melartopæus. Dat. d. 3 Juli 1615.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1771, bl. 24.

Effterthet Peder Ollssonn att Hederlige och Wällärde man Magister Gabriel haffuer H. K. M:tz Bref Åhrligen att bekomma 2 p.lester Spannemoll af Reeså gäldh och ther tionden af försch:ne giäldh icke tillräcker, thå skall honom af åhrlige ränttan wederleggiass, at for:te summa bliffuer honom tillfyllest leffueredt, Så at försch:ne Reeså giäldh effter mantalet och K: M:tz ordningh opå tienden icke tillräcker, i wele fördenschull låte honom derföre i wederläggning till vidare Confirmation eller nogon annan ahnordningh ifrån H: K: M:tz låta obehindrat för alle wisse Pertzeler frijt niute thet hemman ijllehis som han brukar vthi Rijmmetto Sochnn, som är enn skat och tiugu öres landhiordh Datum Åbo den 3 Julij år &c. 1615.

Hans
Henrichssonn.

101. Anordning på underhåll för Theologie Lektorn i Åbo Gabriel Melartopæus. Dat. d. 1 Augusti 1615.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1769, bl. 88.

Effter thet Hans Hansson att Her Gabriell Prost i Åbo hafuer H. K. M:tz bref på det han årligen till vnderholdh hafua skall och beswerer sigh att han thz samme efther H: K: M:z bref icke bekomma kan af eder Derföre Szå

befaler iagh eder på Hög:te H: K: M:tz wegne att i honom thet owegerligen bekomme lathe vthan wijdere förhalningh thet honom bör och rette eder efther Konungens bref på det han icke wijdere må hafua sikh deröfuer till att beswere Gudh Befalendes Aff Åbo Slott den 1 Augusti Åhr &c. 1615.

Jahan De la Gardie mpr.

102. Anordning på underhåll för Skolmästaren i Björneborg Henricus Clementis. Dat. d. 12 December 1615.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 2521, bl. 115.

Efter det Dirich Hansson att Her Hindrich Skolmestaren i Björneborgh beswerer sikh om sit vnderholdh opå det att han så well som alle andre må bekomma sit, Derföre Szå befaler Jagh eder opå H. K. M:tz wegne att i lathe honom aff behollen tienden i Cumo Socken bekomma Fyretijie åtto T:or enär han derpå fordrandes warder och eder efter att rette gudh befalendes aff Cumogårdh den 12 Decembris åhr &c. 1615.

Jahan De la Gardie mpr.

103. Skolmästaren i Helsingfors Ericus Erics Alftani qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 22 December 1615.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 3587, bl. 121. — Jfr Leinberg, Handlingar rörande finska kyrkan ooh presterskapet, första samlingen, sid. 372, och ofvan akten N:o 25.

Bekenner iag Ericus Erics vngdomssens Föreståndare i Helsingfårs Stadh dett iag efter wår allernådig:te K. M:ttz breff hafuer fulkomligen bekommit mitt vnderhåld Pro Anno 1615 som är Spanmål — Siwtijo två T:nor af

Ährligh Wälachtadt Botwedh Hansson K. M:ts Befalningz-
man i Bårgå lhän &c. Att thetta så i sanningh är mz egen
hand scrifuit och Signet vndertrycht Dat. Helsingfårs den
22 Decembris Anno ut supra &c.

Ericus (L. S.) Erci A. mpr.

**104. Ähr skenckt Wijborgs Skolemestare Pen-
ningar 100 dl till att opretta sin skada som han
för fienden, de Jutske lidit haffwer. Dat. d. 2
Augusti 1616.**

Från Svenska Riksarkivet. Registratur 1616, fol. 317. — Något
mera förekommer icke härom i Registraturet.

**105. Bref med anhållan om lindring i utlagan
för Skolmästaren i Björneborg Henricus Clementis.
Dat. d. 17 December 1616.**

Från Finlands Statsarkiv. Tilläggshandlingar, N:o 80, bl. 87.

Min welwilligh och broderwenligh helsen sampt huadh
mher gott iag förmår medh Gudh alzmechtigh altidt tilfö-
rende. Käre Bror Gödich Fincke. Stor wälmåges önz-
kan och wenligh tackseijelse för alt gott mig bewist huil-
kedt iagh medh all godho gierna will förskylla och kan min
Bror wenligen icke förhålla att brefuisaren wellärde Her
Hinrich Skolemästare i Bernborgh hafuer waridt här hoss
migh och beswäredt sigh deröffer att han icke förmår göra
uth i Elfzborgz lösen the otto daler som Skolemestaren ähr
pålagd för det ringa vnderhold som han haft hafuer der
hoss begäred någon medel där up[på] Sosom welborne
Herren Her Jahan Stadhållaren skrifwer migh derom
och efther Skolemestaren i Rammo hafuer inthet giort uth
mher ähn 5 Daler Tyske, och thz like är i inthet vn-
derhold. Derföre bedher iagh min Bror, att han will ahn-

name utaf honom och så mykidt nemligen fem Daler, efther
thz han haffuer icke mehr ähn En lest Spanmål i vnder-
hold. Jag ähr i den godh förhopning att thett blifuer be-
stått uthi Kong:re Matz vår allernådigste Herres Cammar
Och befaller här medh min K. Bror sampt hans käre husfru
Gudh alsmächtigh till all welfärd. Dat. Abo 17 Decem-
bris A:o &c. 1616.

M. K. B. à T. W.

Ericus E. Aboen
mpr.

Utanskrift: Edle och welbördigh Gödich Fincke till
Sonnäs och Porcala min Bror och godh wen thetta welwilli-
gen och wänligen till handa.

Anteckning å omslaget: Detta breff skall Upbördsmän
i bärneborgh tillhåndhe Och fhöre medh Peningar Gabriell
Bärndtsån till håndha, Uthi deres Rekenskap, Och wette
sigh här Effther retta; Effter bispen är betrodd att jemke
Elfzborgz lössen Presterskapett emillan.

Gödich
fincke mpr.

**106. Skolmästaren i Raumo Gregorii Bartho-
lomæi qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 29
Mars 1617.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 2521, bl. 113.

Hafuer Wällachtadh och wällförsichtig Dirick Hans-
son Heredz Fougde uthi Neder Sadekunden efter Nådige
Öfwerhettz såsom ock Ädle ock Wällborne Herres Her Jo-
hans De la Gardie inwijsningh lefrerad migh utaf Tijende
Spanmål ifrån Efra Socken min underhåldh fulkomligen
för Åhr 1615, nemplige fyretije Otto tunnår. Till wisså

medh min egen Hand schrifuit och underskrifuit Anno 1617
thenn 29 Martii.

Gregorius
Bartholomæi.

Scholæ Raumensis
moderator.

**107. Qvitto på bekommet understöd af två
blinde personer. Dat. d. 1 April 1617.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1782, bl. 61. — Anordningen på
nämnda understöd ingår å bl. 60.

Bekenne och Här medh vetterligh göre wij Fatige två
blinde personer Erich Hansson och Jören Berttillson dhz
wij hafue bekommitt efter K. M:tt breff af Simon Henrich-
son Häredz Fogde wthi Pijkio Härädh, huardere Spanmäll
Fyre T:nor Att dette so i sanning är latthe wij wåre Nampn
här nedan skriffues Datum Abo den 1 Aprilis Anno 1617.

Ericus olim alumnus
Johannis Scholæ Aboens.

Jören
Berttillsson
Cronones gammell
Tienare.

**108. Intercession af Biskop Ericus Erics för
Skolmästaren i Björneborg Henricus Clementis. Dat.
d. 19 April 1617.**

Från Finlands Statsarkiv. Tilläggsnr. N:o 106, bl. 62.

Käre Karll Person godh wen nest min wenligh helsen
och all welmåges önskan kan iagh idher wenligen icke för-

holla att wellärde man Her Henrich Skolmestare i Bern-
borgh besuärer sigh deröffuer att han icke förmår göre uth
the otto daler som skolmesteren ähr pålagdt, efther thet
han icke hafuer mher till vnderhold ähn 1 lest Spanmål,
och begärer att af honom motte icke blifue fordret [mher]
än fem Tyske daler efthersom och Skolmestaren i Raumo
gör uth fem och hafuer 1 lesth underhold. Så hafuer iagh
der om tilförende skrifuidt min bror Gödich Fincke till att
af för:de Her Henrich icke motte fordras mher ähn the 5
daler. Och begärar wenligen utaf edher thet sama att han
motte slippa medh samme fem daler aldenstund the blefue
och medel giort medh andra. Jagh förseer migh att thet
blifuer beståth uthi H. K. M:tz Cammar. Gudh alzmech-
tigh edher här med befalandes. Dat. Åbo 19 Aprilis Åhr
&c. 1617.

E. G. W.

Ericus

E Aboen mpr.

**109. Theologie Lektorn i Åbo Erici Erici qvitto
på bekommet underhåll. Dat. d. 9 September 1619.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1802, bl. 148.

Pro Anno 1617 haffuer iagh Ericus E: Lector Theo-
logiæ i Åbo bekommit Tijend Span:ll ifrå Lemo Sochn —
31 T:na Item ifrå Masko Sochn Tiendh Span:ll — 12
T:nor Hwilcket Span:ll iagh HäredzFongden W: Hans Mor-
thensson fulkomligen quitterar &c. Thess till ijthermera
wisso schrifuer iagh mitt nampn här vnder &c. Åbo 9
Septemb. A. 1619.

Ericus

Erici A mpr.

II. Bref om efterskönt utlaga för Skolmästaren i Åbo Gabriel Melartopæus. Dat. d. 26 September 1619.

Från Finlands Statsarkiv. Tillägghandl. N:o 95, bl. 123.

Efter thz att Mester Gabriell hafuer det Gudh Betrett lidett stor skade af wådeeld, På Kon. Majestäts Nådige Behagh må Commissarier som vpbere Elfsburgs lösen att the late förde Mester Gabriell blifue okrafd för satte Termin Elfsburgs lösen aff Åbo denn 26 September A:o 1619.

Johannes
Ottesson
mpr. 1619.

III. Conrector i Åbo skola Sigfridi Henrici qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 16 Februari 1621.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1821, bl. 75.

Bekenner och wittnar iagh vnderschrifwin Sigfridus Raumensis, Scholæ Aboënsis Conrector, thz then wälachtatt Eschill Mattzson, K. M. befallnings Mann och Arrendator uthi Wemo Heredhe, hafuer fullkomlighen migh betalltt pro Anno 620 alltt thz Tiende Span:ll, som effter H. K. M: ordningh *) Conrector åhrligen skall bekomma vtaff Wemo Kirkiebodh, nempligen ottotie fijre tijnnor. Till större wittnesbördtt vnder min Signett och Handh vnderschriffuitt. Datum Åbo then 16 Februarii Åhr 621.

(Sigill.)

Mpria.

---

*) Dat. d, $\frac{4}{2}$ 1616.

II2. Confirmationsbref för Skolmästaren i Helsingfors Mag. Michael Johannis Savonius. Dat. d. 5 Juni 1621.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 3623, bl. 38 v.

Wij Gustaff Adolph &c. Giöre witterligit, att efter thet närUARandhe M. Michael Johannis Savonius är wtaf Biskopen i Wijborgh wpå wår wijdere Confirmation till een Skolmestare uthi Helssingefors designerad och ombetrodd, Så lathe wij oss bådhe Episcopi designation så wäll som sielfue Perssonen nådeligen behaga, och fördenskuldh honom vdhi samma kall her medh nådeligen confirmere dher vtinnan han oss och Rijket, een trogen Undersåte, Först för sijnn egen Persson wara skall, såsom och dher-näst sine discipler icke allenast så informera, och vti disputationer och andre Skolstugu öppningar så instituera såm han dhett för Gudh, oss och huar ehrlig man, will och skall kunna tryggeligen försuara: Uthan och dem för alting till sann Gudhz fruchtan, och troogheet emoth oss såsom deres laglige öfrigheet [!] troligen hålla och förmana. effter som wij sådant alt hans egen discretion nådeligen tillbetroo och heemstelle. Och på dhett han destet troligare sit kall må förestå, så welle wij honom till åhrligit vnderhåldh her med nådigest effterlathedh hafua Tuå pundlester Spanmål: Befhale fördenskuldh Fougten dher sammestädes nu eller framdeles kan tillförordnas, at dhe honom hans deputat åhrligen i Rettan tijdh leffuerera, Så att han icke må haffua orsack sigh framdeles för oss ett beklaga dher sigh alle hafua att efterrätta. Af Stäckholm den 5 Junij &c. 621.

Gustavus Adolphus.

II3. Skyddsbref för Skolrektorn i Åbo Gabriel Melartopæus. Dat. d. 22 Augusti 1623.

Från Svenska Riksarkivet. Acta Ecclesiastica. Åbo stift. Reso pastorat.

Effter det hederlige och höghlerde Mag. Gabriel Skolmestare i Åbo beswerar sigh att bönderna hafwa fördt icke

allenast deras egen boskap på hanss hálma licitis ben: d uthan och tagit en hop bārgare [= baggar] hestar och boskap och satt Der upå giörandes honom all som största skada. Befalle för den skuldh upå H. Kongl. Majj:ts weg-nar Almogen Der om kringh boendes äre, att De der medh her efter afstå, och föra deras boskap Dedan, hwadh Dett icke sker, Då skole hafwe förwerkat boskapen (: ehvem han hālst till hörer :) till Hospitalet i Åbo, och Dess föruthan i neste tingh wederbörligen straffade blifwa. Dher Dee wetha sigh efterretta. Datum Åbo Slått d. 22 Augusti 1623.

Carll Erichson
Oxen stiernā mpr.

114. Skolmästaren i Björneborg Henrici Clementis qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 20 Januari 1624.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 2552, bl. 43.

Haffwer Sedhelwiiseren, Wālförstondigh Michell Mattzson Befalningsman i Nedhre Sategunden leffrerett migh effter Anordningen vppå mitt vnderhold för Åhrett 1623 Spanmāll Fyratiijo otte T:nor Till wisso min eghen Hand, och Signett. Dat. den 20 Januarij 624.

Henricus Clementis
(L. S.) Moderator
Scholæ Biornburgianæ.

115. Skolmästaren i Raumo Gregorii Bartholomæi qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 9 Maj 1624.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 2552, bl. 44.

Haffuer Jagh bekommit aff wālförstandigh och wāll-achtadh Michell Mattzson Fougðhe i Nedre-Sathegundien,

min Underhåldh fulkomlighen som jag hafuer åhrligen att
 bekomma effter H. K. Ma:ttz ordningh, nempligen Spanmåall
 fyretiijo Otto Tunnår præ [!] Anno &c. 1623. Datum Effra
 åminne den 9 Maji Anno &c. 1624.

Gregorius

Bartholomæi

Scholæ Raumensis
 moderator.

**II6. Skolmästaren i Uleåborg Jeremiæ Matthæi
 qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 1 Decem-
 ber 1624.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 4951, bl. 121.

Bekännes iagh Jeremias Matthæi Skolmestere J Vlâ
 migh hafwa upburitt vthaf Wälachtigh man Jacob Burman
 på mitt underhåldh effter wår Allernådigeste Herres och
 Konungs bref pro Anno 1624 Spanmåall 48 T:nor. Till wij-
 dhere bekräftningh adt dette så i sanningh är medh eghen
 håndh skrifwitt och underskriffwitt Datum Vlâ then 1 De-
 cemb. Anno 1624.

Jeremias

Matthæi mpr.

**II7. Till Her Niels Biälcke för Skolemästaren
 i Åbo M. Gabriel Melartopee, att han skall låta ho-
 nom bekläda sitt Kall och niuta sitt wanligt vnder-
 holdh. Dat. d. 4 Januari 1625.**

Från Svenska Riksarkivet. Registratur 1625, fol. 4.

Wår synnerlige gunst &c. Wij kunne eder Her Niels
 Biälcke, Nådeligen icke förholla, att wij Nådigest hafue
 bewiliat att wår vndersåte M. Gabriel Melartopeus skall her

effter som her till förestå Åbo Skola och Skolemästareämbete der samma städes bekläda, Säsom och Nädigest effterlätit honom sitt wanligit Vnderholdh att niuta och beholla. Huarföre bef hale wij Nådeligen att i honom der wedh blifwa och sitt wanligt Vnderholdh bekomma låta. Hwad de puncter till anlangar som han hafwer her inlagt, opo dem kunne wij Oss för detta icke förklara, vthan wele dem till bättre lägenheet heemskutit hafwa. Och wele wij, att J i medler tijdh see opo, att alt vthi Skolan skickeligen och wäl tillgåår. Gudh befalandes.

Stockh. d. 4 Jan. Anno 1625.

II8. Anordning på underhåll åt Skolmästaren i Raumo Gregorius Bartholomæi. Dat. d. 4 Februari 1625.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 2554, bl. 46. — Qvittot på underhållet är dateradt d. 27/2 s. å.

Wår Befallningh är opå H. K: M:tz wegne Johann Erichsson dett i lefuerere Scholmästaren vthi Raumo sitt deputerade Vnderhålld som han där uti eder befallning årlighen pläga[r] bekomma af Cume kirckeherberge och uthi Staten honom på fört är Enär han där på fordrer Här rätter eder effter Af Åbo Slåt den 4 Februarij år 1625.

Nihls Bielcke
till Salstadh F:herre mpr.

Johann Ottesson mpr.
1625.

II9. Anordning på underhåll för Skolrektorn i Åbo Mag. Gabriel Melartopæus. Dat. d. 8 Februari 1625.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 2554, bl. 59.

Effter dhett Johan Erichsson att Hedherlig och wällärd Mester Gabriell år förordnet att bekomma sitt wanligit

vnderhåldh, vtaf Loimi Jocki kyrekieherbergh aff Tijonden der falla plägar och vdhi Staten honom på förddt ähr, Derföre ähr min befhalning, dhet i honom för:ne hans Vnderhåldh medh Strucket måhll Nembligen Siwtyie fäm T:refwerere lättet, strax enär han dher opå fordrandhes wardher, Dock dett som qwar ähr sampt Ertter Bönor och Hweette strax genom Dag och Natt till Profwianttet fortskyndhe, Dette i således strax effterkomme schole, Dher i och edher hafwe edher att effterretta. Datum Abo dhen 8 Februarij Åhr 1625.

Nihls Bjelcke
till Salstadh F:herre mpr.

Johann
Ottesson
mpr 1625.

**120. Fullmacht för Capellmästaren Jacob Schmitt
att vpsöckie Vnge Drenghier i Scholorne, till att bruke
dem till musicanter &c. Dat. d. 22 Juni 1625.**

Från Svenska Riksarkivet. Registratur 1625, fol. 296.

Wij Gustaf Adolph &c. Göre wetterligitt, att wij hafwe vti befalningh gifwit Denne vår Tienare och Capellmästare Konstrijcke Jacob Schmidtt om han skall vprätta een wällbestält Music, till hwilcken han behöfwer Een hoop Vnge Pärssoner vthur Scholorne, som han där till lära och vnderwijsa kan; Därföre hafwe wij honom här hoos vti fullmactt gifwit, att han skall reesa till alla Scholor här vti wårddt Rijkie Swerigie, att vppsöckie sådane Vnge Drenghier, som någon godh stemma hafue, och elliest till samma konst kunne qualificerade wara, Dem skall han antaga och hijt vpp medh sigh hafwa, hwilcka wij sådan vti Konsten welle öfwa låta, och dem medh nödhörffigt vppehålle till klädhe och Täringh försörija. Och där dee sådan någon

progress winna vti vår Tienst och vti bette Music bruka. Hwar vtinnan våre Biskoper, Kyrckioherder och Scholemästare i Städerna skole honom här vtinnan befordra, att han sådanne dugelige och tienlige vnge Pärssoner må bekomma, som han dertill finner skickielige, att dee äre honom föhiachtlige hijt vpp, uti hwilken konst dee sådan skole blifwa vnderwijste och öfwadhe. Wij befahle och våre Läns och Fierdingz män att dee låta honom till sigh sielf annan bekomma i fram och åther färdh all nödhstorffthigh frij fordenskap. Där alle hafwe sigh att effterrätta &c. Stockholm den 22 Junij 1625.

**121. Anordning på underhåll för Theologie
Lektorn i Åbo Mag. Thomas Thomæ Florinus. Dat.
d. 17 November 1625.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1857, bl. 34.

Effter det Madz Olofssonn att den Deputat som Lectori Theologiæ hederlighe och höghlärde M: Thomas effter H. K. M:tz Nädighe tillåtelsse åhrlighen hafue bör är honom på närwarandhe år 1625 vtaf behållen tiondhe vthi effter:ne kyrckeherbergen anordnedh at bekomme Nemlighen aff Lemo fijretio två t:r aff Pemar fijritio tree [! = 42] t:r aff Mascho tålf t:r Dy befales eder opå H: K: M:tz wegne att i honom för:ne Spanmål vtan någon förtögningh föllie låte Enär han där på fordrer Szå lagendes att han icke må blifua förorsakadh mig här om ijterlighere att bekymbre Rättandes eder här effter. Datum Åbo Slåt den 17 Novemb. år 1625.

Nihls Bielcke
till Salstadh F:herre mpr.

122. Skolrektorn i Björneborg Henrici Clementis qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 6 Juli 1626.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 2558, bl. 50. Jfr N:o 2554, bl. 47.

Haffuer Ährligh och Wälförstondigh Johan Erichson befalningsman i Nedhre Sategunden leffrerett mig mitt vnderhold, Spanmååll Fyrotiija otta T:nor för Åhrett 1625. Till wisso min egen Handh Datum den 6 Julij 626.

Henricus Clementis
Rector
Scholæ Biornburgianæ.

123. Skolmästaren i Uleåborg Jeremiæ Matthiæ qvitto på bekommet underhåll. Dat. 1626.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 4955, bl. 99.

Hafwer wälachtigh man Jacob Burman arendator öffwer Vlâ, Vlâträsk och Limmingo Sochnar lefreratt migh effter wår Allernådigeste Herres och Konungz bref på mitt vnderhåldh pro Anno 1625 Spanmåll fyretijie otto tunnor. Att så j sanningh är medh eghen håndh skrifwitt Anno 1626.

Jeremias Matthæi
Skolmestere J Vlâ

124. Skolrektorn i Åbo Gabriel Melartopæi qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 3 September 1627.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 2563, bl. 76.

Jagh Gabriel P. Melartopæus Scholæ Aboënsis Rector, giör witterligit och tilståår migh hafwa vpburit mitt tilförordnade af H. K. M:tz vnderholdh nemligh — siwtijo

fem T:or hordt Spannmåål af Loimi joki Kyrkie Herberget hwilken försh:ne summa hafwer wälachtig man, Bengt Erichsson befalningzman i Nedre Sategunden migh till fyllest lefrerat pro Anno &c. 1626, och will jagh här medh hafwa honom fullkomligen qwitterat Vnder mijn egenn Hond och signett^s Åbo 3 7bris. Anno 1627.

Gabriel Petri Melar-
topoeus Sch. Ab. R.
mpr.

**125. Anordning på underhåll för Conrector i
Åbo skola Sigfridus Henrici. Dat. d. 9 Oktober
1627 jämte qvitto härpå.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1872, bl. 81.

Effter H: K: M:tz vnderschrifne ordningh opå Capitulares vnderhålld, här uti Åbo [skall] Conrector här sammestädes åhrlighen bekomme sit vnderhålld af Behollen wthi wemo sochen och Kyrkeherberge Spanmål Otto tijo fyra T:r Befale fördenschull opå H: K: M:tz weigne heredzfougten där sammestädes, att han opå Jnnewarande åhr 1627 låther zedelwijsare hederlige wällerde här Sigfrid försh:ne 84 T:r bekomme, Enär han där på fordrar, Såssom och holler Almoghen där till, att de samme hans vnderhålld vthur Kyrkeherbergedh föra, huart han dett hafue will, Rättendes sigh thär effter, Aff Åbo Slåt den 9 Octob: åhr 1627.

Nihls Bielcke
till Salstadh Frijherre mpr.

Johann Ottesson
mpr.

På andra sidan:

Haffuer åhrligh och wällachtatt Hans Hansson Befallningz Mann vthi Wemo Häredhe fullkomlighen mig Lefwe-

rerett then Spanmäll, som aff Wemo Kyrckieherberghett faller på H: K: M:tz deell Tionde pro anno 1627. Nempnighen Ottotije fyre t:or; till större försäkringh Schrifuer iagh mitt nampn med min eghen handh här vnder. Datum på wemo Kyrckie wallen, then 8 februarij Åhr 1628.

Sigfus Henrici Conrector Abo:
mpr.

**126. Bref för M. Escillo Petreio att blifwa
Lector Theologiæ Vthi Åboo. Dat. d. 21 Mars 1628.**

Från Svenska Riksarkivet. Registratur 1628, fol. 179.

Wij Gustaf Adolph &c. Giöre witterligit att endoch wij nådigest hafwe förordnad Dett Brefwijsere wällärde M. Escillus Petrejus Skulle blifwa Professor Theologiæ vthi Vpsala, Lickwäll emedan Der nu ingen Profession Theologiæ vacerar hafwe wij fördenskull till betrod och förordnad, som wij och i Detta vårt breffz Krafft tilbetro och förordne, att han i midler tidh, någon Profession Theologica vthi bette Vpsala blifwer löös skall wara Lector Theologiæ i Åbo Schola och niuta Det vnderhåll och beneficium som Lectori Th: der sammastädes deputeret ähr. Men så snart någon af ofwanbete Professioner i Vpsala blifwer löös skall förbete M. Eskill Der till lenda, Och skall han nu till een ingång stella sig in i förbete Vpsala, och Der disputerar pro gradu. Datum Stoch. Den 21 Martii 1628.

**127. Till Bisen i Åbo för H. Thoma Florenio.
Datum Stockh. 12 Maj 1628.**

Från Svenska Riksarkivet. Rådets Registratur 1628. Fol. 622.

Wår wenlige &c. Wyrldige H. Biskop oss hafwer Brefwisere, wällärd Her Thomas Florenius Ödmiuckeligen Suppliceret och tilkienna gifwit, Säsom och Tedt oss edert

honom gifne bewijs att han vthi fem åhr, hafwer tient vthi Åbo Skola för een Lector Theologiæ, hwilkit nu af H. K. Mitt vår Nådigste herre är vplåtit M: Eschill Petraeo, och han således vthan dienst vacerer, hafwer han der hoos bidit, att wij förmedelst vår Intercession till Eder een annan lägenhz Nembligen till Kyrkioherde vthi Lundo förhielpa wille. Hwilken hans flitige ahnhållande wij hafwe ahnsedt, Och är till Eder på hans wegnar vår wenlige begiäran, att der i finne honom wara der till tienligh och skickeligh, att han en sådan församblingh kan förestå, J då honom förmedelst denne vår Intercession den vplåten och dertill förordnen framför någon annan. Wij finnes altidh benägne sådant medh allt godt igiän om eder att ihogkomma, Och befalle Eder här medh &c.

**128. Anordning på underhåll för Theologie
Lektorn i Åbo Mag. Thomas Thomæ Florinus. Dat.
d. 19 November 1628.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1870, bl. 74.

Aldenstund Lector Theologiæ vdi Åbo hedherlige och höglärde M. Thomas bör efter H: K: M:tz förordning och gjorde Stat bekomme sitt wanlige vnderhåld vthaf de Sochner och Kyrkioherbergen som bijfogede Designation förmåler. Dy befaler Man heredz fougden der sammestädhes att dhe honom heller hans fulmechtighe sodant vthan vppehåldning fölia låte enär han der opå fordrar. Sammaledhes $\frac{1}{3}$ af obytan deel widh sin annexa Och tilhålle almoghen huar i sin befallning, att de sodant framføre dijt b:t M. Thomas det hafwa will. Aff Åbo Slott den 19 November. 628.

Nihls Bielcke
till Salestadh.

Af efterskrifne Kyrkioherbergen skole fougderne lefuerere vnderhåldet som fölier, Nempeligen

Lemo Sochn fyratijå twå tunnor
 Pemar Sochn fyratijå twå tunnor
 Masko Sochn Tolf tunnor.

Erich Johanson.

129. Frihetsbref på ett hemman för Skolmästaren i Viborg Mag. Henrik Martini Fatebur. Dat. d. 17 Mars 1629.

Från Finlands Statsarkiv. Finnlands Copiæ-Book, II, pag. 296. — Detta bref förekommer ej i Svenska Riksarkivets Registratur.

Wij Gustaf Adolph. Giöre witterligit at effter Wår tro Vndersåte M. Hindrich Martinj Scholemestere i Wiborgh hafwer af wåd Eldh der samma stedes mist sit Steenhwss och elliest stor skada lidit, derföre hafwe wij af ynnest och Nåde vndt och effterlåt it som Wij och med detta Wårt öpne bref vnne och effterlåte honom på trij Åhrs tid Eet Skatte hemman, Ruokola vthj Stranda heredt, och Wiborgz Lähn beläget frit för alle wisso och owisso Pertzeller, som der af vthgiöres böör, der Wårt Cammerråd, Ståthollare, Cammerare och alle andre wete sig att effterretta. Datum Stocholm den 17 Martij 1629.

130. Theologie Lektorn i Åbo Thomas Florini qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 28 Mars 1629.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1875, bl. 79.

Bekennes jagh vnderskriffwen thet Wällachtat Christier Simonsson hafwer lefreret migh fulkomligen vnderhåldz Spanmål deputerat Lectori Theologiæ af Pemar kyrkieherberge Fijritijå twå tunnor efter H. K. M:ts anordning och Nådige Herres her Gebernatores befalningh. Att so vthi sanningen är skrifwer iag min eghen hand her vnder. Datum den 28 Martii A:o 1629.

Thomas Florinus mpr.

**131. Skolmästaren i Raumo Johannes Wojolani
qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 12 Juni 1629.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 2571, bl. 69.

Jagh wnderteknadhe tilstår och stadhfester, adt Wäl-
achtadh Jören Jörensson pro Anno 1628 hafuer ährligen
och fulkombligen lefuereradt migh mitt Wahnligit vnder-
håld nemligen Fyratiguo Otto T:or, Thetta Jag bekräfftigar
medh egen hand. Datum Raumo 12 Junij Anno 1629.

Johannes M.

Wojolanus R. Raum.

mpr.

**132. Viborgs inbyggares underdåniga supplik om
Hollola härads och Borgå läns hänförande till Vi-
borgs stift. Dat. d. 22 Maj 1630.**

Från Svenska Riksarkivet. Städernas besvär. Viborg.

Stormechtigeste Högborne Furste, Allernå-
digeste Konungh och herre, eders Kon: Maj:tt
skall vår ödmuke, vnderdånige, hulle och tro-
plichtige tjenst, lijndno och hörsamheet altijdh tro-
ligen bewijses och weder redo ware, så lenge wij
leffue &c.

Allernådigeste Konungh och herre, Eders Kon: Maj:tt
foge wij fattige wndersåter på thet ödmukligeste vnder-
dåneligen att wete, dett wij för någon tijdh sedan hafue
förnummit, huru som den ährwerdige Biscopen i Åbo Me-
ster Jsach Rothovius hafuer giort dette Wijborgs Biscops
stichtet ganska stor intrångh, i dett att hans ährwerdighet
hafwer förskaffatt sigh eders Kon: Maj:tz nådige breff, att
heelee Tauisthuuss och Bårgå lhän skulle lijdhå åbo Biscops-
döme till, huileket dogh aldrigh tilförene, ifrå den tijdhen
höglåflige Konungar Biscops stiftet här j Wijborgh nåde-
ligen förordnet hafue, till åbo stiftet lydt hafuer, Ty åbo
stift hafner dess för uthan fleere och förmögnere Sochner
än som Wijborgs stift. Såsom ähre J heele Österbåtn, Å-

land, Söder och Närrfinlandh, Öfuer och nider Sategunden, Rassborgs lhän, och bäste deelen af Tauistlandh; Om nu then andre deelen af Tauistlandh, Nembligen hållola härredet, och Bårgå lhän skall komme ifrån Wijborgs stift, så blifuer der inthet meer quar, än som 13 Sochner i Carelen, och 9 Sochner i Saflax, huilke och ringe och vtharmede äre, vndantagandes Kåxholms lhän och Jngermanneland, der af då denne vår Stadz Domkyrckie här till dags alz inthet hafuer fhåt eller nutit, allenest Scholan hafuer något lithet derifrå bekommet, så att Summan icke kan stijge till 200 Dal:r Ähr för den schuldh till eders kon: Maj:t vår ödmiuke och vnderdånige bön och begären, dett eders Kon: Maj:t af Jnfödde Konungzligh mildhet, gunst och nådhe, wille nådigest täckies lathe för:de halfue Tauisthuuss lhän, som är hollola härredet, samt Bårgå lhän, med deres tillijdandes Sochner, så här effter, som thet af ålder hafuer warit, blifue under Wijborgs stiftt, på dett icke vår Schola och Dom Kyrckia må aldeles förfalle och ödhe blifue, huilket vthan tuifuell skeer, om dhe 15 Sochner som i Tauisthuuss och Bårgå lhän belågne äre, och mäst kune wara thetta stifttet till oppehålle, blifue härifrå borthände.

Detta hafue eders Kon: Maj:t wij på dett ödmiukligeste vnderdåneligen welat tillkennagifwa, warandes i den ödmiuke förhåpningh att eders Kon. Maj:t denne vår ödmiuke och wällmeente bön och påminnelse till dett beste optagandes warder, och oss eet nådigt och Storgunstigt swar här opå nådigest meddeela later. Och Befalle eders Kon: Maj:t medh heela dett Konungzlige huuset här medh och altijdh vnder gudz den aldrahögstes milderijke beskydd och beskårm Lycke-samt och roligit regementhe, på det ödmiukeligeste underdåneligen. Aff Wijborg den 22 Majj år 1630.

E. Kon: Maj:t:

ödmiuke, vnderdånige

hulle och troplichtige tienare

och vndersåter emedan wij lefue.

Bårgmestare och rådhsamt
gemene man i Wijborgh.

**133. Skolrektorn i Björneborg Gregorii Thomæ
qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 24 Augu-
sti 1630.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 2574, bl. 85. — Gregorius Thomæ blef sedan kyrkoherde i Björneborg, hvarom vittnar ett med samma handstil utfärdadt qvitto af den $\frac{6}{12}$ 1632 i Finlands Statsarkiv, N:o 2584, bl. 72.

Bekenner och tilstår Jagh Gregorius Thomæ, Rector Scholæ Biörneburg: at hafue bekommet af Ehrligh och Wälförståndigh Jören Jörensson, Befalningzman i Nedre Sa-
thegunden min Vnderhåldh vthj Spannemåll Fyretije och Otto tunnor för Åhr 1629, Dess till wisso medh min egen
håndh vnderskrifuedt, Datum Biörneborgh den 24 Augustj
Åhr 1630.

Gregorius
Thomæ mpr.

**134. Inbyggarnes i Björneborg underdåniga
supplik om socknars bibehållande under Björneborgs
skola m. m.**

Från Svenska Riksarkivet. Städernas besvär. Björneborg. Den
odaterade akten förskrifver sig från början af 1630-talet.

Stormechtige Högborne Furste, Allernådige-
ste Konung och Herre, vår Vnderdånigh och
ödmuke Tienst mz plichtigh lydnå och hörsam-
heet, skall E: K: M:t sampt medh thz Konungliga
Huset och E: K: M:t Högborne Lijfz Arfwinger
så och Sweriges Crono, Uthj all Vnderdånigheet
ödmukligen beteedt och bewijset blifue, Så lenge
wij lefue etc.

Allernådigeste Konung och Herre, Foge wij E. K.
Ma:ts vndersåter E: K: Ma:t Vthj all Vnderdånigheet öd-
miukligen att vete, Att såsom E: K: Ma:t nådeligen hafuer

teektz late göre een förändring medh the små Scholar i Finlandh, Vthj så mottå, Att Vnderhållet ifrå dess Scholemestarer så och Sochnarna Vndan dess Scholar är ifrå taget, Scholarne aldeles förskingrade, och eett Gymnasium Vthj Åbo i den staden oprettat, och be:te Vnderhållet dijt till dess professores och Låsemestarer Deputeret och förordnat är, Och at Dieknarna ifrå the små Scholar skole sigh alle dijt begifue, Huarföre och Biskopen i Åbo, Äbrevördige M: Jsach, effter be:te giordan förändring, hafuer befalt, at Scholan i wår Stadh Biörneborgh och lijka medh andre, strax skulle opgifues, och dieknerne alle till Åbo förskickes, Så aldenstundh Allernådigeste Konung och Herre, at wår Stadh Biörneborgh är een handell Stadh, Och ifrå dess Schola äre kompe monge Wällärde och Förståndige män, som till Ministerij Ämbeten och Werldzlige kall brukade äre, Desslijkes är och nu Vthi wår Schola alss Siutije personer, Vthaf huilcka man och hafuer een godh förhåpning till be:te Ämbeten och kall met tiden bruklige, Men der samme wår Schola nu således skulle öfuergifues, Så finnes icke der iblandh Siw, som för fatigdom hafue råd h at settia sine barn till Åbo, Aldenstundh the äre mäst fatige bönders, sa och Hussmäns och Hwss Qvinnors barn, huilka medh deres Spinnande och annat arbete der i Biörneborgh, förtiene dem deres födå, Och een part hafue der sine barn ifrå Österbotn, och fördenskuldh faller dem olägligit at hälle dem så långt bort till Åbo. Och emedan E: K: Ma:t såsom och andre höglåffig i Åminnelsse framfarne konungar, hafue Vthaff gunst och Nåde be:te wår Schola, Vngdomen till hielp, medh Vnderhåldh och nogre Sochnar nådeligen privilegierat och besörgt.

Ähr fördenskuldh till E: K: Ma:t wår Vnderdånigh och ödmiuke begeran, att E: K: Ma:t Vthaf gunst och Nåde wille ähnnu Vnne och effterlate oss den medh samme wilkor och legenheet att behålle, Och der wij dock öfuer all förhåpning Vnderhållet miste skulle, Att E: K: Ma:t då wille Vthaff gunst och Nåde effterlate oss the få Sochnar

som wij der Vnder effter Privilegierners innehåldh här till hafft hafue, att niute och behålle, der Vthaf Scholemestaren och the fatige dieknar kunde hafue sitt oppehålle, Aldenstundh wij för vår stor oförmögenheetz skuldh icke förmå Scholemestarene der till sielfue oppehålle och belöne, huilcket kunde wara Gymnasium i Åbo till een ringa skada och afsaknadh, Men vår Schola och Församling till een godh hielp och opbyggelsse, på thet den fatige Vngdomen hooss oss så wäl som annorstädes motte Vthi Gudz fruchtan och hans rette kenne- dom oplyst och tuchtat blifua.

Derhooss Allernådigeste Konung och Herre, Foge wij E: K: Ma:t och Vthj all Vnderdånigheet ödmuikligen at wete, thet för oss fatige Vndersåter är blefuet Refuat the 12 öres Jordh som höglåfligh i Åminnelse framfarne Konungar vår Stadh nådeligen Privilegierat hafue, Såsom och E: K: Ma:t nådeligen Confermeret och stadfest, Desslijes och the arme Täppor och Vreter, som wij fatige oss till födå och oppehålle Vthaf Stadzens Svijne wall optaget hafue; Och Vthaf oss derföre blifuer fordrat Spannemålss Renta. Ähr fördenskuldh vår Vnderdånige och ödmuke begeran, at E: K: Ma:t werdigas för Jesu Nampn skuldh, der Vthin- nan ansee vår fatigdom, och oss medh bette Spanne:ls Renta nådeligen förskone.

Yttermere Allernådigste Konung och Herre, Foge wij E: K: Ma:t Vthj all Vnderdånigheet ödmuikligen at wete, thet wij fatige Vndersåter blifue Vthaf näst omliggjande Städer om oss, Nemligen Ramå och Nystadhz Borgare trängde ifrå the Sochnar som oss näst liggie, Så at wij af samme Sochnar inge köpmanne Wahrur eller Godz bekomme, Vthan the der medh göre oss förköp och inpass, der igenom wij miste vår Handell, Nähring och bähring. Begerandes förden- skull Vthaff E: K: Ma:t Vthj all Vnderdånigheet ödmuik- ligen, at E: K: Ma:t wille gunsteligen Vnder vår Stadh, Lapfierdz Cappelgeldh i Nerppis Sochn liggie lathe, medh huilcka wij vårt Godz förbyte kunne, effter the så när liggie till oss som till Waza Stadh, huilcket bette Lapfierdzboar och

sielfue önskie och begere, effter the sampt met Nerppis Sochn med alle sine Vthlagor till Biörneborgz gårdh och tilförenne lydt och legat hafue, Såsom och at E: K: Ma:t wille be:tte Städer sådan Förköp och inpass oss nådeligen förtage.

Dernäst Allernådigeste Konungh och Herre, Foge wij E: K: Ma:t Vthi all Vnderdånigheet ödmiukligen at wete, thet wij fatige Vndersåter blifue medh stor Skiussferder och Gestningar betungade, icke allenest Vthaf dem som hooss oss E: K: Ma:t:z och Cronones Saker Vthretta skole, och opå E: K: Ma:t:z och Cronones wegne nogot hafue till att fordre och kräfwie, huileka wij doch plichtige äre att befordre, Vthan och jemwäll af dem, som till vår Stadh inge Ährender hafue, Och blifue aff dem esomåfftast illa trachtade och slagne, Vthj all Vnderdånigheet aff E: K: Ma:t:z ödmiukligen begerendes, at wij fatige Vndersåter, motte för sådane olaglige Skiussferder och gestningar förskonte, fredat och försvarat blifue. Dette wij Vthj all som största ödmiukheet Vnderdånigen bidie, att E: K: Ma:t:z nådigest wille oss fattige Vndersåter bönhöre och gunstigh svar der opå meddele:

E: K: Ma:t:z

Ödmiuke, Vnderdånige
och Tropolichtige Vnder
sätter

Borgmestare och
Rådth sampt gemene
Borgerskapet i Biör-
neborgh.

**135. Skolrektorn i Åbo Martinus Stodii qvitto
på bekommet underhåll. Dat. d. 24 Mars 1631.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1883, bl. 103.

Effter H. K. M:t:z vår Allernådig:te Konungz och Herres Nådige behagh och Ahnordning med den Edle och

Wälborne Herrens Her Gubernatorns gunstige befhaling vppå H. K. Mittz wägne, hafuer Ehrlig och wällachtad Erich Larsson, Häradz Fougden vthi Weemo Härede pro Anno &c. 1629, lefreradt mig Martino Henrico Stodio mit vnderhåld, N: Ottotije Fijre T:nor Spannemåll. Detta till står iag med min egen hand schriffuit och vnderscht att hafwa riktigt och fulkomligen bekommidt. Datum Abo, denn 24. Martij, Anni &c. 1631.

Martinus Stodius

Rector mpr.

1631.

136. Collationsbref på theologie lektorstjensen i Viborg för Christianus Winter. Dat. d. 3 Augusti 1631.

Från Finlands Statsarkiv. Finlands Copiæ-Book, II, pag. 288.

Wij Vndersch:ne Swerigiess Rikess Råd Giöre witterligit at Bischopen i Wiborgh wijrdege och wellerd M. Nicolaus Magnj hafwer warit her hoss Oss och tilkenna gifwit huru såssom han med Samptlige Capitularibus hafwe anmodet och intagit i dess Schola Een Lectorem Theologie D: Christianus Winter be:dh, Jnlefwereret både Consistorij Vb-saliensis samt Wiborgz Stadz och Capitularium der samma stedes witnessbijrd at han der till Schickelig och qualificeret vara skall; Begierendess der hoss, at Wij honom på H. K. M. nådige behag samma lägenheet tilstå welle Så emäden Wij af samma bewiss icke annat pröfwa kunne ähn at bete Winter skall finnes Sufficient nog samma Function at förestå, hwarföre hafwe wij på sådan hanss begieren tilstådt och bewilliet Såssom wij och her med tilstå och bewillie honom samma Lägenheet at beholla, och dhe nyttigheter der affölia till H. K. M. wår allernådigeste Herres och Konungz lyckelige igien kompst och widere Ratification

oqwald at nyttia och bekomme, Wij begiere fördenskull wenligen at Gubernat. der samma stedes wille låte tildela honom sådant Vnderhold som hanss Antecessor för honom hafft hafwer, och Lect. Theologiæ der Deputerat åhr, der han och alle andre dette wedkommer hafwe sig at effterretta, Datum Stocholm den 3 Augu: Åhr 1631.

Magnus Grefwe   Jacobus Delagardie.   Peer Baner.
till Wissingz B.

137. Biskop I. Rothovii bref till Riksrådet Nils Bielke om skolförhållanden. Dat. d. 20 Augusti 1631.

Från Kongl. Biblioteket i Stockholm. Svenska Brefvexlingar. Bref till och från medlemmar af släkten Bjelke. 1570—1680-talet.

Till Riksrådet Nils Bjelke.

Welborne Herr gubernator, gunstige herre och tilförlätelige befordrare, näst all lyckönskan och tacksäjelse för alt godt, låter iagh E. N. förnimma at jag nu på timan bekom E. N. schriffuelse om Sochnegången och annat som ther med föllier. Ther uppå Jagh E. N. ödmiukligen suarar: först, at medh sochnarne haffuer man inthz annorlunda i år än i fiordh, tå wij præsenterade för E. N. H. K. M:tz giffna breff, ej heller haffuer iagh gifuit diechnarne tilstandh at gå vtöffuer Konungens breff och E. N. disposition, nemligen at the en gångh om året draga vt och sielffue i prestegårdarne vptaga eleemosynam, och sedhan begiffue sigh till Scholan igen vtan drögzsmål och continuere sine studia. Huad Lärarena belangar, så haffua the inthz annat til lön än aff sochnarnes eleemosyna, icke till en penningh så haffue thz warit för som nu är, och ingen annan vtwägh weet iagh till at löna them medh, såsom ock i hela Swerigis Rike aff ålder warit haffuer och ännu är. Gud förlåte them som haffue lust til at förolempa migh

hooss E. N. Jagh haffuer icke heller giffuit then ringaste zedel här om, utan låtit Rectorem ther med beramma. Tilförenne haffua sochnarne icke kunnat reckia mer än i halffua classen Rectoris: Nu haffuer thz gåt öffuer hela classen och Hörere lexan medh: likuäl kan man icke wara frij för the ogudactiges calumnier och förförande [?] Capitulares haffue inga sochner tagit, ehuru thz för E. N. berettas haffue i . . . mädan Scholan är förfallen och wij inge vtwägar wetet till at bekomma taak på scholan, så haffue wij en sochn ther til deputeret: item att köpa instrumenta Musica före som Musicanterne behöffua. Thy här är icke en borgare, som wil kosta en spijk eller sägebräder på Scholan eller nogot thz thertil höffues.

Jagh förnimmer här liggia nogra surålar som gerna wilia komma migh i ogunst hooss E. N. eller til thz ringaste i mistankar. Män så hoppas Jagh the skola inthz winna. Jagh hoppas wilia medh gudz hielp . . . förestå så troligen, at E. N. skal öffuer migh aldrigh klaga. Alzwoldigh Gudj till all welferd befaller Jagh E. N. Abo then 20. Augusti anno 1631.

E. N.

A.

T.

Isaacus Rotho-
vius A.

Utanskrift:

Then welborne Herre H. Niels Bielke, friherre til Saalstad, Sweriges Rikes Råd och Cammarråd, Gubernator öfuer Storfurstendömet Finlandh och Lagman i Smålandh, Min Nådige herre och gunstige fautori thetta

ödmiukligen.

**138. Gymnasii Lektorn i Åbo Erii Matthiæ
Bothniensis qvitto på bekommet underhåll. Dat. d.
22 Augusti 1631.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1889, bl. 91. — Måhända var detta den förra conrectorslönen, som utgjorde 30 tunnor.

Effter hanss Nådhes Gubernatoris Inwijsning til Weemo Kyrckio herberghe vppå mig deputeradt vnderholld quitterar iag vndertecknat vällachtadt Christiern Lijdrichs-son Befalningz mannen vthi Weemo häredtt mz thenne min skriffuelse Spannemååll Trettijio tunnor pro anno 1630 och vitnar thz mz eghen hand Datum Abog: 22 Augusti 1631.

Ericus Matthiæ
Bothniensis.

**139. Theologie Lektorn vid Åbo gymnasium
Thomas Florini qvitto på bekommet underhåll. Dat.
d. 20 Januari 1632.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1894, bl. 122.

Anno 1632 then 20 Januarij hafwer Welachtat Anders Madsson lefrerat Spanmol Sexton tunnor opå mitt vnderhåld pro A:o 1631 till mehre wisse medh min eghen hand vnderschrifwit. Abo tempore ut supra.

Thomas Florinus.
S. S. theol. l. Aboe mpr.

**140. Bitr. Lektorn vid Åbo gymnasium Martin
Stodii qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 24 Fe-
bruari 1632.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 2584, bl. 73.

Effter denn Edle och Wälborne Herrens Her Gubernatorens Nädighe Befhalning hafuer Ehrlig och Wällachtadh

Henrich Sigfredzsonn Häredz fougten vdi Nedre Satagunden vppå Åhret &c. 1631 lefwereradt mig vndertecknadh vtaf Loimjoki Kyrckioherberget mit Spannemåls vnderhåldh: N: Siuttio fem T:nor Detta tilståår iag med min egen hand sch:t och vndersch:t mig hafwa richtigt och fulkomligen bekommidt. Datum Abo denn 24 Februarij, Anno &c. 1632.

Martinus Heinricus
Stodius Aboënsis

mpr.
1632.

**141. Kungabref om inrättande af en politicæ
lektorstjenst vid Åbo gymnasium. Dat d. 21 Juni 1632.**

Från Finlands Statsarkiv. Finlandz-Copie-Book, II, pag. 198, äfvensom Finlandz Copie Bok N:o 4, fol. 62, v.

Wij Gustaf Adolph. Giöre witterligit at såssom wij för detta nådigest hafwe latit oprette ett Gymnasium i vår Stad Åbo och der till fem wisse Teologiæ och Philosophiæ Lectores beståt, Så opå det Vngdomen destе bettere i alle Faculteter må Informeret blifwe, Så bestå wij och ähn nu widere Een Lectorem Politicæ der samma stedess, Och på det han destе flitigere sit ombetrodde kall och embete förestå och vtrette skall och förmå, då vnne och Efterlåte wij honom nådigest efwen sådant och så mykit Spannemålss Vnderhåld som wij dhe andre Lectoribus philosophiæ der samme stades vndt hafwe at bekomme, der vår Guverneur Ståhollare [!] och befalningzmen sampt alle andre dette wedkommer hafwe sigh att Effterrette. Datum vthj vårt Hufwud Qvarter i Hersspurgk d. 21 Junj 632.

Gustavus Adolphus.

**142. Gymnasiilektorn Erics Bothniensis qvitto
på bekommet underhåll. Dat. d. 15 Juli 1632.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1895, bl. 44.

Bekenner Jagh vnderteknadt migh haffua bekommit aff Weemo Kyrkio Herberghe effter H. Nådhes Inwijssningh för åhret 1631 till mitt vnderhåll Spannemåall Otte-tijio fijra T:or huilka 84 T:or iagh wällachtet Christiern Lijdrichsson befalningzman i Weemo Häredh här medh quitterar. Abog: 15 Julii 1632.

Ericus Bothniensis
Log: et Eloq: L.

**143. Bitr. Lektorn vid Åbo gymnasium Martin
Stodii qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 19 Ok-
tober 1632.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1894, bl. 123.

Effter denn Edle och Wälborne Herrens Herr Gubernators günstige Befhalning vppå H. K. M:tz wägne hafuer Ehrlig och Wällachtadh Anders Madzonn Häredz fougden vthi Maskå Härede lefuereradt mig vndertecknadh mitt vnderhåldh af Reeså Sochn, Trettijo Siu T:or Spanne:ll pro anno &c. 1631 mig af förbette Häredh deputeredh effter förordningenn. Detta tilståendes hafuer iag med min egen hand schriffut och vnderschriffut mig hafua richtigt och fülkomligen bekommit &c. Datum Aboo, denn 19 Octobris 1632,

Martinus Heinricus
Stodius Aboënsis
mpr. 1632.

144. Generalguvernören Johan Skyttes bref om skolafgifts erläggande i Kexholms län. Dat. d. 1 Februari 1633.

Från Finlands Statsarkiv. Finlands Copiæ-bok 1624—1625, s. 170.

Jagh Iahan Skytte, Frijherre till duderoff
Herre till Gränsöö och Strömssrum Riddare,
Swerigis Rijkes Rådth, General Gouverneur vthj
Lijfland, Ingermanland och Carelen, Vbsala Aca-
demiæ Cantzler, och Lagman öfwer Norrefinners
Lagsagu &c.

Giöre witterligidt, Att såssom Salig och höglåfligest i
Åminnelssse fordom min Allernådigeste Konung och Herre,
icke någon ringa åhoga drogh, huruledes Gudz helige ordh
vthj alle provincier vnder Swerigies Crono kunde blifwa
befordrat, Skolar och Academier vprättade, der vngdomen
vthj booklige honster kunde blifwa informeret. Eenkanner-
ligen war H: K: M:tz willie, dædh man sig skulle winleg-
gia att afskaffa den Barbarie som hooss desse provinciers
Carelen och Ingermanlandz Jnwånare, åhr inrijten; Jämb-
wål Ryssarne ifrån deres wilfarelsse, till Gudz och Jesu
Christi sanna kundskap omwändas måtte. Hwileket alt
såsom dedh åhr till Gudz åhra och Fäderneslandedt till godho
dirigeret, Så hafwer man och för gådt anseedt, att Vprätta
vthj Nyien till samma provinciers Vngdom bättre informa-
tion ehn Skola, och allerede till een begynnelsse kommet.
Men alden stund dedh icke kan winna någon fortgång, med
mindre dee Persooner som lähra och vnderwijsa skole, så
wääll som sielfwe disciplerne någodt wist vppehålle hafwa
att tilgåå. Derföre att såssom på Almånne Rijkz dagar i
Swerigie är bewiliedt, att hwar bonde så i Swerigie, såssom
i Finland, skole gifwa åhrligen på wisse Terminer Sex öre
Peningar: Så hafwer man och för billigt achtadt samma
ordning vthi bemålte provincier, Carelen och Ingermanland
etterfölgie, Och her medh vthj befallning gifwes Stådthol-

laren her på Kæxholm, Edhel och wälbördig Hendrick Måns-
son spore till Hyfuickälä och Jutila, Almogen så wääll
såssom Adhell och andre, så å Landet som i Städerna öfwer
hela Kexholms Lähn Sex öre att påleggia, effter dedh sätt
såssom Rijkzdagz beslutut Anno   om sådane contribu-
tioner inneholler och förmåler Hwilcke Peningar bemålte
Stådhollare, så wääll som hans Successores skole åhrligen
vpbära, och inspectoren Scholæ i Nyien lefwerere och Reck-
ning före giöra. Man will her medh hafwa befaledt Allom och
huar i synnerheet, af hwadh stånd dee helst wara kunde
at dee förskrefne sex öre godhwilligen vthgiöre, Anseen-
des att dedh länder dedh Gudhdomeliga Maiestetet till Prijs,
dem, deres Barn och förwanter medh tijdhen till merckelig
befordran, gagn och godho. Datum Kexholm den 1 Febru-
ari Anno 1633.

Locus
Sigilli

Jahan Skytte.

Dogh, hwad dee Peningar
wedkommer, som Wijborgz
Skola här till nuthet hafwer
af dette Lähnet, Skall och
der widh blifwa vthan Af-
kortning &c.

**145. Confirmation för M. Svenone Wigelio på
Lectoratum Theologiæ vthj Åboos Gymnasio. Datum
Stockholm d. 5 Aprilis A:o 1633.**

Från Svenska Riksarkivet 1633. Registratur, sid. 489.

Wij Christina &c. Göre wetterligit, att emedan M.
Eschillus Olaj som alt här till haffuer warit Lector Theo-
logiæ vthj Åboos Gymnasio, nu är dädan fordrat till en
annan lägenheet; så på dhet att samme Embete igen med
en skickelig och wällärd man må försörgd bliffua, Dy haffue

wij tilbetrodt och förordnat, effter som wij och här medh tilbetro och förordne breffwijsare M. Svenonem Wigelium, att han samme Lectionis Theologicæ officium igen må förträda. Och skall han wara förplichtadt att wara Oss och Sweriges Chrono huld, trogen och rättrådigh, skadhe och förderff dher han förnimmer sådant wara åå färde i tijdh tilkänna giffua, och effter ytersta förmögenhet hielpa till att afwärja och förekomma; Särdeles skall han föregå sine Vnderhaffuande discipler medh ett godt och oförargeligt Exempel, och både medh lärdom och leffuerne sigh således förholla som han för Gudh, Oss och hwar redeligh svensk Man tryggeligen will och kan till swars wara. På dhett han ock samma sitt ombetrodda Kall så mycket bättre må kunna förestå, Dy vnne wij honom alla wilkor och lägenheter som hans Antecessor för honom hafft och nuthet haffuer. Befallandes allom dhem som wederböre honom här emot hinder eller förfång icke i någon motto att tillfogha. Till yttermehra wisso, är dhetta med wärt Secret &c.

[Riksrådens underskrifter.]

146. Bitr. Lektorn vid Åbo gymnasium Martin Stodii qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 3 Maj 1633.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1900, bl. 101.

Effter denn Edle och Wälborne Herrens Her Gubernators Nådige Befhalning, hafuer Ehrlig och Wälachtedh Henrich Sigfredzsonn Häredz fougde vdi Wirmå Häredet, vppå åhret &c. 1632 lefwereradt mig vnderstecknad vtaf Weemo Sochn mit Spannemåls vnderhåld N. Ottotijo Fijre T:nor Detta tilståår iag med min egen hand schrit och vnderscrit mig riktigt och fullkomligen för:ne — 84 T:nor haffua bekommidt. Datum Abo denn 3 Majj, Anno &c. 1633.

Martinus Heinricus

Stodius Aboënsis mpr. 1633.

**147. Bitr. Gymnasiilektorn Martin Stodii qvitto
på bekommet underhåll. Dat. d. 18 Juni 1633.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1898, bl. 101.

Efter denn Edle och Wälborne Herrens Herr Gubernators Nådige Befhalning hafuer Ehrlig och wälachtad Christoffer Bruun Häredzfougde i Halicko h:t vppå åhret 1632, lefwereret mig vndertecknadh vtaf Vskela Kyrckioherberget mit Spannemåls vnderhåld N. Sexton Tünnor.

Detta tilståår iag med min egen hand schr:t och vnderachr:t mig riktigt och fulkomligen för:ne 16 T:nor bekommidit haffwa Datum Abo, denn 18 Junij a:o 1633.

Martinus Heinricus
Stodius Aboensis mpr.
R. S. W. *) 1633.

148. Matheseos Lektorn vid Åbo gymnasium Boëtius Murenii qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 30 Juni 1633.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 2588, bl. 35.

Hafwer Welachtadt Anders Jacobsson Befalningzman öfwer Ned. Satagunden riktigt mig lefrerat Span:ll — 76 tun halfparten Rogh och halfparten Korn på mit vnderhåld för det framledne åhret 1632. Actum Abo den 30 Jun. Anno 1633.

Boëtius Murenius
Gijm. p. t. Rector
mpr.

---

*) [Antagligen = Rector Scholæ Wiburgensis].

149. Utdrag ur H:nes Maj:ts den Stormechtigste Högborne Furstinnes och Frökens, Fröken Christinas etc: Svar och Förklaring på de puncter som Menige Allmogen vthi Kexholms Län igenom deras Uttskickade Underdånigst klageligen haffua låtit giffva tillkenna. Datum Stockholm den 23 September Anno 1633.

Från Svenska Riksarkivet. Registratur 1633, pag. 1089.

§ 11.

De Sex öre dieknepenningar äre uppå een allmän Rijkzdagh bleffne bevilliade, och kunna intet affskaffas; Myckit mindre kan ock Scholan affskaffad bliffva, Men dee som sine Barn dijdt eij sända wela, kunna thet låta, och skall ingen där till tvingas.

[Riksens Råds underskrifter.]

150. Theologie Lektorn vid Åbo gymnasium Thomas Florini qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 28 Oktober 1633.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1898, bl. 100.

Jagh vnderschrifwen witnar och tilstår det w. Christoffer Brun Befalningz Man hafwer lefrerat efter Edle wälb. herren Her Gubernatorens och w:t Her Cammareres befalning Spannmol fyra tunnor opå mit vnderhåld pro A:o 1632. Dat. then 28 Octob. 1633.

Thomas Florinus mpr.

**151. Gymnasii Lektorn Erici Bothniensis qvitto
på bekommet underhåll. Dat. d. 9 Januari 1634.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1917, bl. 179.

Tillstår iagh vnderstecknadht migh hafua bekommitt af
wällachtadt Thomass Erichsson i Spannemååll Rogh 41 tunna
Korn 43 tunnor, begärar för thenskull att vällbetrodde Hä-
redz fougden Thomass Jacobsson ville så myckitt ofvan
bemällte Thomass Erichsson efter migh gifne Jnwijsningz
Zedell af Wirmo Kyrkieherberghe lefrera. Abog. d. 9 Jan. 1634.

Ericus M. Bothniensis.

**152. Matheseos Lektorn Boëtius Muurs qvitto
på bekommet underhåll. Dat. d. 21 Januari 1634.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1905, bl. 155.

A 1634 den 21 jan.

Hafuer Befalningzmannen Jahan Grelsson efter inwiss-
ningz Zedelen lefrerat til Vnderhålletz complement för an
1633 Sp:ll — 25 T:nor.

Boëtius Muur mpr.

**153. Åbo Domkapitels underdåniga supplik om
Logices Lektorn Mag. Erici Matthiæ utnämning till
Theologie Lektor efter Mag. Thomas Florinus. Dat.
d. 15 Maj 1634.**

Från Svenska Riksarkivet. Åbo Consistorium — 1693.

Then Stoormechtige, Högborne Furstinna och
Fröken Christina Sweriges Göthes och Wendes
uthkorade Drotningh och Arfurstinna, Stoorfur-
stinna i Finlandh, Hertiginna uthi Estlandh och
Carelen, Fröken uthöfuer Jngermannelandh Wår
allernådigaste Drotningh, Nådhe och Fridh aff
Gudhj wårom Fader och Herranom Jesu Christo &c.

Stoormechtige, Högborne Furstinna och Fröken, aller-
nådigaste Drotningh, aldenstundh uthj wårt Gymnasio är

een förändringh skeedt i så måtto, att M: Thomas som här till hafuer waritt Lector Theologiæ är nw aff E:s M:tt Confirmerat till Kyrckieheerde embethe wthj Waza. Derföre begäre wij ödmuckeligen och underdåneligen att thenne hederlige och wällärde Man M: Ericus Matthiæ som här till haffuer waritt Logices och Eloquentiæ Lector måtte till samma Lectionem Theologicam uthi M: Thomæ ställe succedera Emedhan han ther till skickeligh finnes, så frampt Församblingen här I Åbo entligen M: Eschillum till Pastorem behåller. Befalandes underdåneligen E:s M:tt Herranom Gudhj till all wällfärdh och önskandes E: M:tt idt Långt Lijff, hellsa och sundheett, och itt rooligitt Regemente. Abogiæ 15 Majj Åhr etc. 1634.

E: M:tz

wnderdonige och
ödmuke tienare

Issaacus Rothovius
Eps:
Sampt
Capitulares.

154. Lektorn vid Åbo gymnasium Boëtius Murenii qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 23 Maj 1634.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 2590, bl. 96.

Hafuer Wälachtadt Jöran Jöransson Befalningzman öfuer Neder Satagunden på Vnderhållet efter Jnwijssningz Zedelen för åhret 1633 migh Sp:ll richtigst tilstält 75 tunnor. Abo den 23 Majj an. 1634.

Boëtius Murenius.

**155. Gymnasiilektorn Thomas Florini qvitto på
bekommet underhåll. Dat. d. 4 Juni 1634.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 2590, bl. 95.

Jagh vndersch. witnar och tilståår det wälachit Jören
Jörens. Heredzfougde vthi Nedre Sategunden hafwer lefre-
ret Spanmol vppå mitt vnderhåld pro Anno &c. 1633.
Nittijå Sex tunnor, till mehre wisso schrifwer iagh mitt
eghit Nampn her vnder Abogiæ then 4 Junij, 1634.

Thomas Florinus
mpr.

**156. Öpet breff för M. Erico Matthiae Forthe-
lio, att wara Lector Theologiae vthi Åboes Gymna-
sio &c. Dat. Stockholm d. 11 Augusti 1634.**

Från Svenska Riksarkivet. Registratur 1634, II a., Augusti--
September, fol. 688.

Wij Christina &c. Giöre wetterligit att effter som M:
Thomas Florinus som för detta haffwer waritt Lector Theo-
logiae uthi Åboes Gymnasio, till een annan lägenheet ähr
förordnatt, och wij icke mindre wela att samma Lectio Theo-
logica skall bliffwa wijd macht hållen, så här effter som
här till. Så emädan Oss breffwijsare wällärd M. Ericus
Matthiae Forthelius vthaff Consistorio Aboensi ähr recom-
menderadh att wara där till noghsam beqwämb och skicke-
lig, haffwe wij för denskuld tillbetrodtt och förordnatt, som
wij och här med tillbetroo och förordne honom till Theo-
logiæ Lectorem uthi b:te M. Thomae ställe där samma-
städes. Och skall han näst den vnderdånige troheet och
plicht han Oss och Sweriges Chrono ähr skylligh att be-
wijsa. Därom bära omsorgh och åhuga att hans Discipler
vthi den faculteten, sampt alla Christelige Dygder och oför-
argeligit leffwerne, troligen och flijtheligen må jnstrueradhe

bliffwa. På thet han och samma sitt ombetrodde kall, så myckett bättre må kunna förestå, dij unne och effterlâthe wij honom alle dee wellkor och lägenheeter, som hans Antecessor på sitt ämbetes wegner för honom hafft och niuthit hafwer. Der alle som &c. Till yttermehra &c.

[Riksrådens nnderskrifter.]

157. Anordning på underhåll för Theologie Lektorn i Åbo Gymnasium Sveno Vigelius. Dat. d. 13 December 1634, jämte qvitto härpå.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1913, bl. 137.

Befales Christoffer Bruun att han af Kyrckie tijonden i Hallickå h:t lefuererer Hederlig och höglärd M. Swen opå sin 634 åhrs Vnderhåldh Spanne:ll Etthundradhe T:nor Enär han derpå fordra låter. Rättandes sig her effter. Af Aboo Slått den 13 Decemb. 634.

Broor

Andersson.

Johan Erichzson.

Haffuer iagh vnderstecknadth uthi godh Richtigheet bekommit effter then offuanstälte inwijsningz zedill ett hundrade tunner spannemååll utaf befallningzmannen uthi Halliko Häredt Christopher Bruun p. anno 1634. Huarföre iagh här medh honom Qwitterar. Aff Åbo then 26 februarij Anno 1635.

Sveno Vigelius

SS. Th. L. mpr.

158. Anordning på underhåll för Gymnasiirektorn i Åbo Boëtius Muur. Dat. d. 13 December 1634.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1916, bl. 153. — Nedre delen af papperet, hvarå Muur tecknat sitt qvitto, är bortskuren.

Althenstundh att Rector Gijmnasij här i Åbo, Dom. Boëtius bör bekomma sitt inwarande 1634 åhrs vnderhåldh

i Spannll aff effterskrifna Sochner, som ähr Wemo ottatijo T:nor, Reeso trettijo och Sex T:nor, befales för then skull fougderne sig här efter att rätta, låtandes samme Spannll owägerligen och enär dher uppå fordres föllia. Åbo Slott then 13 Decemb. åhr 1634.

Broor Anderssonn.

Johan Erichsson.

A tergo med Muurs stil: Ehrligh Wälförståndigh och Welachtadt Jacob Andersson Befalningzman öfuer Mascho Härad min synnerlige gode wän &c.

Wenligen &c.

**159. Anordning på underhåll för Gymnasiilek-
torn Ericus Bothniensis. Dat. d. 13 December 1634.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1916, bl. 155.

Befalles fougderne i Effterschr:ne Häredher att dhe lefrere Hederlig och Höglärd M. Erich på sin 634 åhrs vnderholld Spannemåall, Nämbligen af Wemo 96 tunnor af Mascho Sochn fyra T:nor Enär han ther på fordra låter. Rättandes sig her effter. Datum Abo slott 13 Decemb. 1634.

Broor

Andersson.

Johan Erichsson.

**160. Anordning på underhåll för Mag. Martin
Stodius. Dat. d. 13 December 1634.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1916, bl. 152.

Befhales Fougterne vthi effter:ne Häredher, att de lefuerere höglärde M. Martino Stodio sin 634 åhrs Spanne:ls

vnderhåld, nemligen af Loimjoki Sochn och Nedre Sata-
gunden — 75 T:nor, och Resso Sochn tiugufem T:nor Enär
därpå fordres. Datum Aboo Slått den 13 Decembr. a. 634.

Broor Andersson.

Johan Erichzsonn.

**161. Gymnasiilektor Mathiæ Bothniensis qvitto
på bekomet underhåll. Dat. d. 22 December 1634.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1898, bl. 81.

Jagh vnderteknadt bekänner mig hafua bekommit af
Wällachtadt Christoffer Brwn befalningszmannen i Haliko
häredt effter gifne Inwijsning vtur Cammaren pro anno
632 Spannemaåll Etthundradhe Tunnor, huilka 100 T:or
iag honom här mz quitterar Ex villa pastoralis Lundoensi
22 10br 634.

Ericus Matthiæ
Bothniensis.

**162. Qvitto på bekomet underhåll för Gym-
nasiilektorn Boëtius Murenii räkning. Dat. d. 16
Januari 1635.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1917, bl. 173 b.

Bekiennes migh vndertecknat hafva annammat och
richtigt mz fult mååll och vprogat aff åhrligh och wälför-
ståndigh Thomas Jacobsson befalningzmannen j Wemo
Häredt, Reverendi D:ni Boëtij Murenij vnderhåldz Span:ll
aff Wemo Sochn pro Anno 1634. Nemligen vthi Rogh och
Korn Ottatijo T:nor. Att thetta så i sanningh åhr medh
egen hand och Nampn vnderschriffuit. Datum Wemo then
16 Januarij Anno 1635.

Petrus Suenonis
Tilimontanus
mpr.

**163. Gymnasiirektorn Martin Stodii qvitto på
bekommet underhåll. Dat. d. 26 Januari 1635.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 2591, bl. 132.

Effter denn Edle och Wälborne Herrens Her Gubernators Befhalning hafuer Ehrlig och Wällachtadh Jören Jörensønn Häredzfougten vdi Nedre Sattagunden lefuereredt mig vndertechnadt vtaf Loimjoki Sochn mit 634 åhrs Spanne:ls vnderholdh N. Siuttijo Fem T:nor. Detta tilståår iag med min egen hand både skrifuit och vnderscht mig hafua richtigt och fulkomligen för:ne — 75 T:nor bekommid. Datum Abo, denn 26 Januarij, anno &c. 1635.

Martinus Stodius Aboënsis
Gymnasii p. t. Rector,
mpr.
1635.

**164. Gymnasiilektorn Johannes Birgeri Orbergii
qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 14 Mars 1635.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1913, sid. 173.

Helsen mz Gudh &c. Jag hafuer til fulle nöyje effter Inwisningen Bekomit tre och fyratije T:or Spanmål, edher Befallandes Datum 14 Martij Anno 1635.

E. A. T.
Johannes B.
Orbergius.

**165. Gymnasiilektorn Erics M. Bothniensis qvitto
på bekommet underhåll. Dat. d. 10 April 1635.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1905, bl. 154.

Haffuer wällachtadt Johan Grelsson lefreredt migh pro anno 633 effter gifne Inwijsning af Macho häredt, Spanne-

mååll Sexton tunnor, huilka 16 T:or iag honom her mz quitterar. Abog: 10 April 635.

Ericus M. Bothniensis.

166. Anordning på underhåll för Gymnasiilektorn Johannes Birgeri Orbergius. Dat. d. 4 November 1635, jämte dennes qvitto derpå.

Från Finlands Statsarkiv. Halicko Häradtz Räckning för Åhr 1635, bl. 103.

Befales Fougden i Halickå Häredhe Hendrich Jörensson att han lefuererer Profess: vtj Åboo Gymnasio Höglärde M. Johan sin 635 åhrs Spannemåls vnderhåldh Nemligen Ottotijå T:nor Enär deropå fordres. Datum Åboo Slått den 4 Novemb. a:o 1635.

Ähn Spanm:ll 20 T:or Så	Broor
at Summan blifwer alles till	Anderssonn.
Ethundrade T:nor.	

Johan Erichzsonn.

Bekennes iagh Vnderteknat at haffua till fullo nyjo effter Hans Herrligheetz Gubernatorens, och w. Johan Erichssons Cammererens Befalningsshrift, mitt 1635 Vnderhåll aff befalningsmannen Hendrich Jörensson bekommit, och honom her mz quitterer Datum Abo 26 Septemb. Anno 1636.

Johannes Birg.
Orbergius
L. L.

A tergo: H. N:es Gubernatorens Fullmacht opå dee 100 T:or Spanmoll som Her Johan Shollmestare skall få åpå sin 1635 åhrs anordningh.

167. Collation för M. Hendrich Boisman att bliffua Rector i Wijborg. Dat. Stockholm d. 16 November 1635.

Från Svenska Riksarkivet. Registratur 1635. Juli—December, fol. 1041.

Wij Christina &c. Göre witterligit att såsom Episcopus och Consistorium i Wijborg hafwe för någon tijdh sedan på vår nådige behagh och ratification ahntagit breefwijsere, Hederligh och Wellärd M. Henricum Boisman till Scholemästere der i Staden, Vnderdånigst begärandes wij nådigst wille honom der widh confirmera, Så haffue wij denne deres begäran nådigst ahnsedt, och bte M. Henricum Boisman der till förordne att Han Scholæmestere der i Staden wara skall. Och såsom han först och för all ting skall wara förplichtadh, att wara Oss och Sweriges Chrono huld, trogen och rättrådigh, vårt gagn och bästa i alla måtto sökia, skada och förderf i tijdh tillkenna giffua, och effter ytterste förmögenheet hiellpa till att affwärja; Så skall han och i synnerheet medh största flijt lära och vnderwisa Vngdomen der sammastädes vthi Gudz rene och klare Ord, bokelige Konster och nödtorfftige Tungomåhl, och elliest föregå sine discipler medh godt Exempel och oförargeligit Lerwerne, och in Summa både medh lärdom och Leffuerne sigh således förhålla, som han för Gudh, Oss och hwar Ehrligh Man will och kan till swars wara. Och på det bte M. Henricus detta sitt ombetrodde kall, så mycket bättre må kunna förestå, dy effterlåte wij honom det Vnderholld och Lägenheet, som hans Antecessor på sitt Embetes wegner förr honom hafft och nutit haffuer. Der hwar och en &c. Till wisso &c.

[Riksrådens underskrifter.]

**168. Fullmacht för M. Claudio Thesselof att
wara Conrector i Wijborg. Dat. Stockholm d. 25
November 1635.**

Från Svenska Riksarkivet. Registratur 1635. Julii—December, fol. 1112—1113.

Wij Christina &c. Göre witterligit, att effter Bispen och Capitlet i Wijborg, haffue Oss i underdånigheet ahndraga låtit, huru såsom Scholan der sammastädes nu ähr vthan Conrectore. Dij haffue wij för godt funnit, breefwijsare Hederligh och Wällärde M. Claudium Thesselof dijt att förordna samme Conrectorat att ahntaga. Och skall han först och för allting wara Oss och Sweriges Chrono huld trogen och rättrådigh, vårt gagn och bästa i alla måtto sökia, skada och förderf j tijdh tillkänne giffua och effter ytterersta förmögenheet hielpa till att affwärja.

Sedan skall han och medh största flijt och åhoga lära och vnderwisa vngdomen der sammastädes vthi Gudz rena och klara Ord. bokelige konster discipliner och nyttige tungomåhl. Och vthi allt föregå disciplerne medh godt exempel och Oförargeligit Leffuerne, Och i en Summa, både medh Lärdom och Leffuerne sigh således förhålla som han för Gudh, Oss och hwar ehrlig Man will och kan till swars wara. Och på det be:te Claudius Thesselof detta sitt ombetrodde Kall så mycket bättre må kunna förestå, effterlåte wij honom nådigst till vnderholld Biblie och Tuchtehws Tunnan aff alle Kyrckio herbergen som der vthi Wijborgs Stifft ähre, åhrligen att bekomma. Wij befalle fördenskulld allom dem som Oss medh hörsamheet förplichtade ähro, särdeles dee persohner som vnder Wijborgs Schole höra, att dee sigh här effter rätta, bewisandes honom tilbörlich hörsamheet och lydno vthi allt det som Oss och Chronan till dienst, och dem till progress och förkofring vthi deres Studier lända kan. Till yttermehre wisso &c.

[Riksrådens underskrifter.]

**169. Gymnasiilektorn Erii Matthiæ Bothniensis
underhålls requisition. Dat. d. 5 December 1635.**

Från Finlands Statsarkiv. Masko Härads Räkning 1635, bl. 132.

Wälachtadh Anders Mattzsson iagh sende för några
veckor sedhan Copia af Migh gifne Vnderholldz Zedell till
edher vppo 4 T:or, jag begerar att iag samma Spannemåll
ju halfparten vtat Masco mz thz snaraste hit jn i stadhen
bekomma kunde, befaller eder gudi Af Abo then 5 De-
cemb. 1635.

E. W. W.

Ericus Matthiæ.

**170. Anordning på underhåll för Gymnasiilek-
torn Johannes Birgeri Orbergius. Dat. d. 15 Decem-
ber 1635.**

Från Finlands Statsarkiv. N:o 1916, bl. 154.

Alldenstundh att Wällärde M. Iohannes Lector in åboo
Gymnasio Skall bekomma sin innewartande 634 åhrs Span-
mols Vnderhåldh af Effterschrefne Sochnar som äre i Pe-
mar Fyratijo [tre] tunnor Lemo Fyratijo två tunnor Masko
åtto tunnor Ressa Siu tunnor Befhales derföre Fougdarne
där sammastädes att dee honom samme Spanmoll strax owä-
gerligen föllie låte Rättandes sigh här effter aff åboo Slåt
den 15 Decemb. år 1635.

Bror

Anderssonn.

Johann Erichzson.

Marginalanteckning:

— 43

— 42

— 8

Σ 7
100 T:or.

**171. Anordning på underhåll för Gymnasiilek-
torn Sveno Wigelius, dat. d. 20 Decemher 1635, jämte
dennes qvitto derpå.**

Från Finlands Statsarkiv. Halicko Häradtz Räkning 1635, bl. 105.

Befales eder Hindrich Jörenssohn at i lefwerere Ehr-
ligh och Höglårdh Mester Swenn Lector Theologiæ her i
Abo sitt innewarande åhrs Vnderhåld Nembl. Spannemåhl
Etthundrade T:nor Enär her opå fordras. Aff Åbo denn
20 Decembris Anno 635.

— 100 T:nor	Broor
aff Halliko hä-	Andersson.
redt.	

Johan Erichzsohn.

Effter denne Öfuerskriffne Welborne Gubernatorns och
Camarers Befalnings Zedell haffuer iagh wnderteknade Be-
komit af åhrligh förståndigh Hendrich Jörenssohn mitt wnder-
holdz Span:ll till fylle nöije fulkomligen migh bettalt
opå åhr 1635 åhrs wnderhåldh Huilket iagh her medh quit-
terar Datum abå den 25 Septemb. åhr 1636.

Sveno Wigelius.

**172. Utdrag ur Hennes Kongl. M:t:z nådige
resolution och förklaringh oppå dee Puncter sampt-
lige Presterskapet j vnderdånigheet hafwe presen-
tera låtet. Datum Stockholm d. 5 Julij 1636.**

Från Svenska Riksarkivet. Registratur 1636, fol. 440.

Att ingen Studiosus eller Dieckne motte effterlätas
antaga pädagogiam hos Adell eller andre, medh mindre

han är godkänder in Consistorio: Så kan det fuller hafwa sine skääl, att en sådan blifwer först wäl examinerad, Doch att Adelen här medh icke förtages den frijhet Vtwällia till sine Barns Præceptorem den dee hälsth behage och kunne pröfwa dugligh.

---

173. Öpedt bref för M. Martino Stodio att wara Lector Theologiæ vtj Åbo Gymnasio. Dat. d 5 Juli 1636.

Från Svenska Riksarkivet. Registratur 1636, fol. 436.

Wij Christina &c. Göre witterligit att efftersom M. Ericus Matthiæ Bothniensis som för detta hafwer warit Lector Theologiæ Vtj Åbo Gymnasio, är förordnad till Kyrkoherde vtj Pedersör Sochn j Österbottn, och wij icke destemindre weele att samme Lectio Theologiæ så här effter som här till, skall blifwa weedh macht hollen. Så mädan Oss breffwijsere M. Martinus Stodius, är af Episcopo Aboënsi recommenderad, Der till nogsampt beqwämb och skickeligh wara: Dy hafwe wij honom till Theologiæ Lectorem vtj bette M. Erii Matthiæ stelle Dersammestädes welat förordna. Och skall han näst den Vnderdånige trooheet och plicht han Oss och Sweriges Crono är skyldigh att bewijsa, Därom bära omsorgh och åhåga, att hans discipler vtj den faculteten samt alle Christelige Dygder och oförargeligit lefwerne, trooligen och fliteligen måge instruerade blifwa. Och på det han samme sitt ombetrodde Kall och ämbete så mycket bättre må kunna förestå: Dy vnne och effterlåte Wij honom alle dee wilckor och lägenheeter som hans Antecessor på sitt Ämbetes wegner för honom hafft och nutit hafwer. Där alle &c. Stockholm d. 5 Julij 1636.

[Riksrådens underskrifter.]

174. Collation för M. Michael Sawonio Logices professore j Dorpt att wara Pastor j den Swenska Församblingen dersammestädes. Dat. Stockholm den 29 Julij 1636.

Från Svenska Riksarkivet, Registratur 1636, fol. 512.

Wij Christina &c. Göre witterligit, att emädan Pastor vtj den Swenske Församblingen j Dorpt, för någon tijdh sedan igenom döden är afgången; Så hafwe Wij på det hon medh någon skickeligh man och Siälesöriare igen må blifwa försedd, förordnat och tilbetrodt, som Wij härmedh förordne och tilbetroot, brefwisere heederligh och wällärde M. Michael Sawonium, Logices Professorem j Dorpt att han tilijka Pastor vtj samme Swenske försambling blifwa skall. Och skall han wara förplichtad. &c. &c. &c. Effter wahnlig form. &c.

[Riksrådens underskrifter.]

175. Till Bispen i Åbo, promotorial för Her Johan Petri Suenandro. Dat. Stockholm d. 18 Aug: 1636.

Från Svenska Riksarkivet. Registratur 1636, fol. 571. -- Hvem som åsyftas med i fråga varande Johan Petri Suenander, har utg. ej lyckats utreda. Jfr dock Lagus, Åbo akademis studentmatrikel I, sid. 37.

Christina &c. Wår gunst &c. Oss hafwer H. Biskop, brefwisere och Prestman Her Johan Petri Suenander, Vnderdånigst låtit tilkänna gifwa, huruleedes han vtj Åbo, försth för en Collega, och sådan för een Scholæ Rectore een rumb tijdh tiänt hafwer, och numehr är Vtan lägenheet, effter en annan är vtj hans stelle förordnad: Vnderdånigst begärandes att Wij åter honom till någon Condition hielpa wille. Så mädan han hafwer gode bewijs (: som här hoos Copiligen äre bifogade :) att han sigh j sine förre Tjänster, wäl hafwer förhållit: Dy hafwe Wij vppå hans Vnderdånige anhollande, welat honom till Eder remittera, Medh nådig

befallningh, att I effter som I bästh pröfwen honom tiänlig wara, Vtj edert Stifft till någon lägenheet befordre, hälsth mädan han föregifwer sigh af Eder wara ordinerad, och så mycket meer hafwer eder lijkmätige promotion tillförwäntta. &c.

[Riksrådens underskrifter.]

176. Anordning på underhåll för Gymnasiilektorerne i Åbo Georgius Christophori Alanus och Andreas Nicolai Neocleander, dat. d. 24 November ber 1636, samt deras qvitton derpå.

Från Finlands Statsarkiv. Halicko Härads Räkning 1636, bl. 118.

Effter denn Ehrewijrdige och Höglärde Herrens Biscopens Mester Isachz Rothovi Disposition och ordre Befales her medh Fougten i Halliko Häradt Michiel Carlson at han af sin Vpbördh lefwererer till dhe hederlige och wällärde Mester Jören Christopherj och Her Anders Nicolaj hwardere Femptjo T:nor Spannemål för innewarande åhr deres her i Abo Läsämästare bestelningh vtan vppehåldningh opå hwilka — 100 T:nor åhr tilförene af welb. Gouverneuren och Rächne Cammaren befallningh till bemelte Fougte utgången. Aff Åbo den 24 Nowemb: Anno: 636.

Johan Erichzson

mpr.

Hwad som här af belöper på mitt Deputaat, är fulkomligen betaalt

Georgius Alanus.

Theslikes hafwer iagh ochso fulkomligen bekommitt dett som på mijn quota belöper.

Datum den 4 Aprilis Anno 1638.

Andreas Nicolai

Neocleander

mpr.

177. Gymnasiirektorn Martin Stodii qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 6 April 1637.

Från Finlands Statsarkiv. Masko Härads Räkning, 1635, bl. 196.

Effter denn Ehrlige och Wällachtade Her Camarererens gunstige befhaling haffwer Häredzfougden i Masko Häredet be:d Anders Madzsonn på mitt 635 åhrs vnderhåld tillställt mig Tiugu fem T:nor Spann:ll Detta tilståår iag med min egen hand både schrit och vnderscrit mig hafwa richtig och fulkomligen för:ne 25 T:nor bekommedt. Datum Abo den 6 Aprilis, Anno &c. 1637.

Martinus Stodius
A. Gymnasii p. t. Rector
mpr. 1637.

178. Gymnasiirektorn Martin Stodii tvenne qvittenser på bekommet underhåll. Dat. d. 8 och 22 April 1637.

Från Finlands Statsarkiv. Masku Härads Räkenskap 1636, bl. 128, och Räntorna i Nedre Satakunta, bl. 67.

Effter denn Edle och wälborne Herrens, Her Gubernators Nådige befhaling, hafuer Häredzfougden i Masko Häredet be:d Anders Madzsonn, vppå året 1636 lefwereredt mig vnderteknad, vtaf Reeso Tjugufem T:or Huilka -- 25 T:nor Spanmåål iag honom här med quitterer. Datum Abo, denn 8 Aprilis, Anno &c. 1637.

Martinus Stodius
A. Gymnasii p. t. Rector
mpr.
1637.

Effter denn Edle och wälborne Herrens, Her Gubernators Nådige Befhaling hafwer Häredzfougden i Nedre Satagunden, Ehrlig och wällachtadh Mårten Bång, på året

&c. 1636 lefwereredt mig vnder teknadh af Loimjoki Kyrkieherberget Sijutijå fem T:nor Huilka förbede — 75 T:nor Spannemål iagh honom här medh Quitterer. Datum Abo denn 22 Aprilis Anno &c. 1637.

Martinus Stodius
Aboensis Gymnasii p. t. Rector.
mpr.
1637.

**179. Gymnasiirektorn Johannes Birgeri Orbergii
qvitto på bekomet underhåll. Dat. d. 21 Juni 1637.**

Från Finlands Statsarkiv. Masko Härads Räkning 1636, bl. 154.

Jagh Vnderschriffwin witner mz min egen handh at iag vppå mit åhrs 1636 Vndherhååll tiugu T:or sp. aff Ehr-
lig welachtet Andhers Matsson till fulle nöije bekommit
haffuer. Datum Abo dhen 21 Juni 1636 [! = 37].

Johannes Birgeri
Rector Gymn.
Abo.

**180. Till Bispen i Åbo för M: Staffan Gallio.
Dat. Stockholm den 12 December 1637.**

Från Svenska Riksarkivet. Registratur 1637, fol. 929.

Christina &c. Wår ynnest &c. I warde eder på-
minnandes Her Bishop dhett wij vthj förledne åhr nådigst
haffue bewilliat wår Hoffpredikant M: Stephano Gallio till
sitt hwssholdz transport hijt öfuer, att bekomma halfparten
vthaff den åhrslöhn han tilförende in Gymnasio Aboensi
på sitt Embete nutit haffuer, effter som wij eder då til-
skreffue, om honom vthj denne wår skedde benådning så
mycket snarare att accommodera: Men så förnummo wij

likwäl huruledes samme wår bewilning icke allena intet är executerad, vthan och det som oss mest förundrar, att I skole de facto haffua bortgiffuit den spannemålen, M: Staffan i så motto niuta bordt åth en annan dijt nys kommen Lectori, och den ännu inthet något heelt åhrs arbete der haffuer præsteradt, vthan såsom elliest brukeligt är, sin tijdh först borde affbijda, och icke någon löhn opbära för än den samme han medh sitt arbete hade förtient. Dy haffue wij, efftersom skäligt är dhet mehrbete M: Staffan må niuta till godo hwad wij honom således en gång haffue effterlåtitt, fördenskull eder än ytterligare här om påminna welat, medh nådig befallning, att I ännu rätte eder i saken, på det honom skäligt contentement må wederfaras, till hwad han i så motto är rättigat så lagandes att han icke må haffua orsak sigh ytterligare der öffuer att beswära.

[Riksrådens underskrifter.]

181. Anordning på underhåll för Gymnasiilektorer i Åbo. Dat. d. 14 December 1637.

Från Finlands Statsarkiv. Åbo Läns afkortningsbok 1637, fol. 311.

Wij Peder Brahe, Greffwe till Wijsingzborg, Frijherre till Ridboholm och Lindholm, Sweriges Rijkes Råd, General Guverneur vtöfuer Stoorfurstendömet Finland med Åland och bägge Carclererne, Sambt Lagman öfuer Wessmanneland Bergzlagen och Dalarne.

Emedan professores vdj Åbo Gymnasio böre effter Konunglige bewilielse och förordning, hafua deres vnderhåldz Spanmål af der til wisse Deputerade Kyrkieherberger, Nemligen

M: Sueno Aff Halicko Häredh . . .	116 t:nor.
M: Martinus — Loimjoki	75 t:nor.
Reeso	25 t:nor.
M: Georgius Halicko H:dh	100 t:nor.

Dn. Andreas Cwmo Sochn	100 t:nor.
Oeconomus Dn. Claudius Martini	
Aff Rändämäki	42 t:nor.
Pijcke Sochn	30 t:nor.

Det är fördenskuld opå högt bette H: K: M:tz wegne vår wilie och befhaling, att Häredzfougerne der samme-städes samma Spanmål owägerligen och uthj rättan tijdh helfften j Rågh, och den andre halfue deelen korn för bette professorer medh rätte präfuiantmähl fölie låta, enär derpå fordras, Jeke brukandes där vthi något vndersleeff widh plicht tilgörende, der de hafue sig att effterrätte, Signatum Åbo Slåt den 14 Decemb. A:o &c. 1637.

Peer Brahe.

Johan Erichzsonn.

182. Det Skolmästaren i Åbo tillagda, i Reso belägna, prebendehemmans afkastning 1637.

Från Finlands Statsarkiv. Åbo län 1637, sid. 42. Masku Häreds räkning.

Efter H. K. M:tz breff Dato den 4 Februarij A:o 1616 I Helsingfors ähr laght under Åbo Skoolstugun ett Prebende Hemman vthj Reeso Sochn af huilket Skolmesterne opbära Ränttan.

Prebende Hemanet 1. Ingois

R:r

Penningar	—	—	8 —
9 T:r 25 C. Spanmähl . . .	—	22:	4 —
1 T:a Hafra	—	1:	4 —
7 $\frac{1}{2}$ C. Bönor	—	—	18 —
2 lß Smör	—	3:	8 —
1 sida Fläsk	—	1:	8 —
6 marker Ull	—	—	12 —
8 dagzväcken	—	1:	16 —
Summa	—	30:	14 —

Owisst aff — 1 M:l		
Gierden	7:	7: 14 $\frac{2}{5}$
Wintterkörtzlen	—	28: —
Salltpetterhielpen	1:	18: 6
<hr/>		
Summa	9:	21: 20 $\frac{2}{5}$
<hr/>		
Inalles	40:	3: 20 $\frac{2}{5}$

183. Inbyggarnes i Raumo stad supplik om hjelp till sin skolas underhållande.

Från Svenska Riksarkivet. Städernas besvär. Raumo. — Å den odaterade akten är antecknad: Raumo Supplic. præs. den 30 Jan. 1638.

Högwälborne Nådige Herrer Sweriges Rij-
kes Regering, wåre Mechtige Högtährade Patro-
ner och gunstige Befordrere &c.

-----
3. Alldenstund [i] wår Stad Rawmo af ålder een
Schola warit hafuer, huars Vnderhåld för någon tidh sådan
kallades Vnder åboo Schola; Hwarföre och mädan åter på
nijtt igen een temmelig ijmningheet aff Vngdom begynna
komma dijtt tillhopa. Och wij aff egen förmögenheet icke
mechta Vnderhålla beite Schola medh dess tilhörige perso-
ner som dock hoos Oss ganska nödigt är. Dij bidie wij
ödmukeligen om någon hielp till beite Scholas underhål-
lande.

184. Theologie Lektorn Martin Stodii qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 16 Mars 1638.

Från Finlands Statsarkiv. Åbo läns Afkortningsbok 1637,
fol. 324.

Efter denn Högwälborne Herrens, Greffwens och Ge-
neral Gubernours Nådige befhalning hafuer Häredzfougden

i Nedre satagunda Häredet Ehrlig och wällachtad Baltzar Laudian, på åhret &c. 1637. lefwererad mig wnderteknadh mit vnderhåldz Spanne:ll Siuttijo fem t:nor hwilka iag honom (: N:de förbe:de — 75 t:nor Span:ll :) här med fulkomligen qwitterer. Datum Abo, den 16. Martij Anno &c. 1638.

Martinus Heinricus
Stodius S. S. Th. Lector
Pastor Lundensis.

185. Skolmästaren i Björneborg Gregorii Thomæ qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 20 April 1638.

Från Finlands Statsarkiv. Åbo län 1637. Afkortningsbok, bl. 326. — Balthasar Laudian var Befallningsman i Nedre Satakunda.

Befhalningzmannen Wälachtedt Baltasar Laudian hafuer lefereradt migh vnderteknadt, utaf H. K. Maj:t Nådigest deputeredt Wnderhålld Spannemåll Twå och Siutije tunnor för 1637 Huilke 72 T:or iagh här medh quitterar. Dat. Biorneburg den 20 Aprilis. Åhr 638.

Gregorius Thomæ Biornburgensis
mpr.

186. H. K. M:tz breeff att sökias någre beqwämma Subjecta uthur Åbo Gymnasio att upwachta här sammastädes för Auscultanter i Hoffrätten. Dat. Stockholm den 24 Julij 1638.

Från Svenska Riksarkivet. Ankomne och afgångne bref från och till H. K. M:t och de fem Collegiis i Sverige ifrån och till General Gouverneuren i Finland Greff Peer Brahe för åren 1637—1640.

Christina medh Gudz &c. Wår synnerlige ynnest och nådige benägenheet &c. Wij hafwe Her General Gouverneur fått eder skrijfueelsse innehållandes een Vthföhrligh

relation I där Vthinnan göra om den Finske Staten, dess siukdomar och Oordningar, och igenom huadh medell I mene dem kunna stå till att bota och afskaffa. Finne alt detta wäll wara öfwerlagt, och spörre der vthaff medh nåder den åhuga i bäre att bringa oss den provincien i bättre wilkor: Wij hade fuller för denna gång oss opå huar punct i synnerheet emot eder welat förklara, och elliest göra sådane förordningar der medh dee inritne feell måtte kunna stå till att affhielpa, och sielfwe Staten i bättre lagh att föra. Men aldenstund sakerne äre aff den wichtigheet att de godh Deliberation behöfwe, föruthan det och att fåå vthaff wårt Elskelige Regeringz och Rikz Rådth nu äre här tilstades; Ty wele wij nådigst hafwa i åtanckar, att när dhe sigh här igen samblendes wordo, då låta detta företaga, och wår resolution eder der öfwer tilkomma. Dess emellan effter som medh Fougder och Laghläsare där i landet så swåra slätt är bestält, holle wij proposionaliter wara gott att man Vthur Åbo Gymnasio söker någre beqwämma Subjecta att opwachta i Hoffrätten där sammastades för Auscultanter effter som det samme och skeer här Vthj Stockholm, och då på dee orther som slijke oduglige officerer finnes, deres platzer aff desse ämbnen effter handen igen ersättia. Gudh Alzmechtigh eder befalandes synnerligen nådeligen.

Högstbete H:s Kongl. Maj:tz
samt Sweriges Rijkets respec-
tive Förmyndare och Regering.

[Riksrådens underskrifter.]

**187. Utdrag ur Magistratens i Åbo Relation
För thet Collegio, som öfwer Justitien deputerat
är; Pro A:o 1638 &c.**

Från Svenska Riksarkivet. Städernas besvär. Åbo.

-----

19. Anbelangande doomkyreckionnes Inkomster och Vthgiffter; Så hafwe Wij förledne Sommars medh Hans EhrēW:tt Bischopen och dee andra Capitularibus, på den tijdh som Wanligitt åhr, optagitt och öfwerseett Oeconomi Her Claudij Martini Räckningh för åhr 1637, hafwe och een Copia deraff på Rådhwsett.

20. Om Scholan hafwe wij talhatt medh Rectore M. Georgio Alano, aff honom bekommitt Skriffteligh förklarigh opå de defecter der ähre; hwar aff wij E. Herl:tt och een vidimerat Copia i ödmiukheett här bijfoge.

Bilaga.

Copia.

Then gunstige Läsaren önskar Jagh Vnder-tecknadt Nådh och fridh aff Gudhi genom wår frällsare Christum Iesum &c.

Aldenstundh wåre Stadzens förmän och Borgmestare noghsampt hafua låtit förnimma, att dee aff ett gudelligit Vpsåått äre bekymbrade och draga een Christeligh försårgh om wår schola, och the Rum, ther Vngdomen Vthj Herrans tuchtan och förmaningh warder vnderwisatt, Och nu hafua igenom Wål:tt Her Borgmestaren Henrich Scheper, på huilken thetta bekymbret är deriverat, sampt hans Collegis begärat att wij them om scholans feell och tarfuer schriffteligen wille påminna; Altså will man samma begäran effterkomma, och the förnembsta defecter förnimma låtha. Först är siellffua taacket, därpå dock myckit är kåstadt, medh små och ellaka bräder betäckt, så att thett behöfuer at renoveras medh såågbräder, om thet schall något durera och warachtigt blifwa, såsom M. Hans bygmestaren thet bekenner, och oss eendeeles är aff dhess drypande kunnogt, Sedhan äre fenstren een godh deell borta, een deell för små och illa Sönderkråssade, der aff Vngdomen genom giöllid och Vrwädher myckit besuär moste lijdh; och ehuru wäll then prijslige Stadz-Magistraten här till hafuer glaass lofwadt

medh willkor, fenster karmar och bogar motte them leff-
 reras, dock medan sådant och något kåstar och Vthj Scho-
 lans Fisco ingen förmögeuheet finnas, altså hafuer thetta
 icke kunnadt nogon effect winna. 3. feelas och benkar och
 stoolar, som Vthj andra wällbestelte Gymnasijs äre wackert
 och ordenteligen byggde. 4. wore aff nödhén, at wårt Colle-
 gium kunne huittlimmat warda, Orsaaken till desse och
 andre feell är thess ringa inkomster, allenast een Sochn den
 icke öfuer 25 D:r Söllfuer mynt kan belöpa, medh huilka
 inkomster Scholans teckande, basuner och fiooler i desse
 förledne åhr äre betalte, den Sochn som i förledne åhr war
 där till deputerat, blef till nedrige Scholans reparation och
 förbättring anwendh, hwadh i detta åhr kan falla, wäntas
 ifrån österbotn, kan icke heller longt räckia, Ähr för then-
 schulld här medh wår flijtt wänlige begäran. att W:tt Borg-
 mester och Rådth wille desse tarfuer sigh till ett troget bi-
 ståndh vpwäckia låta, och tenckia på medell aff nijtellskan
 och Kärleck till Kyrkior och scholar, medh huilka all wij-
 dhare skadha och fördärff må förekommas och thetta wär-
 ket kunne föresättias och vprättadt blifua; Lööntagandes
 aff gudhj then sådana expenser wäll weet Vthj monga
 motto Rijkeligen belööna; vnder huilkens milda protection
 iagh thee Wällachtade Herrar och män will troligen hafue
 befat. Aff min Kammar den 26 Novembris Anno 1638.

E. W. K. T. W.

Georgius Alanus.
 Gymnasij p. t. Rector.

**188. Patent Om den Lilla Barna Skolan widh
 Tawastehuus formeres skall och Ny Slåt. Dat. d.
 20 Januari 1639.**

Från Svenska Riksarkivet. Ankomne och afgångne bref från
 och till H. K. M:t och de fem Collegiis i Sverige ifrån och till Gene-
 ral Gouverneuren i Finland Greff Peer Brahe för åren 1639—1640.

Wij Peer Brahe Grefwe till Wijsingzburg &c. Göre witterligidh att efftersåsom j gemehn nogsampt witterligidt är, hwadh stor åhoga och nijtälskan H: K: M:t alles wår Nådigeste Dråtning och Arffurstinna drager huruledes dess kähre Fädernas Rijke, Näst thet at Gudz helige och Salighgörande ord blifwer reendt och klart predikat må uthi annadt gått wällstånd satt warda, Vthi synnerheet medh godhe Academiers och åthskillige Skolars vprättelse hwarest Vngdomen blifwe uptuchtade och Vnderwijste uthi Booklige konster, där aff kommer skickelige pärsoner, som H. K. M:t och Cronan både uthi Andeligh och wärldzligh måtto kan tiena, och ett redeligidt ämbete bekläda, Vthi synnerheet hafwer H: K: M:t Nådigest seedt på dette wijdt begrepne Storfurstendömet Finland, och på det att här icke mindre ähn som j alle andre wäl bestälte landskaper skulle wara någon godh och beständig civilitet att inbringa, och Vthaf sielfwe nation och landzens barn här sammastädes fåhs duglige och capable Män hafwer H. K. M:t funnedt gådt att näst Academien som i Åbo medh Allerförsta att inrättas, någre godhe Scholar på åthskillige orther här j landet formeras skall, J synnerheet effter landzens natur och egenskap så wijda beqwämadh att och här widh Tawasthuus een lijten Barna Skola insatt och funderat blifwer hwarest Vngdomen på denne Landzorthen som elliest ifrån Städerna där någre Skoler här till warit hafwa så wijda aflägne äre så mykit bättre till godh institution och Vptuchtan Vthi deres Christelige Troos Artiklar, särdeles dedh Swenska Språket drages och Vnderwijsas måtte, Samma Skola och Vngdomen som där Vthi läsa Skola äre beneficerade medh den sedhwahnliche Sochnegång af ett Härade, som Dieknarna Vnder andre Scholar här till nutit hafwe, Sammalunda Rector som Skolan förestå skall warder förseedd medh nödhårfftigt Vppehälle och Salario. Wij hafwe fördenskull genom dett wårt Patent welat sådant almeent Publicera och förkunna låta, Opå thet at hwar och een som lust och willia hafwer, sine barn således at lähra låta, måge

weta dem där sammastädes inställa. Hwilke opå åfwanb:te sätt skole blifwa accommoderade. Inthet twiflandes at ehwar alt blifwer rätteligen företagedt at Gudh Alzmechtigh war-der då där till gifwandes sin wälsignelse at samme Christe-liga Vpsåth förmodeligen icke skall finnas ofruchtsampt. Til mehra wisso hafwe wij detta med egen händh och Se-crete bekräftat. Datum Tafwasthuus den 20 Januarij 1639.

Peer Brahe.

189. Till General Gouverneuren Greffue Päder Brahe om Academien i Åbo, Swar på hans Skrifwelsse. Dat. d. 30 Maj 1639.

Från Svenska Riksarkivet. Registratur 1639, fol. 480. — Ut-gjorde svar på Grefve P. Brahes bref till Kgl. M:t, hvilket finnes publicerad i Svenska Lit. Sällsk:s Handlingar och Uppsatser 9, sidd. 326—330.

Christina &c. Wår synnerlige ynnest &c. Oss ähr eder Skrifwelsse aff den 22 Aprilis tillkommen Her General Gouverneur, Dervthinnan J deels sware på wårt breff aff den 9 Martij om Academien vthi Åbo till inrätta, deels och öpne eder tanckar om Gymnasio vthj Wijborg, om en adiutant iämpte Biskoppen j Embetedz administration att förordna, om Barne Scholerne widh Tawastehws, Nyslott och Kexholm, och sidst om dhe Ryske Prästerne, som haffua Vthlofwat att wela lära Catechismus Lutherj, och der emot bliffwit aff eder försäkrade, hwarthere om tree eller fyra tynnor Spanmåls Vnderholdh åhrligen. Till nådigt swar finne wij eder påminnelsse om Academien i Åbo att wara godh och wele haffua j nådig recommendation, så snart wij nu medh förderligste komme till Stockholm, at då må beställas, huadh till dess inrättande hörer och nödigt requireres. Särdeles att Professorerne som ifrån edre Orther dijt skole komma, tillijka måge få theras advocatorias. Öffuer Gymnasij inrättande i Wijborg, kan och då fullkomligen

blifua resolverat: Wore allenast till önska att i Wijborg skickelige och capable män måtte finnas, till att betjäna dhe Embether som i förberörde Gymnasio skole beställas, huar öfwer wij doch eendeels ännu twifwelsmähl bäre. Medh en coadjutore at förordna Biskopen till adsistence, kan wara skiäligt, medan som han altid ähr suaagh och siuklig: I wele in loco den saken wäll öfwerläggia, särdeles att kunna en sådan man öfwerkomma, som icke till drykenskap ähr begiwen. Elliest finne wij eder disposition medh dhe Tree barnescholerne widh Nyslott, Tawestehus och Kexholm att wara godh; Sammaledes och låte Oss behaga, dhett J haffue öffuer talt dhe Ryske prästerne till att lähra Cathchismen Lutheri och ther iempte effterlåthet them hwardera någre tunnor Spanmål till Vnderholdh, hållandes före om hoos then nationen något j Religionens förändring skall stå till att winna, måste thet snarare skee på dhett sättet, än genom något twång Vthj saken att bruka: Fördenskull och hwad J dervthinnan göre, till at förordna en eller annan Rysk präst någre tynnor Spannemåll till vnderholdh, eder dett allt gerna skall blifwa bestådt och godt giordt, inthet twiflandes Vthan att j ju widare göre eder möjeligste flijt, om detta Christelige och helssosamme wärck till att fortsättia. Gudh eder &c. &c. &c. Datum Jönekiöpingh den 30 Maius Anno 1639.

[Riksrådens underskrifter.]

190. Anordning på underhåll för Skolmästaren Johannes Magni och Collegan Johannes Eliæ i Tawastehus, dat. d. 15 Juni 1639, jämte deras qvittenser.

Från Finlands Statsarkiv. Special Räckningar för Taffwaste-hws och Nylandh pro Anno 1638, bl. 233.

Efftersom Zedelwijsarne Her Johan Scholmästare medh sin Collega Johanne Eliæ äre hijt till Tawasthuus ifrån Åbo Deputerade wordne, och nu icke hafwe det dhe kunne

hålla sigh widh till dess dhe Sochnegången åthniuta kunne; Befalle fördenskull Befalningzmannen i Säckmäki Hindrich Jacobsson att han lewererer dhem till Twenne Månadz kåst — Rog — 1 $\frac{1}{4}$ T:na, Malt — 1 $\frac{1}{2}$ T:na, Humbla — $\frac{1}{2}$ æ , Kött och Flesk — 2 æ , Smör — $\frac{1}{2}$ æ , Salt — $\frac{1}{2}$ æ , Ertter — 4 Cappar T. Fisk — 2 æ . Vthan någon försumelse och Vppehåldningh, så snart där opå fordras, Hwilket honom här medh Qwitteres. Datum Tawasthuus den 15 Junij 1639.

Per Brahe mpr.

Matz Johansson mpr.

Desse förbemålte Partzeler hafwe wij underteknadee fulkomligen bekommidt aff befalningzmannen i Säckmäki H:tt Henrich Jacobsson, Till vissoo medh eghen handh underskrifuidt, Actum Tawesthuus den 30 Octob: 1639.

Johannes Magnj.

Johannes Eliæ.

191. Gymnasiilektorn i Åbo Sveno Vigelii qvitto på bekommet underhåll. Dat. d. 5 September 1639.

Från Finlands Statsarkiv. Halicko Härads Räk. 1636, bl. 123.

Haffuer iagh vndertecknadt efter Will Herrens Gubernatorens Broder Anderssons inwijssningz Zedil till Michil Carlson Fougden uthi Halliko Häradt utzbekommit riktigt mitt salarium pro anno 1636 nämpligen 116 tunnor till ijtermhera wjsheet medh egin hand skreffuit och underskreffuit then 5 7tembris Anni 1639 Abogiæ.

Sveno Vigelius
mpr.

**192. Swar och Förklaringh opå Præpositi Wö-
dig och wällärde her Boetij Murenij inlagde punch-
ter. Actum Casterholm then 26 Septemb. 639.**

Från Finlands Statsarkiv. Åhlandz Copiebook fol. 29.

Såsom the Små Barna Scholer på åthschillige ortter Vprättede ähre till Vngdomens uptuchtelsse och underwijsningh uthj Booklige Konster wäl ahnseedt och Dirigerade, Förnimme och gierna den Disposition som ther uthj och her vpå Ålandh alleredhe ähr skeedt. Wij haffwe förden-
schull till samme Wercke bettere fortsettiende nu giffwit Befallningzmannen här sammastädes Staphan Hansson Ordre och befallningh, medh forderligaste att låtha Vpbyggia och medh all tilbehör förferdiga ehn stugu medh 2 Camrar och förstugu, som således till Schole stugu här sammestädhes beqwemligen brukas kau. Sielffwa omkostnadhen till thess Vprättelsse kan tagas aff Wintterkiörtzlen Der Academien blifwer framdeles introduceret och man förnimmer att Scho-
lan här sammestädes kan något tilltaga, Will man tå wara förtäncht efter föregången Communication medh Consistori-
alibus Aboensibus att hon kan blifwa Beneficeret medh någon deel som aff then Sedwahnliche Sochnegången her på landet Dependerer.

Per Brahe.

Johan Erichsson.

Jöns Schmitt.

193. Utdrag ur 1640 Åhrs Staat j Finlandh.

Från Svenska Riksarkivet. Diverse Finska Handlingar.

Åbo Lähn:

Scholorne. Nembligen

Åbo Schola

1 Rector	150: — —
1 Subrector	100: — —

2 Collegæ à 39 D:r	78:	—	—
1 Præceptor, som lærer Barnen läsa och Skrijffwa	50:	—	—
—	378		
Björneborgz Schola samaledes . .	378:	—	—
Barnhuset j Stäckholm	254:	8:	—
Hospitalet widh Siälö	2054:	3:	12

Nylandz Staten pro Anno 1640.

Scholan i Södernäs.

1 Rector	150:	—	—
1 Subrector	100:	—	—
2 Collegæ	78:	—	—
1 Præceptor som lærer Barnen läsa och skriffwa	50:	—	—
—	378		

Hospitalet uthi

Helsingfors	312:	8:	—
Räfle	216:	—	—
		528:	8: —

Wiborgz Lähn:

Gymnasium.

2 Theologiæ Lectores hwar till sin Sochne Præbende niuta 250 D:r	500:	—	—
Eloquentiæ Lector	250:	—	—
Græcæ Lingvæ Lector såsom och lääs fundamenta Doctrinæ ci- vilis	250:	—	—
Logicæ et Politicæ	250:	—	—
Physicæ et Mathematicæ Lector .	250:	—	—

Musicus som altijdh biwistar och
 beställ om Cantu Choralis . . 100: — —
 Där sammastädes een Barna Schola
 medh een Præceptor som lærer
 Barnen Räkna och Skrifwa
 bekommer till Vnderhåldh . 39: -- —
 — 1639
 Hospitalet i Wijborg . . . . . 1531: 22: 14.

194. Skolmästaren i Björneborg Gregorii Thomæ qvitto på bekomet underhåll. Dat. d. 7 April 1640.

Från Finlands Statsarkiv. Åbo Län 1639. Afkortningsbok, bl. 428.

Efter H: K: Mitz Nådige Förordning hafuer Befhållningsmans i Nedre Satagunda Welachtad Baltzar Laudians tienare Hieronymus lefuererat migh underteknat 1639 åhrs underhåld fullkomligen i Spanmål två och Siuttje tunnor, och qwitterar den 7 April A:o 1640.

Gregorius
 Thomæ Biornburgensis
 mpr.

195. Inbyggarnes i Vasa stad och omgifvande socknar underdåniga supplik om en skolas upprättande i Vasa.

Från Svenska Riksarkivet. Städernas besvär. Vasa. — Den odaterade akten förskrifver sig antagligen från början af 1640-talet.

Höghborne Fröken Swerighes Rijkes Arf-furstinna och Utkoradhe drottningh &c. E: K: Maj:th önske Wij Borgare sampteligen Vthi Vasa Stad, alsköns wälsignelse af herranom Gudhj på deett Ödhmiukeligaste &c.

Högborne fröken E: K: Maij:th giffwe Wij på deett ödmiukeligaste, och Vnderdånigaste tilkenna, deett stora defectet och brist Som denne Wasa Stadh, och omliggandhe Socknars almogher hafuer i deett att wij hafua Jngen Schola, såsom alla andra städher i Österbothen, och Vthj hela Aåbo Biskopsdöme. Begerandess fördhenskull, på deett Vnderdånigeste, att E. K. Maij:th wille nådheligeen Ansee denne Stadhen, och dhen fattige Omliggandhe Allmoghen, och låta här i Vasa Stadh Vprättas En Schola, där som Stadhzens Barn, samptligeen fattige Bondebarn, kunne lära läsa i Bokenn, så och dheras Cristendoms Stycken, Strax vthi dheras Spädhe Åldheer. Deer till wille och, E: K: Maij:th nådligest effterlåtha till Scholans Vprättelse och Conservation, Såsom och till præceptoris och dheer fattige Bondhe barns Vppehälle, thee diekn penninghar, som Aahriligeen falla vthaf dheer Sockneer, som ligga vnder Vaasa Stadhz Gebeet. Deett scheer wisserligen Gudhz helgha Namn till ähra, E: K: Maij:th till stortt beröm, och deen fattigher Almoghen (: som ickee kan dheras Barn, Vthi dheras Spädha Åldheer sendha till dheer Andhra Städtzens scholer, för denn långhee wägeen schull:) till stoor hughna, Eliest wardher Och Gudh E: K: Maij:th sådhant rijkeeligen belönandhees. Vnder huilchens mildheer beschydh och beescherm, Wij E: K: Maij:tz till långtt lif och Långhwarachtigt och rolighit Reghementee, Will hafua befallat på deett Vnderdånigstee:

E: K: Maij:tz

Vnderdånigh Almoogh Vthi
Waasa Stadh, och Omlig-
gandhee Sochnar &c.

196. Till Bispen j Åbo, Mr Isac Rothovium
om Trenne trivial Scholors jnrättande, En j Åbo, En
j Biörneborgh och En j Nye Helsingeforss. Dat. d.
15 April 1641.

Från Svenska Riksarkivet. Registratur 1641. I Del. fol 321.

Christina &c. Wår gunst och &c, Eder är noghsampt
witterligen her Biskoph huruledes wij hafwe een lāngh tijdh
dār effter trachtat, pā hwadh sätt bokelige Konster, gode
seder och Dygder, mehra än här till mātte florera vthj
wārtt StorfurstenDömet Finlandh, och allt Barbariskt owä-
sende Dār sammastādes kunna stāå till att affskaffa; Sāssom
nu dār till icke nāgre tiānlige medell kunne finnas, än ege-
nom gode Scholar, sāsom Dār Vthur dee andre offwantalde
saaker, draga deras första Vhrsprungh och begynnelse, och
elliest tiāna till att styrekia och stadfāsta alle Regiementer
j wārldenue till Deres bāttre wedh macht hållande; Altssā
haffue Wij Nādigst godt funnet, för vthan Dhet att i för-
ledet āhr een Academie j wār Stadh Åbo är vprättat, att
här iāmppte lātha annordna tree goda trivial Scholer vthj
Åbo Biskopsdöme, Nembligen En vthj Åbo Stadh; Den
Andre vthj Biörneborgh; Den Tridie vthj Nya helsingeforss,
Och vthj hwardera skall wara een Rector, een sub Rector,
Twenne collegæ och een Præceptor, som lærer barnen skriff-
wa och räckna, opā hwilka wij theres wisse deputat och
löhn vthj Staten hafwe förordnat; Och är för den skuldh
wār nādige willie och befallningh, att I låte eder wara an-
lāgit, så wijda dedh här till icke āhr skedt, Samma Scho-
ler medh första att kunna jnrätta, Dragandes dār öffuer
högsta bekymmer och āhuga, att fāå sādanne Persohner till
hwartt och ett āmbethe, som förståå Deres wārck, och dhet
medh tilbūrligh lāmpa, ijjfwer och fljtt kunna Driffua till
deres eget berömm och wngdomens nytta och förköffringh.
Och befalle eder &c. Stockholm d. 15 Aprilis 1641.

[Riksrådens underskrifter.]

**197. Till Bispen j Wiborgh M:r Gabriel Melar-
topæum om Gymnassij jnrättande Dersammestädes.
Dat. d. 15 April 1641.**

Från Svenska Riksarkivet. Registratur 1641. I Del. fol. 323.

Christina &c. Wår gunst och nådige &c. Wij hafwe her Biskoph, nu een långh tijdh haft vthij åå tanckar, på hwadh sätt bookelige konster, gode seder, och dygder, mehra än här till måtte Florera vthj vårt Storfurstendöme Finlandh, och allt Barbarischt owäsende Där sammestädes kunne ståå till att affskaffa; Såsom nu där till icke någre tienligare medell kunne finnas än egenom gode Scholor, såsom Där vthur dee andre ofwan talde saker Draga theres första Vhrsprungh och begynnelse och elliest tiäna till att styrockia och stadfästa alle Regiementer j werldenne, till Deres bättre widh macht hållande; Alltsså hafwe wij Nådigst godt funnit, för Vthan dedh att j förledet åhr een Academia j wår Stadh Åboo åhr vprättat, att här iämpte låtha annordna ett Gymnasium vthj Wijborgh, Där uthj Sex Lectores skole må wara, Nembligen Theologiæ twänne, Eloquentiæ En, Græcæ linguæ En, hwilken och skall läsa fundamenta doctrinæ civilis, Logicæ och Politicæ En; Sammaledes Physicæ och Mathematicum En; Sädan och, att där blifwer een Musicus som altijdh bijwistar och beställer om cantu choral. Oppå hwilke wij Deres wisse deputat och löhn vthj Staten hafwe förordnadt. Och är för den skuldh wår nådige willie och befallningh, att I iämpte Landzhöffdingen her Erich Gyllenstierna, then wij särdeles här om hafwe tilskriffwit, låte eder wara anlägit samma Gymnasium medh första kunna jnrätta, dragandes där öffwer högste bekymmer och åhåga att fåå sådanne Persohner till Lectores, som förstå theres ämbethe, och dedh medh tilbörligh lämpa ijffwer och flijtt, kunne drijffwa till deres egit berömm, och den studerande vngdomens nytta och förkåffringh; Elliest wele wij, att Där vthj Wijborgh skall wara een Barne Schola för sigh å partt, och ifrån Gymnasio affsyndradh, effter som den, hwilken

för præceptore Där vthj skall tiäna, löhnen särdeles vthj Staten ähr oppfördh; Och befalle Eder &c. Stockholm d. 15 Aprilis 1641.

Mutatis Mutandis till
LandzhöffDingen Erich Gyllenstierna.

[Riksrådens underskrifter.]

198. Anordning på underhåll för Conrector i Nykarleby Nicolaus Olai Ringius. Dat. d. 9 Augusti 1641.

Från Finlands Statsarkiv. Åbo läns Afkortningsbok 1639, fol. 580.

Helssenn medh Gudh Alzmechtigh, dedt befales eder Claess Hansson, at i af 640 åhrs Ordinarij Ränta af Pijkie Heredt lefwerere Subrectorj Wellärde Dno Nicolao Olaj för sin innewarande åhrs halfwe åhrslöhn Penningar Ethundrade daler kopparmijnt, enhär der på fordres. Gudh befalandes. Datum Åbo den 9 Augustj 641.

— 100 D. kopp:t.

Melchior v: Falckenberg mpr.

Elias Jönsson mpr.

199. Magistratens och Borgerskapets i Vasa underdåniga supplik om underhåll för Skolmästaren vid Vasa stads pedagogi.

Från Svenska Riksarkivet. Städernas besvär. Wasa. Den odaterade akten förskrifver sig antagligen från början af 1642.

Stormechtigeste Högborne Furstinna Fröken,
aldranådigeste Drottningh &c. medh samtl. den
Högloflige Konungzlige Regeringh &c.

Ed: Kon: Maij:tt Skall wår vnderdånige trooplichtige lydno och hörsamheet altijdh redbogen wara, ämädan Wij

leffue &c. Och opå dedh vnderdånigeste E:s Kon: Maij:tt medh sampt den Högl: Kon:e Regeringh &c. betackandes för all Kongl: ynnest, gunst och Nåde emot oss fattige Vndersåtere, huilcke wij vdj all vnderdånigheet erkenne oss skyldige och plichtige att aftiena &c. E:s Kon: Maij:tt och denn Högl: Kongl:e Regeringh opå dedh Vnderdånigest ej obemällt, att ämädan Biskoppen i Åbo, Ehrwyrdige Mester Jsak Rothovio (: efter wårt fljtigh anhängande :) hafuer i dätta nästförledne åhr, sendt oss een hederligh Prästman att wara våre fattige barns præceptor och Skoolemestare, och wij af oss sielfue äre oförmögne honom opå tilbörliget sätt nähra och vppehålla. Alt för dy hafue wij fattige vndersåtere högeligen warit förorsakade, hoos E:s Kon: Maij:tt och den Högl: Kon: Regeringh, dess falls vthj störste vnderdånigheet om eet nådigt Adsistence och bijståndh besökia: medh den vnderdånige böhn E:s Kon: Maij:tt och den Högl: Kon: Regeringh, nådeligen wille Saken behierlige och aldranådigest, ej allenast täcktes låta göra [en] förordningh bemelte Skoolmestere till hielp och vppehälle, vthan och, att wij fattige vndersåtere (: lijka såsom andre Städer :) Allernådigest kunde niuta dekne Penningerne vthaf dee fem Sochner som vnder wår Stadz Gebeet äre privilegierade, vngdomen till någon hielp och till deres Studiers foortsättiande: Deenn högste Gudh warder sådan E:s Kon: Maij:tz och denn Högl: Kong: Regeringz nådige bijståndh och befordran, rikligen belönandes, och wij fattige vndersåtere vdj all ödmiuk vnderdånigheet aftienandes: Och befahle E:s Kon: Maij:tt med sampt den Högl: Kon: Regeringen, vnder Gudz thens högstes milde Protection, till långwarigt lyckosampt och Rooliget Regemente, Vnderdånligest

E:s Kon: Maij:ttz

troplichtige och Skyldige
vndersåtere

Borgmestere och Rådth sampt
meenige Bärgerskapet i Wasa.

**200. Resolution För Wasa Stadz Vthskickade.
Gifwen Stockholm d. 25 februarij 1642.**

Från Svenska Riksarkivet. Registratur 1642. Januari -Juni,
fol. 102—104.

3.

Hwad deres ansökiande widkommer, om någon hielp til deres Scholemästares Vnderhåldh. Nu oansedt hennes Kongl. Maj:tt af den nijt och åhågha, som hennes Kongl. M:tt bär och drager för Landzens vngdombs information och vptuchtande, gerna dem vthj sin begäran wille beneficera; Men så är hennes Kongl. Maj:ttz trogne vndersåthere der j Staden ju nogsamby och mehr än kunnogt och witterligit, med huadh för ett swårt Krigh Hennes Kongl. Maj:tt är belastat; Till huilekets vthförande, sampt Regements bördans vnderstödh fast store spaser och omkostnader opgå, så att Rijcksens tarfuer fordrade, det Hennes Kongl. M:tt mehr blefue medh medell endsatt och vnder Armerne grepen, åhn att någon deel af Cronones Intrader widh desse swåre tijders beskaffenheet, skulle wara till Wndbåra och mista; Skulle och falla Hennes Kongl. M:tt endels odrägeligit jämpte Academiers och hufwud Scholers wedhmachthållande, påbörda sigh denne lasten alle Barne Scholer vthj Städerna j Rijket vppehålla och försörja.

[Riksrådens underskrifter.]

**201. Anordning på resterande lön för förre
Skolmästaren i Helsingfors Nicolaus Magni Hammar-
man. Dat. d. 21 Maj 1642.**

Från Finlands Statsarkiv. Nylandz Landzhöfdingedömet's Book
Pro Anno 1641, bl. 457.

Effter såssom Kyrckioherden i Somero Hederligh och
wellerde Her Nielss Resterer oppå sit 641 och halfwe 642
Åhrens Deputat för Scholemestare embetet her i Helsing-
fors — Etthundrade femtio tre Dal. 2 öre sölf: myndt, så
och på Conrectorjs Sahl. H. Erich Fransisci vegner 641 (huars
tienst han effter hans dödelige afgångh effter Bischopens
bewjs det åhret föreståt hafwer) tiugu en Dal. 8 öre och
sigh belöper Sum: Ett hundrade sjuttio fyra Dal. 10 öre
Sölf:myndt, hwilcken Summa Fougden i Raseborgz lähn
Hans Matsson effter handen och [när så] påfordras Welberte
H: Nielss warde tilstellandes och betalendes, det honom och
således befales at effterkomma, Actum Helsingfors d. 21
Maj Anno 642.

Reinholt
Medtstake mpr.

Erich Andersson.

**202. Kongl. Maj:tz nådige Resolution på Bår-
gerskapetz i Vhlo inlefrerade postulater och beswär.
Dat. Stockholm d. 12 December A:o 1643.**

Från Svenska Riksarkivet. Registratur 1643. Juli—Decemb.
fol. 1367—1369.

6.

Att dee befara dedh Biskopen i Åbo skall willia låta
förläggia dee soknar som vnder deras Schola, och till dess

betiäntes vnderhåldh, här till Lydt och Legat hafwe; Så ähr sådant Hooss H. K: M:t ännu intet inkommit, och af Biskopen anhållit och begärat. Där sådant skeer, will H. K: M:t nådigst wara betänkt, sigh sålunda där oppå resolvera och förklara, som intet skall i så måtto Lända dess trogne wndersåthere Bårgerskapet vthi Vhlo till någon præjuditz och afsaknadh.

[Riksrådens underskrifter.]

203. Frihetsbref på ett hemman för Skolrektorn i Nykarleby Paulus Marci Bohm. Dat. d. 10 Januari 1644.

Från Finlands Statsarkiv. Österbottens Copie Book, II, sidd. 86—87.

Emedhan denne Breffwijsare Hedherligh wellerde Her Påwell Rector Scholæ vthj Nije Carlbij hafwer præsentarat Laghläsaren Kijrckieherdens och Sochnens Vnderschrefne Bewis af dato 9 Januarij hujus Anni om ett Ödhes Hemman $\frac{1}{2}$ m:ll vthj wexela beleget dher Hans Andersson fordom åbooth och Hemmanett Sedhan i Tree åhr ödhe leghat hafwer, som Bewijset förmähler, hwilket Hemman welbete Her Påwell begiärer att vptagha, Hwarföre opå Hennes K: M:t:z weghner och Nådige behagh hafwer jagh effter låtidt bem:te Her Påwell samme Ödhes Hemman att vptagha och till Hemmannetz Vprettellse Tree åhrs frijheet N: 1644, 645, 646 åhrs wiss och owiss Rentta Extraordin: Renttan Vndantagandes dogh med den Condition wilkor och förordh att han effter frijhetz åhrens förlop vthj Sex åhr Hemmanet Vpretta vthj godh brwk komma och wed macht hålla och Hennes K: M:t och Cronan der aff Skatt och Rettigheet vthgiöra skall effter som hans Cautores och Löfftesmän wellerde Her Jacob Kyrkieherde i Nije Carlbij och Sigfredh Knutzon i Mudensala för honom Caveret och Löfftat hafwa som Bewijset förmähler. Hwilket Hemman för

Crono Hemman af Befallningzmannen Inskrifwas skall, Här
 dee detta wedh kommer sig effterretta. Datum Nije Carlbym
 den 10 Januari 1644.

Hans Kyle.

**204. Conrector vid Åbo skola Marcus Pauli
 Sadeleri supplik om tillskott till sitt deputat. Dat.
 d. 2 Maj 1644.**

Från Skoklosters Bibliothek. N:o 41.

Högborne Greffwe, Aller Nädigeste Herre
 och min Mechtige Patron och Förswarare, E. G.
 N. Excellentia, all Andeligh och Lekamligh wääll-
 färdh, aff Gudi alz:ti . . . . Hiertteligen förönskat,
 sampt min Vnderdånige lydnå . . . . Höörsam-
 heett, så lenge Jagh leffwer på thet öd . . . .
 ligaste bewijsandes &c.

Ju lenger Jagh betrachtar, Huruledes E. G. N. Excel-
 lentia, ... många Höghwichtighe Konungzlige Saaker at
 tänkia . . . . mehra förskrecker sigh mitt Hiertta, adt be-
 mööde E . . . . medh min ödhmiuke skrijfwellsse. Doch när
 Jagh här . . . . öffuerlägger E. G. N:s Excellentia, fadher-
 liga omwårdnadh och bekymmer . . . . fattighe Vndersåther,
 finner Jagh dher emoot styrckio, uthj all . . . . derdånig-
 heett E. G. N: Excell: adt besökia.

Hwarföre Jagh först och för all tingh, vthj all ödmiuk-
 heett will haffwe E. G. N. E:a på thet höghste betackadb,
 för Dhen Krafftighe Recommendations Schrifft, huilcken E.
 G. N. Etia migh Nådheligen förähradhe Dher igenom Jagh
 och är blifwen aff Hans Ähre: Biscoppen här [i] Stiftdt voce-
 rat till Conrectoratum in Græcâ linguâ, Arithmetica, Rhe-
 torica &c. Beder för ty ganska ödhmiukelighen, adt E. G.
 N. E:a täcktes migh på dhenne Legenheeten sin Nådigha
 Confirmation gunstelighen medh dela. Dess lijkes bedher .

Jagh ganska ödhmiukelighen, adt emedhan Jagh haffr icke allenast min Hustru och många små Barn, Vthan och mijne Vthgamble Skröplige Föräldrar, adt försöria, och här ähr een Hård tijdh, deputatet räcker ei heller till: adt E. G. N. Excel: täcktoss aff Högha gunst och Nådhe, unna och efterlata mig Dieckne Penningerna ifro Limmingå Sochn, så lenge Jagh är widh Detta Ämbetedh, till een Extra ordinariam Donationem, ty elliest kan Jagh aldrih komma till rätte. Och emedhan Vlo Barn Schola, är bewäpnadh medh E. G. N. E. Breff, dher före kan Consistorium wijdhare icke see opå Dhenne sin bijfogadhe Dispensation: Uloenses wele ei heller känna någon annan Dispensation här Vthinan, än som E. G. N. E:e. Och sannerlighen Pædagogus dher sammastädhes, medh sijne små disciplar, kunde wääll medh mindre Intrada komma till rätte, än som iu dher till nu ligger, ei heller haffr Dhär warit sådant Stipendium, tå, när der florerade än bättre Schola än nu ähr.

Wijdare E. G. N. E. huadh Den Theologiske Booken wijdkommer, hwilken Jagh haffr uthläffwat att publicera, och fattar i sigh sådane Saaker, hwilcka ingen Christen Menniskia medh godt Samwett, mykit mindre een Församlingh, kan ombära. Den samme haffr Jagh här till för Stoort arbethe skull, som wankar i Scholan, så ock mijne långa och Mödhosamma reesår, och Drygd och fattight huusshåld, icke kund förfärdiga. Men Herre Gudh! giff åss godh tijdh och hellssa: så skall hoon [bli] färdigh i Näst kommande Hööst.

O Höghborne Greeffwe, ô Allernådigeste Herre! låther Denne min ödmuke och sanfärdige Schriffwellsse finne ett gunstigt auditum och meed Deele mig här opå rätt Önskeligitt Swar: Jagh will på min sijdha (medh Gudz hielp :) så lagha, adt Jagh skull icke [wara] vthi någon måtto, Den wärste i Hoopen, som E. G. N. E:s hielp och Patrocinum, haffue sigh och Dhee sijne till godho äthnutit. Dhen Höghborne Grefwe, medh sin G. N. E. Höghborne Grefwinna . Lijfzarffuinge och Höghe familia, under Gudz Alz:tiges be-

skydd och Wällsignellsse, till Alzköns wällfärdh, aff alt mitt hiertta ödmukeligen, och evinnerlighen befaledh. Åbo den 2 Majj A:o 1644.

E. G. N. Exc:tiæ

Ödmiuke Tiänare och Supplicant
Vthj Gudz H. Ord.

Marcus Pauli, Scholæ
Aboënsis Conrector. mpr.

**205. Kongl. M:tz nådige swar och Förklaringh
öfuer dee Supplications puncter som Ny Carleby
Stadz Vthskickada i Vnderdånigheet hafuer inlefue-
rerat. Dat. Stockh. d. 30 Oktober 1645.**

Från Svenska Riksarkivet. Registratur 1645, Oct.—Decemb.
fol. 888.

Hennes Kongl. Mitt woro fuller icke obenägen för denne gångh att öfuerleggia och förklara dee postulata som Nye Carleby Stadz Vthskickade j Vnderdånigheet hafue andragit så wäl sielfua Staden som Scholan sammastädes angående; Men aldenstuudh H: K: Mitt är medh andre högh anlägne wärff och ähranden widh denne tijdh öfuerhopadh; Dy hafuer H. K. Mitt der med till bättre och beqwämligare lägenheet welat anstå och beroo låta. Allenast hafuer H: K: Mitt sigh för denna gångh så wijda nådigst welat declarera, att huadh Sochner som Vnder bette Schole här til legat hafue den Studerande Vngdommen till födo och Vppehälle, skole der Vnder ligga och höra till Kongl. M:tz wijdere disposition och förklaringh, iämwal och att Staden widh sine wälfångne privilegier och frijheeter erhålles och Conserveres.

Christina.

**206. Kongl: Majj:tz Resolution opå Wasa Stadz
Borgerskaps inlewererede postulat. Dat. Stock-
holm d. 29 Martius 1647.**

Från Svenska Riksarkivet. Registratur 1647, Jan. - April,
fol. 610.

4.

Hwad widkommer Borgerskapets underdånige begäran
och anhållande, att theas Stadz Scholemästare måtte för-
unnas tijonden af the åkrar som fordom ähro lagde under
Staden, och brukas tillhopa medt the nys uptagne åkrar;
Så ändock K: M:t intet worē obenägen Staden uthi detta
att willfahra; Men såsom K: Majj:tt för denne tijdz lägen-
heet sådant intet kan giöra; Altså twiflar Kongl. M:t intet
att borgerskapet göra sielfwe sin flijt i medhler tijdh och
till thess Cronan kan sättias uthj något bättre willkohr aff
egne medell samme sin Scholemästare att uppehålla.

**207. Kongl. Majj:tz Resolution opå Nye Car-
lebyes inlagde postulat. Dat. Stockholm d. 29
Martius 1647.**

Från Svenska Riksarkivet. Registratur 1647, Jan.—April,
fol. 622 b.

3.

Kongl. Majj:tz will och till Stadz Scholan i Ny Carle-
by nådigst hafwa Confermerat det vnderhåldh som K: Mitt
åhr 1645 der till nådigst förundt hafwer, att be:te Schola

samma underhåldh ähn wijdere till behageligh tijdh otur-
berat niuta må och skall.

Christina.

**208. Frihetsbref på ett hemman för Gym-
nasiirektorn i Viborg Mag. Henrik Boisman. Dat. d.
10 April 1647.**

Från Finlands Statsarkiv. Wiborgz Läns Copie Book 1552—
1654, sid. 185.

Christina &c. Giöre witterligit at wij af gunst och nåde oppå brefwijsares Hederlige och Wällerde M. Henrici Böismans rectoris *) Gymnasij Wiburgensis Vnderdånige an-
hollande i anseende af hans trogne oss och Cronan bewiste tjänster, så wedh Skolan som nu wedh Gymnasio der sam-
mastedes, det han än wijdare och så lenge han lefwer och förmår at giöra och bewijsa förplichtat wara skall hafwe vndt och effterlätit, som wij her medh och i Detta wårt öppne brefs krafft honom vnne och effterlåte det fierdedels Hemmanet Tälkia beet i Tarfwaikiby och Wijborgz Sochn beläget, huilket han af öde optagit och i 16 Åhr öde legat hafwer, medh alle dee wilkor och lägenheete som der till af ålder legat haffwa, nu ligga, ligga bör, och medh lagh och Domb tillwinnas kunne qwit och frit för alle wisse och owisse der af gående Vtlagor, de Extra ordinarie Krigz-
hiälpen, samt Kyrkiothjenden bygningz och Saltpetter hiel-
pen Vndantagne, i sin och sin hustrus lijfstijdh at niuta bruka och beholla. Der alle som wederböör wette sigh at effterrätta, ike till fogandes honom her emot hinder men eller förfång i någon motto. Till yttermera wisso hafwe wij deta medh egen handh och Kongl. Secret bekräfftat. Datum Stokholm d. 10 April A:o 1647.

Christina.

(L. S.)

---

*) I en annan afskrift står: „Lectoris“.

209. Frihetsbref på ett hemman för Conrector vid Nykarleby skola Nils Ringius. Dat. d. 11 September 1647.

Från Finlands Statsarkiv. N:o 3, Österbottens Copiebok, sid. 58.

Emedhan som migh ähr een Copia af H: K: Maj:tz Nädighe Resolutions och Förklaringz 9:de punct af dato 4 Aprilis A:o 1647. Vppå Presterskapetz vthj Åbo Stifft andraghande beswär och postulater præsenterat worden der medh och Vthj samma 9:de punct, H: K: M:tt nädigest hafwer bewiliat och effterlåtitt Rectori och conrectori vthj Nykarleby skola H: K: M:tt till een behagheligh tijdh och åth minstone vthj Sex åhrs ifrå försk:ne den 4 Aprilis hujus Anni de Ödhes hemman som de vptaghit hafwa vthann någhens hinder, Jntrång eller qwal frit för der vthgående vthlaghor få niutha och behålla och effter her Nils Ringius conrector vthj bem:te Nykarleby Skola hafwer optagit Ödhes hemman om 1 ¹/₄ Mantall vthj Soklot i Ny Carleby Sochn der Gertrudh Enkia och Mångs Mångssonn åbodd hafwa, hwarföre han N: bem:de H. Nils Ringius effter högst bem:te H: K. Maj:tz nädighe förklaring vppå samme Ödhes hemman Sex åhrs Frijheet ifrån den 4:de Aprilis Näst förledhen niuther och behåller som förbem:t står anlangande de äghor som vnder samma Ödhes hemman kunna wara afkompna och af andra hefdade derom Fougden medh Laghläsaren wedh Tinget och för retta ransakandes warde att samme äghor vnder hemmanet igen laghlighen dömes och restitueres måtte, H. Nils i medler tijdh upspaner och förnimmer hwilka som någre äghor der ifrån hafwa kunna och sådant för retten tillkenna gifwe, H. Befallningzmannen och Opbördhmannen sampt dee fleere detta widh kommer hafwa sigh att effterretta, lätendes bem:te her Nils Ringium effter H: K: M:ts Nädighe Resolution och bewilning detta tillgodho åthniutha. Datum Korssholm den 11 Septembris A:o 1647.

Hanns Kyhle.

210. Promotorial till Biskopen i Åbo för M. Andrea Vlstadio att förhielpas till Vhlo Stadz Rectorat. Dat. Stockholm d. 23 December 1647.

Från Svenska Riksarkivat. Registratur Anno 1647. September, October, November, December, sid. 3291.

Christina &c. Wår ynnest &c. Eder warder H:r Biskop och samptlige Capitulares, af medh fölliande gemeene Borgerskapetz i Vhlo bewijs och intercession för brefwijsare M. Andrea Vlstadio, den dee eenhålleligen fordra till een Rectorem vthi deres Schola, och är nogsampt för detta kunnigt, huru wijda sådan förskrift kan hafwa sine skääl, och bem:te person till samma function dugeligh och capabel. Hwarföre Wij honom till Eder gunsteligen remittere medh den nådigh befallningh, att J här utinnan så disponere som i pröfve hans qualiteter likmätigt och Scholan der sammestädz länder till nytta och tillwäxt uti studier. Hwilcket J hafwe att efterkomma. Gudh Eder &c.

211. Fullmacht för M: Simon Anglenio att blifwa Rector i Nye Carlby. Dat. d. 27 Juni 1648.

Från Svenska Riksarkivet: Registratur 1648. Maj och Junij fol. 1172 b.

Wij Christina &c. Göre witterligen, Efftersom Scholmästare Embetet uthi Nye Carlby, ähr igenom her Pauli Marci Rectoris dersammastädes, vocation till pastoredh i Wasa, blefwet vacant och ledigt, och Vngdomens information nödwändigt fordrar, att hans stelle medh een skickeligh och wäl qualificerat person igen må ersättias. Hwarföre och emädan Brefwijsare wällärde M. Simon Anglenius, af sin lärdomb och skickeligheet ähr oss i vnderdånigheet recommenderadh, dy hafwe wij tillbetrodt och förordnat, som wij här medh tillbetroo och förordne honom till Scholemästare uthi bemelte Nye Carlby. Och skall hans plicht

och skyldigheet däruthinnan beståå, att wara Oss och Sweriges Chrono huldh, trogen och rättrådigh, sedan och i synnerheet medh störste flijt och omsorgh lära och vnderwijsa Vngdomen där i Scholan, vthi boklige Konster och andre Christelige dygder, som dem i framtiden till gagn och wälferdh lända kunde, och elliest föregåå sine discipler uthi alla motto medh godt exempel och oförargeligit lefwerne. Och uthi een Summa sigh således förhålla, som han inför Gudh, Oss och hwar åhrligh Man will och kan tryggeligen till swars wara. Och på dedt bemelte M. Simon Anglenius sitt ombetrodde kall så mycket bettere må kunna föreståå, Så effterlåte Wij honom så stoor löhn och vnderhåll som hans Antecessor på sitt Ämbetes wägnar för honom hafft och nutit hafwer, åhrligen att bekomma sålunge han widh samme Ämbete brukader blifwer. Där alle som detta widkommer, wete sigh tillbörligen att effterrätta &c. &c. Datum: Stockholm den 27 Junij 1648.

212. Grefve P. Brahes skrifvelse till Magistraten i Nykarleby angående Trivalskolans bibehållande derstädes. Dat. d. 11 Juli 1649.

Från Åbo Domkapitels Arkiv. Äldre Ecclesiastika Handl:r. Tom. II, 1574—1735, N:o 17 c (vidimerad afskrift).

Peder Brahe &c. Greffve till Wijsingzborgh. Frijherre till Ridboholm och Lindhholm, Sweriges Rijkets Rådth och Drätzet Præsident vtj den Kongle HoffRätten j Stockholm, samt Laghman öfwer Wäsmannelandh; Bergzlagen och Dalarne; så och General Gubernator Vtöfuer Stoorfurstendömet Finlandh medh Ålandh och Österbotten.

Helsse eder Borghmester och Rådth j Nije Carlebij af Gudh Alzmechtigh tilförenne. Och kunne her medh eij obe-

mält låtha, eder skrifvelsse aff den 16 Junij näst förleden wara oss den 5 huius wäl tillhånda kommen, huarutinnan j förmehne någon förordningh blifua medh Trivial Scholan der sammastädes, begärandes den alt framgent behålla, Såsom een gångh förordnat är, Till itt wänligt swar kunne wij icke förhålla, at ehuru wäl vtj Sverige widh näst wäl öfuerståndne Rijkzdagh är något om ett Gijmnasij vprätande vtj Wasa, Såsom och Trivial Scholans flyttande till Uhlo taalt wordet, lickwäl är der opå ingen resolution fallen, och kunne wij intet annat troo, än at j wäl få der behålla Trivial Scholan såsom tillförenne. Hwadh och wij till dess befordingh kunne understödia, skole wij gerna göra, Såsom och wara eder elliest till all godh befordran i huadh måtto wij kunne. Befallandes eder her medh vnder Gudz milda beskärm till alsköns wälmågo, wänligen Aff Åbo Slåt den 11 Juli 1649.

Peer Brahe.

Matthias Johansson.

213. Fullmacht för M. Samuel Hertman[!] att wara professor Eloquentiæ uthi Åbo. Dat. d. 28 September 1649.

Från Svenska Riksarkivet. Registratur 1649. Juli—Sept. Tillagdt efter fol. 785.

Wij Christina &c. Göre witterligen, Effter som för detta professor Eloquentiæ uthj wår Academia i Åbo, M. Johan Terserus ähr för någon tijdh sedan igenom döden afgången och Wij erachte nödigt att samma vacerande profession vthan längre opskoff, medh een lärddh och wäl qvalificerad man må igen ersättias och försörjas; Hwarföre och emedan Scholmästaren darsammestädes Wällärde M. Samuel Hertman ähr Oss i underdånigheet recommenderadh att wara till samma ämbethe skickeligh och capabel, dy hafwe wij

tillbetrodt och förordnat som Wij här medh tillbetroo och förordne honom M. Hertman till professorem Eloquentiae uthj bemälte Åboeske Academia. Och såsom han, näst den huldheet och trooheet medh huilken Oss och Sweriges Chrono han ähr förbunden, skall wara förplichtadh att till fäderneslandzens tjänsth fljteligen informera den där studerande ungdomen att den må fatta godh kundskap in eloquentia Latina, både till att perorera och skrifwa orationes och Epistolas, till hwilken ände han icke allenast måste proponera præcepta artis eller läsa authores, uthan och förnämbligen drifwa excercitia, oratoria et Epistolica, iämwäl och låta see usum in civili vita medh hwadh mehra som detta ämbethet honom tillobligerar rättandes sigh efter dee constitutiones som Academien gifne ähre; Och in summa sigh här uthinnan så förhållandes som han in för Gudh, Oss och hwar redeligh man tryggeligen will och kan answara, enär påfordras kan; Altså bestå[s] honom den löhn och underhåldh som hans antecessor uppå sitt ämbetes wägnar för honom hafft och nutit hafwer. Där alle som detta wedkommer, weeth sigh tillbörligen att effterrätta. Gifwit op på Wårt Slått Stockholm den 28 Septembris 1649.

Christina.

214. Confirmationsbref för Mag. Bartholdus Lacmannus på extraordinarie lektorstjenst vid Wiborgs gymnasium. Dat. d. 8 April 1650.

Från Svenska Riksarkivet. Skolväsendet. 2. De Finska och nyare Svenska Stiftén. Wiborgs Stift.

Wi Peder Brahe, Grefwe till Wijsingzburg, Frijherre till Ridboholm och Lindholm, Sweriges Rijkes Råd och Drotzet, Præsident Vthi Den Kongl. Hoffrätten i Stockholm, Laghman öfuer Wessmannelandh, Bergzlagen och Dalarna, Så och General Gouverneur Vthöfuer Stoorfurstendömet finlandh, medh Ålandh och Österbotn &c. Giöre witterligit, Det he-

derligh och Wällärde M. Barthollus Lacmannus hafuer Oss framteedt sitt vocations breeff, af H:s Ährwördigheet M. Petro Biugg Biskopen i Wijborgh, medh alle Consistorialibus, Vnderskrifuit, hwaruthinnan dhe honom Vthwälia och kalla till een LääsMästare Vthi Wijborgz Gymnasio och Det stället som Där fattas, för hans skickeligheet, lärdom och godha lefuerne, Vngdomen Dhär sammestädes tlll information, förkåfringh och Vpwäxt, Och att han sielfuer Vthi sit fäderneslandh, måtte blifua befordrat och förhulpin till nogon lägenheet, Där om ock H. K. M:t Nädigest hafuer tächts vthgifua sin Nådige tilseielse och försäkringh, för Landzsens barn och infödde. Fördenskull aff anseende till Detta, Vppå H. K. Majj:tz wägnar och Nådige behagh, honom wedh samma tjenst och lägenheet, här medh och Detta breeffs Krafft, Confirmere och bekräffte, Vthi hwilken tjenst han efter sijn plicht, skall anwändha all mögeligh flijt, troligen och wähl sig förhålla, på bästa sätt winläggia sigh att Vnderwijsa och lähra Vngdomen Vthi booklige Kånster, godt och skickeligit lefuerne J een Summa, sigh så förhålla, som han för Gudh, H. K. Majj:t och hwar Ährligh Man tryggeligen och medh ett godt samwet kan till swars ståndha. Nu på Det han samma sitt ombetrodde kall, må Deste better kunna förestå, beståhs honom den Löhn, som nu Vthi Staten honom påfhöres, eller framdeels påfördh wardher. Till yttermehre wisso, medh egen handh Vndherskrifuandhe och här nedhan före satte Secret bekräfftat. Aff Åbo Slått, Den 8 Ap. A:o 1650.

(L: S:)

Per Brahe.

215. Confirmation på Wijborgs Gymnasium. Dat. d. 19 Oktober 1650.

Från Svenska Riksarkivet. Registratur 1650. Pars II, Oct.—Dec.

Wij Christina &c. Göre wetterhigen, efter som wij för detta hafwe gått funnit att låta inrätta i Wijborg ett

Gymnasium till Vngdomens utj den landzorten gode institution och uptuchtelse; Och wåre troo vndersåtere samtliga Lectores der samme städes hafwe igenom deres uthskikkade hoos Oss vnderdånigst låtit sökia och anholla om vår nådige confirmation där opå at bekomma. Wij hafwe för den skull sådant tagit uthi betänckiande, och i den Nådige förhopning som Wij göra Oss om beite Gymnasio, at skola igenom Præceptorum flijt och dexteritet in docendo, såsom och tilbörliig disciplin inter discentes kunna lända then Studerande Vngdomen utj den landsorten till särdeles nytta och förkofring, welat af gunst och nådig benägenheet, här medh och i detta vårt öpne brefs kraft dess skedde fundation confirmera och stadfästa, och at beite Gymnasium alla för detta där till bewilliande, och förunte beneficier lägenheeten och wilkor skola såsom här till än vidare framgeent niuta och beholla. Där alle som detta widkommer weete sigh tilbörliigen att effterrätta &c. Stockholm den 19 October 1650.

216. Collation för M:r Clas Theslef upå Sikaniami Pastoratet at behålla iemte Lectoraten. Dat. Stockholm d. 19 Oktober 1650.

Från Svenska Riksarkivet. Registratur. October, November, December. A:o 1650, fol. 61 v.

Wij Christina &c. Göre wetterligit, at eftersom Slotz Predicanten uthi Wijborgs förstadh, kyrkioherden på Sikaniami är igenom den timmelige döden afgangen: Och vår troo Vndersåthe och Lector Theologiæ der samme stedz wällärde M:r Clas Theslef iemte Lectoraten der till är vocerat; Altså hafwe wij tilbetrodt och förordnat, som wij härmedh och i detta vårt öpne brefs kraft &c. efter wanlig form.

217. Confirmation för Rectore Scholæ Kexholmensis opå 12 tun:r Spanmähl. Dat. Stockholm d. 20 Oktober 1650.

Från Svenska Riksarkivet. Registratur. October, November, December 1650, fol. 95 v.

Wij Christina &c. Göre wetterligit, att såsom vår trooMan och G. Gouverneur öfuer Ingermanlandh, wälb:ne H:r Carl Mörner åhr 1646 d. 11 Martij till vår wijdare ratification, hafwer Vndt och efterlåtitt Rectori Scholæ Kexholmensis Olao Wallingio 12 tun:r spanmähls augment till sitt ordinarie Salarium efter han i denne dyra tijdhen der medh sigh och dhe sine icke kan försörja och oppeholla, som ofuanbete Gen. Gouv. bref uthwijser; Altså hafwe wij honom i kraft af detta wärt öpne bref bete 12 t:r spanmähl welat årligen wnna och efterlåta så lenge han samma dienst fljtig och troligen som wederböör förestår. Der alle &c.

218. Kongl. Maj:tz Nådige Förklaringh oppå Bårgmästare och Rådz, samt menige Borgerskapetz uthi Gamble Carleby, Vnderdånigst inlefwererade petita. Dat. d. 8 November 1650.

Från Svenska Riksarkivet. Registratur. October, November, December. A:o 1650, fol. 351 v.

Fol. 356.

2.

Att benåda dem medh något Spannemähls Vnderhåldh för en Skolemästare, till dheras barns Information och Vpp-tuchtelse, wel närhwarande tijdh lägenheet intet effterlåtha, Vthan the måste så wijda tillsee, hurulunda dhe af egne medell honom försörria och Vnderhålla kunne.

**219. Kongl. Maj:tz Nådige Förklaringh oppå
Borgmästare och Rådz, sampt Menige Borgerskapetz
uthi Hellsingefårs Vnderdånigst inlefwärerade petita.
Dat. Stockholm d. 8 November 1650.**

Från Svenska Riksarkivet. Registratur. October, November,
December A:o 1650, fol. 356 v.

Fol. 357 v.

7.

Sidst. Till att wijdare taga några Sochnar ifrån Åbo stiftt Och dem under den Nye Skolen i Helssingforss förläggia hafwer Kongl. Maj:tt sine betänkiande, at intet kunna bewillia, Vthan huad Sochnar som Sahlige Kongl. Maj:tt uthaff Wiborgz Stiftt till berörde Schola hafwer förordnad, dhe skole där Vnder förblifwa &c.

**220. Kongl. Maj:tz Nådige Förklaringh uppå
Borgmästare och Rådz, sampt menige Borgerskapetz
uthi Uleoborg vnderdånigst inlefwärerade petita. Dat.
Stockholm d. 8 November 1650.**

Från Svenska Rikarkivet. Registratur. October, November,
December. A:o 1650, fol. 358.

Fol. 360.

5.

Medh Scholen uthi Vhlo, att den till en trivial förbättra, kan efter närwarande tijdz lägenheet inthedt skee, Vthan Kongl. Maj:tt will låtha beroo, widh den uthaff H. General Gouverneuren gjorde disposition och Förordningh &c. &c. &c.

221. Kongl. Maj:tz Nådige förklaringh på Borghmästare och Rådz, sampt menige Borgerskapetz uthi Nye Carleby Vnderdånigst inlefwererade petita. Dat. Stockholm d. 8 November 1650.

Från Svenska Riksarkivet. Registratur. October, November, December A:o 1650, fol. 360.

2.

Medh Scholen will Kongl. Maj:tt uthi dedh skik och Lagh som han nu ähr, att skola förblifwa. Men at tillordna Docenfibus där sammestädes Löhn och Vnderhåldh, effter den nye Schole Ordningen, befinner Kongl. Maj:tt närwarande Tijdz olägenheeter inthedt att tillåtha, uthan will annan bättre Tijdh wara betäncht, huad här uthinnan må kunna stå till att giöra.

---

222. Kongl. Maj:tz Nådige förklaringh på Borghmästare och Rådz, sampt menige Borgerskapetz uthi Raumo Vnderdånigst inlefwererade petita. Dat. Stockholm d. 8 November 1650.

Från Svenska Riksarkivet. Registratur. October, November, December A:o 1650, fol. 360.

Fol. 361 v.

4.

Att försee dheras Schola medh någre Nye Låsemästare, will närwarande Tydh intet tillåta; Elliest skall ther medh, iämbwähl och med Sochnerne, Alt i thedh Lagh, som thedt nu ähr förblifwa.

**223. Lijfzdags frijheet på någre hemman för
M:r Claes Theslef. Dat. Stockholm den 16 Novem-
ber 1650.**

Från Svenska Riksarkivet. Registratur. October, November, December A:o 1650, fol 435 v. — Ett i det närmaste lika lydande bref förekommer i Finlands Statsarkiv. Finlandz Copiæ Book N:o 3, sidd. 360—361 och 539—540.

Wij Christina &c. &c. &c. Giöre witterligit, at Wij af gunst och nåde, så och för långligh fljtitgh och trogen tjänst, som uthi Gudz Församblingh, och Vngdommens fljtitgh och trogne Jnformationes widh Gymnasio i Wijborgh, Wår troo Vndersåtthe och Lector Theologiæ darsammastädes; Wähllärde M:r Claes Thesleef, här till giordt och bewijst hafwer, och än ytterligare, att giöra och bewijsa förplichtadt wara skall; hafwe Vndt och effterlåtitt, som Wij här medh och i dätta Wårt öpne breefz krafft, Vnne och effterlåte honom, effterschrefne hemman och legenheeter i Finlandh, Wijborgs lähn och Sochn belägna, Nembl. En Ödhes Skattejordh, Säkjärfwe i Risalaxby, som hans Swährfader Herman Bök på behagelig tijdh hafwer warit förundt En halff Skattejordh: Nemala, som honom för Tyske Prädikantztiänsten af fordom Landzhöfdingen i Wijborgh H:r Carl Mörner ähr inrymdt, och Kånekala trefierdedehls Skattm:r Dhem medh alle dess tillydande ägor och lägenheter ehuadh nampn dhe hälst hafwa kunna, inge Vndantagendes, Vnder Adeligh frelsses frijheet, att niuta, besithia, bruka och behålla, i sin och sin hustrus liefztijdh. Dher alle &c. &c. Till wisse &c. &c. &c.

**224. För Rectore i Ny Carlby Magister Si-
mone Anglenio, på ett hemman till sin och sin hu-
strus lijftidh. Dat. Stockholm d. 4 Maj 1651.**

Från Svenska Riksarkivet. Registratur. Pars. I. Majus, Junius, Julius, Augusti. Anno 1651, efter fol. 193.

Wij Christina &c. Göre witterligit, att Wij af gunst och nådhe, så och för trogen och fljttigh tjenst, som medh Vngdomens Jnformation wedh Trivial Scholan Vthj Ny Carlby i Österbotten, Wår troo Vndersåthe och Rector der-sammastädhes Wällärde Magister Simon Anglenius här till giordt och bewist hafwer och den han än ytterligare och så lenge han lefwer och förmår troligen att göra och be-wijsa förplichtadt wara skall, hafwe vndt och effterlåtitt, som Wij härmedh och i detta Wårt öpne breeffs krafft vnne och effterlåte honom det hemmanet på Vexala öhn i Ny Carlby Sochn belägit, der Erich Mickellsson och Oluff Finne åboedt hafue och han af öde optagit och här till frijheet opå nutitt hafwer, quitt och fritt för alle der afgående Vth-lagor till sin och sin hustrus lijffstijdh, så och hans barn och arfwinger effter honom odrefne och omolesteradhe, så lenge de förmå de der afgående Vthschylder till Oss och Chronan pretera och ärläggia. Att niuta, besittia, bruka och behålla. Wij haffue och här iempte nådigst Vndt och effterlåtitt honom, hans hustru, barn och arfwinger bemelte hemman. Vnder Skattemannna bördh och rettigheet ewer-deligen. Der alle. Till &c. Datum^z, Stockholm den 4:e Maj Anno 1651.

Christina.

**225. Öpet bref för Laurentio Virgulandro om
halfwa böthers tillgifft för begånget hoor. Dat. d.
22 September 1651.**

Från Svenska Riksarkivet. Registratur 1651. Sept.—Octob.,
sid. 422 b.

Wi Christina &c. Giöre witterligit att wij af gunst och nådhe så och i anseende till denne Laurentij Virgulan-dri stoore fattigdom och af många andres intercession hafwe modererat de böther, som honom för den hoordoms last han begångit äre af wår Hoffrätt i Åbo ålagde således att han

för de 160 D:r S:mt, må och skall gifwa derföre 80 d:r. Der Wår Landzhöfdinge wed execution weth sigh effter-rätta, låtandes honom denne Wår tillgift så wijda åthniuta. Till &c. Dat. Stockholm d. 22 Sept. 1651.

226. Grefve P. Brahes bref om Barneskolans på Åland upprätthållande. Dat. d. 24 November 1651.

Från Finlands Statsarkiv. Åhlandz Copiebook, sid. 87.

Peer Brahe &c. Effter såsom wij förmedelst andragne beswär hafwe förnummit, Huru såsom barna Skolan på Ålandh går nestan Vnder, och blifuer om intz så framt der icke snart någon hielp kommer. Huarföre sådant att förekomma hafue wij för nödigt befunnit, der opå oss sålunda resolvera som effterföllier.

1. Skall Befalningzman tilhålla almogen att sielfua Skolstugan som utj Salttwijk, och på det beqvemmeligeste stelle, Der på landet hafua låtedt opsättia, må på samma rum, wedh gott taak widh macht hållas, och icke neder-rötass, sammaledess att den medh låass, fönsterluukor, Skriffuarebordh, taflor och Annat mere, Huadh som kan behöfuas, må wara wäll försedd.

2. Skall befalningzman der tilhålla Almogen att de Vpbyggia een Bagarestugu medh Cammar och farstugu. Vth medh Skolan, emedan det ähr nyttigt för Vngdommen att Jnformatores äre Närmast de kunna förhanden.

3. Effterlåtes att de twenne Jnformatores som der äro bestådde må niuta det vanliga Skolgielddh j Peng:er och liuss, som tillförene, sammaledes ett lass Sönderhuggen wedh huardera åhrligen af huar poijke, oller des werde wtj Peninger, och att de rätte sig j alla Clausulis effter förre giorde Dispositioner ehuadh de ähro af oss eller Sedermera ordre giorde aff Consistorio.

4. — — — förunnnes dem een Nödtorfftig hielp åhrligen med Höö och Halm af de medel som bäst kan finnas

till twenne Kiör åth huardera. Huilckeet Befallningzman wedh påfordran skall låta dem bekomma emedan de elliest ingenstedes fåå kiöpa foder, ej eller hafua rådth och legenheet der till sielfua, der alle som wederböör, hafue sig att effterretta. Datum Stockholm den 24 Novemb: Anno 1651.

Peer Brahe.

227. Bref om gärder till lärarne vid Barnaskolan på Åland. Dat. d. 26 Januari 1652.

Från Svenska Riksarkivet.

Effter H:s Grefl. N:des Rijkz drätzens och General Gouverneurens nådige befallning, är förordnat till Informatores uthj Barna Scholan i Saltwijk, effterskrefne höö och halm, af nederskrefne bönder, nämbl.

Björby	2.
Brenbolsta	3.
Strömbolsta	3.
Sibby	3.
Månstechta	8.
Hulta	5.
Pärsnäs och Persby	5.
Loffwijk	1.

Ofwanskrefne bönder skola wara förplichtade åth hwart Mantal lefrera till sin behörige orth $1\frac{1}{2}$ sommarlas höö och 5 laggilla Kärftar halm; det Lensmannen i Sund, enär som påfordras, uthdrifwa skall. Actum Castelholm d. 26 Januarij 1652.

Stephan Hansson.

228. Recommendation för M:r Bartollo Lacmanno att bekomma den förste vacerande lägenheet och Lectorat som uthi Wijborgz Gymnasio kan ledigh blifua. Dat. Stockholm d. 20 December 1652.

Från Svenska Riksarkivet. Registratur 1652. Nov.—Decemb., sid. 2271 b.

Christina &c. Wij kunne Eder trogne Vndersåtere H. Biskop och Samptlige Capitulares vthi Wijborgh här medh Nådeligen icke förhålla, att denne Brefwijser, M:r Bartollus Lacmannus hafuer Oss Vnderdånigst till känna gifuit, huruledes han uthi 1 $\frac{1}{2}$ Åhr ähr Brukad för en Lect. Extra ord: uthi Wijborgs Gymnasio, och ingen lön derföre skall hafwa åthnutit; Ödmiukeligst fördenskull Oss bediandes, Wij nådigst wille honom till något Lectorat dersammastädes promovera och förhielpa effter han all sin fattiga förmögenheet medh första [= största] flijt på Studier och Booklige Konster anwänt hafuer, Wij hafue denne hans ödmiuke Bön och Begäran medh Nåder anhördt, och för en Nödtorfft ehr achtat Eder hanss Persson här medh till thet bästa recommendera, medh nådigh Befallningh, att der någon lägenheet uthi Gymnasio hans qvalitet lijkmatigh, enten pro tempore vacant wore eller dels bleffue J honom der medh försij och accomodere, på dett, att Wij för hans wijdare öffuerlopp medhe [? — måtte] befrijdt warda. Detta J sålunda effterkomme &c. Dat. Stockholm d. 20 Dec. 1652.

229. Invånarnes i Kristinestad underdåniga supplik om bidrag till pedagogens i staden aflöning.

Från Svenska Riksarkivet. Städernas besvär. Christinestad. Den odaterade akten är affattad antagligen snart efter 1652.

Punct 5.

Alldenstundh Vngdomen hooss oss dageligen tilwäxer och förökes, och wij dem gärna, effter den åhåga som för-

äldromen effter Gudz befalningh åligger, till boklige konster och sijne Christendoms stycker hålla wele, till hwilken ända wij icke allenest een lijthen Schola haffwer låtit Vprätta, Vthan och aff Hr Ährewörd:ht Biskoppen och Consistorio j Åbo erhållit een skickeligh Præceptorem, som wår Vngdomb hooss oss medh all flijt informerar; Mån för-må icke honom som sigh böhr, wähl försöria och Vppehålla; Bedie fördenskull Vnderdånigst E:s Kongl. Maij:t Allernådigst behagade att deputera honom någre T:r Spanmähl till åhrs Vppehålle, Såsom och Confirmera Vnder Staden, Lapfierdh och Närppis Sochnars diekne Pengar, efftersom H: Grefl. Exc. H. Rijksz Drätzet samme Sochnar Vnder Vår Stadz Schola lagt och förordnat hafuer.

---

230. Grefve P. Brahes bref till Åbo Domkapitel om reduktion af lärarepersonalen i Nykarleby Trivialskola. Dat. d. 10 Juni 1653.

Från Svenska Riksarkivet. Regeringens, Guvernörers, Ståthållares m. fl. skrivelser.

Ährwördige H:r Biskop, samt Wyrdige och Wällärdhe Dn: Consistoriales, Synnerlige godhe wänner. Effter såsom mäst alle Sochner i Österbotn ähre nu beswäradhe, och aff H: K: Mittz gunst och Nådhe deelt till Grefue- och Friherskap, så att Trivial Scholarne der i landzorten icke kunna så underhåldne blifua, eller niutta alla dhe Sochnar som under dem tilförenne hafuer warit lagda, Vthan dhe godhe Herrar, som dem hafue bekommit och hafue Städer, wele sielfue Barna Scholar oprätta, och niutta dhe Sochnar som dhe under sin Iurisdiction hafua. Altså hafue Wij nu uthj denne förandringh Sochnarna åther igen till huar Schola deelt, såsom E:s Ehrw:tt och Wyrdigheeter aff närlagde Designation wijdare förnimmandes wardhe. Och emedan så många Docentes uthj Nyie Carleby Schola ej widare kan

bestås, som hertill hafuer warit; Huarföre ähr wår wänlige begäran, att E:s Ehrw:tt och Wyrdr: räcktes så laga, att huar och een aff dem må blifua medh foderligaste försörgd, och till beqwämma legenheeter effter sine tienster och meriter promoverat. Och effter Jlmola pastorat ähr ledigt och Greffwen H:r Claudius Tott gerna sijr att Rector M: Simon Anglenius må dijt komma, till dess han någon bättre lägenheet kan bekomma, E:s Ährw:tt och Wyrdr:ter wille förden-skull honom dijt förordna, så framt icke någon annan legenheet nu så hastigt wore att tillgåå; Och der på fall någon annan uthan Greffwens minne och wetskap wore dijt satter, må han blifua der Cappelan, Ty E:s Ehrw:tt och Wyrdr:ter måste Considerera, att såsom Greffwarne och Herrarne icke gåå E:s Ehrw:tt och Wyrdr:ter eller Capitlet förbij, när något pastorat eller legenheet löös ähr, så måste dhe icke heller gåås förbij, Ty dhe hafwa lickwäll een röst uthj sin Iurisdiction och lähn. Conrector skulle medh rätta ihogkommas medh een godh promotion, men emedan nu ingen sådan lägenhet finnes ypen, som han för sin långlige dienst meriterat haf:r måste han ähnnu continuera medh Vngdomsens fljtiga informerande så her effter som her till i Carleborgh, och hafua sigh till hielp Collegam Dn. Iohannem som lengst aff dhe andre tient haf:r, för huilken Greff Tott sielff lærer draga omsärgh, till dess någon legenheet för dem yppas, då de ingalunda måste förgätas. Wij förmodhe att E:s Ehrw:tt och Wyrdr:ter wille detta låta wara sigh uthj bästa måttan recommenderat. Och befahle E:s Ehrw:tt och Wyrdr:ter her medh under Gudz milda beskierm till all godh wälmågo, wenligen. Aff Stocholm d. 10 Junij 1653 &c.

E:s Ehrw:ts och

E: G:w altijdh

Peer Brahe.

Matthias Lillieholm.

Bilaga.

Designation på Vthdeelningarne af österbåttiske Sochnerne som der sammastädes Vnder huar Schola liggia Skall. Huar effter wij begiäre, att hans Ähr:tt Biskopen och dett wyrdiga Consistorium sigh rätta weele, Datum Stockholm den 10 Junij 1653.

Vhlo	Behåller alle Dee Sochner som Dee tillförenne hafft, så länge trivial Scholen Der ähr och hålles wedh macht, Neml: Pyhaiokj, Limingo, Vhlo, Carlöön, Jio, Pudas Jarfwj och Kemj — men
Salo	Salo Sochn Skall lyda vnder Brahe Stadz Schola, Effter wij och sielffua Staden Der Funderat hafue.
Carleborgh	Schola behåller Cala Jockj, Låhto, Kölwio, Cronoby, Carleborgh, Lappo, Ilmoila, Wöro, Laihela och Maalax.
Pedersöre	Effter der bliffuer och een Stadh, så bliffuer den Sochnen Vnder Den Scholan.
G. Carleby	Bliffuer Vnder sin Schola.
Christinæ	Stadh behåller Närpis och lapfierd.
Waaza	Behåller Musera och en Deell aff stoora Kyro, medh annatt som lyder Vnder Grefueskapett.

Peer Brahe.

Matthias Lillieholm.

231. Magistratens och Borgerskapets i Helsingfors underdåniga supplik om skolan derstädes.

Från Svenska Riksarkivet. Städernas besvär. Helsingfors. — Å den odaterade akten är antecknad: Inlefweret och öfwersedt Den 16 Junij 1654.

Stoormächtigaste Konungh,
Allernådigaste furste och herre.

Eder Konungh. Maj:tz allernådigaste förklarningh begäres vthj all som största underdånigheet på effter skreffne Puncter &c.

9.

Emädan såsom vthj denne trivialj skola är allaredo (: Gudj loff :) een Wacker vngdoom, där af taalet nu dageligen mehr och mehr tilltager, som förökes, Doch alldramäst fattige Mäns barn; fördenskull vthj allsom största vnderdånigheet begäres att Eders Konungzl: Majjst. allernådigast af medfödd Konungzl: mildheet täcktes leggja vnder denne Scholan igen dee nest omkring liggiande Sochner vthj Rassborgz Lhän, som här vnder tillförende effter Konungzl: breff Daterat Stockholm d: 7 Julij 621 den Studerande vngdomen till vppehälle, lijdt och leegat haffua, helst effter nogsampt bewijsligit är, att ifrån denne schola äre vthkompne många skickelige Personer både vthi dett Andeliga och werldzliga ståndet wäll bruklige, dett samma så wäll Konungzl: Aca-demien j Åboo, som Gymnasium j Wijborg medh sanning och beröm kunna weeta att betyga. Eliest äre här twenne Män och Magistri, som öffuer tijio åhr här j Scholan haffua vthståt många swåre och swettuge arbete, wore fördenskull wäll wärde att försess medh gode lägenheeter; altså begäres vnderdånigest, att E:s Konungzl: Majj:t nådigast täcktes widh legenheet haffua dem vthj een Nådig åtänckning och imponera herren Bischopen, att han dem medh första wille tilböriligen promovera, och ej draga yngre fram för dem, som arbetat haffua mindre, Och j fall där Rector M: Nicolaus Lindormj promoverat bleffue, som både rätt och billigt wore, att då nu warande Con-Rector M: Matthias Rothovius måtte honom succedera, och ingen annan fram för honom oskäligen inträngias &c.

Eders Konungzl: Majj:ts

Äre och förbliffue wij effter wår skyldigheet underdånigaste och trooplichtigaste vndersätare så lenge wij leffue

Borgemestare och Rådth medh gemene Man af Borgerskapet i helsingfors alle samptlige &c.

232. Kongl: Maj:ts Nådige Resolution och Förklaringh opå dee puncter och ärender som Borgerskapet af Ny Carleby igenom derass uthskickade fullmächtige Herredagz man underdånigst hafwa andraga låtit. Datum Stockholm den 31 Julij 1654.

Från Svenska Riksarkivet. Registratur. Pars 2. 1654, Julius, fol. 245.

5.

Begäre de underdånigst, att Trivial Scholan, som där hooss dem i Ny Carleby midt in i landet Å:o 1640 til Landzens ungdoms tarff och nytta upprättadt ähr, må oför-rycht få behålla sine Sochnar, som af ålder där under lydt och legat hafwa. K: M:t will detta derass underdåniga an-sökiande nådigst hafva differerat och uppskutet till en be-quämligare tijdh, och intill dess, att Skoleordningen revi-deras och öfversijs, då de här oppå ytterligare förklaringh och resolution hafwe att afvänta.

233. Kongl. Maj:ts Nådige Resolution och Förklaringh opå dee puncter och ärender som Borgerskapet af Gamle Carleby igenom derass uthskickade fullmächtige Herredagz man underdånigst hafwa andraga låtit. Datum Stockholm den 31 Julij 1654.

Från Svenska Riksarkivet. Registratur. Pars 2, 1654. Julius fol. 247 b.

4.

Besväre de sig und:, att deress Barne Scholæ præceptor af brist på liffsmedell sigh ej väl kan föda och försörja, ej heller sitt kall som sig bör förrätta, och förden-skuld und: bedje K: M: wille nådigst unna dem djekne penningarne, som falla af Chronby Kelfvio och Lochto Sochner till bemälte deress Barns Præceptoris födo och uppehälle; K. M:t kan icke wetta huru wijda desse begjärte djekne penningar dem efterlätas kunne, utan vill detta på Landshöfdingens inquisition och förordning ahnkomma låta, till dess Skoleordningen blifwer frambdeles reviderat och öfwersedd, då de wijdare beskjed och förklaring häröpå hafve att afwäntta.

-----

234. Kongl. Maj:tts Nådige resolution och förklaring oppå des trogne vndersåthers samtliche Bårgerskapets ifrån Helsingefors Stadh, igenom deres uthskickade fullmächtige Herredagz man, Vnderdånigst andragne besvär och postulater. Stockh: d. 7 Aug. 1654.

Från Svenska Riksarkivet. Registratur 1654. Aug.—Sept., fol. 1267.

Fol. 1269.

8.

Andrage dee och underdånigst, at Vngdommen uthj deres trivial Schola mehr och mehr tilltager och förökas doch mäst fattiga Mans barn bedie fördenskull ödmiukeligst, att Kong. Maj:tt tächtes förläggia under bemelte deras Schola der näst omliggjande Sochner uthj Rassborgs lähn

som der vnder tillförende till den Studerande Vngdommens uppehälle lydt och legat hafwe, Såsom och K: M:tt nådigst tächtes låta accomodera deres Skolemestare och Conrectorem, hwilcke een rum tijdh där i Skolan arbethat hafwe, medh nogre bättre beneficier. Kongl. M:t will detta deres vnderdånige ansöckiande nådigst hafwa differerat och uppskiutit till een bequåmare tijdh, och intill dess, att Skole ordningen revideras och öfwersijs, då dee här opå ytterligare förklahring och resolution hafwe att förwänta.

— — — — —

— — — — —

235. Privilegium för Nicolao Agrelio att låta tryckia en Tractat om Räknekonsten. Dat. d. 20 December 1654.

Från Svenska Riksarkivet. Registratur 1654. Oct.—Dec., fol. 2126 b.

Wij Carl Gustaff &c. Göre witterligit, att Oss hafwer Brefwijsare och Vndersåte Erlig och förståndig Nicolaus Agrelius Vnderdånigst föredraga låtit, huruledes han dän Studerande Vngdomen till nytto och förkofring, will utaf trycket låta publicera och vthgå en Tractat om Räknekonsten, ödmuikeligen bediandes, Wij wele honom där öfwer Wårt Konungzlige Privilegium meddela, så at ingen må hafwa macht, dän uthan hans minne och wettskap at efftertryckia, och således göra honom uti sitt arbete förfång och skada. Dänne hans vnderdånige begäran hafwe Wij nådigst ansedt, och fördenskull här medh och i dätta Wårt öpne Brefz Krafft vnne och gifwe honom Wårt Privilegium på förbeide Tractat, så att ingen ibland wåre Vndersåtare, ehoo han och hålst wara kan, må eller skall hafwa macht, myckit mindre fördrijsta sig innan Åhr effter dato att dän publicerat blifwer, här uti Rijket eller på fremmande Orter tryckia och efftertryckia låta, och dän trychte hijt införa

och försällia Utan förb:de Nicolai Agrelij consens och samtycke, wed förlust af alle Exemplaren. Här alle som wederböre wette sig tillbörligen effterrätta &c. Stockh. d. 20 Dec. 1654.

236. Magistratens och Borgerskapets i Helsingfors underdåniga supplik rörande skolan derstädes.

Från Svenska Riksarkivet. Städernas besvär. Helsingfors. — Å den odaterade akten är antecknad: 1655.

Stormechtigeste Konungh
Allernådigeste Herre

— — — — Undersätare Borgmästare och Rådhs samt
menige Borgerskapet Vthi Helsingfors stadh — — — —
begiera Eders K. M:ts alldrånådigaste swar och Förklaringh
på effterfölliande sine Vnderdånige Postulater;

— — — — —
— — — — —
— — — — —

10. Föredrages Kongl. Majjt Vnderdånigest huruledes Vthi Helsingfors Stadz Scholæ äre twänne wördige Männ och Magistrj, Rector och Conrector, hwileka der i tolf år flitigdt arbetadt hafwa, men nu i förlidne Sommar skiedde dem den olyckan tillijka medh andre, att begges deres Huus och gårdar sampt mästedelen af deres egendoom vtaff een häftigh Eldzwåda bran opp: Fördenskuldh Vnderdånigest begieres att Kongl. M:tt medh Kongl. Nåder tächtes ahnsee deress stoore olägenheedt, och aldra nådigest låta förbettra deres Vnderhåldh till dess dee kunde framdeles blifwa försedde medh andra lägenheeter som dee Meriterat hafwe Såssom och att Sochnegången af Wiborgz Låhn som den fordom warit hafwer, måtte blifwa lagdh Vnder Helsingfors Trivial Schola igenn.

Eders Kongl. Maj:ts

Vnderdånigeste och Ödmiu-
keste Vndersåtare så lenge
wij leffwe.

Borgmester och Råd h medh
giemene Borgerskapet ifrån
Hellsingeforss Stadh sampt-
lige.

**237. Till Hopman Clöfwersköldh på Wijbårg.
Swar på Consistorij Klageschrift, öfwer dem och
Gymnasisterne. Dat. d. 18 Juli 1656.**

Från Svenska Riksarkivet. Rådets Registratur 1655—1656.

Wälb. H: Hopman.

Eder sidste aff d. 5 huius, ähr oss rätt inhendigat
haf: r där vthur, att see Eder flijt och dexteritet, att i acht-
taga, hwadh innewarande tidz bechaffenheth, nödigt fodrar,
och schole sådant, hoos H. K: M:t wår Nådigste Konung
behörligen wetta att berömma och recommendera. Och
wele nu intz annat förmoda, än att feltmarschalken H: r
Gustaf Leijonhufwudh, Ju warder giörandes sitt bästa till
Landetz förswar och defension, effter som han nu medh
General Majoren H: r Erik Kruse, är till Finlandh anländer.
Elliest hafwe Consistoriales i Wijborgh oss öfwerschickat,
ett sådant Klagebreff, som här hoos Copialiter fölier. Ehuru-
wäl nu, wij likwäl tilltro Eder discretion ett bättre: Så såge
wij doch gerna, att J Sancterade dem, som och Gymna-
sisterne så lindricht, som tidzens Coniunctur kunde tillåta
j synnerhet att när höga nöden icke fordrar, dhe då til-
lätas drifwa sina Studier, och medh Krigz wäsende förscho-

nes, män där högsta nöden schulle fodra. att i dem då alt hwad som nöden owndwikeligen fordrade, höfligen remonstrerade, på ded at alt måtte, så mycket giörligit, sche medh fogh, och deres gode samtycke. Hwilket wij medh mehre hans Dexteritet recommendere, och Befalle honom Gudh den högste till all wällmågo &c. &c. Stockh. d. 18 Julij 1656.

Per Brahe.

Gustaf Horn.

Knutt Posse.

Sewed Bååt.

Jurgen Paikel.

238. Till Consistoriales i Wijborg. Swar på dheres schrifwelse. Dat. d. 18 Juli 1656.

Från Svenska Riksarkivet. Rådets Registratur 1655—1656.

Ehrewyrdige, Wyrdige, och wällärde
godhe herrar och män, samptlige Con-
sistoriales och Presterskap i Wijborg.

Wij hafwe vthur Eder schrifwelse af den 4 huius, ogärna förnummit. hurusåsom, emellan Eder och dem, som i Staden före wärket. något missförståndh schall wara vpkommit. hwar igenom. i förmehne, att Eder privilegier något schole anröras. J Synnerhet att Eder vnderhafwande vngdom. måste medh gewähr. gå på wacht, och att Edert fålek måste arbeta på wallarna, och hielpa att bringa Staden i Defension. Såsom wij nu icke kunne adprobera, om något är händt och skedt för nähr. vthi Eder privilegier, och låte sådant ankomma på dheras förswar, som där till kunna wara wällande och orsak. Så kunne wij lijkwall icke. Eder. godhe Herrar och Män obemält förhålla, och dätt ähr wäll och berömligit. dädh i hafwe Eder vnderhafwande vngdom der till öfwertaldt. och förmåt, att dhe hafwe i Stadzens allgemene store fahra welat gripa till wärn och hielpa till. att så wäl staden som Eder samptligen, medh dem sielfwa förswara: Såsom dädh och är schäligdt, att den som i een

stadh will niutha hemfredh och defension, den och där till, effter dess andhel och proportion, Coopererar. Och fördänskull tilltro wij Eder, som ehrliche Patrioter och Vndersåther, att j Eder och Edre vnderhafwande icke vndandrage, i tidh aff nödh, att giöra dädh bijständh, som länder till alles gemehne bästa och wälferdh, effter som wij och hafwe schrifwit till Vice Landzhöfdingen Klöfwersköldh, att han schall med discretion Eder och Eder vnderhafwande tractera dädh wij och wele förmoda han görandes warder. Befalle Eder Godhe Herrar och Män Gudh dän Högste till all önschelig Wällmågo &c. Datum Stockholm den 18 Julii 1656.

Per Brahe. Gustaff Horn. Knutt Posse.

Seved Bååt.

J. Paijkel.

239. Utdrag ur Conventets på Cajaneborg protokoll för d. 6—10 Februari 1657 rörande djeknepenningar från trenne socknar.

Från Skoklosters Bibliothek. N:o 12.

A:o 1657, d. 6, 7, 9 och 10 Februarij, höltes Convent på Caijaneborgh, närwarande H. G. N:des Her Rijkz Drotzens samptlige betiänte, vndantagandes Hans Bohmgard, och blef om desse ährender då rört, ransakat och slutit på effterföljande sätt:

---

13. Colleganterne (: undantagandes Håppman :) tycktes billigt och rådeligit wara, att emedan twenne Scholar allaredo äre Vprättade vthi frij herskapet; Biskopen och Capitulares i Wijborgh fördenskull tillskrifwes på H. G. N:des förmodelige behag, att Diekne pengarne af Pielis, Cuopio och Jdensalmi måtte bette Scholar tilläggias.

**240. Kongl. Maj:tz breff om Professorernes
löhn i Åbo, och Biskopens, och Lectorum löhn i
Wijborgh. Dat. d. 9 Mars 1660.**

Från Svenska Riksarkivet. Registratur 1660. Pars I, fol. 737.

Wij Carl &c. Giöre witterligit. Att emädan Profes-
sores i Åbo, Biskopen och samptlige Lectores i Wijborgh,
sigh beklagha att dhe ähre komne i stoor olägenheet der
igenom, att den wanlige löhn icke är dem i nest förflutne
åhren fullkombligen betalt worden, ödmiukeligen hoos Oss
anhållandes, att wij dem wille maintinera widh det Vnder-
hold, som dem på staten är till slagen och elliest till deras
restantier förhielpa; Så hafue wij samme deras klagemåhl
ansedt, och derföre aff gunst och nåde bewilliat, som wij
och her med bewillie, att dhe här effter skola niuta derass
löhn och Vnderhåldh oaffkårtat som det annorstädes i Rij-
ket medh Academicis och Gymnasijs betiente förholles. Wij
willia och om medel wara betänckte huruleedes dhe måge
förhulpne blifwa till dhe restantier, som förmedelst öfwer-
ståndne krigz truble alt här till är wordet obetalt. Det
wår Rijkz och Cammar Rådih, samt Gouverneurer Landz-
höffdingar, och alle andre, som här för wår skull böhra
giöra och låta, hafwe sig hörsambligen att effterträta, icke
tillfogandes bemelte wåre Professoribus här uthi något hin-
der eller förfång. Till yttermehre wisso &c. Giötheborg
d. 9 Martii 1660.

**241. Kongl. Maj:ts Nådige Resolution och för-
klaringh öffwer Ny Carlebij Stadz beswär, aff dess
Vthskickadh Borgmästaren Ährligh och förståndigh
Cort BockMöller, vnderdånigst andragne. Giffwen
i Giötheborg d. 13 Martij 1660.**

Från Svenska Riksarkivet. Registratur 1660. Pars I, fol. 813 v.

6.

Belangande Schole Staten den Vthskickaden vnderdånigst beder, att må beneficeras: Så håller H:s K. M:tt det skiähligt, emedan ingen Trivial Schola när om kringh finnes, och will att när framdeles Staten förfärdigas, då H:s K. M:tz Cammar Collegium här öffwer gör påminnelse, att beide Schole Stat må warda befordradh och hulpen.

---

242. Underdånig supplik angående skolan i Weckelaks. Datum Weckelax Nystadh den 6 September 1660.

Från Svenska Riksarkivet. Städernas besvär. Weckelax.

6.

Emedan vthi gamble och Nye Städer till Vngdomens Uptuchtelse ähro Scholor bygde altså och i denne Nye staden een lijten Schola högeligen aff nöden wore. Bidiom för den skul Vthj all Vnderdånigheet Eders Kongl. Maj:t allernådigest behagade till præceptorens Vppehelle Beneficera aff Kijmmengårds lähn något aff dee wahnliche diekne penningar emedan och andre Nye städer sådant åtniuta.

---

243. Kongl. M:tz Nådige Resolution för Gamble Carleby. Gifven Stockholm den 8 December 1660.

Från Svenska Riksarkivet. Registratur 1660. Pars III. November—December, fol. 651.

3.

Det oppehelle till den inrätte Barnaskolen, som Utskickaden vnderdånigst föreslår Nembl. tijenden af Borgarskapetz åkerwretar, haffuer H. K. M:t tagit i nådigt betenckiande, och såsom H. K. M:t icke aldeles är vnderrettat om den icke är graverat, eller till andre tarfir anslagen, så kan han H. K. M:t för denne gången sig icke deröfir entligen förklara.

— — — — —

— — — — —

244. Resolution och förklaring öfwer dee saker och Ähren der som widh Conventet i frijherreskapet Caijana d. 8 och 11 j nästförwekne Februarij månadh äre ransakade, Athandlade och Slutne. Actum. Stockholm d. 26 April 1661.

Från Skoklosters Bibliothek. N:o 43.

— — — — —

— — — — —

11. Det som vthj den 20 puncten, om dee 250 D:r Kopparm:t till Löhn åth Scholmesteren j Caijana Gustavo Cajano är bewilliadt synes wara förhögd, och må det till vårt wijdare betenckiande så stå Och skall oss medh det fordeligeste notificeras af hwadh medel den Löhnen skall tagas.

— — — — —

— — — — —

245. Nådendals invånares supplik till Grefve P. Brahe.

Från Skoklosters Bibliotek N:o 41. — Den odaterade akten förskrifver sig antagligen från början af 1660-talet.

Höghborne Herre och Nådige Greffue Sverges Rijkets Respective Drotzet och förnembste Rådth, Wår vnderdånige Tienst Lydna och Hörsamhet, Schall stedze, Eders Högh Greffl. Excell. och Nåde Altijdh wara redebogen, emedan wij lefue.

Eders Högh Grefflige Nåde, foghe wij fatige Nådendals fläckz Jnvånare i all vnderdånighet på Det tienst Ödmiuckeligeste förnimme oss hafua wår fatige barn, hållet vnder Præseptoren sãm Hafuer Lärdt them Lässa schrifua och Rekna, Och der medh så widt kommit, Adt een godh förhopningh är om theres Lärdom. Bischopen Sal. Doctor Æschell, Hånom behagade wääll, adt wår Barn woro Jnformerade medh Lässning. Därföre effter lått Han oss, till Præseptorens Vppehelle, Vpbära Diekne renttan, aff Reesso Sochn, Emedan wij fatige, ähre oförmögne, adt födha och Lhöna Præseptoren. Eij Hell:r mechte wij wår barn vppehålla i Åbo Scholan, Fördenschuld böönfalle wij fatige Bårgerschabet i all vnderdånighet, tienst Ödmiuckeligen till E:s Högh Greffi. N:de Adt E:s Högh Gref. N:de tacktes nådeligen ansse, Denne wår fatigdom och bette Reesså Sochn Diekne Elemosinam Nådeligen förvvnna, wår stadh till Præseptorens vppehelle, Den wij een godh tijdh åht nutit hafue, och nu ifrån oss förmenes bort taga.

Effter som wij fatige Hafue ingen tillfördzel ifrån Lande, till wår fläck, Derföre nödgas wij vpköpa Span:ll och Salt af Åbo Borgerschap, effter oss är förmeent Seglatzet till Råfle, Fördenschuldh böönstelle wij fatige i all vnderdånighet till E:s Högh G. och N:de adt oss fatige efterlåtes, vpköpa, Salt af the fremmande, Vthlenske Kööpmäns Skep från abå Slotzreden, medh samme prijs sãm Åbo Borgerschap kööpa.

Emedan oss fatige vndersåther, Borgm. och Rådth, Nandall faller för swårt, medh sså ringa Lhön, vppehålla rätten i Stadhen som åhrligen fall:r af den siette delen ac-

cij's Pennig:r N. åht Borgm. — 12 D:r åht hwar Rådman — 3 D:r, Der medh Hafue wij måst låtha oss åht nöija, Och effter vnder Caupila ödis Hemman, såm E:s H.gr. och N:de vndte Staden till vhtryme och Mvllbet, finnes tre st:n små Enghis tegher, såm ähn Hållas i Hegn, och åhrligen berges, the ther wexa Höö — 3 Åhmar, Bidie fördenschuld i all vnderdånighet E:s H. G. N:de behagadhe samme Engiers wext, åht Borgm. och Råd, till theres ringa Lhöns förbettringh vnna att niuta.

Förwente Här opå aff E:s Högh Grefl. Excell. och N:de et Hogneligit och tröstigt suar på thz tienst Ödmiuckeligaste och förbliffue

E:s Hogh Greff: Excell. och N:des

Altijdh Ödmiucke och vnder-
Dånige Vndersåthr, emedan wij
Lefue

fatige Nådhendals Stadz Jnvonare
samptligen.

246. Invånarnes i Cajana supplik till Grefve P. Brahe.

Från Skoklosters Bibliotek N:o 41. — Den odaterade akten synes vara affattad 1661 eller kort derefter.

Höghwällborne Grefwe H:r Rijkzdrätzet wår
nådige Grefwe och Herre och mächtige försvarare.

Om diekne Penningar ähr ochså wår vnderdånigeste böön och begäran att dhe till Scholan och des medelss nytto måtte användas, emedan Scholstugubygningen är inthet ähnnu förfärdigat för mangel af medel, eij heller 1661 åhrs diekne penninge dieknepoikarna emellan dellte.

Sidst effter såssom wij effter vårt fattige ämpne hafwe församlet några penningar till att kiöpa en lijthen Klåcka till Stadzkyrkian; Hwarföre ähr vår vnderdånigaste bön till E:s H. Gr: N:de att E. H. G. N:e också der till tächtes hielpa, eller och kyrkian medh een särskilt Klåcka bepryda.

Öffwer allt detta E:s H. G. N:s Nådige Swar wij wthj alssom största Vnderdånigheet afwachte, och förblifwe så Länge wi lefwe

E:s H. G. N:s

Vnderdånigaste Vndersåtare
samptlige Cajana Stadz Bår-
gare.

247. Chrinestads invånares underdåniga sup- plik angående skolan.

Från Svenska Riksarkivet. Städernas besvär. Christinestad.
— Den odaterade akten är antagligen affattad kort efter 1663.

Punct 4:

Vnderdånigast wij till Eders Kongl. Maj:tt böönfaller om hiälp till vår Stadz barne Lärares vppehälle, eller och af Högh Kungl. Mjldheet effterletes att niuta Närpis Sochns dieknepenningar, som tillförenne war under vår stadh, män af Biskopen Högwijrdig Doctor Eskill revocerat under Ny Carleby.

---

248. Invånarnes i Weckelaks underdåniga sup- plik angående Stadspredikanten och Skolmästarens underhåll. Dat. d. 3 April 1664.

Från Svenska Riksarkivet. Städernas besvär. Weckelax.

---

15. Såsom och, Allernådigste Konungh, Stadhen för swagh ähr Stadz Prædicanten behörligen at försöria, och han elliest ringa accidentier hafwer, bönfalle wij iämwähl Vnderdånigst om någorhanda Vnderstödh till hans nödtorfftigha Vppehålle. Gudh warder denna högga wälgärningh här timelighen och hoos sigh ewinnerligen belönandes.

16. Widare, Allernådigste Konungh, så sökias i all vnderdånighet, Stadzens Scholmästaren Löhns förbättring, emedan dhen här till dagz icke hafwer warit mehr än 30 R:dr åhrligen af dieckne penningar uthur Kimmenegårdz lähn: Ty supplicere wij vnderdånigst om dess förbättringh och confirmation.

— — — — —
— — — — —

**249. Kyrkoherden i Björneborg och Ulfshy
Gabriel Arctopolitani skrifvelse till Åbo Domkapitel
angående Björneborgs skola. Dat. d. 5 Juli 1665.**

Från Universitetsbiblioteket i Helsingfors. En samling lösa handlingar, sign. A I, 7. N:o 7.

Föliande puncter, angående Biörneborgs
Schola, behagade Edhers Högh Ehrwyrdigheet
och Es Ehrwyrdigheeter, wederbörandom til effter-
rättelse gunsteligen decidera.

I. Somblige Förelldrar begära, at deras Söner måtte, först the komma j Scholan, promoveras in classem Syntacticam, endoch the der til intet tienlige äro: hwilket om dem icke effterlåtes hålla the sina Söner aldeeles ifrån Scholen, och informeras af privato Præceptore til dess the blifwa skickeliga der til, huar af förorsakes at inferiores Collegæ hafwa rätt fåå discipulos.

II. Om Collega classis Syntacticæ får behålla sin antecessoris Sochn, eller moste den androm effterlåta?

III. Om Notæ Psalmorum kunde bekommas wisse, at man kunde lära ungdomen siunga, såsom här och annorstädes siunges.

IV. Huadh medel man måste grijpa til, at förskaffa til Scholan Biblia Svecica, Finnonica och någre Discantz böcker.

V. At M: Petrus Wanæus tilhålles, anten emoottaga Con Rectoratet j Biörneborgh eller och thet aldeeles upsäija,

Ofuanb:te puncter hafuer iagh effter Docentium begäran j Biörneborgs Schola E:s Högh Ehrw:t och E:s Ehrw:r ödmuikeligen måst framdraga, bidiandes E:s Högh Ehrw:t och E:s Ehrwyrd:ter wille til Societatis Scholasticæ befordring them gunstelige decidera &c. &c.

Gabriel Arctopolitanus.

Abo d: 5 Julij

A: 1665.

250. Confirmation för M:r Henricio, på Theologiae Lection J Wijborgh. Dat. Stockholm den 24 Julius 1667.

Från Svenska Riksarkivet. Registratur Pars 2. Anno 1667. Junius, Julius, Augustus, September. Fol. 353.

Wij Carl &c. &c. Giöre witterligit att efftersom Lectoratet J Wijborghz Gymnasio vacerar, effter Sahl. Mag. Claudium Thessleff, och wij hafwe för nödigt erachtadt, att samma Embete må tidigt medh een literat och i den Helge Skriffit förfaren man igen försees, hwar till Oss ähr i besta måtto recommenderat wähhärde Mag: Andreas Henricius wara wähl qualificerat för sin lärdom godha lefwerne och skickeligheet skull, ty hafwe wij aff den tidige försårgh, wij drage om ungdomens information i Gudz ordh så och i anseende aff dhe godhe tienster, som han Mag:r Henricius för detta wedh Physices och Logices Lectioner J bette Gymnasio låfligen giordt och bewijst hafwer, nådigest be-

trodt och förordnadt, som wij och i krafft aff detta vårt öpne bref anförtroo och förordne honom att wara Lector Theologiæ i förbete Wijborgz Gymnasio, och skall han wara förplichtadt at tee och förhålla sigh, som en rettsinnigh undersåthe, emoth oss och Sweriges Crono, huldh, trogen och rättrådigh i alla måtto, all skada och fördeerff, som han förnimme å färde wara, i tijdh tillkenna gifwa, och effter ytterste förmögenheet hielpa till att afwärja, undanböija och förekomma, serdeles skall han der om försårgh bära att ungdomen blifwer wähl, rät och medh flijt lærder och underwijster i den samma [= sanna] kundskapen om Gudz des reene och salighgörande ordh och troones articklars retta grundh och fundament utaff den helige Skriff, uthan någon Superstition, mennisklig bilära, förmörkande påfundh, och der hoos föregå ungdomen medh ett godt heederligit och ofehlbart exempel, uti een Summa han skall sigh i detta sitt ombetrodde embete så förhålla att alt til Gudz ähra och ungdomens förkåfringh och tillwext i andeligh och lekambligh måtto lenda må, Och som han in för Gudh, Oss och hwar Erligh man will och kan tryggeligen ansvara. Och på det han detta sitt kall och Embete destе better skall kunna förretta, så unne och bestå wij honom dhen Löhn, som samme hans Embethe J Staten påfördh ähr eller her effter påfördh warder, och hwadh hans Antecessor för honom der wedh elliest hafft hafwer, han och så niutha må och skall, så i Sochnen, den Lectori Theologiæ å nyio tilldelt blifwer, som uti annat det hans Embete och kallelse angår och tillhörer, wij biude och befalle fördenskull alle som wederböhr att the bette Mag:r Andrean Henricium för Lectore Theologiæ J förbe:de Gymnasio erkenna, och honom den heedher, ähra och respect bewijsa, som hans Embete likmätigt skee och wara böhr. Här alle dhe som detta wedhkommer, och för wår skull wele och skolle giöra och låtha, wetta sigh behörigen att efterretta. Till yttermehra.

Hedewig Eleonora.

[Riksrådens underskrifter.]

251. Till Biskopen J Wiborgh om Lectorib: Theologiæ der sammastedes. Dat. Stockholm den 24 Julius 1667.

Från Svenska Riksarkivet. Registratur Pars 2. Anno 1667. Junius, Julius, Augustus, September. Fol. 392 v.

Carl &c. Såsom wij oss påminne troo wndersåthe och Biskop, den nådige tillseijelse som wij på siste Rijkzdagen wåre troo wndersåthare Lectorib: Theologiæ uthi Wijborgz Gymnasio göra mände, nembligen att så frambt någon lägenheet der i neigden kunde ledigh blifwa, skulle dhe icke mindre än andre aff deres wilkor medh præbende giäldh försörgde och ihogkomne blifwa; Altså och emedhan wij förnimme att Jäskis pastorat ähr genom den för detta der warande kyrckioheerdes dödelige fränfälle nyligen löst blef wet, och det nermeste, som under Staden ligger, ty hafwe wij för godt funnit det samme begge Lectorib: Theologiæ dem der nu ähre eller här effter dijt kommandes warde, till Præbende Giäldh förordne och tillslå, så frambt det beqwembligen dheles kan och icke ähr dem medh deras till och åter reesa till något hinder uthi deras Embete, som dhe elliest medh ungdomens information uthi Gymnasio skola sköta och i acht taga; Hwilket wij Eder uthi Nådher Committere wijdare att öfwerleggia, såsom och på det sätt gäldet emellan wederböranderne att deela, att ingen för nähr eller till kårta skeer, hwar öfwer han sedhan må kunna hafwa orsack sigh att beswära, detta förrettandes.

[Riksrådens underskrifter.]

252. Öpet breeff för Lectorib: Theologiæ J Wijborg på ett pastorat. Dat. Stockholm den 24 Julius 1667.

Från Svenska Riksarkivet. Registratur. Pars 2. Anno 1667. Junius, Julius, Augustus, September. Fol. 393 v.

Wij Carl. Giöre witterligit, att såsom wij widh sista Richzdagh opå wåhre troo wndersåteres Consistorialium ifrån

Wijborgh underdånige ansöckiande nådigst mände samtyckia och bewillia, att Lectores Theologiæ der widh Gymnasio skulle bekomma huar sitt præbende-gäldh uthe på Landet, när något sådant kunde vacant och ledigt blifwa, som Stadhen så när ligger, att det bette Lectoribus i[c]ke till något hinder i deras tiensters förrettande wore; Altså och emedhan Jäskis Pastorat nyligen förmedelst des för detta Kyrkioheerdes dödelige afgångh förnimmes löss wara, och det närmast under Staden belägit ähr, ty hafwe wij aff gunst och nådhe, thesslijkast den kongl. försårgh, som wij icke mindre om detta, ähn andre under wårt Rijke och Cronan Sorterande Gymnasier och deras betientes underhåldh drage otwanbete Jäskis Pastorat emellan dhe twenne Lectores Theologiæ, som där nu ähre, eller här effter dijt förordnas kunne, fördelt hafwe, effter som wår Biskop der i orten det best och görligast befinner, så att dhe och deras Successores det här effter för præbende — gäldh medh samma wilkor och frijheeter niutha skolle, som sliکه lägenheeter andre Gymnasiis här J Rijket effterlätne och förunte ähre, doch detta så wijda, Som bette Jäskis pröfwes beqwembiligen deelas kunna, och icke lenda förbete Lectoribus Theologiæ till något hinder medh deras tijt och återreesande dhe tienster som dhe medh ungdomens information uthi Gymnasio plichtige ähre att upwachta. Hwar emot dhe och skole wara skyldige dhe præbende hemman, som dhe här till upå dheras bestellingh hafft hafwa, till oss och Cronan igen afstå och ceder. Här alle som wederböhr hafwe sigh att effterretta &c.

Hedewig Eleonora.

[Riksrådens underskrifter.]

253. Fullmækt för Mag. Joachimo N. Nijcopensi, att jempte Matheseos Lecturam, den han förwaltar, och så wara Lector Physices och Logices vtj Wiborgz Gymnasio. Dat. Stockholm d. 23 Augusti 1667.

Från Svenska Riksarkivet. Registratur Pars 2. Anno 1667. Junius, Julius, Augustus, September. Fol. 649 v.

Wij Carl &c. &c. Giöre witterligit, att Wij aff gunst och Nåde, så och j anseende af dhe gode qualiteter och lährdom, sampt den berömde flijt och profwer, som Wår Troo Vndersåthere och Lector widh Wårt Gymnasium j Wijborg Erlig och Wällärde Magist: Jochimus Nicolai Nijcopensis, Oss Commenderes före, att hafwa dersammestädes med Vngdomens informerande nederlagt, hafwe anförtrodt och förordnat efftersom Wij och her med, sampt j detta Wårt öppne brefz krafft anförtroo och förordne bem:te Mag. Ioachimum Nicol. Nijcopensem, att bredewidh Lecturam Matheseos, som han förwaltar thesslijkess wara Lector Physicus och Logius sammastädes, haffwandes det samma att tillträda nästkommande Åhr 1668; och schall han fördenschuldh, näst den Vnderdånige plickt troo och huldheet, huar medh Oss och Sweries Crohno han förbunden åhr, wara förplichtat, att troligen och fljteligen informera den Studerande Vngdomen, Vti dhe saker, som till bem:te Phijsices och Logices Lection höra och angå, jembwähl förfahra deruthinnan med ett gott och tienligit sätt, att Vngdomen kan fatta dhe saker Vthan widhlöfftigheet och tijdzspillo, och dem lämpa till behörig praxin, efftersom han och det öfrige hafwer till rätta sig effter bem:te Gymnasij Constitutioner, och sig detta sitt kall så förhålla, som för Gudh, Oss och huar Erlig Man, han tryggeligen will och kan ansvara; Och på det han detta sitt ombetrodde Embete destе bättre må kunna förrätta, dy bestå Wij honom den löhn och Vnerhåldh, som hans Antecessorer för honom niutit hafwa. Wij biude och befalle fördenschull alle dem som detta j

någon måtto angår, att dhe tillijka erkänna mehrbem:te Mag. Ioachim Nic. Nijcop. för Ordinario Physices och Logices Professore widh Wiburg. Gymnasio, bewijsandes honom den ähran och respect, som det Embetet widhhängger och tillstår, weetandes sig ther med förrätta wår Nådige willie. Till Yttermehra wisso &c. &c.

[Riksrådens underskrifter.]

254. Permission för Wijborgz Gymnasio, att få anrätta Tryckerij. Dat. d. 5 Oktober 1667.

Från Svenska Riksarkivet. Registratur 1667. Pars III. fol. 54.

Wij Carl &c. Giöre witterligit, det wij aff gunst och Nådhe, så och oppå Wijborgz Gymnasij och Lectors underdånige omsökiande om tryckeri at dem der i loco förunnas måtte sigh medh deras Institution och ungdomen i deras exercitijer och lerdome, till dest bättr befordingh incitement tilltagande och fortgång, hafwe undt och effterlåt, som wij medh detta wårt öpne brefz krafft, ännu [= unne] och effterlåte dem, at de måge sigh förskaffa Tryckeri och hålla det wedh macht, der de förmå och hafwa eller kunna åstadhkomma medhel dertill igenom deras försårgh dexteritet och ohoga, lagandes sedan så, at det blifwer rätt användt, idkat och brukat till sådant arbete som nyttigh och gangeligit är, och icke öfwa det till något missbruuk medh onödige och förbudne saker, skriffter och böcker, och der de winlade sigh och tedde sin flijt, willia och arbetsamhet, medh andeliga, historiska och andre godhe och wackra böckers version på finska tungemåhl aff annat språk at låtha tryckias dher igenom skedde och de förrättande dhet, som af Tryckeriet på den orthen wore et nyttigt, frucktsamt och låfwerdigt tingh. Her dhe som wederböhr &c. Stockholm den 5 Oktober 1667.

255. Proposition, som effter Kl. Maij:tz nådiga befallning Vthskottet af Prästerskapet gifwen är.

J. Swahn.

Från Svenska Riksarkivet. — Den odaterade akten har följande öfverskrift: Stockholm den 27 Augusti 1668.

Fölliande ährender hade deeras Exc: Exc:
Exc: af Rijksens RådH H: Clas Stewenskiöldh,
H:r Svante Baneer och H:r Gustaff Sparre uthi
Commission aff Kongl. Maij:tt till att proponera
och föreställa Vthskottet och Prästerskapet den
27 Aug: uthi Cantzelijet

Nembl:n

1. Att föreholla Biskoparne och dee aff Consistorierne huru nyttigt och fast nödigt det skulle wara att Gymnasierne och Scholerne corresponderade medh Academierna om hwadh Vngdom som af hwart och eens Biskopzdömmen widh Universiteten kunde sigh uppeholla, huruledes den sigh anstelte och till hwadh facultet hwar och een sigh applicerade; Och sådant alt till den ända, att icke alleenast Vngdommen motte derigenom föränlåtas fruchtsambligen till emploijsa sin tijdh, och något wist Studium sigh föresättia; Vthom ock att Consistorierne måge wara kunnige hwadh Subjecta dee af sine Stifft widh Academierna kunna hafwa, på det att enär som någon vacance hemma hoos dem fölle, dhe då wiste och kände dee persohner som uthi den eena eller andra faculteten hade sigh evertuerat och capables giordt, att den samma motte der till ordenteligen voceras, som tiänligast funnes samma platz att förestå; Hwarigenom det oskick som esomofftast skier förmodeligen skulle hemmas, i det, at Studenterne taga sigh före till qvittera Academierna och begifwa sigh heem uthi Stifften att opwachta, när som någon lägenheet löösföllo, till att kunna sigh den på ett eller annat sätt mächtig göra, det wari sigh antingen han der till wore fallen och uthi den facultet hadde Studerat eller icke. Aff hwilket icke allenast stoor försum-

melso i deras Studier härflyter, Vthom ock det missbruuk, att dhe samma lägenheeter som the således tilltråda medh kallsinnigheet och ringa nytta blifwa förwaltade. Och all-denstundh som här igenom lembnas Consistorierne deeras wahnliga frijheet som för detta, dhe persohner af hwart och etts egit Stifft till dhe förefallende vacantes platzer at wällia, som dee dem effter deras qualiteter finna dugelige, och een slijk Correspondence der hoos elliest effter K: Maj:ttz intention blifwer inrättad och mainteneradh i längden icke ringa nytta lærer pröfwat medh sigh hafwa; Ty förmodas att Consistorierne icke allenast sielfwa ett sådant hälsosamt wärck åstunda; Vthan ock det samma medh ifwer och efftertryck inrätta och handhafwa.

2. Såsom både för dem som å landet, så wäl som dhe i Städerna boo af hwadh Condition dhe hälst kunna waara heel nödigt är, till hafwa widh hwariehanda tillstötande Kranckheet och siukdom i negden någon godh och förfarin Medicum; Så är Kl. Maj:tt till fridz at een sådan persohn wedh hwart Gymnasium förordnas till lectionem Physices som och uthi Medicina wore förfahren; Efftersom K: M:tt icke allenast will benåda den samma medh Special privilegio och Tullfrijheet på dhe wahrur som han till sitt apothech låter inkomma. Vthan och låter sigh i nåder behaga att tahlet på Lääsmästarne häreffter wid Gymnasierne på een persohn må i så motto förringas att twänne lectioner, huilka som hälst Consistorium kan compatibles finna och minst arbete medh sig hafua aff een persohn häreffter förrättas så att denne Physices lector och Medicus må till sitt subsistence och wärckets såmycket battre Vnderholdh hafwa twänne lectorum ordinarie löhn årligen att åhtniuta och bekomma föruthan det han bredewidh ofwanbete tullfrijheet aff een och annan i Stifftet kan contribueras.

3. Påmintes Biskoparne om dee med sina Assessorer hwar uthi sitt Stifft draga försorgh (: så wijda som wärcket deeras Stånd toucherar och åligger :) att Hospitalerne blifwa wähl förestådde, och för deeras så wäl som för doomkiör-

kiornas inkomposter richtigh Räckenskap för administrationen åhrligen uthi landsbookhålleijet i rätten tijdh inlefweras.

4. Att Tiggiare-ordningen på alt giörligit sätt blifwer executerad och handhafd efftersom Kl. Maj:tt och sinnadh är densamma medh första att rividera, förbättra och sedan i trycket ånyo uhtgåå låta. Hwar hoos desideras Prästerskapets betänckiande, förmedelst hwadh giörlige medell Ungdommen wedh Gymnasierne och Scholerne kunna blifwa af Landet och Städerna hulpne, i Stället för Sochnegången som nu brukeligh är.

5. Påmintes Uhtskottet aff Prästerskapet och i synnerheet dee som af Consistorierne äre att dee wille noga inseende medh den Studerande Ungdommen widh Gymnasierne och Scholerne hafwa, att dhe samma persohner som icke hade inclination till Studera, Vthom snarare genom något åhrligit handtwärck eller Embeete kunde fortkomma och således bättre nytta anskaffa, att slijka icke lijdas eller tillåtas sin tijdh för länge der wedh ofruchtsambligen androm till meen och sigh sielfwa till ingen fördeel at tillbringa; Efftersom och genom detta missbruks afskaffande dhem samma som större hugh och gåfwa hafwer till evertuera sigh uthi bookelige Konster kan tillfalla så mycket rundare medell till deras Subsistence och Vnderhåldh det wari sigh i Sochnegångh eller på annat sätt.

256. Till Biskopen i Wijborgh, om Lectoribus Theologiæ, dthersammestehes, at bekomma hwar sitt præbende giäldh. Dat. d. 8 Juli 1669.

Från Svenska Riksarkivet. Anno 1669, Juli—Dec., fol. 119 v.

Carl &c. Wår ynnest &c. Wij haffwe, Troundersåthe och biskop för någon tijdh sedhan på samptl. Prästerskapetz aff Wijborgz Stiftt vnderdånige ansökiandhe, nådigst samtyckt och bewilliat att Lectores Theologiæ uthi Wijborgh skohle bekomma hwar titt præbende giäldh Och så-

som Oss sedermera ähr berättadt, at föruthan dhet Giäldet ben:d Jäskis som bådhe Lectores Theologiæ här till sig emellan fördeelt och tillhopa åthnutit haffva, nu nyligen ett annat wedh namn Mähla skall wara vacant wordet; Altså giöre Wij härmedh den Nådiga förordning, at bem:te Mähla skall nu och wara ett præbende giäldh så wäl som Jäskiss. Och behöffwa fördhenskull åfwanbe:te Lectores intet här-effter betiena sig aff ett giäldh tilhopa, uthan dhen eena aff dhem kan allena behålla Jäskis och dhen andra allena Mähla. Och ehuruwähl Oss synes wara skiähhligt, at Magister Andreas Henricius behåller stadigt Jäskis, och Mag. Arfwidus Forstadus bekommer Mähla, lijkwähl, såsom Edher dessa gäldens beskaffenheet så wähl som begge Lectorum nödtorfft bäst bekandt ähr, så committere Wij Edher Nådeligen, dhet J dessa två præbende gälden begge Lectores emillan, efftersom J kunnen finna skiäligast wara, fördeelen, så lagandes, at ingendeera aff dhem något må haffwa Orsaak sigh öffwer Edher deelning at beswära. Denne Wår Nådige willia haffwen J Edher hörsamligen at effterrätta och Wij &c. Datum Stockholm d. 8 Julius Anno 1669.

Hedewig Eleonora.

[Riksrådens underskrifter.]

**257. Collation på Jäskiss Pastorat för Mag:
Andrea Heinricio. Dat. d. 8 Juli 1669.**

Från Svenska Riksarkivet. Anno 1669, Juni—Decembr. fol. 121 v.

Wij Carl &c. Giöre witterligit, at såsom Lectores Theologiæ i Wijborg härtill hafwa fördeelt Jäskis Pastorat sig emillan, och nu sedermera är bewilliat, dhet den eena aff bem:te Lectoribus skall behålla Jäskiss allena, och den andra bekomma ett annat giäldh, nembl. Mähla hwilket förmedelst dess för detta Kyrkioherdes dödeliga fränfälle nyligh ähr vacant wordet, och Wijborgs Gymnasio till præ-

bende giäldh tillslagit; Altså haffwe Wij aff gunst och Nåde förordnat och tilbetrott, såsom Wij och härmed i krafft aff detta Wårt öpne breff förordne och tilbetroo Magistrum Andream Henricium till at wara Kyrckioheerde i Jäskiss, och at niuta samma pastorat för sitt præbende giäldh allena, med lijka frijheeter och wilkor, som begge Lectores tilhopa hærtill åthnutit haffwa, hwilket alla som wederböör haffwe sig hörsamligen at effterrätta, låtandes bemelte Magistrum Henricium niuta till præbende giäldh Jäskiss samt den inkomst som till samma Pastorat hörer, till yttermera wisso &c. Datum Stockholm d. 8 Julius An:o 1669.

Hedewig Eleonora.

[Riksrådens underskrifter.]

258. Collation för Magistro Arvido Forstadio på Måhla Pastorat. Dat. d. 16 Augusti 1669.

Från Svenska Riksarkivet. Anno 1669, Juni—Decembr. fol. 424 v.

Wij Carl &c. Giöre witterligit, at såsom Lectores Theologiæ i Wijborg här till hafue fördeelt Jäskis pastorat sigh emellan och nu sedermera är bewilliadt det den ena af bette Lectoribus skall beholla Jäskis allena och den andre bekomma ett annat giäld nembligen Måhle, huilket förmedelst dhes för dette Kyrckioheerdes dödelige frånfälle nylig är vacant wordet och Wijborgz Gymnasio till præbende giäld tillslagit; Altså hafue Wij af gunst och Nådhe förordnat och tilbetrodt såssom Wij och härmed och i krafft af detta Wårt öpne breff förordne och tilbetroo Mag. Arvidum Forstadium till att wara Kyrckioheerde i Måhla, och at allena niuta samma pastorat för sitt præbende giäld med lijka frijheeter och willkohr, som dee förrige pastores i Måhla här till åthniutit hafue, huilket alle, som wederbör sigh hörsamligen hafue at effterrätte, låtandes bette Mag. Arvidum Forstadium niuta till præbende giäld Måhla samt

den Jnkompst som till samma pastorat hörer. Till &c.
Datum Stockholm den 16 Augustus A:o 1669.

Hedewig Eleonora.

P. Brahe.   L. Linde.   G. O. Stenbock.

M. G. D. L. Gardie.   G. C. Baner.

G. E. Lillieflyckt.

**259. Till Cammaren för een Lector i Wijborgh
om sin förste tienste åhrs löhn. Dat. Stockholm
d. 11 Julius A:o 1670.**

Från Svenska Riksarkivet. Registratur. 1670, Jan.—Septembr.
Fol. 774.

Carl &c. Wår synnerl. ynnest &c. Oss hafwer Troo
Män &c. Mag. Joachimus Nicopensis Lector i Wijborgh
underdånigst ansöckt att kunna sin första Tienste åhrs löhn
de anno 1665 åthniuta, dhen han beklagar sigh bliffwa aff-
hållen, refererandes sigh på wår nådige Resolution gifwen
Prästerskapet på Rijekzdagen d. 25 Sept. 1668 att sådan
löhn dhem dheruthi till godo förbehålles; Ty ähre wij för-
orsakadhe wordne Edher hermedh at beordra, dhet J låte
honom samma sin 1665 åhrs löhn få och bekomma. Be-
fallandes &c.

Hedewig Eleonora.

[Riksrådens underskrifter.]

**260. Till Landzhöfddingen i Wijborg remisso-
rial för M:r Henrico Carstenio att niuta K. M:tz be-
neficium till goda. Dat. Stockholm d. 12 Decembr. 1671.**

Från Svenska Riksarkivet. Registratur 1671. Aug.—Decembr.
Fol. 712 v.

Carl. Wår ynnest &c. Wij mände tro Man &c. i
förledit Åhr förmedelst wårt afgångne bref till biskopen,

der å Orthen så wijda een förändring giöra med Primaria Lectura Theologiæ der sammastädes att den skulle opdragas Kyrkioherden der uthi Staden M:r Henrico Carstenio och af honom förwaltas lijka som hans Antecessorer den hafft hafwa och een af Lectoribus stijga derifrån till dess någon vacance wid Gymnasio framdeles igen kunde gifwas. Så aldenstund beite kyrkioherde hafwer i underdånighet hoos Oss andraga låtit och sigh beswärat deröfwer han härtill uthi ingen måtto har kunnat niuta dhet beneficium till goda som den tiensten af Oss nådigst tillagd är, Och wij likwäl påminne Oss att hafwa 1669 expresse denominerat Jäskis sochn som hädan effter och alt framgeent skulle lyda till Primariam Lecturam Theolog: för Præbende gäll, och deremoth åther kallat præbende hemmanet Huistuppula som då tillijka med dhet andra Præbende hemmanet Rackola huilket secundus Theol. Lector till förende hade, förundt blef M:r Andreæ Heinricio att niuta på sin löhns rest. Ty hafwe wij saken till Eder welat remittera med nådig bef: att J tillijka med biskopen detta således söken forderligen att rätta som J pröfwen wår nådige willia och gjorde förordning wara likmätigt, lagandes i deth öfriga så att wij eij wijdare som nu i någre Åhr skedt är af desse personer blifwa molesterade. Således &c.

Hedewig Eleonora.

P. Baner.   C. G. Wrangel.   G. O. Stenbock.

M. G. D. L. Gardie.   G. C. Baner

O. Austrel.

**261. Recommendation till Biskopen i Wijborgh
M:r Per Brommius för Petro Carstenio. Dat. d. 27
Juni 1672.**

Från Svenska Riksarkivet. Anno 1672 Pars I, Januarius. Julius, fol. 671.

Carl &c. Wår ynnest &c. Såsom Wij hafwe förnummit Troo &c. Lectorum [= Lectionem] Logicæ och Physicæ widh Wijborgz Gymnasio för tijden wara vacant, och nödigt erachte at den med een skickeligh persohn igen blifwer ersatt, altså och ehuruwåhl Wij derhoos påminna Oss Eder tillijka medh Consistorierne wara i nåder hemställt och anbetallt at i sådane måhl disponera och der wedh uthsee dhee Subjecta som till Vngdomens information pröfwat wara tienlige och nyttige så at fördenskull dhetta ährendet fogeligest kunde lemnas till Edher försorgh, doch lichwåll emådan denne Studiosus Petrus Carstenius som elliest i några åhr wedh Academierne i Åbo och Vpsala serdeles flijth skall hafwa anwåndt i sine Studier, är Oss af dess Qualiteter och Skickelicheet underdånigst worden commenderat, såsom den der och gifwer om sigh den förhoppningh at Vngdomen med behörig Frucht och nytta skall uthj dess information af honom blifwa gången till handa; Hwaraf han ochså i detta måhl eenkannerligen är hoos Oss kommen uthj nådigt åtenciande; Hwarföre lårder till Eder Wår nådige willie och befallningh at J (: så frampt icke elliest något jäff der i wore grundat på giltige skiähl :) så lagen dhet bem:te Petrus Carstenius blifwer till förberörde Lectorat tillböriligen insat och föreställt, låtandes honom i dhet öfriga niutha dher widh alle dhe inkompster och willkohr som hans Antecessor för honom hafwer för samma tjänst hafft och niutit. Och Wij befalle &c. Datum Stockholm den 27 Junius 1672.

Hedewig Eleonora.

[Riksrådens underskrifter.]

262. Till Bispen i Åboo Doctor Johan Gezelius för Scholemästaren i Raumo Martino Zidenio. Dat. d. 28 Juni 1672.

Från Svenska Riksarkivet. Anno 1672 Pars I, Januarius, Julius, fol 673 v.

Carl &c. Wår ynnest &c. Troo Vndersåthe &c. Dhet kan twifwelsuthan icke wara Eder okunnigt hwadh Wij uppå sidste Richzdag den 1 Octobr 1668 öfwer Borgerskapetz uthj Staden Raumo underdånigst insinuerade beswårs puncter i nåder hafwe resolverat, såsom i synnerheet inneholldet af den 10 puncten angående Cappelans och Scholemestare tiensterne hwilka för dess der widh fallande ringa löhn skohle nu förwaltas tillijka af een persohn: Hwar wid dhet sedan altstadigt förblifwa kunde; Men som Wij lichwål sedermera förnimme hurusom J hafwen understådt Eder bem:te Wår nådige resolution at mothseija, icke welandes tillåta Scholemästaren der sammestedes Martinus P: Zidenius till föllie der af iempte denne sin Scholemästaretienst uppå Samptel. Borgerskapetz kallelsse tillträda och förestå Cappelans Embethet der sammestedz som för tiden är vacant och ledigt, uthan hellre söken at willfara någon annan der medh, oachtat at denne Zidenius så till lefwerne som lärdom et godt lofordh om sigh hafwer och dess uthan förmedelst sine långlige tienster wähl ett bättre kall än som detta meriterat; Så hafwa wij ej annars kunnat än uppå hans underdånige anhollande låta till Ehr afgå denne Wår nådige skrifwelsse medh nådigh befallningh dhet J icke widhare på et eller annat sätt förhindren honom utj denne hans laglige kallelsse, helst emädan Wår Resolution om dhe begge tiensternes förwaltning af een persohn allerede för detta derå gången är, hwilken J fördenskull hörsammeligen hafwer Eder at effterrätta, ju så lagendes dhet bem:te Martinus Zidenius nu strax widh sin heemkompst må till Cap-pelan uthj Raumo Stadh introducerat och förordnat blifwa och således sigh till bättre understödh och uppehälle begge tiensterne tillijka wärckel. få niutha och beholla. Detta Wij Eder i nåder tilltroo, befallandes Eder &c. Datum Stockholm den 28 Junius 1672.

Hedewig Eleonora.

[Riksrådens underskrifter.]

263. Uleåborgs stads delegerades underdåniga supplik vid 1672 års riksdag angående stadens skola.

Från Svenska Riksarkivet. Städernas besvär. Uleåborg. — Akten är odaterad, men riksdagen begynte den 28 augusti och riksdagsbeslutet är dateradt den 18 december.

Stormächtigste Konungh
Allernådigste herre.

— — — — —
— — — — —

5. Eders Kongl. Maj:tt nödgas stadhen, så wähl som nästgränsande sochner klageligast och medh störste suckan underdånigast tillkenna gifwa huru ynkeligen dhett tilstår medh Scholan dher sammastädes, och Ungdomens information, att dhen samma som dher nu sitter Rector hafwer intet greep att lähra barn, uthan borgarskapet nödgas medh största bekostnadh sända sine barn till andra Scholor ja hijt till Strägnäs, fast wij hafwa Scholan för dörren. Här om hafwer (: betrachtandhe dhen oboteligh skadha nähr Ungdomen så förderfwat blifwer :) icke allenast hans hög Greff: Nådhe Rijkz drättzeten sigh myckit wårda lätit, och allaredho 667 igenom sin skrifwelsse Manderat att wederbörligh Correction måtte följa, uthan och Kongl: Commissarierne 668 giordhe thet samma, som des resolutions 15 punct förmähler, seent och omsijder mändhe dhå hans Ehrewyrdigheet Biskopen näst förledne wintras om Correction sigh förklara, således att rector, som till samme tienst aldeles otienligh ähr skulle niutha halfwa dhelen af underhållet, uthan något arbethe, och den som lagligen voterat ähr, dhen andra halfwa deelen, och hafwa arbethe, in till des att Rector D. Petrus skulle få någon lägenheet annorstädes på landet. Men bem:te Petrus ähr dher medh icke till nöije, effter medh Biskopens disposition gåår något lamt. Och Bårgarskapet besynnerligen dhe fattigare sökia privata

Collegiæ, effter dhet står dher medh än i förre terminis. Jagh hafwer på stadzens wägnar sökt hoos hans Erewörd:tt Biskopen nu på denne Rijkzdagen, wijdare åthwarningh till Rectoren att rätta sigh dher effter som tillforenne skedt ähr, men alt fåfängt, dher ähr ingen alfwar medh; Alt dherföre till Eders Kongl: Maj:tt flyr stadhen uthi alsom-största Underdånigheet, att dhetta wäsende måtte sättias i bättre tilståndh och wilkor, och att Petrus måtte så länge benöija sigh medh halfwa lhönen in till dess han kan få annor lägenheet på bygden och att Biskopen icke måtte påträngia oss någon Rectorem eller annor andeligh betient emoth wår wilja och wahl, som Kongl: resolutioner för-mähla, allernådigast befalla och privilegiera, såssom och att stadzens barn, som ähre komne till godh progress, och gra-dueradhe måtte komma till Rectoratet, och Sacellanium (: den nu och vacerar :), stadhen och dher till Mag. Henricum Sac-clinum och D. Jacobum Langh kesat och uthwalt hafwer hwilke icke allenast så i Upsala som Åbo Academier medh barns information godhe prof giort hafwa uthan och bem:te Langh in Cantu figurali gott framstegh giort, dher denne D. Petrus icke kan läggia sin handh wedh; Öfwer detta stadzens Underdånige ansökiande, förwäntes Eders Kongl. Maj:tz Allernådigste resolution.

Eders Kongl. Maj:tz

Underdånigaste Undersåtare

Anders Jörensso

Vloborghz stadz fulmechtige mpr.

Bilaga N:o 1.

Dhet haffuer her Borgmästaren i Ulo Ehr-borne och högachtad Anders Jöranson uthi Doom-Capitlet här i Åbo anhållit 1. om en godh för-

andring uthi ulo schola, efter den [är] mykit aff-sig komen, 2. om Confirmation för her Jacob och her Zacharia till Capellanss tjänster &c.

Huad dhen 1. anbelangar, så skall Doom Capitl. wara omtänkt om ett godt medell, huru ulo schola skall kunna komma till ett bättre tillstånd, så mykit någonsin görligit ähr, till thess Kongl. Maj:tt aldra nådigst sig resolverar på underhållet.

Dhet 2. haffuer inga suårheter effter her Jacob A:o 1670 den 26 febr. declarerades uthi församlingen för ordinarior Comministro, huad her Zachariam ulegium widkomer, så succederar han her Jacob igen; som dhe ifrån Stokholm, effter h:s hög Gr. Excell:tz Rijkz Drottzetens nådige behag, till ulo skreffz, ty man kunde tå icke see någon Competitorem, för D:n Henrico Zachlinio, som nu låter sig merkia, att sökie den lägenheten, finner Consistorium wäll en bequäm lägenhet, när D:ni Consistoriales, som nu ähre wid sina annexer, komme tilhopa. Aff Åbo den 11 April 1672.

Johannes Gezelius Ep.

Bilaga N:o 2.

Ett wällmeendt förslagh om Uhlå församling och Schola.

Att både i församlingen och Scholan må wäll tillgåå, synes detta förslag böra försökias: neml.

Effter D:nus Pastor näppligen underståår sig förswarligen Staden Uhlå, Sochnen och Mohas att kunna föreståå, altså troor man att han för större roligheet och renare samwete godwilligen afståår Mohas Capell, om icke aldeles, doch till widare Kongl. Maj:tz aldranådigste behagh, och oplåther H:r Peder Hoffrenio dhes administration, såsom och inkomster, och såsom H:r Peder här igenom blefwe till sin inkomst bättre förnögd, kunde han åther afståå af Scholmästare Salario, om nu strax icke aldeles och fulkomligen, doch till enn deell, sammaledes till Kongl: Maj:tz aldra-

nådigste behagh. Och dhen som Scholan emottager behåller så mykidt af Con Rectoris inkompst, som han mister af Rectoris inkomst. Dhet öfriga af ConRectoris salario kan gifwas till een Collega, som informerar inferiorem classem i Schola, och så framt D:n Andreas Mathesius skulle Scholan qvittera nu straxt, så antages D:n Carolus Lithovius till be:te nedrigare Class, till dhes man får fulkomligen disponera, så om Conrectore, som om Salario, och effter Cantus nu aldeles nederligger, som dhet klages, så öfuer-
tales dher till Organisten dhen på möijeligast sätt att oprätta, hwilket hans omaak och så skall ehrkännas, när ett wist slutt skeer om Sochnenes deelningen. Aff Åbo d. 13 April 1672.

Opå Consistorij wägnar

Johannes Gezelius Ep.

**264. Fullmacht för Mag. Jacobo Ursino, at
wara Physices och Logices Lector i Wiborgz Gymn.
Dat. Stockholm d. 16 Oktober 1672.**

Från Svenska Riksarkivet. Registratur 1672, Aug.—Novemb.
Fol. 448.

Wij Carl &c. Giöre wetterligit, att Wij af gunst och Nåde, så och i anseende af dhe gode qvaliteter och lärdom, sampt den berömde flijt och profwer, som Wår Troo Vndersåthe och Rector Scholæ i Wiborg, Ehrlig och Wallärde Magister Jacobus Ursinus, Oss Commenderes före, at hafwa där sammestades, med Vngdomens informerande, nederlagdt, hafwa anförtrödt och förordnat, effter som Wij och här medh, sampt i detta Wårt öpne brefz krafft, nådigst anförtröo, och förordne bem:te Mag:m Jacobum Ursinum, att här effter wara Lector Physices och Logices, uthi Wårt Gymnasio ther i Wiborg; Och skal han fördenskull, näst den underdånige plicht, troo och huldheet, hwarmed Oss

och Sweriges Crono han förbunden är, wara förplichtat, att troligen och fljteligen, informera den Studerande Vngdomen, uthi dhe saker, som till bem:te Physices och Logices Lection, höra och angåå, jämwäl förfara där uthinnan, med ett godt och tiänligit sätt, att Vngdomen kan fatta dhe saker, uthan widlyftigheet och tijdz spilla och den lämpa till behörigh praxin, efftersom han och i det öfrige hafwer til at rätta sig effter bem:te Gymnasij Constitutioner, och sig i detta sitt kall så förhålla, som för Gudh, Oss, och hwar ehrlig man, han tryggeligen will och kan ansvara. Och på det han detta sitt ombetrodde ämbete, destе bättre må kunna förrätta, dy bestå Wij honom den löhn och Vnderhåld, som hans Antecessorer för honom nutit hafwa. Wij biude och befalle fördenskull allom dem som detta i någon måtto angår, at dhe ehrkänna mehrbete Mag. Jacobum Ursinum för ordinario Physices och Logices Lectore uthi Wiborgz Gymnasio, bewijsandes honom den ähra och respect, som det ämbetet widhänger och tillstår, wettandes sig där med förrätta Wår nådige willia. Till yttermera wisso &c.

Hedewig Eleonora.

[Riksrådens underskrifter.]

**265. Til samptelige Presterskapet på Rijkz-
dagen om Scholarnes Uniformitet. Dat. Stockholm
d. 13 November 1672.**

Från Svenska Riksarkivet. Registratur 1672. Aug.—Nov., fol. 683 v.

Carl &c. Wår ynnest &c. Det är Eder Wåre Trogne respective Män och Vndersäterne, Erkiebiskop, Biskoper, Superintendenter och samptel. Presterskap, wid den nu påstående Rijkzdagh här församblade, nogsamt bekant och lätt att efftertenkia, hward stoor deel af Wårt Rijkets all-

menna wälferdh där uppå hänger, at Vngdomen blifwer wäl upfödd, och the särdeles hwilka wända sin hugh til Studier, strax ifrån barndomen, rätteligen ther til anföras måge. Nu är det Oss förekommet at uthi Scholarne här i Rijket, stoor åthskildnat wara skall af den method som brukas til Vngdomens information; hwilken icke allenast är otienligh, och sträfwer emot den Uniformitet som förmedelst Scholeordningen är worden intenderat, uthan och sedan, wid Vngdomens ankomst til Gymnasierne och sielfwa Academierne, ett och annat hinder och Confusion förorsakar, warandes Wij i betrachtande ther af föranlätne, at nu widh detta tilfälle, ther J äre här på orten tilhopa, hwilke störste delen antingen hafwa Inspection öfwer sådane Scholar, eller elliest i annor mätto ther med at befalla, gifwa eder detta ärendet under händer at öfwerläggia, på hwad sätt som en god nyttig och helsosam Uniformitet, skal i detta fallet stå at erhålla; Efftersom det är til eder Wår Nådige wilje och begäran, at J detta ärendet Eder förfoga, och så wäl eder emellan med flijt rådgiöra, såsom och Oss i Vnderdånigheet gifwa tilkenna hwad expedienter och medel J kunne uthfinna at wara the bäste och tienligaste til detta måhletz erhållande. Här med förrätte J &c.

Hedewig Eleonora.

[Riksrådens underskrifter.]

266. Lektorernas vid Viborgs gymnasium supplik till Cammar-Collegium om deras löners utbekommande. Dat. d. 12 Maj 1673.

Från Svenska Kammararkivet. 1673 Ankomne Bref.

Högwälborne Herre, Sweriges Rijkets Råd och Skattmästare; Så och Hög- och Wälborne Herrar, respective Sweriges Rijkets Råd och Cam-

mar Råd, Nådige Herre och mechtige Befordrare &c.

Det Högl. Kongl. Cammar Collegium betache wij samptlige Lectores Gijmnasij här sammestädes aller ödmiukeligast, för den höga wällgiärning och försorg, att wij nästförledet Åhr till wåre Salaria och Åhrs deputat således nådigest förhulpne blefwe, att wij af een werckelig understöd och fortsättning hade Oss att hugna, och kunde hafwe medell alt här till bådhe sielfwa någorlunda at lefwa utaf, såsom och een stoor deel af wåra Creditorer till frijdz ställa; Men såssom ännu som förr wår nödtorfftigheet i många måtto så stoor åhr, att wij den icke noga beskriwfa kunna; Tij förledne åhrs medlen äre oss länge sedan ifrån händerna upgångne, och utaf innewarande åhrs löhn äre wij icke ännu något deelachtige blefne, der till och een deel utaf wåra förrige Åhrens medlen ännu resterar hoos Fougderna, och kunne icke weeta när wij wår betalning utaf dem warda ehrhållande; Fördenskull lärer till det Högl. Kongl. Cammar Collegium wår samptliges Aller-Ödmiukeligaste bön och begiäran, at det Högl. Kongl. Cammar Collegium täcktes Hans Kongl. Maj:tz Vppå näst wähl öfwerståndne Rijkzdagh Oss gifne, Allernådigste Resolution likmätigdt, Nådigest Oss ihogkomma och undsättia med innewarande Åhrs deputat, Och, om mögeligit wore, att wij fattige män, med een Assignation, jw förr ju heller, uppå wår till minstone halfwa Åhrs löhn utaf lille Tullens här sammestädz medlen, kunde nådigst försedde och undsatte blifwa, och det öfrige wid statens ankomst utaf landzens, eller som det Högl. Kongl. Cammar Collegium best pröfwar och behagar andra wissa medell bekomma. Gud är wårt witne, att wij detta icke uthan wichtige orsak (: det Högl. Kongl. Cammar Collegio icke något i ringaste måtto föreskrifwandes :) ödmiuk Vnderdånigest begiära. Sådan den Högl. Kongl. Cammar Collegij Nådigeste disposition och Faderlige försorg warder Gudh förmedelst wåra idkesamme trogne förböner med alt

godt igen rijkeligen belöhnande, under hwilkens mildrijke och krafftige tutel det Högl. Kongl. Cammar Collegium wij ödmiuka-underdånigest befalle, och afwachte här uppå önskeligit godt swar, förblifwandes

Det Högl. Kongl. Cammar Collegij

ödmiuk-underdånigeste
tienare

Wijborg den 12: Majj
A:o 1673.

Henricus Carstenius.	Arvidus Forstadius.	Barthollus
SS Theol. L. mpr.		Lacmannus
		R. G. W. Eloq. Lector.

Marcus Helsingins	Anders Strandenius
Gr. ling. L.	Mathes. et Poes. L. ibidem.

**267. Till Biskopen och samptel. Consistoriales
i Wijborg för Hust. Maria Meijer. Dat. Stockholm
d. 14 Junius A:o 1673.**

Från Svenska Riksarkivet. Registratur Anno 1673. Pars 2.
Junius, Julius, Augustus, fol. 97.

Carl &c. Wår ynnest &c. Aldenstund Wij hafwom troo Undersåtare, Biskop och samptel. Consistoriales, af Gunst och nåde i anseende till för detta Physices et Logices Lectoris Jochim Nijcopensis wid Gymnasio uthi Wijborg med ungdomens der sammastädes informerande troo och fljttiga giorde tjänster, och berömmelige wärlförhollande förundt och bewilliat hans efterlätne Änkia Hustru Maria Meijer, till understöd uthi Hennes med monge små barn nu warande slätta tillstånd, ett Nådeåhr föruthan det ena som hon tillföllie af gamble plägseed så wähl som alle andre hennes wederlijkar oförnekeligen åthniuta bör, det Wij williom att hoon skall undfå af de medell och intrader som mannen till sin löns och Underholdningz afbetalning hafft

hafwer, hilst efter Hennes Swåger Mag: Andreas Strandenius uthlofwar att willia för hennes skuld, iämpte sin Egen Profession tillijka sin Sahl. broders tjänst fulgöra och för-rätta. Detta hafwom Wij Eder här med wehlat forstå låta, med nådig willia och befallning att J ställen Eder det till hörsam effterrättelse, och så lagen att hoon Enkian denne Wår nådige tillseyelse och förordning fullleligen må uthi siälfwa wärket haffwa till att äthniuta och bekomma. J förrätten &c.

Carolus.

E. Lindsköld.

268. Till Landzhöfdingen Gustaf Lillie-Crona om Gymnasii Wiburgensis uprättande och 20 T:r Spanmåhl för Lacmanno, så och Ladugårdz tijonde för Reuter. Dat. Stockholm d. 11 December 1674.

Från Svenska Riksarkivet. Registratur 1674, Novemb.—Decemb., fol. 533 v.

Carl &c. Hoos Oss hafwer troo Man &c. Biskopen i Wijborg D. Abraham Thavonius, underdånigst föredraga låtit, om någon hielp till Gymnasii Wiburgensis reparation och 2[!] t:r Spanmåhl för Lectore Lacmanno, samt at Pastor som och är Notarius Consistorii H:r Samuel Reuter må få niuta heela tijonden, så wäll Cronones som Prästedeahlen af lilla Ladugårdz åkern darsammestädes, och Wij hafwe för godt funnit desse ährender till Eder i nåder at remittera; Ty är Wår nådige willia och befallning, hwad Gymnasii Reparation anbelangar, at J giöre Edert bästa och sökie till disponera och öfwertala Städerna och Landet i Stifftet der till, effter som dät ländar dem och dheras barn sielfwe nu och i framtijden till gagn och nytta. Men medh Lacmanni ansökte augment, effter som han recommenderas at wara en skickelig, wällärd och färdig man, förfaren J såsom skiähl och merita thet dictere: Och sidst så lagen, at Reu-

ter, hwilken ochså berömmes, såsom en skickelig och wällmeriterad man, den ther hafwer stoor mödo och arbete uti sina tjänster, blifwer wid Kongl. ågångne Resolutioner ändteligen så maintenerad och handhafd, at hwarken Petter Hellen-der, Ridder, eller någon annan må honom utj förbede tjon-ondes upbärande något det ringeste præiudicera, utan han Reuter owägerligen effter sielfwa Kongl. Resolutionerne densamma hafwa till att åtniuta. Hwilket länder eder till effterrättelse. Och Wij &c.

Carolus.

P. Liedeman.

269. Kongl. Maj:ts Nådige Resolution och Förklaring öfver de beswärs puncter som Borgmestaren Ehrlig och Förständig Wilhelm Ross, fulmäktig uppå NijCarlebij Stadz wägnar wid Rijksdagen i Upsahla underdånigst insinuerat hafuer; gifwen i Upsahla den 27 September, år 1675.

Från Åbo Domkapitels arkiv. Äldre Ecclesiastika Handlingar. Tom, II, 1574—1735. N:o 54.

1. 2. 3.

Om Triwial Scholans bijbehåll och att niuta der under de Soknar, som förmedelst åtskillige undfångne resolutioner, dem äre till dess underhåldh Priviligierade, och för detta der till legat hafwe, Det hafuer Kongl. Maj:tt i nåder bewiliat och effterlåthit att Staden de samma må till godo niuta, hwilket att förordna till Biskopens försorg i det öfrige hemställles, effter som den 4:de puncten af Prästerskapets öffwer Österbotten på denne Rijkzdagh meddelte resolution widare dicterar och widh handen gifwer.

Carolus.

(Locus Sigilli.)

Johan Paulin Olivekrans.

**270. Confirmation för Gymnasio i Wijborgh.
Datum Upsala den 2 Octobr. A:o 1675.**

Från Svenska Riksarkivet. Registratur. Anno 1675. Pars IV. October, fol. 68.

Wij Carl &c. &c. Giöre wetterligit, at såsom wij warda, af våre Troo Vndersåtare Biskopen och samptel:e Lectoribus i Wiborgh Vnderdånigst ansöchte om Confirmation på det der å Landz orthen, till vngdommens gode Institution och upptuchtelsse, inrättade Gymnasium; Alltså förandes Oss till sinnes, hwadh stoor nytta Fäderneslandet och gemehna bästa, om Vngdommens rätta anförande till Gudh fruchtigheet och itt dygdigt lefwerne kan tillwäxa, hafwe wij sådant dheras ansökiande medh nådher förmärecht, och vår Confirmation derå meddehla weelat, effter som wij här medh och i detta vårt öpne breefz krafft, bem:te Gymnasium, medh alle för detta der till bewilliade och förundte beneficier, lägenheeter och willekor, aldeles Confirmere och bekräffte, skolandes både Docentes och discentes, så här effter och framghehnt, som här till der widh skyddade och handhafde blifwa. Dher alle som wederböhr hafwe sigh att effterrätta, icke giörandes här emoth i någor måtto. Till yttermehra wisso &c.

Carolus.

I. Bergenhielm.

**271. Confirmation för Barthollo Lachman på
20 Tun:r SP:l. Dat. Upsala d. 2 Octobr. A:o 1675.**

Från Svenska Riksarkivet. Registratur Anno 1675, Pars IV. October, fol. 69.

Wij Carl &c. &c. Giöre wetterligit, at såsom wij för detta i nådigst anseende till Lectoris Eloqventiæ widh Wijborgz Gymnasio Bartholli Lachmanni, der sammastädes långlige, medh Vngdommens synnerl. nytta och förkofringh

giorde tjänster, hafwa honom förundt och tillagdt itt augment af Tiugu tunnor Spannemåhl årligen der å Orthen at undfå och bekomma, så wele wij och på hans vnderdånigste ansökiande detta beneficium än ytterligare honom hafwa försäkrat och Stadfäst, som wij och j krafft af detta vårt öpne breef, ofwanbem:te Tiugu Tunner Spannemåhl honom försäkre och Stadfäste, att han af dee medell, som Secundo Lectori Theologiæ dersammastädes, hwilcken nu medh een annexa försörgd ähr, hafwa anordnade warit, skall hafwa till att uppbähra och Åhrligen åthniuta, så länge han widh den tjänsten sitter; hwilcket alle som wederböhra erkannerl:n vårt Cammar Collegium och andra hafwa sigh hörsambligen att effterrätta, icke här emoth giörandes i någon måtto. Till yttermehra wisso.

Carolus.

I. Bergenhielm.

272. Kongl. Maj:ts bref till Domkapitlet i Viborg angående Johan Serlachii befordran. Dat. d. 3 November 1680.

Från Borgå Domkapitels arkiv. Kungabref 1678—1696. N:o 59.

Carl medh Gudhz nåde &c. Vår ynnest och nådige benägenheet medh Gudh Alzmechtigh, Troo Undersåthare Biskop och samptl. Consistoriales. Såsom Wi gierna lähre see at denne unge Studiosus Johannes Serlachius hwilken Oss et godt testimonium widh handen gifwer om sin förwerfwade capacitet och skickeligheet, måtte kunna hoos edher widh Wårt Gymnasium åtniutha någon befordringh, Och han i Underdånigheet föreslår et Lectorat in lingvis som förmedelst Pauli Heinsij advancement till Jäskis pastorat skall wara öppet; Altså er her medh till Eder Vår nådige willie och befallningh at J låthe honom till Successionen deraf komma hoos edher i consideration och dher till

fram för någon introducere så framt dhetta Lectoratet icke redhe någon annan wore uplåtit, hwar medh förrettes dhett Oss till nådigt behagh lender, Och wij befalle Eder Gudh Alzmechtigh nådeligen. Stockholm d. 3 Novemb. A:o 1680.

Carolus.

273. Kongl. Maj:ts bref till Domkapitlet i Viborg om anordnande af ett prebende åt andre Theologie Lektorn vid Viborgs gymnasium. Dat. d. 27 November 1680.

Från Borgå Domkapitels arkiv. Konungabref 1678—1696. N:o 62.

Carl med Gudz Nåde &c. Wår ynnest och nådige benägenheet medh Gudh Alzmechtigh. Wij monde fuller Troo Undersåthe och Biskop A:o 1664 i nåder resolvera, att the twänne Lectores Theologiæ wid Wijborgz Gymnasio medh ett Præbende Gæld hwartdera accommoderas skulle, men såsom det gældet hwilket Secundus Theologiæ Lector dersammestådes för detta hafft haf:r förmedelst någon annan Wår emellan komne disposition är nu ifrån bemelte Lection kommit, så at den som nu till tiensten Succederar intet præbende giæld hafwer at tilgåå, hwar medh Wij lijkwæl i förmågo af berörde resolution de A:o 1664 gärna see honom accommoderad; Altså är här medh wår nådige wilie och befalning at så snart någon slijk lägenheet här i någden och närmast staden löös och ledigh falla kan, J då straxt den samma honom som andra Theologiska Lectionen bekläder, såssom ett præbende Giæld anordnen och tilläggen, at sedan stadigt wid samma Lection förblifwa. Hwarmedh J förrätten det Oss til nådigt nöije och behagh ländet; Och Wij befalle Edher Gudh Alzmechtigh nådeligen. Datum Stockholm d. 27 Novemb. A:o 1680.

Carolus.

I. Bergenhielm.

274. Landshöfdingen i Åbo Harald Oxe skrifvelse angående barnaskolan på Åland. Dat. d. 4 Augusti 1681.

Från Svenska Riksarkivet.

Såsom Barna Scholmestaren uthi Saltwijk Sochen vppå Ålandh Wällärde H. Erich Michael Alandensis sig beswärar, som skall Allmogen wara myckit trög medh dess förfallande Scholans dersammestädes reparation och wijdhmachthållande Altså förmanes Allmogen här medh allwarligen at dee, hwadh som kan wara förfallet i tijdh reparera och opbygga, hwar till Befallnings- och Lenssmännen, skole dem tillhålla, emedan dett dem sielfwe och deras barn till nytta lender.

Sochnegången anbelangande, som H:r Erich sig beswärar öffuer, at Hammarland och Ekerö medh en part af allmogen, äre så obenägen, at de der till gifua ganska ringa, eller och altz inthet; Så befallles här medh Allmogen at dee der vthinnan, retta sig effter detta som gammalt och wahnligt warit haf:r hwar ifrån ingen har sig at vndandraga så framt dee icke willia at Cronones Lensman skall i widrigit fall, sådant hoos dem, Exequera och vthtaga. Datum Castelholms Ransackningz ställe d. 4 Augusti 1681.

Harald Oxe.

Effter denne gunstige befallning, ingen efftertryck haft hafwer: altså recommenderas detta nödige ansökiande till Hög wellborne nu warande H:r Landzhöfdingens gunstige befordring. Af Saltwijk den 5 Febr: 1684.

Johannes Gezelius.

275. Transumpt utaf Kongl: Majj:tz Allernådigeste resolution. Gifven Stockholm d. 20 Sept. A:o 1681.

Från Borgå Domkapitels arkiv. Kungabref för åren 1678—1696, band 1. N:o 33 (fol. 75).

10:

Dhe Schole mästare och Pædagogi, som uthj Greefwe-el:r Frij-Herskapen hafwa åthnutit något beneficium, för dhen möda och flijth, som dhe till Ungdomens Underwijsning och Uptuchtelse använda. Dhem will Kongl. Majj:tt dher wijd Nådel:n skydda och erhålla; Och som Biskopen och Consistorium in Specie Nambngif:r H:r Gabriel Sundelinum. Ty warder och Honom på hemmannet Tiudaby meddeelt Kongl. Majj:tz Nådige Breef och Confirmation, att niuta och besitta, Dhetsamma under lijka wilckor och frijhet, som han dhet förr innehafft och possiderat haf:r.

Carolus.

(L: S:)

276. Magistratens och Borgerskapets i Nykarleby underdåniga supplik i anledning af trivialskolans i Nykarleby transport till Vasa.

Från Svenska Riksarkivet. Städernas besvär. Ny Carleby. — Den odaterade akten förskrifver sig antagligen från 1682 års riksdag.

Stoormächtigeste Konungh
Allernådigeste Herre.

Eders Kongl. Majj:tz högtbeprijslige och wijdtt besporde mildhet och Kongl. ynnest emoth alla sina nödhträngde underdånige och ödmiuke undersåtares skälige sollicitationer och suppliquer, animerer och oss at inkomma för Eders Kongl. Majj:tz höga Thron, medh een höghnödigh och un-

derdånigh querel, icke öfwer Eders Kongl. Maj:tz allernådigste resolution om trivialskolans transport ifrån Ny Carleby till Wasa Stadh, Ty dhen underdånige kerlek och förtröstan har gudh inplantat i våra hiertan, at wij wähl weta och förmärckia det Eders Kongl. Maj:t så wähl Elskar och allernådigest befordrar dhen ene sin trogen undersåtare som dhen andre: men Stor orsak hafwe wij oss beswära öfwer våra grannar Wasaboorne, som tillefwentyrs igenom egenNyttige mehrendels Eensijdige och oss än ocommunicerade skähl, sampt hög:te befordreares tillhielp hafwa bewecht Eders Kongl. Maj:t ther till. Wij önske och böönfalle för dhen skull underdån-ödmiukeligest, at och fölliande momenta ahnrörande trivial Scholan i Ny Carleby kunne inkomma för Eders Kongl. Maj:tz nådige öron. Samma Schola ähr uppå hela landetz underdånige begäran medh Kongl. tillåtelsse aldraförst funderat och inrättat i Ny Carleby, effter tå förtijdhen General Gouverneurens och Grefuens Sahl. Per Brahes, sampt Consistorij Aboensis noga pröfuande och gåttfinnande, theröfwer sedermera ähro folgdhe åthskillige Kongl. confirmationer, iämwähl af Eders Kongl. Maj:t allernådigest på Rijkzdagen A:o 1680. Men the skähl som nu till samma Scholas transport ähre Eders Kongl. Maj:t i underdånighet föredragne, synes wara nogot afwoqe, doch tesse twänne teriblandh the förnämste: 1 at effter dhen Nya trivial scholan ähr inrättat i Uhlo i närre landzortten, så tienar dhen andre wara i Wasa. in moth Södre Endan; men tetta ähr doch it ringa: Ty på 8 mijhl emellan Ny Carleby och Wasa ligger ingen ahngelegenhet, utan så myckit dhe Söderom Wasa tå finge närmare wägh så myckit dhe igen ifron närre ortten längre, huarifron likwist Större frequens aff ungdomen kommer än ifron Södre sijdan, på huilcken allenast 3 Sochnar längst liggia, men närrom åthskillige och många. Tessuthan ligger nu Ny Carleby Schola iust emellan Uhlo och Biörneborgz scholor. 2 föregifwes Wasa wara bettere maathortt, dhet doch allsintet

ähr, ty bewijsligit finnes at i Ny Carleby köpes allehanda maath partzeler för lijka prijs som nogon tijdh i Wasa.

Men huadh incommoditet och Skada som tenne transportation i oträngdh måhl synes af sigh kasta, tet är nog-sampt wärdt till at beklaga: Een stoor omkästnadh fordras till nya scholans bebyggjande och inrättande, så at dhe i Wasa een stor dehl seija sigh ter till oförmögne i tesse swåra tijder, och fördenskull tänckia medh Stambook sökia sigh medell ter till. Dher emoth dhen gamble Scholan i Ny Carleby står alldeles uprätt, nyligen reparerat och medh stor omkästnadh förbettrat. Ther till medh har Staden i Ny Carleby een fullbygdh Scholmästare gårdh, then the i lijka måtto myckit påkåstat, i synnerhet sedan Scholan på Rijkzdagen 680 aff Eders Kongl. Maj:t allernädigest confirmerat blef. Ähr och icke ringa orsak till quereler öfwer dhen omkästnadh och skadeståndh Docentes i Scholan af it sådant flyttiande taga, serdeles emedan somblige ther äga gårdh och grundh: The hafwe och nogre andra af Staden Extra ord: beneficier, them the icke hastigt och lätteligen i Wasa lära åthniuta, men många svårheter finna at settia så wähl nya Scholan som sine egne boo uthi it sådant gått Esse som nu fortijdhden i NyCarleby ähr, ia såssom alle wederbörande för tienligt och Nyttigt funnit först inrätta Scholan i NyCarleby fram för nogon annan Stadh, altsså ähre än samma commoditeter aldeles ter i lijka vigor som ifron tess första foundation nu öfwer 40 åhrs tijdh: Men ter emoth kunna många avocamenter och förhinder i ungdomens informerande och Studier förelöpa i Wasa ter större och folkrikkare Stad ähr, och eendehl nogh till debiis [?] benegne, huilket till Scholans funderandhe i NyCarleby warit en stor orsak, och än synes notabel till tess nödwändige conservation. Suppliceres fördhenskull i diupest underdånighet, att dhen rättighet och heder som NyCarleby Stadh, medh hela landetz consens fått, i så långan tijdh behållit och åthnutit, och landet sedan till stor nytta ahnwändt, icke må tillåtas, utan nogon wår skulldh, oss

abalieneras, utan Eders Kongl. Maj:tt allernådigest techtes låta landzens första och högnyttige intention medh Ny-Carleby Scholans foundation, och sedan många Kongl. Confirmationer och privilegier winna it önskeligit subsistence och framgångh. Gudh alssmechtigh Eders Kongl. Maj:tz höge Thron med all andelig och lekamlig wällsignelsse bekröne och stadhfäste, önska och förblifwa

Eders Kongl. Maj:tz

(Sigill)

Underdånigeste Skattskyl-
dighe undersåtare

Borgmestare och Rådth sampt
gemene man af borgerskapet
i NyCarleby Stadth.

277. Guvernören öfver Ingermanland och Kexholms län Göran Sperlings skrifvelse angående allmogens gårdar. Dat. d. 23 Januari 1684.

Från Borgå Domkapitels arkiv. Kungabref för åren 1678—1696. Band 1. N:o 57 (fol. 100).

Wälb: H:r Öfwerste.

Jag haar heelt oförmodeligen och ogiärna förnummit huru som H:r Öfwersten skall understå sig att för biudha allmogen i H. H:r Cronstiernernes Pantgodz här i Kæxholms Lähn, att bethala lagmans, Häradz Höfdingz och dieknepenningarne, skolandes han föregifwa, att Godzsen, för dheth dhe ähro kiöpte, och hans principaler Frijherrar, böra wara frij för desse uthlagor, eller dhem giöras reede för hwadh slags Rättigheeter till Kongl: Maj:tt böra uthgå. Nu såsom detta ähr ett orimligit procedere som högst præjudicerar Kongl. Maj:tt uthi dess högheet och Interesse, och fördenskuldh icke böhr tåhlas; Altså haar jag å Embetes wägnar welat härigenom alfwarligen förmahna och befalla

H:r Öfwersten dhet han ofördröyeligen rättar sigh här uthinnan sielf, således att han med åf:de eller andre Kongl: Maj:tz och Cronones högst privilegierade jngiälde i någon måtto sigh ej befattar uthan drögsmahl till baaka lefwere-randes ått fougden, hwadh så oskiäligen och oförswarligen, dhes betiente ähr wordet fräntagit. Och kan iagh intet annars judicera ähn H:r Öfwersten måste wara mycket illa informerat häruthinnan, ty dess köpte Godz ähre intet Frij-herskap, och i fall dhet warit, så bordhe H:r Öfwersten Considera att sådan rättigheet för frijherrarne ophört och een ända hafwer. Så framt H:r Öfwersten häruthinnan effter dätta breefs jnehåldh sigh intet corrigerar lærer iag twungen, grijpa till sådane medell, som kunna wara till räckiande att till börligen coërcera och inbinda sådant hans siälffwäldh.

Gudh befallandes Kexholm d. 23 Januari 1684.

H:r Öfwerstens tienstwillige

Jöran Sperling.

Swen Stille.

**278. Kongl. Maj:ts skrifvelse till Domkapitlet
i Viborg om Mag. Mathias Martinii befordran till
lektorat i Viborg. Dat. d. 16 Mars 1688.**

Från Borgå Domkapitels arkiv. Kungabret åren 1678—1696.
Band 1. N:o 130.

Carl med Gudz nåde &c. Vår ynnest och nådige be-nägenheet med Gud Altmächtig Tro Man och Undersätare, Biskop oeh samtel. Consistoriales. Det hafwer fuller hoos Oss brethafwanden Mathias Martinus i anledning af Wårt för honom till Eder afgångne breff af d. 23 Decemb:r 1686, om hanss befordran till Rectoratet i Helsingfors eller något löst blitwande Pastorat, en underdånig ansökning gjördt om

Regale gjället Hollola; Men såsom Wij uppå den underdånige påminnelsen, som I hafwe giordt om trenne där wid Gymnasio sig befinnande och till sådan lägenheet wähl tienlige Lectores, hafwe i nåder gott funnit den eene däraf nembl. Mag. Gustavum Berner till beröhrde Pastorats ersättiande att förordna, en kannerl. uti det nådige affseende, at bem:te Martinius, hwilken Wij för dess förwärfwade gode wittnes börder och elliest wid det Oss för någon tid sedan dedicerade Poëtiske Wäcket af alla Sweriges framfährne Konungar sporde flijt och arbete, endteligen wele hafwa befordrad, måtte åter immediate komma uti bemt. Berners ställe till Lectoratet, på det han så medelst måtte komma till ett stycke bröd och niuta fruckten af sine med möda och armod fortsatte Studier, till dess at något bättre förefalla kan, hwar till han kan hafwa giordt sig förtient och wärdig; Altså är här med iämwähl till Eder Wår Nådige willie och befallning at J honom Mathiam Martinium till det på ofwanbemt. sätt igenom Mag. Berners befordran ledige blefne Lectoratet, oaktadt hwad förordning därom elliest kunde af Eder giord wara, wärkeligen insättie till att obehindrad och utan någon afkortning niuta alla de wilkor och förmåner, som bemt. hanss Antecessor hafft hafwer och Staten det Embetet beståår och tillägger. Skulle och antingen i medlertijd, at han kan wärkeligen niuta bemt. löhn till godo eller ock däreffter något Pastorat blifwa ledigt, så wele Wij at han effter Wårt förre breefs innehåld må därtill förhielpas. Hwilket I hafwen at ställa Eder till underdånig effterrättelsse. Och Wij befalle Eder Gud Altmächtig Nådel. af Stockholm d. 16 Martij 1688.

Carolus.

I. Bergenhielm.

**279. Kongl. Maj:ts skrifvelse till Biskopen i
Viborg angående förteckningars insändande öfver
Colleger och deras lönevilkor. Dat. d. 10 Maj 1688.**

Från Borgå Domkapitels arkiv. Kungabref för åren 1678—
1696. Band 1. N:o 132.

Carl med Guds Nåde &c. Wår ynnest och nådiga benägenheet med Gud Allzmächtig tro Man och Biskop; Wij mände fuller Åhr 1686 d: 8 Martij på den underdånige ansökning som då giordes om någon löhns förbättring för Collegis Scholarum uthaf Tryckeri-tunnan, nådigst resolvera, att en förteckning skulle ingifwas huru många Collegæ eller Hörare öfwer hehla Rijket finnas. Men såssom sådanne förteckningar äre endeles ifrån någre Stiffter ej ännu inkomne, endeles fuller inlefwere rede, men ej med alle dhe underrättelser som nödige pröfwas till att häruthinnan giöra een skiälig jämkning och fullkomligit sluuth, hålst Wårt Collegium Antiquitatum måste också af bem:te tryckeri-tunna niuta sitt underhåld och behof till nyttige Böckers tryckiande; Ty hafwe Wij för godt funnit, att ifrån alle Stiffter ännu en Ny och fullkombligare effterrättelse härom infordra; Hwarföre och Eder här med i Nader anbefalles, att ifrån Edert Consistorio icke allenast insända een fullkomlig Specification på alle Collegier eller Hörare ifrån alla Scholar och orter uthi Edert Stift, såsom dhe nu verkligen bestälte äre, Men och derhoos Edert af Consistorij underdånige betenkiande huruwijda dhe samme måge wara så till antahlet som till orterne för fåå eller för många, eller elliest någon ändring där wid nödig wara, hålst Prästerskapet på somlige orter uthi sine desiderier sådant hafwe wid hand gifwit. Hwar wid Oss ochså een fullkomblig underrättelse gifwas måste, af hwad Medell och inkomster dhe före detta och nu wid tijden hafwe hafft och hafwe deras löhn och uppehålle, och huru högt sådant kan för hwar och een i synnerheet förslå, antingen inkomsten härflyter af wåre och förre Konungars beneficiar, hwarpå Do-

cumenter copialiter föllia måste eller af åker, äng och gårdar under Gymnasierne, Scholegiäld, Sochnegång i Städer och på Landet, eller hwariehanda andre medell. Och tilllåte Wij thessliques, att om elliest någre anständige förslag kunde gifwas wid hand till deras löhns förbättring, såsom fordom af Sochne- eller Kyrko-Collector, J iämbwähl dem i underdånigheet andraga måge, på dhet Wij måge af alt detta kunna nådigst förnimma huru många och på hwad orter sådanne Collegae äre och wara böre, hurudant deras willkohr är, hwad dhe nödigt betarfwa, och på hwad sätt dhe må niuta ett skiäligt underhåld och uppehälle.

Hwar med J förrätte dhet som Oss till nådigt behag länder; Och Wij befalle Eder Gud Allzmächtig Nadeligen Stockholm d. 10 Majj 688.

Carolus.

J. Bergenhielm.

Till Biskopen i Wijborgh.

280. Fullmakt för Mag. Georg Kijhl att vara Skolrektor i Helsingfors. Dat. d. 17 Augusti 1688.

Från Borgå Domkapitels arkiv. Kungabref. Band 1. 1678—1696. N:o 137.

Carl med Gudz Nåde &c. Wår ynnest och Nådiga benägenhet med Gud Altmächtig. Tro Man och Undersåtare, Biskop och samptl: Consistoriales. Såsom Rectoratet wid Scholan i Helsingfors är, förmedelst Mag: Andreae Ignatii befordran och wärkelige anträde till Kyrkioherde Embetet, ledigt wordet, och Wij utij Nådigt anseende till de underdånigste Intercessioner och gode Wittnesbörden, som hoos Oss inkomne äro både ifrån Vice Landshöfdingen där sam-mestädes, som ock Academien i Åbo, låta Mag: Georg Kyhl i Nädig consideration komma till dess ersättiande, emädan han sig giort skickelig, förtiänt och wärdig till en sådan

tiensztz beklädning igenom goda fundament i Studier och en lång öfning i Pædagogier. Altså är her med till Eder Wår Nådige Willie och befallning, at J honom Mag. Georg Kijhl till berörde Rectorat i Helsingfors utan något hinder och inkast installere, lätandes honom der wid åtniuta alla de Förmoner och willekohr som det Embetet effter Staten och andre Förordningar tillkomma, och hans Antecessorer haft hafwa. Hwar med J förrätta det Oss till Nådigt Behag länder. Och Wij befalle Eder Gud Altmæchtig, Nadel. Af Stockholm d. 17 Augusti 1683.

Carolus.

J. Bergenhielm.

**281. Kongl. Maj:ts bref om byggnadshjelp för
Gymnasium och trivialskolan i Viborg. Dat. d. 1
Juni 1690.**

Från Borgå Domkapitels arkiv. Kungabref. Band 1, 1678—1696. N:o 154.

Karl med Guds nåde &c. Wår ynnest och nådiga benägenheet med Gud Allsmächtig, Tro Man och Biskop, Wij hafwe bekommit Eder skrifwelse daterat d: 19 passato, och som J däruthinnan en underdånig ansökning giöre om någon byggningshielp till det af brände Gymnasij och Trivial Scholans vpbyggande i Wijborg, emädan inge medell till deras reparation under Consistorij disposition skohle wara att tillgå; Altså hafwe Wij beordrat Landzhöfdingen Lindehielm, att han utaf dhet på Slottet befindtliga förrådet, dertill skall låta afföllia så mycket af balkar, Steen och Bräder, som därifrån för i Åhr, uthan afsaknad kan umbäras, hwilket Wij till desse publique husens upbyggande, i nåder wehle skiäncka och förähra, hwarmed Wij befalle Eder Gud Altmæchtig nådeligen af Stockholm d. 1 Junij A:o 1690.

Carolus.

C. Piper.

**282. Kammarkollegii skrifvelse till Landzhöf-
dingen Lorentz Creutz angående Scholæ staterna
i Finland. Dat. d. 8 Juni 1691.**

Från Åbo Domkapitels arkiv. Äldre Ecclesiastika Handlingar.
1574—1735. N:o 161.

Högwälborne H. Landz Höfdinge Lorentz Creutz, Det hafwer hans Kongl. Majjt: Wår Nådigste Konung, uppå dess Cantzlij Collegii underdånige betänckiande i Nåder tillökt någre Scholæ Betiente, samt tillagt dhe förre Scholæ Betiente något augment på dheras Löhn, befallandes genom dess Nådige bref, d. 12 Junij och 21 Novembris A:o 1690 samt 16 Majj innewarande åhr att sådant skall anordnas af Tryckerij Tunnan och emedan til underdånigt föllie der af 154 Daler 21 $\frac{1}{3}$ öre Sölfwer Mynt Augmentspenningar bör annordnas til Scholæ betiente i Åbo och Biörneborgz Lähn, samt Tafwasthuus Eekenäs och Loijo med Österbotn, lijk-mätigt hoosgående förteckning; Altså hafwe Wij här med welat gifwa H. Landz Höfdingen part af sådan Högstbemälte Hans Kongl. Majjt:z Nådigste förordning, med begiäran det behagade H. Landz Höfdingen ställa den Ordre at bemälte Scholæ Stater, för i åhr och framgent, må hafwa sådana Ett hundrade Femtije Fyra dahl:r 21 $\frac{1}{3}$ öre Sölfwer Mynt, af Tryckerij Tunnan i Åbo och Biörneborgz Lähn, at undfå, kommandes det öfriga efter Kongl. Majjt:z resolution at lefwereras til Biskopen Gezelio, till Bibelwärbetetz befordran, til dess bemälte wärek kan blifwa fullgiort, och att den deelen af Tryckerij Tunnan, som icke lefwereras uthi Spanne Måll in Natura, må blifwa försåld den tienligaste tijdhen på åhret, och till så högt prijs som den möijeligen kan utbringas, samt Medlen uthi förslaget under sin särskilta Titul optagne och beräknade; skolandes eij heller utom bem:te 154 D:r 21 $\frac{1}{3}$ öre Sölfwer Mynt någon ting utgifwas, uthom Kongl. Stats Contoirez Assignationer,

hwar med Wij befalle H. Landzhöfdingen uthi Gudz beskydd. Stockholm d. 8 Junij År 1691.

Uppå hans Kongl. Maj:ts Nädigste befallning
samt dragande kall och Embetes Wägnar

Fabian Wrede.

G. Palmfelt.

J. Jeger.

Bilaga:

Förteckning på Scholæ Betienternes Augment.

	Sölf. Mynt.	
	Dir. öre.	pgr.
Nondala Pædagogie.		
Pædagogus	20:	— —
Nystad.		
Pædagogus	20:	— —
Raumo.		
Pædagogus	20:	— —
Åland.		
Pædagogus	6: 21:	8.
Kimitho.		
Pædagogus	6: 21:	8.
	S. M.	73: 10: 16.

Scholæ Betiente i Österbotn		
af Tryckerij Tunnan i Åbo		
och Biörneborgz Lähn .	48: 21:	8.
Scholæ Betiente i Nyland och		
TafwastehuusLähn afsam-		
ma Rantor	32: 21:	8.
Summarum	154: 21:	8.

**283. Kongl. Maj:ts bref till Consist: i Wijborg
för Lectoren Martinus. Dat. d. 11 Juli 1691.**

Från Borgå Domkapitels arkiv. Kungabref för åren 1678—1696. Band 1. No 165.

Carl med Gudz nåde &c. Vår ynnest och nådige benägenhet med Gud Altmächtig. Tro Man och Undersåtare, Biskop och Samptl. Consistoriales. Det hafwer hoos Oss Lectoren wid Gymnasium i Wijborg, Mathias Martinus sig underdånigst beklagat huruledes han intet haar kunnat niuta till godo sine undfångne bref och Kyrckio Ordningen i ty, at J intet skole hafwa tillåtit honom få sitt Säte uti Consistorio, utan honom därifrån utslutit, förordnandes andre utom Lectorerne och sådane där under till Consistoriales, hwilke där till senare och effter honom äre blefne antagne, fördenskull han ock underdånigst begiärer att blifwa handhafd och beskyddat wid ber:de Wåre bref så wähl som Kyrkie Ordningen, hwilken förmår at Lectores wid Gymnasierne skohla wara Biskopens bijsittiare uti Consistorio; Såsom Wij nu intet wete hwad fog och Skiähl J måge hafwa således som han klagar, honom at förbijgå; hålst effter Wåre honom förundte bref förmå, att han skall niuta wid Lectoratet de willkohr och förmonner som hans Antecessor hafft, och andre af hans willkohr hafwe, warandes jämwäl uti Kyrckie-Ordningen stadgat at Lectorerne böre hafwa deras säte i Consistorio; Ty är här med till Eder Wår nådige willie och befallning at J inkomme deröfwer hoos Oss med en underdånig förklaring, introducerandes nu i medler tijd så wijda intet något särdeles där wijd af Eder må wara at påminna, honom uti Consistorio, till at hafwa och niuta där sitt Säte effter Kyrckio-Ordningen. Skulle ock något sådant Pastorat uti Edert Stifft blifwa ledigt, wid hwilket han kunde winna någon befordran, så hafwe J lijkmätigt Wåre förre Befallningar honom där till at föreslå, förrättandes där med det som Oss till nådigt behag och

Nöje länder. Och Wij befalle Eder Gud Altmächtig Nådel.
Af Stockholm d. 11 Julij 1691.

Carolus.

C. Piper.

284. Collationsbref för Collegan i Tavastehus Jakob Kaskas på Loppis pastorat. Dat. d. 11 Oktober 1692.

Från Åbo Domkapitels arkiv. Äldre Ecclesiastika Handlingar, N:o 163, T. 2, 1574—1735.

Wij Carl medh Gudz Nåde &c. Giörom witterligit, at såsom medelst Christiern Matthiæ dödelige afgång Loppis Pastorat i Tafwastehuus lähn är kommit at blifwa vacant och ledigt, och oss til des ersettjande underdånigst recom-menderas och föreslås Collega i Tafwastehuus Schola Wäl-lärde Jacob Kaskas hwilken medelst dess lärdom, goda gåf-wor i predijkande och skickeliga Lefwerne har giordt sigh til een sådan befordring meriterat och wärlförtient; Altså hafwe Wij härmed och i krafft af denne Wår öpne Ful-macht welat Constituera och förordna honom, Jacob Kaskas at wara Pastor i bem:te Loppis Pastorat; och skal han för-denskul nest den huld och troohets plicht med huilken oss Wår högh Elskelige Gemåhl och K. LijfsErfwingar han för-bunden är och wara skal, i synnerheet wetha sitt Embete dher uthi bestå at reent och klart predijka och lära Gudz heliga och saliggiörande ord, grundat i dhe Prophetiske och Apostoliske skrifter, uthan någon mennisklig bijlära, rätt administrera de höghwärdiga Sacramenten, och eliest föregå sina åhörare med ett godt och oförargeligt lefwerne, jäm-wähl draga försorg at god ordning och kyrckiodisciplin i bem:te Försambling må warda befordrat, och derjempte så-som han sielf bör wara huld hörsam och trogen, så skal han och äfwen flitigt förmana alla sine åhörare dhertil, För-

hållandes sig i det öfriga således som een trogen, wacksam och flitig Sielesörjare ägnar och bör, och han det in för Gudh oss och hwar ärlig man tryggeligen will och kan bestå och ansvara: Dy på det han detta sitt kall och Embete så mykit bättre må kunna förretta, så unne och bestå wij honom alle dhe intrader och rättigheeten som hans Antecessor för honom på Embetes wegnar dhersammestedes har åthniutit; Det alle som wederbör hafwe sig hörsambl. att effterretta. Til yttermehre wisso hafwe Wij detta med egen hand underskrifwit och med Wårt Kongl. Secret bekräfta låtit. Stockholm d. 11 Oct. 1692.

Carolus.

285. Kongl. Maj:ts bref till Kongl. Rådet Grefve Carl Bonde om understöd för Skolmästaren i Ekenäs. Dat. d. 9 April 1696.

Från Svenska Riksarkivet. Åbo Consistorium.

Carl med &c. &c. Wår synnerl. ynnest och nådige Benägenheet med Gudh Alssmächtig Wår Rådth &c. och Præsident Troo Man.

Såsom Wij uppå Biskoppens och Consistorii i Åbo underdånigste förslag och ansökning, i Nåder hafwe bewilliat och tillagdt Skohle mästare- och Capellans Embetet uti Ekenäs Stad till understöd, det lilla Åkerland, som Kyrckioheerden darsammastädes tillförende innehaft; Altså är hermed till Eder Wår nådige willie och befallning, att J anslåen bem:te Åkerland till Skolemästare- och Capellans Embetet uti Ekenäs, så att den som bem:te Embete förträder, må ock samma Åkerland allt framgeent bruka och nyttia till sitt så myckit bättre underhåld och uppehälle. Hwarmed skeer Wår nådige willie ett Nöije. Och Wij befalle Eder Gud Alssmächtig Synnerl. Nadel. Af Stockholm d. 9 April 1696.

**286. Utdrag ur prostevisitationsprotokollet i
Raumo församling den 2 Maj 1713.**

Från Raumo kyrkoarkiv. N:o 57.

Een kort Relation öfwer thet i Raumo så med församlingen som scholan i från December månad sistl. in till närvarande tijd förelupit är.

1:o. Å:o 1712 den Decemb. skedde Sochnedeelingen med scholan, hwar wed föreföll quæstio, om D:n Leistenius jämpte Wesilax schulle och fåå heela Eura, men såsom wij hade höga fadrens och Reverendi Consistorii befallning för oss, att man här skulle wara bekymbrat, om Dn Leistenii nödtorfftige uppehälle, loot jag honom på mitt eget bewåg fåå bemt:t hella Eura, uthi E. Faderl. Högv:tz och Rever. Consist. wählbehag ödmiuckel. hemställandes, hvad han nu uthi instundande Sommar deelning bekomma skall.

2:o. Anno 1713 d. 26 Febr. skedde Examen j scholan, hwarwid förspordes een hugnelig förkofring hoos disciplarne, enkannerligen hade thee gode herrar Magistrarne anwändt een berömblic flijt på Hebräiska och Grekiska språket och des uthan wijste wackert proof uthi the andre styccken som här innelyckta till E. Faderl. Högw:het och Rever. Consist. ödmiuckel. insändes. The andre Docentes fann man och sin flijt hafft ospard: och är jämbwähl Cantus uthi sin goda wanliga öfning.

**287. Biskop Joh. Gezelii intyg för Skolrektorn
i Uleåborg Mag. Simon Forström. Dat. d. 1 Okto-
ber 1717.**

Från Svenska Riksarkivet. Eccl. Finl.

Såsom Rector wid Uhlo Trivial Schola ährwördig och högwällärde Mag: Simon Forström anhåller i nu warande des olägenhet, att jag hans wälfärd med mitt witnesbyrd befrämia wille; altså har jag till hans förtiänte loford lämna

skolat, att sedan han en tid med berömlig flijt idkat des studier wid Kongl. Universitetet i Upsala, blef han A:o 1709 för des wälgrundade lärdom antagen att wara rector wid ber:de schola, hwaruppå han och Kongl. Maj:ts allernådigste Fullmacht erhölet och sedan med upbyggelig flijt arbetat till ungdomens wärckeliga nytta in till 1714, då han med the sine moste flij undan den grymme fienden och lämna sitt hemwist och all sin ägendom till sköflings warande nu stadd i ett utblottat tillstånd; i anseende hwar till, såsom och den tjänst och nytta Guds församl. af honom framdeles hafwandes warder, man gärna önskade, att han på denne ort på något sätt blefwe conserverad, till dess den allrahögste detta bedröfweliga tillståndet mildel. täckes för andra. Stockholm d. 1 Oct: 1717.

Jo. Gezelius.

Eps. Ab.

288. Utdrag ur Kongl. Commissions Resolution gifwen Ekenäs d:n 13 Julii 1725 uppå Karis Församlings Allmänna angifwande.

Från Borgå Domkapitels arkiv. Kunga Bref från åren 1685—1762, akt. 3.

§ 6.

Beträffande Schole-hielpen så emedan thet icke mindre billigt än med Schole-Ordningen af Kongl. Maj:ts Nädigste befallning af d:n 4 Nov. 1695 enligt är, at Schole-barnenss wanliga hielp för ingen deel bör afkortas, och thet här på orten skal wanligit warit, at the så kallade diäkne penningar antingen med fjira Cappor Spanmål, eller med nije öre S:mt utbetala; Altså lämnas thet åboerne af hwarje hemman fritt thesse åhrlige diekne-penningar antingen med fyra

Cappor Spanmål eller Nije öre S:mt at utgöra, hwilket thera Åboen lägligast faller.

På then Kongl. Commissions wägnar

Gustaf Bonde.

Resol.

Alldenstund diäkne-penningar åhrligen böra ärläggias, och det efter Röke-talet, likmätigt Brft 1624. Bijafsk. 1624 Resol. på Allmog. Besv. 1683 § 1. Kongl. Maj:ts Bref til Landshöfd. d:n 4 Nov. 1695 och til Consistorium i Strengnäs d:n 18 Nov. 1699. Så hafwa icke allenast min Antecessor Hans Excell. framledne Riketsrådet och Præsidenten H. E. Grefwe Creutz, genom dess Resol. af d. 29 Aug. 1706, utan jämwäl Kongl. Commissionen under d:n 13 Julii 1725 förordnat, att diäkne-penningarne utan afkortning, om de än upbäras på en eller flere terminer om året, böra, efter wanligheten betalas med Nijo öre S:mt eller fjira Cappor Spanmål, hwilketdera Landtmannen lägligast faller. Fördenskull warda alle de Sochnars Inwånare, som Helsingforss Scholan underlagde och anslagna äro, härmedelst alfwarsamt antydde, at godwilligt utbetala den af ålder wanliga diäkne-räntan oafkortadt, neml:n Nije öre S:mt eller fyra Cappor Spanmål efter Röketalet, antingen denne upbördens på en eller 2:ne gånger om året kan förättas: Börandes icke eller Sexmännerne mehr än andra sig derifrån undandraga. Och i fall någon motwillighet hos en eller annan härutinnan skulle förspörjas, så bör Länsmannen i Sochnen wid anfordran, genom laga Excecutions twång, förplichta den tröge til sin skyldighets fullgörande i detta mål; Så at Schole-staten ei må komma i mistning af det, som Höga Öfwerheten, och Allmänna Lands Seden dem till hielp och understöd tillagt. Helsingforss den 6 Aug. A. 1730.

P. Stierncrantz.

And: Fernell.

289. Cancellie Collegii skrifvelse till Borgå Domkapitel angående den nya skolordningen. Dat. d. 5 April 1726.

Från Borgå Domkapitels arkiv. Konungabref. Band 3, 1710—1726. N:o 140.

HögEhrewördige Hr Doctor och Biskop, så och Ehre-wördige och Högwällärde Samtel. Consistoriales. Såsom Hans Kongl. Maj:ts medelst skrifvelse af d. 29 nästl. Martii i nåder behagat anbefalla des och Riksens Cantzlie Collegium, att utaf samtel. Consistorierne förnimma, hwad de sedan den nya Scholæ Ordningen åhr 1724 d: 4 Majj dem blifwit tillhanda sänd, at effter Riksens Höglofl. Ständers öfwerenskommande sättias i bruk til nästa Riksdag, kunnat af sielfwa bruket och praxi förmärka, som torde tiäna til samma Scholæordnings förbättrande; Altså föränlåtes Collegium, til underdånigst följe af berörde Hans Kongl. M:ts nådige befallning, härigenom begäre, det wille Hr Biskopen och Consistorium nu förut och innan Riksdagen tillstundar gifva Collegio med det snaraste wid handen, om något, och hwad sedan åfwanbem:te tid af sielfwa praxi och bruket der wid Consistorium förspordes, som kunde tiäna til merbemälte ordnings förbättrande, på det i anledning deraf wid Riksdagen, när så mångfaldige andra syslor och ärender förefalla, densamma så mycket lättare må kunna öfwerses och i fullkomligt stånd bringas. Hwarmed Collegium befaller Hr Biskopen och Consistorium Gud alsmäktig. Stockholm d: 5 April 1726.

På Kongl. Maj:ts och Riksens Cancellie Collegii vägnar.

[Underskrifter.]

**290. Dimissionsbetyg från Borgå gymnasium
för Adolphus Petrus Beckborg. Dat. d. 27 April 1732.**

Från Finlands Statsarkiv. Ecclesiastica.

Regiæ Academiæ Aboensis Magnifico D:no Rectori
Pacem et gratiam a D:no!

Qui ad beandum Civitatis publicum Statum aliquid conferre cupit, ejus est primam operam circa se ipsum collocare, insitamque facultatem cultura habilem reddere, ut eo melius civitatis commodum promovere queat. Nam quo diligentius quis circa Sui ipsius perfectionem laboret, eo felicius officiis erga Civitatem et alios Cives præstandis satisfacere potest, sed quo negligentior in Se ipso perficiendo est, eo minores fructus in rempublicam et alios Cives proficisci possunt. Duplo enim plus vident et longe aliis perspicaciori sunt ingenio illi, quorum mentes Artium liberalium Disciplinarumque Splendor irradiat.

Hoc ipsum Sibi in memoriam revocavit, præsentium exhibitor Cives Gymnasii nostri bonæ Spei et optimæ indolis Adolescens Petrus Beckborg, totum enim illud tempus, quo in Officina hac literaria moras nectebat in excolendo animo et perficiendis moribus non sine Docentium voluptate consumsit et quamquam egestas et res angusta Domi premerit ipsum, remoramque injecerit egregiis ejus Conaminibus labore tamen improbo eam vicit, ut nobis jam Spes affulgeat fore, ut ex illo olim Si in proposito Suo perseveret et diligenter operam Literis dederit, fructus non contemnendi in rempublicam et Patriam sit redundaturus.

Quum vero hic Gymnasii nostri Alumnus ex voto eorum, quorum interest a Reverendissimo nostro Ephoro atque Collegio Gymnastico veniam adeundi illustrem Academiam Aboensem ad perficienda studia sua consecutus sit: Non possumus non Civem hunc Tibi Magnifice D:ne Rector Academiæ de meliori nota commendare, ex qua par est observantia rogans, dignetur Magnif: Tua, pro incompara-

bili Suo favore, quo literarum Cultores complectitur illi fores benevolentiae Suae aperire, illumque utpote modestia et innocentia vitae commendabilem in Album Civium Academicorum referre, relatumque immunitatibus Academicis exornare.

Dab: Borgoæ die 27: Aprilis Anno Rep: S: 1732.

(L: S:)

And: Heinricius

h: t: Gymn: Borg:s Rector.

Ingenuus hic Iuvenis Petrus Beckborg in Examine probavit se non indignum esse, qui Civitate Academica donetur, quod ex officio testor.

Henr. Hassel

Facul: Philos: h:t: Decanus.

291. Transumt af Friedrichshamns Stads underdånigste Desiderier wid 1734: års Riksdag.

Från Borgå Domkapitels arkiv. Konungabref från år 1681—1726—39. N:o 155.

- 1:o. 6:to Har sedan nästl. Riksdag Trivial Scholan från Nijslått till Willmanstrand blifwit transporterad, hwar på ock H:r Baron och Landz höfdingen Frisenheim Bärgerskapet i friedrichshamn per resolutionem pålagt, at jämte nödiga Scholehuus anskaffande i Willmanstrand också därstädes gifwa Schole Betiäningen antingen logementer eller hyrespenningar. Och tackes Eders Kongl: Maj:t nu i Nåder behiärta: at wij uti
- 2 Friedrichshamn af någon schola i Willmanstrand ej den ringaste mera nytta hafwa kunna, än på ett annat ställe, dij våra barn ändå där å part skola underhållas, och de fattige i vår Stad mächta icke sine barn dijt skaffa eller der alimentera; som ock våra Borgars och öfriga Inwånarers barn i friedrichshamn, hwilka Christelig uppfostran och underwisning behöfwa, äro

- 3 öfwer 150 och mera till antal, samt långt flere än utj
- 4: Willmanstrand, eller provincien, hwilka fögo öfwer 50
- 5: wid Scholen hållas. Därjämte äfwen från provincen
- 6: komma till friedrichshamn, och för resten af landet är äfwen snart bättre tillfälle, eller åtminstone enahanda sak, att också till friedrichshamn sine barn skaffa, medan ändå Inwånarne i hela landet och helst winteren igenom där sin förnämsta handel drifwer; och
- 7 för de Willmanstrandska Borgare, hwilka utom dess till underdånigste föllje af L: B: forderligst böra till friedrichshamn flytta och där hafwa sitt hufwudsäte, är äfwen een ringa möda, att de $8\frac{3}{4}$ mihlen skicka sine barn till friedrichshamn när de dem willja hafwa
- 8 utj Trivial scholan; innehållandes också Präste Privilegierne, at allenast i den Staden, hwarest wärkel: schola är, och Invånarne sig deraf kunna betiena, Bärgerskapet om Scholerum med det mera skola försorg
- 9 draga; utan det, att här i friedrichshamn allaredan nödiga huus till Trivial Scholas Commoditet äro färdiga, som intet finnas i Willmanstrand, och således dermed mycken omkåstnad och wårt fattiga Bärger-skaps tunga dienst skulle uprättas; ungdomen jämwäl, sedan de här i friedrichshamn genom gått Trivial
- 10 Scholans Classer, äro så mycket närmare till Gymnasii-orten utj Borgo, samt hafwa här med Giästning och alla andre förnödenheter af inkiöp och dylikt så god eller fast bättre beqwämlighet än som i Willmanstrand. Alltså Suppliceres i diupaste underdånigheet: Det tächtes Eder Kongl. Maj:t i Nåder förordna, at Trivial Scholan från Willmanstrand till friedrichshamn, må transporteras, i hwilken händelse Staden, som Eder Kongl. Maj:ts dyrbara Nåde till den mijkna och arma alla Inwånares ungdoms hielp då wärkeligen hos sig till godo niuter, icke sig undandrager at besörja till Scholans understöd i hwad Bärgerskapet med rätta

tillhör; då äfwen samma Pædagogie, som härtills warit i friedrichshamn, kunde till Willmanstrand flyttas: Men elliest måste det fattiga Bårgerskapet utj diupaste underdånighet och på det högsta Sollicitera, at icke med någon Willmanstrands Scholestats understöd, af hwad namn den må wara, betungas, medan de på förberörde sätt derutaf icke den ringaste förmån eller nytta hafwa.

**292. Kongl. Maj:ts bref till Borgå Domkapitel
angående Benzeli Repetitio Theologica. Dat. d. 19
December 1734.**

Från Borgå Domkapitels arkiv. Konungabref år 1681—1726—
39. N:o 164.

Friedrich med Guds Nåde Sweriges, Göthes och Wendes Konung &c. &c. Landtgreffe till Hessen &c. &c. &c. Wår Ynnest och Nådiga benägenhet med Gud Alsmächtig, Tro Man, Biskop och samtel. Cosistoriales. Hos Oss hafwa Riksens Ständer wid den nu öfwerståndne Riksdagen i underdånighet anhållit, at den af Biskopen i Giötheborg Doctor Jacob Benzelio til Publici dienst och nytta författade Repetitio Theologica, så snart den genom trycket utkommer må blifwa den studerande ungdomen wid Academierne och Gymnasierne publice och privatim föreläsen och in examinibus i acht tagen, samt des utdrag eller Epitome wid Trivialer och andra Scholar brukad, jemwål at Docentes måtte blifwa tilhållne, at icke gå för wida och ungdomen för mycket uppehålla, utan så laga, att merberörde Repetitio wid Academierne och Gymnasierne til ända läses och förklaras innom tu års tid, och Epitome uti Scholarne åtminstone en gång om åhret, genomgås och det således, at discentes icke allenast wänjas til at kunna dicta classica, som wid definitionerne uti Epitome tilsatte äro, och de elljest förekommande Hufwud-Språk, på Swenska och Latin,

samt der ålder och ämne så tillåta på Ebræisko af det Gamla och på Grækisko af Nya Testamentet, utan ock weta giöra besked af sielfwa Skriffthenes sammanhang, at de wärckeligen äro dicta classica. Och som Wij finne sådant alt lända til en ren och stadig Theologisk Kundskafts fortplantande, hwarföre ock angelägit wara will, att oftaberörde Repetitio Theologica, samt des Epitome, må så snart de utkomma på ofwannämde sätt läsas och brukas; så är härmed til Eder Wår nådiga willia och befallning, det J förfogen den anstalt, at wederbörande wid Gymnasium och Scholarne uti det Eder anförtrödde Stiftet ställa sig til effterlefnad, hwad dem til föllie här af åligger. Och Wij befalle Eder Gud Alsmächtig nådeligen. Stockholm i Råd-Cammaren d. 19 Decembris 1734.

Friedrich.

O: Cederström.

**293. Kongl. Maj:ts bref till Borgå Domkapitel
angående Gustaf Ruders anställande vid Gymnasium.
Dat. d. 19 Oktober 1739.**

Från Borgå Domkapitels arkiv. Kungabref 1681—1726—39. N:o 256. — Nedanstående skrifvelse föredrogs i Borgå Domkapitel den 3 Dec. 1739 (prot. § 1), med afseende hvarpå i protokollet förmäles:

„Hvilcken Hans Kongl. Maj:ts Nådiga befallning Hr Biskopen i underdånighet effterkomma will, sedan han först förskaffat sig bem:de Wäreck eller Snillewahl till påseende.“ *)

Friedrich med Guds nåde &c. Wår ynnest och nådige benägenhet med Gud alsmächtig, Troman och Biskop. Hos Oss har en studerande Person Gustaf Ruder i underdånighet andragit, huru nödigt det will wara, att wid Academier

---

*) I fråga warande arbete hade följande titel: Inledning Til Snille-walet Eller Ungdomens Snille-gåfwors Och Naturliga Böjelsers Beprowfande. Wal och Anförande Til The Wetenskaper, Konster, Ämbeten och Syslor, med hwilka hwar och en kan wäl och beqwämligen tjena Gudi och Fäderneslandet: Tagen utaf the Lärda skrifter, Grun-

Gymnasier vch Scholar hwart och ett ämne blifwer i sådane stycker lärdt och underwist, som med dess naturlige böjelse och skicklighet bäst öfwerenskommer, så at Lärarnes flit och möda måtte hafwa en åstundad wärkan och tilbringa fäderneslandet den förmon, at uti hwar och en wettenskap och särskild lefnads art äga rätt underwiste och förfarne jnwånare: Och som bem:te Ruder wid priwat Information hafft tillfälle at med ungdomens bepröfwande giöra försök, samt genom trycket utgifwit en tractat under titel af Snillewahl; så anhåller han at wid något Gymnasium blifwa antagen til Lector, då han under Landshöfdingens och Consistorii i orten biträde will anställa försök med ungdomens bepröfwande och urskiljande til de uti landet nödige wettenskapers och konstens lärande, samt understundom läsa publice öfwer sådant som hörer til Philosophiam Civilem, med mera. Nu som wid denna ansökning och derwid angifne regler til snille wahlets bepröfwande sådane omständigheter förekomma, som synas bero på ett noga urskiljande af möjeligheten och omöjeligheten af dess wärkställande, så hafwe Wi i nåder godt funnit, Eder härmed at anbefalla, det J häröfwer hören wederbörande och med Edert underdånige utlåtande hos Oss inkommen, på det man deraf må kunna döma, huruwida omförmälte förslag må kunna wärkställas. Och Wi befalle Eder Gud alsmäktig nådel:n. Stockholm i Råd Cam:n d. 19 Octobr. 1739.

Friedrich.

*/. Gust: Boneauschiöld.

---

dad uti Naturen, Förestäld uti Taflor Befästad med många Försök och wissa Rön, Lämpad efter Rikets Lägenhet och Nödtorft, Nu först på Swenska Språket författad, och med egen bekostnad til Trycket befordrad Af *Gustaf Ruder*. Stockholm, Tryckt hos F. Phil. Paulssen. 1737. — Arbetet, i mindre oktav, innehöll, utom dedikation till Konungen och Drottningen samt Riksens Råd och företal inalles: 179 sidor, hvaraf första delen i 12 kapitel 146 sidor och andra delen i 6 kapitel sidorna: 147—179.

294. Skolrektorn i Uleåborg Mag. Samuel Hornæi skrifvelse till Åbo Domkapitel angående skolebetjentes frihet från contributioner. Dat. d. 7 Juli 1740.

Från Svenska Riksarkivet.

Högwyrdigste Fader och Herre, Her Biskop
Doctor och Pro Cancellarie

Så ock

Högwärdige och Höglärde Herrar, S. Theol.
Doctorer och Professorer, sum. Ven. Consistorii
Herrar Assessorer.

Så wida uti respective circulaire brefwet af d. 31 Aug. 1739, icke blifwit något nämnt om Betieningen wid Scholorne i Stiftet, ei heller någon Förtekning på betienterne af mig begiärt, har iag ei heller kunnat then insinuera för än nu, effter Eder Faderl. Högwyrdighets och Sum. Ven. Consistorii th. 21 sidstl. Junii aflåtne Hög Gunstige befallning, til ödmiukt fölie hwaraf förthenskul en slijk Förtekning här hos följer, med ödmiukaste anhållan, Eder Faderl. Högwyrdighet och Summe Vener. Consistorium täcktes Höggunstigast therwid til Riksens höglofl. Ständers Contoir bifoga then uplysning och anmärckning, thet Hans Kongl. Maj:t medelst resolution af den 3 Maji och 1 Augusti, 1727, har allernådigst behagat förunna Österbotniske Städernes inwånare prolongation på Frihets åhren för alla contributioners erläggande in til åhr 1730; i krafft hwaraf som ock Skolebetiente härstädes en slijk förmån åtnutit, utan at the til sidstnembde åhr någon löhn och betalnings afgift erlagt, så lefwa the ock i then underdåniga tilförsicht, at blifwa

in til förnämde tid för en slik utgift äfwenwål framdeles
ograverade. Framhårdar med djupaste wördnad

Vhleå th. 7 Julii Eder Faderl. Högwyrldighets
1740. samt
Summe Vener. Consistorii

allra ödmiukaste tienare

Samuel Hornæus PS: 18: 47.

**295. Kongl. Maj:ts bref till Domkapitlet i
Borgå angående en trivialscolas inrättande i S:t
Michels socken. Dat. d. 30 Januari 1747.;**

Från Borgå Domkapitels arkiv. Kungabref. Band 6, 1747—
1753. N:o 4.

Friedrich med Guds Nåde &c. Wår ynnest och nådiga
benägenhet med Gud Allsmächtig Tro Man Biskop och
Samtel. Consistoriales. Vi hafve i Nåder låtit Oss föredraga
den underdåniga föreställning, som J genom skrifvelse af
d. 5 Maj 1744 hoos Oss giordt, ang:de en Trivial-Scholas
inrättande i Savolax och S:t Michels Sochn, i stället för
den, som tillförende varit i Willmanstrand. Och länder
Eder härmed till Nådigt Svar och behörig efterrättelse, det
Wi, i anseende till de härvid anförde skiähl, i Nåder funnit
godt att bifalla, det en Trivial-Schola må i S:t Michel såsom
den beqvämligaste Orten inrättas med den Stat och betie-
ning, som förr varit i Willmanstrand, hvarom Wi ock Wårt
Cammар-Collegium och Stats-Contoir tillskrifvit. Wi befalle
Eder Gud Allsmächtig nådeligen. Stockholm i Råd Cam-
maren d. 30 Januarii 1747.

Friedrich.

Gust. Boneauschiöld.

**296. Kongl. Maj:ts bref till Domkapitlet i Borgå
angående den Studerande ungdomens undervisning
i thess undersåteliga plicht. Dat. d. 2 September
1747.**

Från Borgå Domkapitels arkiv. Konungabref för år 1747—53.
Band 6. N:o 26.

Friedrich med Guds nåde, &c. Vår ynnest och nådiga benägenhet med Gud alsmächtig Tro-Man och Undersåtare, Biskop och samtelige Consistoriales. Utaf en faderlig ömhet och omsorg för Wårt Rikes och Wåra trogna undersåtares beständiga wälgång och fromma, är hos Oss i nådigt öfwerwägende kommit, huru högst angelägit wara wil, at besynnerligen then del af Landets ungdom, som sig till bokeliga konstern idkande begifwer, må warda wäl anförd, och grundeligen underrättad så wäl om then höga rätt, makt och förmån, hwilka Oss och thet Konungsliga Huset tilhöra, som the Riksens Ständer, enligt Rikets grundlagar, tilständiga fri- och rättigheter; men i synnerhet om undersåtarnes skyldigheter; så at the Studerande af begynnelsen måge lära förstå och kiänna theras underdånighets plicht, och sålunda thes mera upwäckas, at skicka sig ther efter, och at alltid och allestädes wäl besinna, at en rättskaffens wördnad och upriktig Kiärlek för sin lagliga Öfwerhet, en sielfkrafd och godwillig lydna för lagen, samt en trogen ömhet om fäderneslandets bästa, å daga lagd, genom en beständig, dygdig och ärlig wandel, allena giöra them til wärdiga undersåtare, och berättigade at åtniuta Öfwerhetens beskydd, omwårdnad, nåd och belöning. Thet är altså til Eder Wår nådiga wilja och befallning, at J låten Eder angelägit wara, at, igenom docentes wid Gymnasierne och Scholarne bibringa then Studerande ungdommen, så wida åldren kan medgifwa, så hälsosamma och wälgrundade begrep och öfwertygelser om theras undersåteliga plicht, som kunna tiena them til

rättesnöre i theas lefnad, wid mognare år. Och Wij befalle Eder Gud alsmäktig nådeligen. Stockholm i Råd Kammaren d. 2 September 1747.

Friedrich.

Gustaf A. Lagerfeldt.

297. Kongl. Maj:ts bref till Domkapitlet i Borgå angående the af Landtmäterie Contoiret förfärdigade Provincie Chartors affsättning. Dat. d. 9 Februari 1748.

Från Borgå Domkapitels arkiv. Kungabref för 1747—53. Band. 6. N:o 53.

Friedrich med Guds nåde, &c. Wår ynnest och nådiga Benägenhet med Gud alsmäktig. Tro Man Biskop och Samtel. Consistoriales. Utom andra medel, hwarigenom Wij, i anledning af Riksens Ständers underdåniga föreställning, funnit godt at befordra thet angelägna och nyttiga Wärk, som Wårt Landtmäterie Contoir för händer hafwer medelst Chartors utfärdande öfwer Provincierna i Riket, hafwe Wj äfwen warit omtänkte, huru bemälte Contoir må kunna skaffas penningar uti händerna genom afsättning uppå the Chartor, som redan förfärdigade blifwit; Och som Wj ej funnit någon säkrare utväg thertil, än at Academierne så wäl som alle Gymnasier och Trivial Scholar uti Riket måtte förmås at taga något wist qvantum theraf, som til then Studerande Ungdomens dienst kunde therstädes emot ett skiäligit pris af En daler Kopp:mt stycket, til Salu hållas, hwarigenom afsättning så mycket mera är at förwänta, som Ungdomen blifwer härigenom om sitt Fädernelands rätta skapnad och belägenhet fullkomligen under rättad; Så är härmed til Eder Wår nådiga wilje och befallning, thet J dragen försorg, at sådant i thet Eder anför-

trodde Stifftet må komma til wärkställighet. Och Wj befalle Eder Gud Alsmächtig Nådeligen. Stockholm i Råd-kammaren d. 9 februarij 1748.

Friedrich.

Gust. Boneauschiöld.

**298. Kongl. Maj:ts svar till Domkapitlet i Borgå
angående Trivialscholans i S:t Michel flyttande till
Randasalmi. Dat. d. 6 December 1748.**

Från Borgå Domkapitels arkiv. Kungabref för år 1747—53.
Band. 6. N:o 80.

Friedrich meds Guds Nåde, &c. Wår ynnest och Nådige benägenhet med Gud Altsmächtig. Tro Man, Biskop och Samtl. Consistoriales. Uppå Eder uti skrifwelse af d. 26 Octobr. sidst förklne gjorde underdånige hemställan, wele Wi i Nåder hafwa samtyckt, att den Trivial Schola, som Wi under d. 30 Januarii 1747 bewilljat att få inrättas i S:t Michels Sockn af Sawolax, i stället för den som tillförene warit i Willmanstrand, må flyttas till Randasalmi, såsom en, i anseende till belägenheten, dertill mycket beqwämligare ort; hwilcket Eder till Swar och behörig efterrättelse ländet Och Wi befalle Eder Gud Altsmächtig Nådeligen. Stockholm i Råd-kammaren d. 6 Decembr. 1748.

Under Hans Kongl. Maj:ts
Wår Allernådigste Konungs och Herres opasslighet

A. Posse.	Carl Ehrenpreus.	A. I. Wrangel.
J. Gyllenborg.	I. L. Cedercreutz.	W. L. Taube.
Carl J. Stiernstedt.	Palmstierna.	Gab. von Seth.

Gust. Boneauschiöld.

299. Handlingar rörande Lojo Pedagogi.

Från Lojo Kyrkoarkiv.

a) *Utdrag af Biskops visitations Protocollet hållit i Lojo d. 26 Febr. 1749.*

§ 16.

Önskade Prästerskapet, at Soknen kunde förmås at uppsättia nya Scholaehus, som af ålder vanl. varit, emedan de gamla äro aldeles förfalna, så at man måst söka sig tilstånd, för den nu redan härstädes talrika Scholan, at få nyttia Tingshusen och Soknestugan, hvaraf den sig redan på siette året betient men torde kastas derifrån, så framt ändring vid Härads Höfdinge Syslan ske skulle och ehuru väl Soknemännen nu ei ville beqvåma sig at uppsättja nya Scholaehus, utan förmente at Tingshusen änu kunde dertil framdeles brukas, dock ock emedan Tingshusen och Soknestugan äro til annat bruk ärnade, thet och årl. länder til mycken rubbning och hinder vid informationen, at de samme under stundom til bemälte bruk måste göras ledige, des'utom ock skäligit är, at scholan må äga särskilta och egna husrum, fant visitator skiäligit at tilsäja dem om scholaehusens vpbyggande, så mycket mera som ovist är, om ock Tingshusen längre dertil får brukas; til hvilken bygnad också the medel skola användas som til samma behof för detta af Soknen blifvit upburne och i kyrckjo räkningarne äro uptagne kyrckian til godo — — — — — ut supra.

Joh. Brovallius
pro Epis. ab.

Samuel Pryss
S. Theol. prof.

Abrah. Frosterus.
Not. Cons. ab.

b) *Extract af Härads Tings Rättens i Lojo håldne Protocoll under den 1 Octobr 1754.*

Imedlertid och så länge inga Scholaehus blifvit upbygde, hafver Scholaemästaren Ascholin at trygga sig vid then frihet, som honom för detta blifvit lämnad på Sokne- och Tingshusen, at nyttia dem til Scholaehus, tå the icke behöfves til annat behof. ut supra

På Härads Tings rättens vägnar

Nils Lostierna.

c) *Landshöfdingens i Helsingfors skrifvelse till Krono Befallningsman Axel Wilchman.*

Genom framl. Herr Öfverstens och vice Landshöfdingen Ladaus d. 25 Jan. 1744 til Eder aflåtne ordres, hafva Tings och Sokne Stugan uti Lojo Sokn i grund så väl af Biskops Tinget derstädes d. 19 Febr. 1736 som Sokne-Boernes skedde förening och öfverenskommelse vid hållen Soknestämma d. 14 Jan. 1744 blifvit uplåten til nyttjande af Scholaemästaren i berörde Sokn, samt at uti dem undervisa och lära ungdomen til des ordentel. Scholaehus skulle hinna upsättjas; dock så at vid förefallande publique förrättningar sagde rum borde hållas lediga och öppna: men som icke desto mindre Kronolänsman Kallberg enligit domkapitlets i Åbo d. 12 passato til mig aflåtne skrifvelse, skal flyttat uti åfvannämde Tingshus och Soknestuga, samt derifrån aldeles utestängt scholaemästaren och den i schola gående ungdomen; Så åligger Eder genast skilja Kallberg ifrån omtalte — rum, och lämna dem Scholaemästaren at bebo, samt ther äfwen lära och undervisa Soknens barn, til thes nödige hus af Sokneboarne kunna blifva upsatte: Kommandes likväl thesse rum, såsom åfvan

förmålt är, at hållas lediga och öpne, då Tings och andra förrättningar infalla.

Helsingfors Lands-Cancellie d. 16 Junii 1756.

Gust. Gyllenborg.

S. Stikeus.

d) *Landshöfdingeembetets i Helsingfors resolution.*

Ehuruwäl Krono Länsmannen Kallberg d. 8 hujus härstädes utvärckat sig sådan resolution, at Han uti Lojo Sockne Stugan skulle til vidare få bo qwar; dock som bemälte Sochns invånare enligit bilagde utdrag af Tings Rättens d. 1 Octobr 1754 håldne Protocoll, lämnat scholmästaren frihet at nyttja samme Sochne Stuga; och Konungens — Befallnings hafvande, under d. 16 Junii nästl. år, på det Högvördiga DomCapitlets i Åbo giorde begiäran, anbefalt Härads Fogden i orten, at då genast skilja Kallberg vid mera nämde rum, samt inrymma Scholmästaren uti dem på sätt bilagde copiale ordres närmare utvisa; hvar om Kronofogden ofelbart lærer hafva Länsman antydt: Så bör detta förordnande ställas i fullbordan, och vice Krono Befallningsmannen Wälbetrodde Anders Wilchman straxt förplikta Länsmannen Kallberg at flytta ifrån de rum han således obehörigen ännu vågat innehafva; blifvande Kallberg Tiugu dahl:r Srmts vite härmed äfven förelagt hvarvid han innom 8:de dagen, efter det han af detta utslag undfått del, måste ifrån de i denne supplique nämde rum vara utflytt; så at Sökanden dem sedan, utan vidare hinder, och utan at i detta mål härstädes ytterligare besvär behöfva anföras, må kunna intaga och — nyttja, då de samme under Tingstiderne eller vid andre publique Förrättningar, ej äro nödige: Införväntande jag om wärckställigheten häraf vice

Krono Befallningsmannens berättelse. Helsingfors Lands
Cancellie d. 28 Sept. 1757.

Under Högwälborne Herr Landshöfdingens och Riddarens
af Kongl. Sverdsorden Anders Johan Nordenskiölds
siuklighet

På Landshöfdinge Embetets vägnar

S. Sticheus. Jean Alopaeus.

e) *Examensprotokoll.*

År 1777, Junij den 10 blef uppå föregången
kundgörelse 14 dagar förut, af underskrefne uti
Lojo Paedagogie, efter förrättad bön, anstält för-
hör med ungdomen, hwarvid följande förehades.

§ 1.

Efter Catalogen utgiorde antalet på scholae ungdomen
sexton stycken, af hvilka tretton nu woro närwarande.
Desse woro till största delen wäl öfwade i stafwande och
innanläsning. De 5 äldste läste utantil Doct: Luth: Cateches
samt hela Swebilii förklaring deröfwer, med någorlunda be-
grepp, undantagande 1, som läste Getzelii förklaring, 2 hade
i räknande hunnit til och med Regula de tri, 3 räknade
quatuor species i hela och samanblandade tahl och 2 i änkla
tahl; 3 hade giort någon början med Geographien; större
delen skref efter förskrift och de öfrige börjat med skrif-
wande.

§ 2.

Denna Barnens insigt infördes nu i den Catalog,
hwartil formulair af underskrefne blifwit gifwen, och hwaraf
tydeligen kan utrönas, hwad de hädanefter i hwarje skifte
förkofra sig.

§ 3.

Och som Hans Kongl. Maj:t nådigst förordnat, at Svebilii förklaring bör öfwer hela riket följas; så skall den ock wid denna Paedagogie läras, utan afseende derå, om Novitierne förut läsit Getzelii förklaring.

§ 4.

Det Diarium, som, uppå Högw: Herr Biskopens och Pro Cancellarens befallning, af Herr Pædagogen war uprättat, upwistes ock nu samt utmärkte när barnen denna termin ankommit til scholan, och huru många dagar de igenom sin frånwaro försummat.

§ 5.

Och som här af befans, at större delen mycket sent sig instält, och Herr Pædagogen anmälte, at några altid kommit ganska sent på terminen til scholan, andra åter en hel eller 2 terminer alldeles uteblifwa; så blefwo Barnen nu antydde, at hädanefter ei allenast infinna sig straxt i terminernes början, utan ock hwarje skifte oafbrutit biwista scholan, till dess de utwalt sig et wist witæ genus, om de eljest wille undgå den olägenhet at blifwa ifron scholæ ungdomens antal utstrukne och för wrak djeknar ansedde. Och på det wederbörande föräldrar härom må blifwa under rättade, så beslöto underskrefne, at utfärda kundgörelser härom till denna och nästgräntsande Socknar.

§ 6.

På lika sätt anmantas scholæ ungdomen, at ei under ferierne förgäta hwad de förut kunnat, på det den påföljande termin ei måtte blifwa endast använd till lärande af det de förgätit.

§ 7.

Till utrönande hwilken häruti sin skyldighet eftersatt, lofwade underskrefne wid terminernes början anställa med barnen et kort förhör, såsom ock i synnerhet göra sig noga underrättade om deras insigt, som först blifwa inskrifne, samt deras kundskap i catalogen införa.

§ 8.

Och at detta, i synnerhet med Novitier ei må försummas, tilsades Herr Pædagogen at wid deras inskrifvande framgent anmäla dem hos underskrefwen Probst i Lojo, i den händelse bägge underskrefne ei wid sådant tillfälle kunde wara närwarande.

§ 9.

Hemstälte Herr Pædagogen inspectorum bepröfwande, om icke han framdeles, såsom både hans företrädare wid Pædagogien, och äfwen han i sin tid några år för detta, kunde anses berättigad till åtniutande af 8 schillings salarium i hwarje termin af Barnen; men såsom jnspector Pædagogiae förut denna förmon Pædagogen förment, så underställes denna omständighet til Högv: Herr Biskopens och ProCancellereus samt det Högwördige domkapitlets utlåtande.

§ 10.

Böcker wid denna Pædagogia äro följande: 2 st. incomplete Biblar, Celarii Grammatica, Corderi Colloquia, Ziervogels Historia om Portugall samt 1:a delen om Spanien, dito anvisning till Historien om Portugall 2 stycken, Hybners Geographie, 4 de generelleste Chartor och 5:te öfwer jordklotet. Hübners Bibliska Historja samt 3:die exemplaret

af Ziervogels anwisning till Historjen om Portugall berättade Herr Paedagogen wara förkomen.

§ 11.

Såsom Chartorne woro illa medfarne och slitne, så erhindrades Herr Paedagogen at låta dem med första på lärft klistra och på dertill gjorde kaflar uphänga.

§ 12.

Räkningen öfwer scholæ medlen, som för flere år till bakars ei war öfversedd, upwistes nu och utmärkte, at behålningen år 1770 warit 70 Dal. Krmt. 6 $\cdot$ /.; men som icke allenast denna summa utan och de ifron nembde år till detta års början influtne Schole medel, bestigande sig till 38 Dal. 8 $\cdot$ /. dito mynt, blifwit af Herr Paedagogen anwände till eldstädernes upmurande å nyjo i scholæ husen, då likwäl Härådsrättens Protocoll af d. 20 September 1769 gifwer tydelig anledning att sluta, det murmästaren, som vid första murningen ei kunnat draga ut röken ifron rummen, borde lageligen blifwit tillhollen, at utan Socknens vidare kostnad förbättra sit arbete, så kunde underskrefwen Pastor et Præp. i Wichtis ei för sin del gilla eller underskrifwa berörde räakenskaper, för än Högv: Herr Biskopen och pro Cancelleren samt summe ven: Consistorjum Ecclesiasticum aflemnad des yttrande, huruvida scholæ medlen wid så fatta omständigheter till förenämde behof bort användas eller icke.

§ 13.

Sluteligen anmärktes at ehuru wäl wederbörande igenom tidig kundgörelse blifwit underrättade der om, at de wid detta tillfälle kunde anmäla, om de wid sine barns scholæ gång hade något at påminna, så hade dock nu ingen

sig instält. Och som intet vidare war at erhindra, så an-mantes Barnen till Guds fruktan, flit och dygd, samt lydnad och wördnad emot sin Lärare.

Tid och Ort föreskrifwen.

Georg Lagus
P. & P: in Wichtis.

Ths Pacchalenius.

f) *Utdrag af det Högwördige Domkapitlets bref, under d. 27 Septembr 1777 til underskrefwen.*

Uppå Eder Wälärewördighets genom förhörs protocoll, hållit i Lojo Paedagogie den 10 sidstl. Junij, gjorda hem-ställan, huruvida pædagogen derstädes vore berättigad till åtnjutande af årligit salarium utaf Schole-ungdomen, sedan Probsten Pacchalenius honom sådant förbudit, lämnas til vänligt svar, at ehuruväl Consistorium af bem: Probsts i målet infortrade utlåtande inhämtat, det han i mening at afskaffa någon oordning, som vid Lojo Pædagogie skall hafva sig insmygt, et sådant förbud utgifvit; likväl som detta skedt ensidigt och utan at det förut i Consistorio blifvit anmält; så kan samma förbud icke göra någon ändring i en gammal och wedertagen praxis: doch ville Eder Wälärevördighet äfven för sin del hålla noga hand deröfver, at alt missbruk härvid förekommes, och at de fattigas barn för sådane afgifter förskonas.

Rättel. wara utdragit intygar

Georg Lagus
P: & P. in Wichtis.

g) *Examensprotokoll.*

Åhr 1779 d. 15 Decembris hölts examen i Lojo Pædagogia med närvarande 25 af Scholæ ungdomen, då Hr Paedagogen Joh: Ornander uppå tillfrågan om dageliga öfningar anmälte, hvar mårgon skulle börjas och afton slutas med böön, om mårgon läses 1 Cap. af gl. och afton 1 d:o af nya Testam: Alla middagar, besynnerl. Ons- och Lögerdagar Mårgon Middag och Afton läses en Historia af Hübners Bibliska Historier, samt Lögerdagar påföljande Helge dags Texter och siungas Evangelii Psalmer.

Under förhöret mercktes, at 9 gässar läsit hela Svebelii Cateches med Davids Psalmer, och 6 af dem läsit med Skriftenes språk utan till.

Femb gässar wijste någon färdighet i Regula de Tri uti bråk, 4 d:o räkna i qvatvor specie.

Tälf skrifwa stil, effter forskrifter, 6 skrifwa bokstäfwer och stafwelser.

Siu läsit i geographien och på Europeiska Landt-Chartan.

Twå öfwa sig uti läsande i hwariehanda skrifwelser protocoller &c.

Fyra läsit abc-boken innan och utan till samt börjat Lutheri Cateches.

Femb läsit hela Svebelius innan, utan till endast till 3:die hufvudstycket i spörssmål.

En läsit Lutheri Cateches huustafan och Symbolum Athanasii utan till.

Fyra läsit endast lilla Catechesin till huustafan.

Siu verterat Swenskan till finskan.

En läsit i Strelingens grammatica och hunnit till Verba anomala.

Twenne läsit finska, den ena repeterat a: b: c: Boken, Lutheri Cateches och Symb. Athanasii utan till, den andre läsit utan till a: b: c: Boken och läser innan till Cateches.

En Gierkebom förr varit et dygn men rymt ifrån scholan, varit nu præsens i 2 dagar, lärt känna bokstäfver, men varit altid vagant, emellan Socknar och byar, 18 åhr gl. tagit Drag: Reservs Städsell och rymt derifrån, warande utan håpp om beständighet, afsades altså honom scholans försvar och förwistes till Reserv sysslan.

De af Paedagogen Forsshäll för Murningar utsatte scholans medell, äro under rättegång, jämte Hübners förkomna Historia.

Gässen Steenudd, anklagad af des kammerat Dammert hafwa oförskyld berychtad honom för oloffligt umgänge med Skraddaren Bergströms dotter, hwilket Sleenudd nu tillstod med tårar wara obewisligit, pålades at försona sit bråt med rijs at wärkställas af Paedagogen Ornander.

Ungdomen förmantes till flit och lydna besynnerl. till Christel. lefnad och slöts med böön. Åhr och dag föreskrefne.

Ths Pacchalenius
P: & P: Lojoënsis.

300. Generalguvernören G. G. von Rosens underdåniga rekommendation för Skolrektorn i Uleåborg Jakob Salmenius till Storkyro pastorat. Dat. d. 3 December 1750.

Från Svenska Riksarkivet. General-Guverneuren i Finland Friherre von Rosen, 1750.

Stormäktigste Allernädigste Konung.

Hos mig har Rectoren wid Trivial Scholan i Uhleå Jacob Salmenius anhollit om underdånig föreskrift till Eder Kongl. Maj:t att i nåder blifwa befordrad till Pastor i Storkyro Församling uti Österbotn. Och som bemålte Rector derjämte anfördt, att han nu inemot 13 åhr wärckel. tient först såsom Conrector wid Biörneborgs och sedan som Rector

wid Uhleå Trivial Schola, hwilcka tienste åhr, effter Eder Kongl. Maj:ts nådigste Scholæ ordning dubbelt tagne utgöra 26 åhr, i anseende hwartil Dom Capitlet uti des underdåniga Förslag till Eder Kongl. Maj:t skall nämndt honom 1:mo loco till samma ledige Pastorat. Fördenskull har jag ej undgå kunnat, att ofwannämde des ansökning i underdånighet anmäla, i den underdånigste tillförsikt, at Eder Kongl. Maj:t tåktes för så många åhrs mödosamma och med ganska trånga och knappa wilckor förknippade scholæ arbete allernådigst hugna honom med förenämde ledighet i Storkyro Församling.

Framhårdar &c.

G. G. von Rosen.

Helsingfors d. 13

December 1750.

301. Kongl. Maj:ts öppna collectebref till Tavastehus stads skolas ånyo uppbyggande. Dat. d. 9 November 1754.

Från Borgå Domkapitels arkiv. Konunga-Bref från år 1685—1762. N:o 60.

Wi Adolph Friedrich med Guds Nåde, &c. Giöre witterligit, at hos Oss hafwa wederbörande i underdånighet andragit: huruledes Scholan i Tavastehus Stad nu mera skal wara så gammal och bofällig, at den nödwändigt måste å nyo upbyggas; men at hwarcken Stadens få och fattige Inbyggare, icke heller Scholans Cassa en slik bygnad förmå åstadkomma, hwarföre i underdånighet anhålles om någon hielp och understöd dertil gienom Collect. Och emedan Wi til denna ansökning welat samtycka; Ty warder härmed och i Kraft af detta Wårt Öpne Bref, nådeligen påbudit, at en owillhorlig Collect öfver Åbo och Borgo Stiffter til Scholans i Tavastehus ånyo uppbyggande må upbäras; Kommande de derigenom inflytande medel under Landshöfdin-

gens i orten inseende och Consistorii Ecclesiastici i Åbo disposition til förenämde behof att användas. Det alle som wederbör, hafwe sig hörsammel. at effterrätta. Til yttermera wisso hafwe Wi detta med egen hand underskrifwit, och med vårt Kongl. Sigill bekräfta låtit. Ulrichsdahl den 9 Nowembris 1754.

Adolph Friedrich.
(L. S.)

Med thes höga original
jämfört

Abr. Frosterus.

Gust. Boneauschiöld.

**302. Kongl. Maj:ts stadfästelse af ritning till
skolehus i Helsingfors. Dat. d. 4 Februari 1755.**

Från Borgå Domkapitels arkiv. Konunga bref för år 1761—67.
Band 7.

Adolph Friedrich med Guds Nåde, &c. Wår ynnest och nådiga benägenhet med Gud Alsmächtig. Troman och Landshöfdinge, samt Riddare af Wår Nordstjärne orden. Iänte underdånig skrifwelse af d. 26 November sidstl:ne, hafwen I till Wår nådige approbation insändt en projecterad Ritning till ett scholae Hus byggande i Helsingfors. Och som Wij, sedan wederbörande deröfwer blifwit hörde, för godt funnit samma Ritning att gilla och fastställa, dock at derwid i achttages att trappan blifwer af Steen, samt at upp uti winden inrättas twänne små Windskammare på hwardera ändan til mera beqwämlighet för Scholæmästaren, hwartill Fönsterlufterne uti Gafwel fasader finnas utsatte; Så gifwe Wij Eder jämte det berörde Ritning nu åter sändes, sådant härigenom til Swar och wederbörandes efterrättelse i Nåder tilkänna. Hwarmed Wij befalle Eder Gud

Alsmächtig Nådeligen. Stockholm i RådCammaren d. 4
Februarii 1755.

Adolph Friedrich.

Sam. Ehrenlund.

**303. Kongl. Maj:ts svar till Consistorium i
Borgo ang:de Lectors Magist. Paul Krogii gjorde
ansökning om förbättring på lönen m. m. Dat. d.
27 Februari 1755.**

Från Borgå Domkapitels arkiv. Konunga Bref år 1685—1762.
N:o 69.

Adolph Friedrich med Guds nåde &c. Vår ynnest och Nådiga benägenhet med Gud allsmächtig. Troman Biskop och samtelige Consistoriales. Wi hafwe i Nåder låtit Oss föredragas Eder underdåniga skrifwelse af d. 16 Decembr sidstförl. hwarutinnan J anmälen och understödjden Eloquentiae och Poeseos Lectors der wed Borgo Gymnasium Magister Paul Krogii gjorde ansökning, att honom, som på Staten uppförd såsom secundus Theologus måtte förunnas til Praebende et der i nejden först ledigblifwande och dertil tienligt Pastorat, i anseende dertil, at staten wed detta Gymnasium är inrättad för 2:ne Theologiae och 3:ne Philosophiae-Lectorer, men Kongl. Brefwet af d. 13 Octobris 1724 förmår, at en af Philosophiae Lectorerne skall niuta Theologiae Lectoris lön och Praebende, ehuru det uti Kongl. Brefwet af d. 8 Februarii 1726 förklaras wara det samma, som skall ärsätta den skilnad i lönen, som denne Philosophus på staten har emot de andre Philosophiae Lectores, han och hans Företrädare likwäl hittills kommit at wara i mistning och således måst niuta mindre än de öfrige Philosophiae Lectorer til icke ringa brist i nödig utkomst, med mera. Nu som Wij, för de anförde omständigheter, så wäl som uppå Eder derwed gjorde föreställning

i nåder funnit skiäligt til denna Lectoren Krogii ansökning att samtycka; så att han och hans successores måge niuta den begiärte förbättring på lönen, när tienlig lägenhet dertil kan gifwas; Så hafven J om wärckställigheten häraf at draga behörig försorg. Befallandes Wij Eder i öfrigit Gud Altsmächtig Nådeligen. Stockholm i Råds Cammaren den 27 Februarii 1755.

Adolph Friedrich.

Sam. Ehrenlund.

304. Kongl. Maj:ts svar till Consist. i Borgo ang:de föregående års Pastoralier wid Jämsä Pastorat. Dat. d. 4 Aug. 1755.

Från Borgå Domkapitels arkiv. Konunga bref 1685—1762. N:o 84.

Adolph Friedrich med Guds nåde, &c. Wår ijnnest och Nådiga benägenhet med Gud altsmächtig, Troman och Biskop så ock samtelige Consistoriales. Uppå Eder underdåniga föreställning uti skrifwelse af d. 12 Julii näst förledne, samtijcke Wi i Nåder, att sistförledit års Kijrkoherde rättigheter af Jämsä Pastorat, hwilka hwarken den sedan sista Maji månad derstädes tillförordnade Kyrkoherden eller hans företrädares Sterbhus äga rättighet at åtnjuta, och således ännu äro odisponerade, måge användas till understöd wid den tillämnade nija Gijmnasii husbijggnaden der i Borgo; hwilcket Eder härigenom till swar och effterrättelse i nåder förståndigas. Och Wi befalle Eder Gud altsmächtig nådeligen. Stockholm i RådCammaren d. 4 Aug. 1755.

Adolph Friedrich.

Carl Arnell.

305. Kongl. Maj:ts bref till Consistorium i Borgå ang:de Gymnasii statens därstädes penninge löhns förvandlande uti spannemåhl. Dat. d. 3 Augusti 1756.

Från Finkl's Statsarkiv. Handl:r hörande till Skol-Commissionens protokoll för 1815.

Adolph Friedrich med Guds Nåde &c. Vår ynnest och Nådiga benägenhet med Gud Allsmächtig Tro-man och Biskop så och Consistoriales. Oss hafwa Riksens Ständer uti underdånig skrifwelse af den 24 sistl. Julii berättat, att sedan the af wårt och Riksens Cammar Collegii och Stats Contoirs Riksdags relation förnummit, det Gymnasii staten i Borgå skall njuta dess löhn uti penningar, men dess vederlikar i Riket deremot uti spannemåhl, hvilcken saknad för Gymnasii betjeningen till nödtorftig utkomst J för detta hos Oss anmält och hvaröfver Wi jemwål infordrat bem:te Wårt Cammar Collegii och Stats Contoirs underdåniga betänkande, hafwa the tagit detta ährende tillika med hwad I härutinnan anfördt, uti noga öfwerwägende, och i anseende så wäl till hwad 2 § uti Präste ståndets privilegier af åhr 1723 som Kongl. Resolutionen på Prästerskapets beswär af den 23 Dec. 1747 § 6 innehålla, med flere förekomne bewekande omständigheter, funnit billigt, att denna Gymnasii Stat icke mindre än andra sine wederlikar i Riket bör till dess bättre och emot dess trägne sysslor swarande utkomst på något sätt understödjas, Anhållandes förthen-skull att Oss må tackas låta Gymnasii Staten i Borgå åtnjuta sine nu innehafwande penningelöhner uti spannemåhl, efter Crono wärdie förvandlade, och det ifrån innewarande åhrs början af Cronans Magaziner i Orten, der allmogen efter wanligheten kommer sin Crono Tionde spannemåhl att lefwerera, på det i annor händelse ej anledning måtte gifwas, att indela wissa hemmans åboer på hwar en af dem till deras aflönande, utan all oreda förekommas, samt så

wäl berörde Betjening slippa alt beswär med dess upp-
bärande, som allmogen befrias från twång och olägenhet,
hwilcket dem annars möta kunde.

Hwad nu Riksens Ständer i så mätto godt funnit,
gifwa Wi Eder härigenom i Nåder tillkiänna. Låtande Wi
jemwäl nu behörige ordres om werckställigheten häraf till
Wårt Cammar Collegium och Stats Contoir afgå. Hwarmed
Wi befalle Eder Gud Allsmächtig Nådel. Stockholm i Råd
Cammaren den 3 Augusti 1756.

Adolph Friedrich.

Carl Arnell.

**306. Kongl. Maj:ts circular till Borgå Dom-
kapitel angående handslöjder i skolorna. Dat. d. 1
Juni 1758.**

Från Borgå Domkapitels arkiv. Konunga bref 1685—1762.
No 160.

Adolph Friedrich med Guds nåde, &c. Wår ynnest
och nådiga benägenhet med Gud Alsmächtig Tro man —
Biskop och Samtelige Consistoriales. Emedan oss i under-
dånighet blifwit wid handen gifwit huruledes wid Scholarne
och Gymnasierne skola wara gängse åtskillige siukdommar,
som förnämligast härröra af mycket stillasittande, och hwilke
wid en kall årstid kunna wara äfwentyrliga; För denskuld,
och till förekommande häraf finne wij nödigt Eder härmed
i Nåder at anbefalla, det J antyden wederbörande wid Gym-
nasierne och de mindre lärowärecken at tillhålla och up-
muntra ungdomen att, emellan de wanliga läsetimmarne
bruka sådana handeslögder som bidraga till slika siukdom-
mars utestängande och kunna wara lämpelige effter hwars
och ens hug och böijelse. Wij befalle Eder Gud Alsmächtig
nådeligen. Stockholm i Råd Cammaren d. 1 Junii 1758.

Adolph Friedrich.

Carl Arnell.

307. Kongl. Maj:ts skrifvelse till Consist. i Borgo att Scholae Betiente wed Randasalmi och Helsingfors Trivial Scholor få niuta sina penningelöner förvandlade i Spannemål efter Cronowärdie. Dat. d. 30 September 1761.

Från Borgå Domkapitels arkiv. Konunga bref 1685—1762. N:o 229.

Adolph Friedrich med Guds Nåde, &c. Wår ynnest och nådiga benägenhet med Gud Allsmächtig. Tro man och Biskop så ock Samtelige Consistoriales. Som Wij i anledning af Riksens Ständers underdåniga tilstyrkande uti skrifvelse af d. 24 i denna månad, i Nåder funnit godt att förordna det Scholae Betienterne wed Randasalmi och Helsingfors Trivialscholar uti det Eder i Nåder anförtrodde Stiftet, måge få deras nu innehafwande ringa Penningelöner på det sättet i Spannemål effter Cronowärdie hädan-effter förwandlade att Rectoren på hwardera stället, i stället för 150 D. S:mt erhåller 66 Tunnor $21\frac{1}{3}$ dels kappe Conrectoren i stället för 100 D. S:mt 44 Tunnor $14\frac{2}{3}$ dels kappar, och de öfrige lärare wid samma Scholor en effter deras löner på lika sätt proportionerad förbättring i Spannemål utaf Cronotionde Spannemålen i orten, til åtniutande ifrån och med innewarande år och alt framgent årligen; Hwarom Wij nu äfwen Wåre Nådige Ordres till Wårt och Riksens Cammar Collegium och Stats-Contoir låta afgå; Så hafwe Wij Eder sådant härigenom i Nåder welat tilkännagifwa.

Befallande Eder Gud Allsmächtig Nädelligen.
Stockholm i Råd Cammaren d. 30 Sept. 1761.

Adolph Friedrich.

J. von Duben.

308. Kammar Collegii bref till Consistorium i Åbo, ang:de förbättring i löner för Scholae betjänterna i Uleå och Wasa Trivial Scholar. Dat. d. 17 Oktober 1761.

Från Åbo Domkapitels arkiv. Kammar Collegii bref 1713—1807, fol 57.

Högärewyrdige Herr Doctor och Biskop; Så och Ärewyrdiga, Hög- och Wällärde samteliga Herrar Consistoriales. Såsom Hans Kongl. Maj:t, uppå Riksens Ständers underdåniga tillstyrkande, angående någon förbättring uti scholae Betjäningens i Uleå och Wasa Städer bestådde ringa penninge löner, har, medelst ankommit bref och swar till Kongl. Collegium och Stats Contoiret, af den 30 sidstl. September, i nåder behagat förordna, at j till desse scholæ betjäntes tillräckeligare utkomst hädaneffter, deras nu innehafwande ringa penninge löner måge förwandlas i Spannemål efter Crono-wärdie å två och En fierdedels Daler Silfwermt: tunnan räknadt, så at Rectoren wid hwardera scholan, i stället för Etthundrade femtjo daler Silfwermynt, bekommer Sextjo Sex tunnor, tiugu En och En trediedels Kappar, Con-Rectoren, i stället för Ett hundrade daler Silfwermt:, fyratjo fyra tunnor, fjorton två trediedels Kappar, och så vidare effter en lika proportion af Lönerne, hwad de öfrige lärare wid begge dessa scholar angår, hwilcket dem af Crono-Tijonden i Österbottn, ifrån och med Innewarande År och alt framgent, Arligen till åtniutande må tilläggas, hwar om Kongl. Collegium och Stats Contoiret Landshöfdinge Embetet i Orten, under detta dato, äfwen tillskrifwit Altså hafwa Kongl. Maj:ts Nådiga förordnande Herr Biskopen och Consistorium här medelst behörig del lemna welat. Hwarmed Kongl. Collegium och stats-Contoiret befalla Herr Biskopen och Consistorium Gud Alsmäktig! Stockholm d. 17 Oktober 1761.

På dragande Kall och Ämbetes wägnar

[Underskrifter.]

309. Kongl. Maj:ts bref till Borgå Domkapitel med befallning att insända uppgifter angående Pædagogierna i stiftet. Dat. d. 18 Februari 1762.

Från Borgå Domkapitels arkiv. Kungabref 1685—1762. N:o 235.

Adolph Friedrich med Guds Nåde, &c. Vår Ynnest och Nådiga Benägenhet med Gud Alsmäktig Troman och Undersåtare, Biskop, så ock Samtelige Consistoriales. Som Wi i Näder wele wara underrättade om the uti thet Eder i Näder anförtrorde Stift warande Pædagogiers antal, tilstånd och löningssätt; Altså är härmed til Eder Vår Nådiga wilja och Befallning, at J med berättelse therom til Oss skyndsammelingen inkommen, tå Eder ock tillika åligger, at i underdånighet gifwa wid handen, hwilka Pædagogi beställningar J för Eder del anseen wara af den beskaffenhet, at the kunna medföra för Prästmän, som them innehafwa, the Scholæ Betjente, genom Scholæ Ordningen, tillagde förmåner at få beräkna dubbla tjensteår. Wi Befalle Eder Gud Alsmäktig Nådeligen: Stockholm i Råd Cammaren d. 18 Febr. 1762.

Adolph Friedrich.

J. G. Wallberg.

310. Kongl. Maj:ts Nådiga Resolution uppå Carelska Allmogens uti Nyslotts och Kymmenegårds Lähn vid 1747 års Riksdag gjorde samt genom Riksdagsfullmägtigen, Johan Jöransson Timonen uti 5 § af deras Enskilte Besvär vid innevarande Riksdag förnyade underdåniga ansökning, att en Publique Schola eller Paedagogie måtte innom Carelen på det dertill tienligaste stället inrättas, emedan denne Landsorten är ifrån andre Scholar aflägsen, och ungdomen derstädes således icke kan niuta nödig undervisning uti deras Christendom, till hvileket

ändamåls vinnande ofvannämde Riksdagsfullmäktig genom enskilt Supplique jemväl sedermera i underdånighet föreslagit, att den i Randasalmi Sockn inrättade Scholan måtte fördelas, och 2:ne Lärare derifrån flyttas till Kides Sockn i Carelen. Gifven Stockholm i RådCammaren d. 12 Sept. 1766.

Från Borgå Domkapitels arkiv. Konungabref. Band 7, 1761—67.

Kongl. Maj:t har denna underdåniga ansökning, sedan så väl Landshöfdingen som Consistorium i Orten deröfver blifvit hörde, uti Nädigt Öfvervägande hos Sig komma låtit: Men aldenstund af bemälte Consistorii häröfver afgifne underdåniga Utlåtelse & ena sidan intagits, att det vore emot rätta grunden och afsigten med Scholæ Inrättningen uti Randasalmi stridande, om Lärarnes Antal derstädes blefve förminskat, och att & den andra Carelske ungdomen dess förutan kan vinna nödig undervisning uti Christendomen medelst Sockne Scholæmästares antagande i alla församlingar, hvarom Consistorium låtit till dem göra tienlige föreställningar, hvilka sedan hafft den verckan, att de störste församlingar uti verckställigheten deraf ingådt, skollandes sedan de mera för sig komne kunna begifva sig till Scholan i Randasalmi med lika beqvämlighet, som om den vore i Kides anlagd; fördenskull vill Kongl. Maj:t tills vidare låta bero vid den anstalt och författning som Consistorium i så måtto föreslagit, och finner för närvarande tid betänkeligt att rubba de vid Randasalmi Schola redan gjorde undervisnings inrättningar.

Hvilcket Wederbörande härmed till underdånig efterrättelse länder. Datum ut supra.

Adolph Friedrich.

Joh. von Heland.

**3II. Kongl. Maj:ts bref till Consistorium i
Borgo ang:de djäknepenningarne för Helsingfors och
Randasalmi scholæ-Lärare. Dat. d. 16 Januari 1767.**

Från Borgå Domkapitels arkiv. Konungabref för år 1761—67.
Band 7.

Adolph Friedrich med Guds nåde, &c. Wår ynnest och nådiga benägenhet med Gud Allsmäktig, Tro-Man, Biskop och Consistoriales. Wi hafwe i nåder låtit föredraga Edert underdåniga utlåtande af d: 13:de Octob. 1762 ang:de Lärarnes wid Helsingfors Trivial schola med Landshöfdinge Ämbetets i bemälda Stad förord beledsagade underdåniga ansökning om nådig ändring uti den författning, som J giordt, sedan Wi i nåder förklarar deras samt lärarnes wid Randasalmi Trivial schola tillförene på staten bestådde Penningelöner böra förwandlas i Spanmål efter Kronowärdie, och hwarigenom de af dem, jämte lönen, åtniutne så kallade Socknegångs el. djäkne penningar blifwit indragne och i stället anordnade dels till salarier eller en art stipendier för den wid Gymnasium och scholarne i Edert anförtrorde Stifft studerande ungdomen, dels till understöd för de scholæ-Lärare, som härtills als ingen lön på staten åtniuta.

Detta tillika med hwad J ang:de Jthis Sockns diäknepenningar uti underdånigt yttrande af d. 29 Aug. 1760 i underdånighet andragit hafwe Wi, sedan Wårt och Riksens Cantzlie Collegium deröfwer blifwit hördt, uti behörigt öfwerwägende tagit; Och som Helsingfors och Randasalmi scholæ-Lärare alt härtills warit i orubbadt åtniutande af deras andel i djäknepenningarne, och desse medel i gemen bland andre behof äfwen äro anordnade till förbättring på Scholæ-Betjänternes löner, enligt de af Landshöfdinge Ämbetet i Helsingfors åberopade författningar; hwarförutan och då lönerne för Helsingfors och Randasalmi blifwit förwandlade till indelte, lärarnes extra förmåner icke blifwit

mera uphäfne än för dem wid andre Scholar, som en slik nåd åtniutet. Altså och emedan angeläget är, att lärarne hafwa någorlunda tillräckelig utkomst, hwarförutan skickelige ämnen omsider måste saknas wid Läro städerne, och Wi förnummit, att de uti Helsingfors och Randasalmi skola wara uti torftige wilkor; ty är härmed till Eder Wår Nådiga willja och befallning, att I hädanefter låten desse Lärare niuta deras wanliga andel i diäknepenningarne som tillförene, och äfwen den tredje Läraren wid Lowisa Trivialschola de för Ithis Sockn belöpande diäknepenningar, som I honom redan interimis vis tillagt: hysande Wi under alt detta till Eder det nådiga förtroende, att denna författning, långt ifrån att förswaga Eder upmärksamhet för medlens förkofran och nyttiga bruk, den samma fast mera lærer uplifwa, då Wi förmode, att under Eder waksamma tillsyn ungdomen blifwer nöjaktigt understödd. Wi befalle Eder Gud Allsmächtig nådeligen. Stockholm i Råd Cammaren den 16:de Januari 1767.

Adolph Friedrich.

P. G. Ehrencrona.

312. Kongl. Maj:ts Svar till Consistorium i Borgo, ang:de Boningsrum för Lärarne vid Trivial Scholan i Lovisa Stad m. m. Dat. d. 7 April 1767.

Från Borgå Domkapitels arkiv. Konungabref för år 1761—67. Band 7.

Adolph Friedrich med Guds Nåde, &c. Wår ynnest och Nådiga benägenhet med Gud Alsmächtig Nådeligen. Tro Man, Biskop och samtelige Consistoriales. Uti Skrifwelse af den 17 Aprilis År 1762 anhållen I i underdånighet, att, som nuwarande Scholæ Huset i Lovisa, sedan samma Stads Pedagogie blifwit förwandlad till Trivial Schola och

med flere Lärare försedd, skall wara så wäl otillräckeligt att deruti fördela Ungdomen i flere Rum och Classer, eller att der herbergera Scholæ Betjänterne, som ock för dess bristfällighet till beboende otjänligt, Oss fördenskull i Nåder måtte täckas ålägga Magistraten och Borgerskapet i bemälte Stad, att ej allenast låta uppbygga ett nytt Scholæ Hus, till Scholæ Ungdomens beqwämlighet och Lärarenas förseende med nödige och anständige wåningsrum och ut-hus, utan och att ersätta Collega Scholæ derstädes des utlagde hushyra för hela den förflutne tiden, samt hädan-efter bestå honom densamma årligen, intill des han med tjänlige husrum kan blifwa försedd.

Härupå länder Eder till Nådigt Swar och behörig efter rättelse, att, ehuruwäl 7:de § af Prästerskapets år 1723 erhållne Privilegier innehåller, det Städerne böra förse sine Scholæ Mästare med beqwämlige publique hus och gårdar, hwilket Lovisa Stad äfwen finnes hafwa fullgiordt, så länge der war allenast en Scholæ Mästare; dock emedan bemälte Stads Pedagogie sedermera blifwit förwandlad till Trivial Schola, och Scholæ-Mästaren derstädes befordrad till Rector med 160 D:r S:mt penninge Lön och 40 Tunnor Spannemål årligen, samt desutom fått en Conrector och en Collega sig till hjälp, så att des wilkor mångfaldigt blifwit förbättrade; Ty finne Wi hwarken med berörde 7 §: uti Präste Privilegierne eller eljest skjäligt wara, att ålägga ofwannämnde Stads Borgerskap, att för dem uppbygga boningsrum, utan böra Scholæ Betjänterne sjelfve sig dermed förse, likasom deras wederlikar i de öfrige Städer, der Trivial Scholar äro inrättade; Men som Collega Scholæ i förrbemälte Stad blifwit i synnerhet på Borgerskapets underdånige ansökning bewiljad, och han dessutom innehafwer en ganska liten Lön; Så låta Wi nu anbefalla Lands Höfdingen i Orten, att igenom tjänlige föreställningar söka förmå Borgerskapet att förse honom med nödige husrum.

Beträffande widare Eder deröfwer anförda klagan, att nuwarande Läsningsrummet i Lovisa Stad icke allenast skall

wara bristfälligt, utan ock ej nog rymligt till ungdomens indelande i flere Classer, hwarföre I tillika i underdånighet hemställen, om icke ett nytt Scholæ Hus af nyssnämnde Stads Borgerskap borde upbyggas; Så emedan de öfverklagade bristfälligheter, bestående i synnerhet uti gistnade gålf och någre genom Scholæ Betjänarnes otillräckelige uppsigt bortkomne nycklar och fönsterlucka, äro så ringa, att de förre af Staden lätteligen kunna förbättras, och de senare återskaffas af dem som till deras förlorande warit orsaken: Scholæ Huset jemwäl, som allenast för 14 år sedan upbyggdes, och består af en stor Sal samt 2:ne Kamrar, utom en deremellan warande $14\frac{3}{4}$:dels alnar lång gång eller Förstugu, ännu kan wara tillräckelig till Scholæ Ungdomens betjäning, enär Conrectoren efter des skyldighet återställer bemälte 2:ne Kamrar, som han hittills innehaft, så att Scholæ rummen efter Lärarens antal kunna indelas uti 3:ne Classer, och i fall ännu en annan Collega eller Præceptor skulle framdeles tillsättjas, äfwen af den stora Salen kan göras 2:ne Rum, då der blefwe 4 Kamrar eller Classer, samt Förstugan el. gången, som är emellan Kamrarne nyttjas, då Ungdomen wid bönestunden, när Sången läres eller eljest allesammans böra wara tillhopa; Ty finna Wi ej eller skjäl att bifalla, det Lovisa Stads Borgerskap, som ännu hafwer nog att sysla med egna hus uppsättande må åläggas att upbygga någon ny Schola, hwarken af Sten eller Trä, innan det år 1752 upbyggda Scholæ Huset antingen af ålder eller någon annan tillfällighet blifwer aldeles obrukbart. Wi befalle Eder Gud Alsmächtig Nådeligen. Stockholm i Råd Cammaren den 7 Aprilis 1767.

Adolph Friedrich.

P. G. Ehrencrona.

313. Förteckning på Randasalmi Scholæ-Ungdom, utvisande hvar och ens ålders och Scholæ år samt gjorde framsteg under sistförflutne tvenne Terminer.

Från Universitets Biblioteket i Helsingfors. Alcenii Samlingar. III, sidd. 316—317.

<i>Classis 4 et 3.</i>	Födde		Ankomne
Eric Adolph Brusin	1752	1762	
Friedrich Johan Oxman	1750	1762	
Petter Ischander	1749	1764	

Hafva läsit 1:0 Utom alla definitioner i Benz. Ep. Rep. Theol., Caput Præl. och de fyra första Articlarina med nogare förklaring öfver hvar qnæstion. 2. Plenningens Logica ifrån början til Cap. de Definitione. 3:0 Vossii Rhetorica ifrån början til Schenata. 4:0 Curtius ifrån 1 Cap. 5 B. til slutet af 7:de. Sedan äro Orationerne endast explicerade til slutet af Boken. 5:0 Justinus ifrån början til 2:dra B:s slut. Brusin har för detta explicerat Cic. Epist. S. närmare 2 resor igenom och Cornelius 4. Oxman Cornelius 2 ggr och Ischander 2. 6:0 Gezelii Græk. Gram. ifr. början til Anomala: Grammat. Golio-Welleriana har äfven härvid varit brukad med all den granlagenhet som omstendigheterna kunnat fordra. 7:0 har Brusin explicerat Apostla gterningarne ifr. början til 22 Cap. Oxman Joh. Evang. ifrån början til 17 Cap Ischander fr. början af Math. Evang. til 12 Cap. Brusin läsit tillförene Evangelisterna Math. Marc. o. Joh. Oxman Math. o. Marc. evang. I begge språken har man flitigt iakttagit declinerande, conjugerande, resolverande och formatio temporum: samt äfven af Rhetoriken examinerat och förklarat Dictiones figuratas. 8:0 Hybners Lilla Univ: historie en gång igenom och des utom repeterat ifrån början till Romerska Monarchien. 9:0 Utom vanliga Lectioner i Græskisan på sina dagar, explicerat om Lögerdagarne Pericopam Evangelicam för följande helgedag och helgedagar. 10:0 Vid exercitia stili följt så kallade exercitationes Syntacticas. Brusin til LXIII Reg. Oxman LII. Ischander til XLVI. 11:0 utom detta hafva Desse haft tillfelle öfversätta på svenska Curtii orationer, isht de vackrare, hvilka hemma blifvit öfversedde, utan at De härigenom blifvit hindrade ifrån sine ordentelige Läs-timmar.

Claes Henric Brusin	1754	1765	Har läst Corn. ifr. början til Timoth. Vita, 2 ggr. Hybners Lilla Univ. Hist. ifr. början til Græk. Monarchien och något af Romerska. Gez. Gr. Grammat. til verba in pt. Repeterar Cellarii Grammatica. Har tilförene läst något af Corn. Repeterar nu Langens Colloquia. Läser Græk. o. Lat. Gammat.
Paul Gustav Orræus	1759	1769	
<i>Classis 2 et 1.</i>			
Paul Krogius	1761	1769	Slutar snart Strelingens Grammatica.
Anders Orræus	1761	1769	Likaledes.
Georg Johan Philippæus	1756	1765	Cellarii Grammat. Börjat med Langens Colloquia o. Gez. Gr. Grammat. Kan Svebelii Cateches.
Johan Adolph Kyander	1758	1767	Cellarii Grammat. t. Synt. Börjat Langens Colloquia. Kan Svebelii Förklaring öfver Catechesen.
Johan Gustav Schlyter	1753	1766	Räknar i Reg. de Tri i bråk och hela tal i Praxi Italica, och Reg. Societatis. Läser Decell. o. Conji. Kan Catechesen.
Eric Johan Collan	1751	1765	Räknat. varit absens denne Termin.
Claes Henric Collan	1753	1766	Flere resor Luth. Cat. med Svebelii Förklaring. Begynt räkna.
Johan Henric Kempe	1758	1767	Catechesen flere ggr och nu Latin inuttill.
Gustav Calling	1756	1767	D:o d:o d:o
Nils Kyander	1759	1768	Catechesen innan och utantill.
Gabriel Calling	1759	1768	Spörsmålen utantill.
Henric W. Orbinski	1757	1769	} Nyligen ankomme. Hafva börjat med Luth. Cateches.
Carl Johan Orbinski	1759	1769	
Anders Collan	1757	1768	Lilla Catechesen. Alla öfva sig i skrifvande.

Raudasalmi d. 23 Junii 1769.

Gab. Krogius,

Carl Krogius,

Carl Brusin.

314. Utdrag ur Åbo Consistorii protocoll 1770.

Från Åbo Domkapitels arkiv. Sid. 215. Den 28 April.

7: Öfwer Capellanen Joseph Weckmans skrifteligen nu gjorde anhållan, at blifwa förhulpen til Pædagogi syslan och inkomsten i Nådendahl, skal H:r Professor Nääf såsom Kyrckoherde i Församlingen, anmodas at infordra pædagogi Waldstedts utlåtande, och det samma, jemte sit egit yttrande i målet til Consistorium ingifwa då Consistorium äfwen förväntar närmare underrättelse om Pædagogiens i Nådendahl nu warande tilstånd.

-----

315. Utdrag af Catalogen öfwer Schole-ungdomen i Åbo wid anställd examen den 15 Junii 1771.

Från Svenska Riksarkivet. Skolväsendet. Finland. — Utgöra Bilagor till Collegan vid Cathedralskolan i Åbo Johan Wrangs besvär.

Catalogus Classis Syntacticæ die 15 Junii 1771.

	År gl.
1. Joh: Sommar. Aboëns Stadswacht Karls Son . .	16.
2. Matth: Helsberg. Aboëns. Timmermans Son . .	13.
3. Matth: Siureen. Aboëns. Visiteurs Son	13.
4. Henr: Ahlrot. Aboëns. SaltMätares Son	16.
5. Mich: Ahllöf. Aboëns. Borgares Son	13.
6. Abrah: Tiliander. Aboëns. Timmermans Son . .	16.
7. Matth. Iyleen. Aboëns. Handelsmans Son . . .	11.
8 Joh: Kerkolin. Aboëns. Borgares Son	13.
9. Niel. Pet. Westlin. Aboëns. Tullskrifvares Son .	16.
10. Andr: Magn: Hædeen. Letalaëns: Kyrckioherdes Son	14.
11. Joh: Brungström. Lundoëns. Tårpares Son . .	17.
12. Andr: Ringbom. Aboëns. Borgares Son	13.

13. Joh: Culander. Aboëns. Timmermans Son . . . 14.
14. Joh: Gust: Granbom. Kimitoëns. Crono Befallningsmans Son . . . . . 17.
15. Laur: Adolph: Palander. St. Mariëns. Regements Skrifwares Son . . . . . 13.
16. Joseph: Hœckert. Nousioëns. Capellans Son . . 12.
17. Hans Östdahl. Kimitoëns. Bonde Son . . . . . 17.
18. Gust: Fredr: Gåhlroos. Aboëns. Academiae Cursors Son . . . . . 12.
19. Samuel Judenius. Säksmäkiëns. Rusthållares Son 18.
20. Jacob Cairenius. Halikoëns. Klockares Son . . 16.
21. Carl Adam: John. Aboëns. Sadelmakares Son . 11.
22. Andr: Grönlund. Birkalaëns. Corprals Son . . . 16.
23. Carl Magn: Ekegren. Aboëns. Academiae Cursors Son . . . . . 13.
24. Joh: Sundberg. Aboëns. Mältares Son . . . . . 15.
25. Jacob Callmeier. Aboëns: Tull Inspectors Son . 14.
26. Jacob Joh: Bastman. Biernoëns. Adiuncts Son . 16.
27. Mich: Lundberg. Aboëns. Siömans Son . . . . 13.
28. Gottlob: Richter. Aboëns. Garfwares Son . . . 11.
29. Christian Cavander. Saguëns. Rusthållares Son . 17.
30. Mich: Uskelin, Aboëns. Timmermans Son . . . 13.
31. Joh: Grönmarck. Tyrvisens. Rusthållares Son . 14.
32. Henr: Reinholt Gumerus. Aboëns. Mantals Commissarie Son . . . . . 12.
33. Henr: Willman. Aboëns. Siömans Son . . . . . 16.
34. Henr: Joh: Wahlström. Aboëns. Borgares Son . 15.

Föliande Discentes uti Classe Syntactica hwilka twenne År warit uti Classen, neml. N:o 1 Joh: Sommar, N:o 2 Matth. Helsing, N:o 3 Matth: Siureen, N:o 4 Henr: Ahlrot, N:o 5 Mich: Ahllöf, N:o 6 Abrah: Tiliander, N:o 8 Joh: Kerkolin, N:o 9 Niel: Westlin, N:o 10 And: Magn: Hedeën, N:o 11 Joh: Brungström, N:o 12 And. Ringbom, N:o 13 Joh: Culander, hafwa sedan förledit års Examen otta gånger

explicerat, och läsit utan til Definitionerne uti Biskop Benzeli Epitome Repetitionis Theologicæ, Grammatica Græca tre gånger til Reliqua Anomala, pag. 63, och Erchie Biskopen Swebilii Cateches med Skriftenes Språk fem gånger til slut, och siette gången til Fierde Hufvud Stycket; undantagande Kerkolin och Westlin, som hafwa läsit berörde Epitome siu gånger.

N:o 14 Joh: Gust: Granbom har tre gånger genom gått bemälte Epitome, och fierde gången hunnit til och med Evangelium, Grammatica Græca twenne gånger til pag. 63. Swebilii Cateches andra gången til Siette Bönen.

N:o 15 Lars Adolph Palander har läsit det samma, undantagande Benzeli Epitome den han fem gånger läsit, Gramm. Græca twenne gånger til pag. 63, Swebilii Cateches en gång til slut, och andra gången til Förra taflan.

N:o 7 Matth. Iyleen, som kom den 10 April til Scholan har explicerat och utan til läsit sagde Definitioner, them han tilförene ei läsit, twenne gånger, Gramm. Græca en gång til Reliqua Anom. pag. 63. Swebilii Cateches, hwilken han intet förr läsit, en gång til Andra hufvud Stycket explicerat Grekiska Nya Testamentet från och med den 18 versen af Joh: Evangel: 15 Cap: til och med den 13 versen uti 17 Capitlet af bemälte Evang: Bibliska Historien från och med den 24 historien utur Nya Testamentets Historier til och med den 31 Historien om Martha och Maria. Cornelius Nepos från och med andra Capitlet af Lysanders Vita til och med det siunde Cap. af Alcibiades.

Utaf de Disciplar, hwilecka sidstleden Sommar blefwo från Classe Etymologica flyttade, hafwa föliande, nemligen N:o 17 Hans Östdahl, N:o 18 Gustav Fred: Gählroos, N:o 20 Jacob Cairenius, N:o 21 Carl Adam John, N:o 22 Andr: Grönlund, N:o 23 Carl Magn: Ekegren, N:o 24 Joh: Sundberg, N:o 28 Gottlob: Richter, N:o 29 Christian Cavander, N:o 30 Mich: Uskelin, N:o 31 Joh. Grönmarck, explicerat och utan til läsit Definitionerne af Epitome fyra gånger, och femte gången hunnit till och med Evangelium, Gramm.

Græc. twenne gånger utan til, til Reliqva Anomala, pag. 63. Swebilii Cateches 5 gånger gått igenom och siette gången avangerat til Fierde Hufwud Stycket. Men N:o 16 Joseph Hœckert, som med desse blef promoverad, har explicerat och utan til läsit sagde Epitome siu gånger, och tre gånger läsit Gramm. Græca til Reliqva Anomala, pag. 63, samt Swebilii Cateches äfwen så många gånger, som desse hans Camerater.

N:o 27 Mich: Lundberg, som siuknade den 4 Maii kl. 6, har läsit Epitome tre gånger ut, och fierde gången till och med Evangelium, Gramm. Græca twenne gånger til Reliqva Anomala, pag. 63. Swebilii Cateches fyra gånger igenom och femte gången til Trettijonde frågan uti första Hufwud Stycket. Med Grekiska Nya Testamentet har han avangerat til och med den 25 versen af Joh: Evangel: 16 Capitel. Cornelius Nepos från tredie Capitlet til slut utaf Pausanias, och Bibliska Historien til och med den 27 Historien.

N:o 25 Jacob Calmeier och N:o 32 Henr: Reinholt Gumerus hafwa fyra gånger gått igenom Epitome, och femte gången hunnit til och med Evangelium, Gramm. Græca hafwa de twenne gånger läsit til Reliq. Anomal. pag. 63 och Swebelius en gång til slut.

N:o 33 Henr: Willman och N:o 34 Henr: Joh: Wahlström hafwa twenne gånger avangerat med Epitome til slut, och twenne gånger läsit Gram. Græc. til pag. 63. Then förre har en gång, men then senare fem gånger igenom gått Swebilii Catech: och siette gången läsit til Fierde Hufwud stycket.

N:o 19 Samuel Judenius, som kom til Scholan den 23 Febr. har genomgått Epitome Sex gånger, Gramm. Græca en gång til Reliqva Anomala, pag. 63. Explicerat och resolverat uti Grekiska Nya Testamentet från och med den 5 versen af Joh: Evangel: 15 Capitel til och med den 13 Versen uti 17 Capitlet af berörde Evangel. Bibliska Historien har han läsit från och med den 19 Historien til och med den 31 Historien om Martha och Maria samt Cor-

nelius Nepos från och med andra Capitlet af Pausanias til och med det siunde Capitlet af Alcibiades.

N:o 26 Jacob Joh: Bastman, som den 15 Mart: blef inskrefwen, men kom först i Scholan den 15 April kl. 6, har avangerat med Epitome en gång til och med De Morte, Gramm: Græca en gång til Reliqua Anom. p. 63 och twenne gånger gått igenom Gezelii Cateches.

Alla Mån- tis- tors- och Fredagar ifrån kl. 6 til 8 har hela Classen explicerat, och utan til läsit Epitome, hwarwid man förklarar then samma och therpå har Grammatica Græc. blifwit läsen.

Hwar dag Kl. 9 hafwa Discentes läsit Grekiska Nya Testamentet, således, at de som sidstleden Sommar blefwo flyttade från andra Classen, hafwa Hösttermin läsit innan til ifrån och med den 36 Versen utaf det 12 Capitlet af Johannis Evang. och föliande 13 Capitel til slut, hwilcket de öfre Gåssarne hafva explicerat och resolverat; men sedan början af denna termin har hela Classen explicerat och resolverat det 14, 15, 16 och 17 Capitlet och theruti hunnit til och med den 13 versen.

Ifrån Kl. 1 och til 2 hwarie Mån- Tis- Tors- och Fredag har man wist orsakerna til de förändringar man giort uti Themata, som Gåssarne hwar tis- och Fredag hemma skrifwit, samt frågat them constructionerne af Syntaxis Reglorna med thet mera.

Ifrån kl. 2 och til 3 sagde dagar har man först förhört Discentes uti Latinska Gram. af hwilcka en del läsit Gram. Contracta, en del Strelingens Gram. och andre åter et så kalladt Compendium Grammaticum latinum, och sedan desse blifwit til slut brachte, har man läsit Gramm. Græca.

Ifrån kl. 3 och til 4 hwar Mån- tis- tors- och Fredag har Cornelius Nepos blifwit explicerad ifrån och med Themistoclis Vita, til och med det 7 Capitlet af Alcibiadis, och den ringa tiden, som ibland warit öfrig efter explication, har man anwänt til resolwering med thet mera, och locutioners föreställande, dem Disciplarne gifwit på latin.

Ifrån Kl. 6 til 7 om Onsdagarne har hela Classen läsit Bibliska Historien ifrån och med den 11 Historien af Nya Testamentet, til och med den 31 Historien om Martha och Maria, och Swebilii Cateches, hwilcken aldrig tilförene uti denna Classen blifwit om Onsdagarne läsen. Uti början af Höste termin blef detta Discentes pålagt af H:r Rector *för thet at the, som blifwit promovert från Classe Etymologica litet öfwat sig uti Catechesen.*

Eftermiddagarne hafwa Gåssarne läsit för berörde Grammaticor och upwist handstylarne. Disciplarne uti Andre Classen har man ock förhört uti catechesen och grammatican samt om eftermiddagarne öfversett deras handstylar.

Om Lördagarne har H:r Collegan Mag. Lindsteen förhört gåssarne uti min Class i Swebilii Cateches, Latinska Evangeliale och öfverset deras handstylar.

Alla Discentes uti min Class hafwa ägt frihet, at sielfwe taga sig läxor.

Abo den 15 Junii

Joh: Wrang.

1771

Classis etymologica.

	År gl.
1. Carl Gust: Lauren. Siälö Inspectors Son . . .	13.
2. Thur: Bern: Hagert. Åb. Borgmästar S. . .	12.
3. Gabr: Hagert Dito	9.
4. Carl Tymen. Ab. Borgare S.	14.
5. Petter Henr: Ekeblad. Ab. Handelsm.	12.
6. Jac. Joh. Ekeblad. Ab. Dito	11.
7. Ad. Fred: Rangeliu. Abo Biblioth. Karls S.. .	13.
8. Mich. Ingelin. Ab. Borgare	14.
9. Jacob Gabr: Escholin. Kisk: Häradshöfdinge . .	14.
10. Elias Roos. Kisko: Kyrkoherde S.	13.
11. Eric Wennerqvist. Haliko: Länsman S.	13.
12. And: Sime: Sander. Ab. Casseur	13.
13. Carl Gust: Schäfer. Wicht. Capellan S.	14.

14.	Henr: Ad: Procopæus. Wehm: Capellan . . .	13.
15.	Gabr: Procopæus. Dito	11.
16.	Carl Joh: Bergstock. Nykyrke Corporal . . .	16.
17.	Jac: Herm: Packalen. Tyrw. Länsman S. . .	15.
18.	Nich. Cavenius. Usk. Rusthållare	16.
19.	Sim: Gust: Tolpo. Mask. Gårdsfogde	15.
20.	Alex. Sauren. Pöijt: Munsterskrifware . . .	15.
21.	Gust. Corsberg. Sagu: Soldat	13.
22.	Imm: Wallman, Ab. Borgar. S.	13.
23.	Gust: Packalen. Merimask. Rusthållare . . .	13.
24.	Henr. Alvolin. Merimask. Bonde	13.
25.	Gabr. Lunderberg. Kisk. Rusthållare	13.
26.	And. Neuren. Wirmo, Bonde	16.
27.	Carl Christ: Cretalenius. Usk. Capellan . . .	13.
28.	Herman Wijkman. Lojo Capellan	13.
29.	And: Levin. Loimij: Adj:	13.
30.	Jsr: Nummelin. Ab. Tobaksspinnare	14.
31.	Henr: Limnel. Karislojo, Rusthållare	14.
32.	Joh: Lindberg. Siundo, Rusthållare	13.
33.	Eric Jacob Dahlman. Kons. Comissarie . . .	14.
34.	Carl Henr: Argilander. Ab. Kopparslag. . . .	10.
35.	Jacob Schmitt. Ab. Timmerman	11.
36.	Abr. Lecander. Ab. Klockare	12.
37.	Thomas Åqvist. Loimij. Rusthållare	12.
38.	Carl Wahlström. Ab. Borgare	13.
39.	Lars Savonius. Karisloj: Bonde	16.
40.	Jac: Salmelin. Ab. Timmerman	13.
41.	Fredr: Paulin. Ab: Siöman	15.
42.	Carl Henr: Castelin. Ab. Siöman	11.
43.	Mich: Lunden. Lætal: Rusthållare	18.
44.	Joh: Lundgren. Lundoen: Rusthållare	14.
45.	Magn: Mallenius. Tenal. Skeppare	15.
46.	Joh: Fredr: Richter. Ab. Logarfware	12.
47.	Jon: Stenman. Ab. Wisiteur	10.
48.	Joh: Silwernagel. Ab. Hofslagar.	11.
49.	Andr: Sundström. Orives. Cappel.	11.

50.	Joh: Reinh: Wialenius.	Kang: Förare	13.
51.	Carl Gust: Wialenius.	Dito	11.
52.	Carl Jon. Bergman.	Ab. Siöman	10.
53.	Eric Ekström.	Ab. Saltmätare	13.
54.	Isaac Lindmark.	Merim. Klockare	12.
55.	Mich. Lundelin.	Lundo. Bonde	12.
56.	Joh. Winqvist.	Ab. Timmerm.	10.
57.	Carl Löffing.	Ab. Packare	10.
58.	And: Telenius.	Nous. Bonde	16.
59.	Petr: Birkstedt.	Ab. Skomakare	11.
60.	Joh: Söderberg.	Ab. Swarfware	13.

Vidi

Henr: Chytraeus.

Afskrift af Collegan H:r Magister Henric
Lindstens förtekning öfwer Discentium i Classe
Etymologica lectioner 1771.

Uti Classe Etymologica hafwa discentes warit syslosatte först med Swebilii Catheches, som blifwit läsen utan til af alla, hwar morgon. Superiores hafwa fem gångor hunnit til slut, Inferiores 2 gångor och infimi litet mer än en gång.

Likaledes hafwa de öfwersta igenomgått Strelings Grammatica med Syntaxis 2:ne gånger. Novitier och inferiores hafwa knapt en gång kommit til slut med syntaxis.

Af Corderi Colloqvier hafwa 48 Colloqv. och 20 Æsopi fabler blifvit explicerade af de fleste; men Comenii Orbis Pictus af alla, begynnandes ifrån Faber murarius, pag. 132, til Regia Majestas. pag. 284. då de äfwen blifwit öfwade at resolvera, säga phrases och korta locutioner.

Dessutom hafwa alla skrifwit handstilar hwar dag och 45 componerat, fyra gångor i hwar vecka.

Och som Herr Collegan Wrang intet kan tillfyllest beskrifwa sin myckna flit, utan andras förklenande (: ty så lyda ofwanföre hans ord: Swebilii Cateches har aldrig tilförene i denna Class blifwit om Onsdagarne läsen. Uti början af Höste-termin blef det discentes pålagt af H:r Rector, för det at de, som blifwit promoverade från Classe Etymologica litet öfwat sig uti Catechesen:) så kan iag än ytterligare intet underlåta att yrka derpå, att iag både nu och förre Åren har låtit flitigt läsa Catechesen, samt qvæstionerat med egna ord, hvilket sällan eller aldrig uti Classe Syntactica brukas. Wid explication har iag äfwen lärt grunderna til latiniteten, hwarpå i Classe Synt. kunde byggas, om intet ständiga utan läsningar sådant hindrade. At lindra mit besvär och skada ungdomen har iag intet hemligen befalt mina disciplar, at förskaffa sig Svensk version af den auctor, som i Classen expliceres, såsom för mig har praxis warit här, och i Classe Synt. än är i bruk, oachtadt Rector sådant förbudit.

Icke eller har iag med widlyftiga och slegtfulla relationer uti Catalogen om min synnerliga drift och flit sökt at förblinda H:r Biskopen och Consistorium: lika fult blir iag nu 2:dra gången emot bättre wett, oförskyld tadlad. Anhåller förthenskuld ödmiukel., att Herr Rector, hwilcken detta äfwen angår, måtte höras; och iag efter omständigheterna antingen tiltalas, eller för obefogade beskyllningar befredas.

Henr. Lindsten.

316. Förteckning uppå Discentes, som warit i
Gamle Carleby Schola wår termin 1772.

Från Svenska Riksarkivet.

Consistorium ecclesiasticum i Åbo.

	Ålders Ar.	
Jonas Cajanus	14.	Läser Benzeli <i>epitome</i> 3:ie gången med dicta classica, explicerar Nya Testamentet på Grekiska, Cornelius Nepos andra gången, läser Hübners historia, Geographien, Statskundskapen. Componerar exercitia på latin. Fadren Landtmätare, mindre förmögen. Sonen någorlunda qwick.
Abraham Gumse . . .	14.	Är uti en lexa med Cajanus, faderlös, fattig, trägen.
Petrus Utwik	14.	Är ock i en lexa med Cajanus och Gumse, någorlunda qwick och trägen. Fadren Handlande, någorlunda förmögen.
Matthias Westberg . .	12.	Explicerar Cornelius Nepos, begynt componera Latin, läser Historien, Geographien, någorlunda qwick. Fadren Tulnär, mindre förmögen.
Daniel Westring . . .	12.	Är i en lexa med Westberg, nog trög, men trägen. Fadren Borgare, fattig.

Johan Hendr. Juvelius	11.	Explicerar Colloqvien, läser Hybners historia, Statshistorien om Sverige, begynt componera Latin.
Johan Hendr. Peitzius	11.	Är i en lexa med Juvelius, fadren handlande, någorlunda förmögen. Sonen någorlunda qwick.
Johan Jacob Litheen .	12.	Explicerar Tyskan, läser Hybners historia, räknar och öfwar sig uti Brefs läsande, fadren handlande, någorlunda förmögen. Sonen trägen.
Johannes Er. Rahm .	11.	Läser Tyska, Hybners historia och räknar. Fadren handlande, någorlunda förmögen. Sonen någorlunda qwick.
Christopher Cluversick	11.	Läser Hybners historia, Geographien, Bref, och räknar. Faderlös, fattig. Någorlunda qwick.
Christian Hermonius .	11.	Läser sin Christendoms stycken, historien, Geographien, Bref, och räknar. Fadren Tul Inspector, fattig. Sonen trög.
Matthias Liedbäck . .	10.	Läser samma som Hermonius, fadren slaktare, mindre förmögen. Sonen qwick.
Carl Tengström	9.	Läser statshistorien om Sverige och Bref, samt sin Christendoms stycken. Des Stuffader Pædagogus Magister Renholm. Sonen har swårt målföre.

Anders Roos	13.	Läser sin Christendoms stycken, räcknar och läser Bref, faderlös, fattig, trägen.
Anders Peitzius	9.	Läser Latinska Abc Boken, Statshistorien om Sverige, och sin Christendomsstycken, fadren handlande, någorlunda förmögen. Son qwick.
Matthias Rahm	10.	Är i en lexa med Peitzius, fadren handlande, förmögen. Son qwick.
Hendric Hoffren	10.	I en lexa med Matthias Rahm. Fadren klockare, fattig. Son qwick.
Jacob Edgren	9.	Är i samma lexa med And. Peitzius, fadren guldsmed, fattig. Son qwick.
Nicolas Corin	10.	Läser D. Svebelii cateches, och uti Bok, fadren Borgare, fattig. Son nog trög.
Hendric Nordqvist	10.	Läser sin Christendoms stycken och uti Bok, fadren Siöman, fattig. Son flitig.
Isac Wju [?]	9.	Läser sin Christendoms stycken och uti Bok, faderlös, fattig, qwick.
Matthias Nordqvist	9.	Läser sin Christendoms stycken och uti Bok, fadren Siöman, fattig. Sonen qwick.

Eric Sarin	14.	Läser D. Svebelij Cateches och uti Bok, faderlös, fattig, son nog trög.
Lars Sneckendahl . . .	13.	Läser sin Christendoms stycken och räknar samt läser bref, latin- ska Abc, fadren fattig, fiskare.
Elias Castlin	13.	Läser sin christendoms stycken och uti Bok, faderlös, fattig, nå- gorlunda qwick.
Johan Cretull	12.	Läser sin Christendoms stycken och uti Bok, faderlös, fattig, nog trög.
Abraham Holland . . .	11.	Läser sin Christendoms stycken och uti Bok, fadren Arbetskarl, fattig. Son trög.
Carl Fridric Krok . . .	10.	Läser sin Christendoms stycken och uti Bok, fadren Borgare, fattig. Son trög.
Johannes Gregonen . .	12.	Läser D. Svebelij Cateches och uti Bok, fadren Tunbindare, fat- tig. Son trög.
Matthias Nywon . . .	12.	Läser Lutheri Cateches, fader- lös, fattig, har svårt at höra.
Johannes Utwik . . .	7.	Läser Lutheri Cateches, fadren handlande, någorl. förmögen. Son qwick.
Thomas Sigfredson . .	9.	Läser Lutheri Catheches, fader- lös, fattig, trög.

Mathias Svenlin. . . .	8.	Läser Lutheri Cateches, faderlös, fattig, trög.
Johan Krok	7.	Begynt läsa Lutheri Cateches, fadren Borgare, fattig. Son trög.
34.		<p>Alla Discentes öfwa sig uti Stylskrifwande. Om mornar och aftnar giöres bön och läses en Historia uti Bibliska historien. Onsdagar och lördagar öfwas Scholungdom i sången af Stadzens organist Hendric Cahelin.</p>

Gamle Carleby d. 3 Junii 1772.

Gust. Iuslenius.

Eric Juwelius
Rector Scholæ G: Carlebyensis.

**317. Kongl. Maj:ts bref till Consist. i Borgå
ang:de öfwerflödiga Lof- och ferie-dagars indragning
vid Lärowerken. Dat. d. 29 November 1773.**

Från Borgå Domkapitels arkiv. Kungabref för åren 1773—1780.
Band. 9. Fol. 47 & 48.

Gustaf med Guds Nåde, &c. Wår ynnest och nådiga benägenhet med Gud Alsmächtig Troman och Biskopp samt Consistoriales. Hos Oss har Biskoppen D:r Lamberg i underdånighet hemställt om icke flere, tid effter annan, införda lofdagar, wid Gymnasium och Scholarne uti Götheborgs Stift, på hwilka inga föreläsningar blifwa hållne, kunde hädan effter indragas, såsom alla Apostel-dagarne, domprediko-dagen, som skall merendels infalla, wid Februarii månads slut, Gregorii dagen, d. 12 Martii, Fastlags-Måndagen, eftermiddagarne näst före Bönedagarne, och andra Enkla högtids dagar, eftermiddagarne på Mån- och Tisdagarne i

Påskwickan, bägge gång-dagarne, Mårtens dagen, samt dagen effter en Högtidsdag, som infaller på Söndag: Jemwäl, at det nu wanliga Michels Mässa lofwet af 8 Dagar, må hädaneffter, för Boflyttningens skull, få bibehållas; men, at den publique läsningen, wid Påsk- och Pingestiden ej må slutas förr än Onsdagen näst före samma helger, samt börjas samma dag i påföljande wicka: At med Winter- och Sommar-ferierne måtte strictissime få förhållas, effter bokstafwen uti 1724 års Scholæ-ordning: Och änteligen, at den Lector eller Scholæ Betjent, som försummar läse-tima utan laga förfall, måtte genast få anses med 5 Dal:rs Silf:mts Böter till Gymnasii, eller Scholæ Bibliotheket, samt den Ordinarius Docens wara till samma vite förfallen, hwilken utan laga förfall låter Adjuncten eller någon annan Vicarius läsa i sit ställe. I anledning af hwad i förenämde måtto blifwit till wårt Nådiga Förordnande i underdånighet hemställt, och hwilket Wi finne lända till befordran af det angelägna föremålet wid lärowerken, at läsningstiden nyttjas med all sorgfällighet, och utan onödigt uppehåll, på det den studerande ungdomen må uti en oafbruten ordning, med mindre tids utdrägt, och följagteligen med mindre kåstnad kunna fullfölja sin underwisning och studier, hwarföre Wi ock för godt funnit, at sådan indragning af lofdagar wid Gymnasium och Scholarne uti berörde Stift, med det mera, bifalla, och till iagttagande förordna, wele Wij jemwäl i Nåder, det I mågen wara omtänkte, huru i enahanda wäg, läsnings- och underwisnings-werket, wid Scholarne och Gymnasium, som under Eder sortera, måtte förkofras, medelst indragande af de flere wedertagne lof- eller Ferie-dagar, som till läsningens hållande kunde användas, enligit hwad af Oss i anseende till Gymnasium och Scholarne uti Götheborgs Stift nu är wordet fast stält. Hwarmed Wi befalle Eder Gud Alsmächtig Nådeligen. Stockholms Slott, den 29 Novembr 1773.

Gustaf.

Joh. V. Heland.

**318. Kongl. Maj:ts bref till Borgå Domkapitel
angående kompetens till Matheseos Lektors tjänster
vid gymnasierne. Dat. d. 21 Mars 1774.**

Från Borgå Domkapitels arkiv. Kungabref. Band. 9, 1773—80.
Fol. 62.

Gustaf med Guds Nåde, &c. Vår ynnest och Nådiga benägenhet med Gud Altmächtig. Tro Man, Biskop och Consistoriales. Emedan Wi, i anledning af hwad Wäre öfver Upfostrings wäsendet i Riket Committerade i underdånighet anmält och hemställt, för godt finne att i Nåder förordna, det ingen må hädanefter till Matheseos Lector wid något Gymnasium tillförordnas, som icke antingen wid någon af Rikets Academier, genom publiqt Specimen tillförlåteligen å daga lagt grundlig insigt i Mathematiska och Physiske wetenskaperna, eller kan derom upå ojäfaktiga wänesbörder ifrån Professorerna i berörde Lärdomsgrenar samt således bewisat, det han enligt Scholæ ordningen, ex professo winlagt sig i de till en slik Lection hörande stycken, Hwarwid den befördrings rättighet, som Adjuncterna wid Gymnasierne uti 1724 års Scholæ Ordning är tillagd, bör wara dem obetagen, då de sig, på enahanda sätt som förberördt är, legitimera; Ty gifwe Wi Eder sådant till behörigt i agt tagande i Nåder tillkänna. Befallande Wi Eder i öfrigt Gud Allsmächtig Nädiligen. Stockholms Slott den 21 Martii 1774.

Gustaf.

Joh: V: Heland.

319. Kongl. Maj:ts circulaire till Borgå Domkapitel angående Lectores Laici. Dat. d. 14 Oktober 1777.

Från Borgå Domkapitels arkiv. Kungabref. Band 9, 1773—80. Fol. 166.

Gustaf med Guds Nåde, &c. Vår ynnest och Nådiga benägenhet med Gud Altsmächtig, Tro Man, Biskop och Consistoriales. I anledning af Consistorii i Hernösand underdåniga förfrågan, huru wida de rättigheter Lectores Laici, enligt Scholæ Ordningen uti Scholæ-Erender tillkomma hafwa undergått någon förändring igenom Kongl. Brefwet af den 14 Julii 1762, i kraft hwaraf de ifrån Consistorio Ecclesiastico blifwit uteslutne, hafwe Wi i Nåder funnit nödigt förklara; at alt hwad i Scholæ Ordningen och andre Scholan rörande Författningar tillägges Consistorium, hädanefter må tillhöra Collegium Gymnasticum, Ephori särskilte rättigheter undantagne, och at följackteligen Lectores Laici med Clerici uti desse Erender lika böra deltaga. Hvilket Wi Eder härmed till behörig efterrättelse i Nåder vele hafva förståndigadt Befallandes Eder Gud Alsmächtig, Nådiligen. Gripsholms Slott den 14 Octobr: 1777.

Gustaf.

E. Schröderheim.

320. Kongl. Maj:ts bref till Borgå Domkapitel angående upphäfvande af författningar rörande Lectores Laici. Dat. d. Juli 1779.

Från Borgå Domkapitels arkiv. Kungabref. Band 9, 1773—80. Fol. 235—236.

Gustaf med Guds nåde &c. Vår ynnest och nådiga benägenhet med Gud Alsmächtig. Tro Man och Biskop så

ock Consistoriales. Sedan uppå Riksens Ständers underdåniga tillstyrkande Lectores Laici år 1762 blifwit ifrån Consistorierne uteslutne och Wi under d. 20 Aug. 1777 igenom nådigt Circulairebref förklarar huru Consistorierne i anledning deraf blifwit fördelte uti 2:ne Divisioner och huru Ecclesiastique målen af Consistorio Ecclesiastico, men alla till Informations werket hörande ärender af Collegio Gymnastico borde skötas, hafwe Wi utaf de ifrån flere ställen särdeles under sist öfwerståndne Riksdag inkomna påminnelser erfarit, huru litet Wi dermed wunnit Wårt ändamål som war bättre ordning wid Scholaewerken och en skyndsammare drift uti de Consistoriella giöromålen hwilcka af Lärarens tid borttaga för mycket för ungdomens underwisning och huru tvärtom denna skillnad imellan lika tjänstemän upväckt mera oreda då fördelningen icke med den noggranhet kunnat utstakas att twister och split kunnat förekommas hwilcka i allmänhet skadelige blifwa det ännu mera wid Scholor och Gymnasier, där de hos Ungdomen förordsaka förargelse och en wahna att ifrån yngre åhren wränga och förtyda bud och befallningar. Den författning som år 1762 skilde Lectores Laici ifrån de Consistorielle giöromålen hafwe Wi funnit wara en ibland de förändringar som Allmänna Lagar för enskildta afsigter under förra tidens ombyttighet undergått och ju närmare Wi öfwerwäga alla härwid förefallande omständigheter desto mindre skiäl finna Wi till en sådan skillnad emellan Jnehafware af samma Embeten och desto flere förmoner af de författningar som ifrån äldre tider tillagt Samtelige Lectorer både Clerici och Laici utan åtskillnad säte och stämma uti Consistorierne samt ett lika deltagande uti så wäl Ecclesiastique som Scholæärenderne, J anledning hwaraf Wi ock i nåder ansett nödigt, hwilket Wi Eder härmed till efterrättelse wele förständigadt, att upphäfwa förberörde så wäl 1762 som 1777 åhrens författningar i detta ämne och deremot åter uplifwa hwad Kyrekolagen och Scholæordningen härom föreskrifwer samt för 1762 uti Rikets Consistorier warit i agttagit.

Befallande Eder Gud Alsmächtig nådel. Drottningholms
Slott Julii 1779.

Gustaf.

E. Schröderheim.

**321. Kongl. Maj:ts bref till Consistorium i
Borgå angående beräklandet och upbörderna af diäkne-
penningarne.**

Från Borgå Domkapitels arkiv. Kungabref. Band 9, 1773—80.
Fol. 264.

Gustaf med Guds Nåde &c. Wår ynnest och Nådiga
benägenhet med Gud Alsmächtig, Troman, Biskop Så ock
Consistoriales! Då Wi till öfwerwägende förehaf den till
Wår nådiga pröfning i underdånighet anmälte fråga, huru-
vida de så kallade djäkne-penningarne måge ärläggas efter
beräkning af Tre- eller Sexdaler Silfwermynt på en Riks-
daler Specie, hafwe Wi i nåder funnnit så wäl den mindre
anledning sig derwid företedt, att bewilja denna afgifts be-
räknande till Tre daler Silfwermynt på Riksdalern, som ock
de betydande olägenheter, hwarmed det i flere Stift ännu
öflige upbördssättet af berörde afgift, genom de Studerande
sjelfwe samt Scholæ-Betjeningen är förknippadt; och som
Wi i anseende härtill pröfwadt skäligt, det Djäkne-pennin-
garne måge utgöras efter Sex daler Silfwermynts beräk-
räkning på en Specie Riksdaler, samt att uppbörden deraf
för framtiden bör ske af Cronans upbörds män; Så wele Wi
Eder sådant härigenom till underdånig efterrättelse och be-
hörig wärkställighet uti hwad deraf på Eder åtgärd an-
komma kan i nåder hafwa tillkänna gifwit. Hwarmed Wi
befalle Eder Gud Alsmächtig nådeligen. Gripsholms Slott
den 6 Nowember 1780.

Gustaf.

J. Liljencrantz.

322. Kongl. Maj:ts bref till Consist. i Borgo, ang:de Cuopio Stads ansökning om Randasalmi Sockens Trivial-Scholas förflyttande till dem. Dat. d. 18 December 1782.

Från Borgå Domkapitels arkiv. Kungabref för år 1781—87. Band 10. Fol. 63.

Gustaf, med Guds nåde &c. Vår ynnest och nådiga benägenhet med Gud alsmächtig. Tro-Man och Biskop; samt Consistoriales. Hos Oss har Vice Lands Höfdingen och Riddaren Wright, uti underdånig skrifwelse af den 6:te November sistledne, till nådigt bifall anmält Cuopio Stads underdåniga ansökning, at den i Randasalmi Socken inrättade Trivial Schola måtte få flyttas derifrån til Cuopio. Och som Wi funnit de anförda omständigheter förtjena et nådigt afseende, så hafwe Wi äfwen til denna underdåniga anhållan lämnat Wårt Nådiga bifall: Och gifwer det Eder härmed til efter rättelse i nåder tilkänna, jämte det Wårt nådiga Swar derom til Vice Lands Höfdingen afgår. Befallande Eder i öfrigt Gud Alsmächtig nådeligen. Grips-holm Slott d. 18 Decemb. 1782.

E. Schröderheim.

323.

Utkast

til

Undervisning för Informatorer,

rörande

deras skyldigheter och kloka förhållande,

af

Henr. Gabr. Porthan.

(1783).

[Fortsättning till sidan 429 i Tredje Samlingen af dessa Handlingar.]

IX Stycket.

Om Räkningen.

§ 1.

Dels för at lära dem hålla tankarna tilsammans, och vänja sig wid noggran upmärksamhet, dels för sjelfwa kunskapens outhärlighet i sig sjelf, böra barnen i tid öfwas at räkna.

§ 2.

Sedan talens rätta utnämmande gjorts dem bekant, läras de efter hand, qvatvor species i hela tal. Härwid bör man hafwa i början godt tålamod med deras flyktighet och ej trötta dem med för mycket arbete i sänder, wälja interessante, och med deras göromål och behof närskylde exempel; lätta deras förlägenhet, m. m. Aldrig bör man gå til en ny lära, innan de wunnit färdighet i den föregående. Palmqvists method har åtskilliga förmåner framför Agrelii etc.: Med demonstrationer skonas begynnare; dock skall man söka efter möjligheten göra grunderne til praxis för dem begriplige. Efter hand fortskrides vidare til de öfrige räkenskapsens delar, Bråk-räkningen, Regula di tri, etc. allt efter lärjungarnes behof och omständigheter.

X Stycket.

Om Språk i gemen.

§ 1.

Det är i allmänhet en swår wäg, när man i hvad sak som hälst, wil förwärfwa sig någon färdighet, att begynna

med universella satsers och reglors inhämtande, hvilka man genom flitig application uti förekommande speciella fall, skall göra sig habituet bekanta. Så begynner ingen målare, musicus etc. lära sin konst. Åtminstone fordras dertil en öfwad upmärksamhet, och ganska snäll tanke-gåfwa. Den snällaste Theoreticus, är likwäl ofta en olyckelig practicus; han kommer ej i hog wid de särskilda fallen, sina allmänna regler, eller [är] ej nog färdig att tillämpa dem. Habituden kan endast genom flitig öfning winnas; och detta kan äfven ske utan den abstracta Theorien, när man har en kunnig handledare. Huru är då rimligt at begynna med generelle theorie, när barn skola läras, hvilka wid abstracta och universella föreställningar ej äro wane, utan genom imitation, (hwar til naturen gör dem så benägne och qwicke), wunnit all den färdighet de äga? All habitus är en slags mechanismus, som genom samma actions flitiga uprepande, oförmärkt åstadkommes. På sådant sätt lära wi oss vårt Moders-mål. Longum iter est per præcepta, breve et efficax per exempla; säger för den skull Seneca rätteligen. Männe et barn genom den bästa Bothaniska beskrifning öfver en Tulipan, så flinkt kunde lära känna den, som därigenom at det flere gånger ser och handterar den? At wid Språks lärande begynna med Gramatikan, som är en slags Philosophie öfver deras lynne och beskaffenhet, är således i allmänhet stridande emot naturens anwisning och måste i synnerhet lända barn till plåga, samt hos dem wara skickeligt at upväcka ledsnad och hat för hela språket. Morhof yttrar sig förståndigt i detta ämne: Ego qvidem sic existimo, eandem esse Grammatices difficultatem, qvæ est vel Metaphysices et Logices, atqve adeo ineptos illos esse, qvi illius minutiis puerorum ingenia torqveant. Nunquam ego tam felicis qvemquam puerorum ingenii fuisse arbitror, qvi Gramatices artem illa ætate apprehendere potuerit: nam usus et maturior ætas, qvæ ad Philosophiam apta est, illa demum docebit. Polyhist: Liter T: I. L: II. C. 1. § 29 et 30. Och på ett annat ställe: „Gramatices præcepta qvæ primum

proponi solent, æqve difficilia sunt, qvam ulla alia vel ars vel scientia. — Abstractiones in Grammaticis æq. sunt, ut in Metaphysicis. — Regula aliqva Syntaxeos plus difficultatis interdum habet, qvam Theorema Mathematicum.“ Ib: Cap. IX. § 20. Hwar och en rådfråge härwid sin egen barndoms ärfarenhet.

§ 2.

Därföre nekas likewäl icke all nytta af Theorien; dels för äldre folk, at med mera säkerhet kunna gå til wäga, förmå öfverse det hela likasom med en blick, och i praktiken gå en och annan ginwäg, med tilhjelp af sin skarpsinnighet, etc:ra, dels för barn, när öfningen med allmänna ärinringar, grunder och uplysningar tillika understödjes: at jag icke må omtala det Theorien kan bewara för åtskilliga fel och misstag uti sjelfwa methoden af öfningen m. m. Conjuncta valent. Men denna Theorien bör, som sades, småningom och wid sjelfwa de practiska tilfällen barn bibringas, icke forma scientifica.

§ 3.

Likwäl när wi skola begynna lära oss latin, så plägar det första som oss ålägges wara at läsa en Grammatica, försedd med all sin techniska apparatus af Termer, Distinctioner och reglor samt mångfalldiga exceptioner. Huru skall då procederas? at förut genom Theoretiska förklaringar få barn til at begripa hvad Declinatio, Genitivus, Accusativus, Genus, Numerus, Nomen, Verbum, Substantivum, Adjectivum, Gradus etc. etc. är, samt all den talrika mängd af konst-ord, af hvilka jag endast nämnt dessa exempelwis; det är ingalunda ett lätt eller snart wärkstäldt arbete.

Tilhålles de åter at läsa och bruka dem, utan at därwid något tänka (hvilket, såsom beqwämligare för informatorn, gemenligen sker); så måste ju sådant ej ringa befordra den

fördärfweliga psittarismus hwarwid de wänja sig, och som förqwäfwär så många människjors förnuft och eftertanka. Hwad ansenlig tid går icke tillika härigenom til spillo? Hwad onödig plåga och arbete förordsakas ej de stackars barnen? På det sättet wi gemenligen anföras at lära latin, är det wisseligen ej något under, at dertil så många år åtgå, och at det likwäl af så få läres med besked, samt af många med en slags owilja och rysning anses: men det är ej språkets, utan den förwända methodens fel.

§ 4.

Kunskapen i hwart och et språk har 3 grader: at förstå det, at kunna tala, samt at accurat och prydligt skrifwa det. Alle behöfwa ej uti hwart och et språk lika färdighet; de böra fördenskull ej eller til dess lärande på alldeles lika sätt handledas: och att plåga dem med det som onödigt är, samt derigenom borttaga tid för angelägnare saker, är oförswarligt. Detta bör wid barnens underwisning uti Latinen, noga i hog kommas. Huru många behöfwa skrifwa eller tala detta språk, emot dem som böra förstå det? (Det samma gäller om åtskilliga lefwande språk, t: ex: Tyskan och Engelskan). För sådane är en noga kunskap om dess Gramaticaliska sirlighet ganska umbärlig o. s. w.

§ 5.

Det naturliga sättet, att lära förstå et språk som man genom dagligt tal ej har tilfälle at inhämta, är at straxt förelägga barnen lätta stycken at explicera (jemf. likwäl § 1 XI stycket här frammanföre), uti hvilka ordens ordning ej mycket afgår ifrån Swenskan, och som tillika äro af angenämt innehåll. Till en sådan explication behöfs alldeles ingen föregången undervisning i Grammatiken; utan endast att de kunna läsa någorlunda väl innantil. Man explicerar första stycket för Disciplarne; läxan bör i begynnelsen

wara helt kårt. Derpå säges dem särskildt hwarje ords betydelse, sådant som det samma förekommer; de skrifwas i ordning uppå en lista i början af Informatorn, framdeles af Discippeln. Med tilhjelp af denna lista, och när så behöfs, med Informatorns biträde, lär barnet tyda sit pensum, och wäl kunna de förekommande orden, hvilkas antal i dess minne härigenom dageligen ökas. De ord som oftare förekomma, måste isynnerhet på detta sättet snart blifwa wäl bekanta; och ändringen i deras böjelser efterhand falla i ögonen. Denna ändring jämföres småningom med de motsvarande Swenska ordens dylika variationer, när dessa hafwa rum; hwarunder tilfälle blir, at efter hand och likasom oförmärkt, bibringa barnen alt redigare kunskap, om singularis och pluralis numerus, (utan at i begynnelsen beswära dem med sjelfwa dessas konstord (casus) när språket wärkeligen har dem, såsom Latinen etc.), personæ, tempora, genera, comparatio adjectivorum etc. De blifwa nu snart nog i stånd at sjelfwe inse lättare meningar, och böra därtill handledas; såsom förrådet på bekanta ord ansenligen tilwäxt, så kunna längre stycken, utan at öka deras arbete, efter hand gifwas dem til läxa. De nya orden fortfara de at uppskrifwa (i bland jämwäl hela små talesätt och satser); och informatorn tyder för dem allenast de meningar hvilka de icke kunna sjelfwe straxt taga reda på, när stycket, af bägge gemensamt, genomgås. När ordens ordning afgår ifrån Swenskan, hjelpas de i synnerhet at blifwa densamme warse, och handledas småningom at uppsöka verbum, samt det substantivum, hwarpå adjectiva hafwa afseende m: m: Hvilkas olika natur men likstämmighet til genera, numeri och casus de läras anmärka; sammanlunda likstämmigheten mellan pronomina och nomina samt verborum numerus och persona, verborum tempora sins emellan etc:a. Detta alt uplyses med exempel af Swenska språkets lika art. Widare wises dem skillnaden emellan de öfriga partes orationis, wid passliga tilfällen; emellan verba activa och passiva, deras modi

m. m. Termerne göras dem likwäl icke straxt, eller alla på engång, utan småningom och efter hand, bekante. Wid alt detta bör informatorn ådagalägga och nyttja all möjelig munterhet, foglighet, encouragerande påfund, för at gjöra alt detta för barnen om icke roligt och angenämt, så åtminstone icke ledsamt och tröttande; hvilket ock, när han älskar sine Discipular och sin sysla, samt walddt en tjenlig bok, icke är så alt för swårt at förmå åstadkomma.

§ 6.

Nu blir tid at lära barnen upsöka themata, och at kunna nytja et lexicon (hvilket ej bör wara efter radices vocom, utan i enfaldig alphabetisk ordning inrättadt); sedan de redan känna en hop ord, hvilkas formerande och derivation af hwarandra man ock bör wid tilfällen lära dem at märka, så kan detta arbete icke blifwa så trögt och beswärligt, som det i första början af explication skulle warit. Härwid kunna Declinationerna (om språket några wärkeligen äger) och Conjugationerna i Grammatikan wisas dem; hvilka nu lätteligen fattas, då deras ändelser redan til en stor del hunnit blifwa barnen familiere. Svenska Grammatikan jämföres i desse delar sorgfälligt med det främmande språkets, så at de få tillika om sitt modersmål och dess lynne en säker och grundelig kunskap. En del af de exempel hvilka de öfwäs at böja efter de uppgifna typi, tilhållas de at skrifwa up, med alla sina ändelser; hwarigenom desse, med sine ombyten så mycket bättre fästas i minnet. Til exempel wäljes hälst sådane ord, som interessera barnen. At wisa bruket af Declinations och Conjugations färdigheten, sammansätter man först sjelf, och låter sedan jämwäl barnen sammansätta, i början någre ord (nomina sins emellan t. ex. adjectivum med substantivo, Genetivus med Nominativo etc:a eller verba sins emellan, finitum med infinitivo etc:a eller nomina på hwarjehanda sätt med verbis och particulis), och sedermera hela smärre sententier, dels

munteligen dels skrifteligen. Exempler väljas åter, rolige och angenäme. Någre wackra sententier läras utantil. Medelst denna öfning fästas tillika en hop nya ord i minnet; hwar under såsom ock under explication, man i synnerhet bör tilse at barnen blifwa wäl bekante med räkningsorden, och adverbial samt praepositiones (samt dessas tilhöriga casus); med et ord, lära wäl känna particlarne, som både ofta förekomma, och hafwa så ganska stor influence på meningarnes rätta och färdiga förstånd. Genom de angelägnaste ordens flitiga uprepande wid tilfällen, samt det främmande språkets bruk då och då tiltalande med Disciplarne, i detta afseende kunna de snart vid samma ord blifwa wane. Hwad wid nästföregående §:s slut sades, påminner jag åter.

§ 7.

Härpå kunna nu barnen anföras at explicera utwalda auctores classici i språket, de lättare först och sedan de swårare samt aldra sist dem hvilka hafwa en ifrån modersmålet mycket afgående construction. Förut skall man om auctoren bibringa dem et fördelaktigt begrepp, samt om det de af honom kunna lära. Ändteligen sedan de således ex usu lärdt någärlunda känna språket, samt både förwärfwat sig copiam verborum och färdighet i explication, samt tillika mera mognad i tankekraften, kan man gå med dem djupare in i Grammatikan, om så nödigt pröfwat; nämligen om de behöfwa lära skrifwa språket (ty tala lär man sig bäst och förnämligast genom flitig öfning i talande). Härtil räknar jag det finare af Syntaxis, samt meningarnes noga analysis Gramatica, så wäl i anseende til Etymologien, som talesättens syntaktiska skäl och grunder. I gemen är det alltid bättre, at gifwa dem endast få och tydeliga reglor, samt öfwa dem til at flinkt förstå dem (och lämna de öfriga til flitig öfning och wana, samt egen observation hvilken allenast bör under läsningen wäckas och skärpas), än at belasta dem med för mycken bråte af

föreskrifter. Mycket är i Grammatikan, hwarmed andra icke behöfwa bry sig än de som ex professo wilja philosphera öfver språket; hwad skola de öfriga pråla med sådant? Morhof säger rätteligen „plerique nunc ita lingvas tractant, non ut lingvam doceant, sed ut Grammaticos faciant, qvæ res omnium absurdissima est.“ l. c. T. 1. L. II. C. IX. § 30.

En ganska nyttig öfning är (ej allenast at winna mera insigt och färdighet i modersmålet, utan ock at lära känna bägge språkens olika lynne, samt at förberedas til det främmande språkets skrifwande), at låta Disciplarne skrifteligen öfversätta wackra ställen ur sin auctor på Swenska. Med sjelfwa skrifningen på främmande språk, bör aldrig början göras, innan de lärt förswarligen explicera; och då bör man ej eller begynna med öfversättningar ifrån Modersmålet (nästan den swåraste af alla slags skriföfningar), utom några lätta prof, hwartil sådana stycken utletas hwickas öfversättning utan fel kan göras tämmeligen litteral; utan häldre med korta berättelsers upsättande, små brefs författande etc:a på det språk de skola lära sig. Jag supponerar nämligen at de redan förut böra på modersmålet hafwa blifwit öfwade at upsätta sådana slags skrifter. Igenom denna ordning undgå barnen den oförnuftiga torturen til at nödgas skrifwa på et språk det de ännu ej engång lärdt förstå, samt i lexicon upleta hwart ord som de skola bruka, och hvilket de då på höft gripa til, utan at förut känna det, samt i wåndan ofta på det löjeligaste och orimeligaste sätt tillämpa.

§ 8.

Af hwad således om methoden att lättast lära främmande språk anfördt är; kan man finna, at de som skrifwit främmande språks Grammatica, (t. ex. för Latinen), på samma språk hvilket de deruti föreställa, icke så oförståndigt handlat, som man gemenligen påstår, utan wärkeligen tänkt klokare än de hvilka sedan utget dylika på Moders målet; ty då desse därigenom mera ändast styrkt folket i det galna rådet

at börja språks lärande med deras gramatika; så hafwa de förre supponerat, at derpå ej skulle tänkas innan disciplarne redan hunnit blifwa i språket tämmeligen för sig komne.

§ 9.

Kunna barnen förut 2:ne språk (såsom hos oss Svenska och Finska); så gifwer detta informatorn tillfälle, om han känner bägge grundeligen at medelst än det ena än det andra bekanta språkets jämförande med det fremmande som skall läras, samt sin emellan, lätta och underhjelpa barnens begrepp, samt wänja dem at i allmänhet snarare familiarisera sig med språks olika lynnen och wändningar. En finne har t. ex. wid Latinens lärande åtskilliga fördelar framför en Svensk; och af hvilka en förständig informator borde weta at sig betjena. Så har nu en Svensk gässe swårt at gjöra sig rätt begrepp om diphtongi, om casus dativus, accusativus och ablativus (hvilka hans modersmål ej äger); at begripa talesättet est mihi liber, Jag hafwer en bok (Fenn. minulla on kirja), at weta när de Latinska nomina i Swenskan böra definite eller indefinte öfversättas o. s. w. Men sådant kan icke bry en finne, och är lätt at utur hans språk uplysa. —

§ 10.

Om barnen skola läras både Latin och Fransyska; så göres bäst med det sednare språket begynnelsen. Det är likare Swenskan, i anseende til sin uniforma construction, sit nomen definitum et indefinitum etc: barnen lära det altså lättare. Men när de lärt det samma, så hafwa de ej allenast deraf hjelp wid Latinens lärande, utan en god del af den olust som de allmänna Grammatikaliske principernes inhämmande pläga förordsaka (och hvilken gemenligen skrifwes oskyldigt på Latinska språkets enskilda räkning) blifwer och därigenom lättare undanrögd, innan Disciplarne til

Latinens lärande fortskrida, som i sig sjelf alltid är et swårare språk. Hwad om methoden wid språks lärande i gemen sagt är, gäller för öfrigt jämwäl Fransyskan; hwarom dessutom några speciella anmärkningar skola meddelas, sedan wi förut talt om de lärda språkens rättaste inhämtande.

XI Stycket.

Om Latinen.

§ 1.

När tilfälle är, at lära barnen Latin genom talande ifrån deras spädaste år och det sker med förstånd, så göres dem wissierligen därmed en stor tjenst, när detta språk ändock blir dem nödigt. Om i barnets närwaru, eller til barnet intet annat språk talas; så lærer det nödwändigt på samma sätt Latinen som nu sit modersmål. Men såsom detta ej gerna kan ske (ehuru det ej är aldeles utan exempel); är ock nyttigt, om endast Fadren (och sedan jämwäl Informatorn) ej nyttjar annat språk i talet med barnet (som anföres at ock endast på samma språk swara), när han allenast är Latinen, (och en rätt och snyg Latin), wäl mäktig. Men jämwäl detta har sina stora swårigheter. Det är ondt at med Latinska ord kunna utmärka alla de ting, meubler, kläder etc., som nu hos oss äro i bruk; och kunskapen om denna delen af språket tjenar ej eller barnen framdeles til mycken nytta. Ej mindre swårt är at finna en sådan Fader eller Informator, som wärkeligen i latinen äger den färdighet at han kan tala den rent och med elegance, utan iblandning af Svetisismen och flere andra slags solæcismen. Wi hafwa möda nog at akta oss för fel i skrifwande, huru mycket oftare måste wi då icke fela i talande? Hwarigenom barnet lätteligen wänjes wid en förskjämnd köks-Latin, skämmer sit gehör, och så insuper wissa fel, at det sedan blir nästan omöjligt at aflägga dem, och förwärfwa sig en sund

och elegant smak i språket. Deraf har det sedermera en olägenhet ej allenast wid språkets skrifwande, utan stänges äfven ifrån at rät kunna familiarisera sig med de Classiske auctorerne, hvilkas Latin beständigt förekommer det samma såsom swår, mörk och främmande. Af sådan grund pläga stora Latinister uti Italien undwika at tala Latin, för at icke genom moders målets idiotismer oförmärkt skämma sin styl. Och kan ej allenast för denna orsakens skull, utan ock i brist af nog öfwade lärare i talande, därför ofta wara rådligare at endast göra en hop af angelägnaste nomina (både substantiva och adjectiva), pronomina, verba, præpositiones och adverbia småningom för gossarne, likasom med lek, på Latin bekante, samt lära dem, på lika sätt, at deraf sammansätta phraser och talesätt, endast sådana som äro correcte, samt wissa meningar hvilka framdeles ofta komma at behöfwas, men röra begrepp och ämnen som äro barnen familiare, och tjenlige at behaga dem, m. m: Man kan ock då och då, när det beqvämligen ske kan, tala dem til på Latin några meningar, och öfwa dem at likaledes swara på Latin; allenast hwardera sker correct. I genom sådan omsörg och anstalt, få de dock någon bekantskap med språket, innan de anföras til dess explicerande; hwarmedelst detta arbete lättas och underhjelpes, samt särdeles Declinations- och Conjugations-sättet sedan ej förekommer dem så aldeles fremmande.

§ 2.

Därpå skrides til läsningen; hwarwid ingen swårighet kan möta (så snart Diphtongerne æ och œ, samt det wedertagna sättet at utsäga *c*, framför de blöta vocalerna, och *ti* framför alla vocaler blifwit dem bekante); efter wi pronuntiere Latinen tämmeligen likt Swenskan. Quantiteten af de ord, i hvilka vår wana tillåter at i akttaga den, lär man derunder at observera, m. m. Jfr. V: Styck: § 6 och 8.

§ 3.

Nu anföras de at explicera på sätt som i X Styckets 5 och 6 §§ lärt är.

Wil man änteligen at de på et mera scientificiskt och systematiskt sätt skola studera Grammatikan, än där tillstyrkt är, och det innan de ännu lärdt sig förswarligen explicera (hwarunder de oförmärkt måste hafwa blifwit bekanta med det förnämsta jämwäl i Grammatikan); så bör därwid följande ordning i akttagas (af hvilken mycket, *mutatis mutandis* jämwäl då bör observeras, när man rättar sig efter den ofwanföre recommenderade methoden; hwarföre jag måste wara något omständeligare, än annors nödigt synas kunde, och wärkeligen wore nödigt, om denna underwisningen ej i allmänhet så förwändt skulle ske).

1:o. Wisar man gossarne uti Swenska Grammatikan hwad Declinera och Conjugera är? Hwarföre man i språken måste antaga flere Declinationer och Conjugationer? m. m. Idée om numeri och personæ kan dem bäst bibringas i anledning af pronomina Jag, du, han; det sidsta, som ock äger Dativus (eller Accusativus) honom, kan tillika lätta begreppet om denna Casus hos Latinerne. Ty Latinska Grammatikan bör nu med den Swenska begynna jämföras. I anledning af 1. Declination Mensa el. Faba, göres naturen af numeri och Casus ännu tydeligare. Dess Typus skrifwes up på taflan: gossarne läres weta at Nominat: swarar emot frågan hwilken? Genetivus mot hwilkens? Dativus mot åthwilken? etc. (Jfr: Stycket X § 9). Det är icke nödigt, at de i samma ordning kunna recitera casus, hwari desse stå i Grammatikan; men wäl at de flinkt weta urskilja dem, och t: ex: säga huru Nominat: pluralis heter af mensa? Hwad casus och numerus mensam är? Hwad casus fordras på Latin, när jag på Swenska säger tag ifrån bordet m. m. Efter samma typus öfwas de ytterligare, på lika wis, at böja flere andra exempel; hwartil man väljer ord som äro barnena ange-

näma, t. ex: pila, columba, rana etc:a och hwarwid man bör använda all möjelig munterhet, at detta arbete ej må förekomma gossarne ledsamt. (Detta kan man när Disciplarne äro flere, genom hwarje handa påfund och ombyten lättare wärkställa). En hop af dessa exempel låter man dem böja skrifteligen och gömma detta sit papper; wisar likheten som är i denna declination emellan Genit: och Dat: singularis, samt Nominativus pluralis, Dat: et ablat. pluralis etc:a. (NB. om skilnaden i uttalet mellan Nom: och abl: singularis). Det heter i Churförsterl. Braunschweig Luneburgiske Schol-ordningens 59 § märkeligen: „Rådligt är at fortsätta denna öfningen, med riktig förberedelse på angenäma exempel, och ganska stort tålmod med barnens swaghet och oaktsamhet, länge och flitigt; intil dess, jämte den första Declinationen, jämwäl bägge språkens förhållande i anseende til Casus tillika blir wäl inpräglad. Et barn, hvilket lyckeligen och utan stor olust är bragt så wida, går sedan vidare med större steg. Då däremot, hwad härwid blifwit försummadt, ganska swår-ligen, och ej utan både lärarenas och lärjungarnas högsta olust framdeles blir ersatt. En redlig Præceptor har altså ordsak at wid den punct samla all sin ämbets-trohet, barna-Kärlek, och deraf upkommande tålmod jämte en större trohet än mången torde tro, och at wara försäkrad, at det är et mästerstycke uti hans wäg til at utan hugg samt med nöje lära barnen declinera mensa, så at de kunna beswara alla därwid förekommande frågor“.

2:o. Utan at uppehålla sig wid de Grækiske ändelserne som höra til första Declinationen (som sparas til framdeles skeende repetition) går man därpå til den andra Declinationen, skrifwer dess typus upp i bredd med den förstas, och wisar bägges likhet och olikhet t. ex. at Dat: och Ablat: pluralis äro fullkomligen lika i bägge Declinationerna och med hwarandra; at accusat: singularis lyktas på m, och pluralis på s; at Genitivus plural. lyktas på rum etc; (Anmärkes, at endast för denna Declinations

ord på us, *Casus vocativus* är i Latinska språket antagen). Med denna Declination blir man långt fortare färdig, än med den 1:sta. Wid den 3:die Declinat. procederas på samma wis; man wisar at Genit: singul: altid ändas på is, fast för öfrigt med någon variation, som af öfning och Lexicon (eller Liber Memorialis) skall läras, såsom patris, hominis, virtutis, corporis; at i plural. Nom: och Accus: samt likaledes Dat: och Ablat: äro lika; at Accus: sing. lyktas alltid på m, och Genit. plur. på um etc:a. Anmärkningarne om Accus: och Ablat: singularis på im och i, samt Genit: pluralis på ium, lämnas til framdeles repetition samt til öfningen, för at därigenom fästas i minnet. På lika sätt förfares med de öfriga 2:ne Declinationerne.

3:o. *Motio och comparatio adjectivorum* kan nu lätt läras. Ingen utan läsning är härwid nödig; alt kommer an på at tydligt föreställa typi, och genom många exempel och flitig öfning göra dem familiere. De ord som äro irreguliere, förekomma och oftast, samt kunna altså under resolutionen snart läras. Sammalunda förfares äfven med pronomina.

4:o. *Conjugationerna* begynnas med *verbum auxiliare sum*; hvilket oftast förekommer, är wid passiva och den så kallade *conjugatio periphrastica* et nödigt hjelpe-ord, samt tjenligast at bibringa barnen begrepp om *verbum*, dess *persona*, *tempora* och *modi*, samt hwad *Conjugation* i allmänhet är, m. m. Detta läses altså för dem, och genom frågor, hvilka på flere ombytte sätt inrättas, göres dem fullkomligen familiert, det ena *tempus* (och *modus*) efter det andra, så at de kunna flinkt öfwersätta dess ändelser ifrån Latinen til Swenskan och twärtom. T. ex. hwad heter jag är? Du war? han har warit? på Latin; *eritis*, *fuerit*, *eram*, på Swenska? hwad person är *fuimus*? m. m. *Indicativus* nagelfares först sorgfälligt; man wisar at 2 *persona* sing. altid slutas på s (hvilket endast i Præt: Perf: öks med ti), at 3 *persona* sing. ändas på t, och i plurali på nt; och 1 pers. plur: slutas på mus, och

2 på tis. På detta sätt lära de snart at med lätthet igenkänna hwart och et verbi personas. Man ger dem til hjälpreda följande allmänna typus; som på taflan redigt upskrifwes.

Activum et Neutrum.

Singularis	Pluralis
pers: 1 —	pers. 1 — mus
2 — s (sti)	2 — tis
3 — t	3 — nt.

Passivum.

1 — r	1 — mur
2 — ris l. re.	2 — mini
3 — tur.	3 — ntur.

Härtil upger man sedan exempel ifrån alla conjugationerna; så läras de snart kunna (deras variationer oaktadt) personerne. Man wisar at alla verba wärkeligen rätta sig efter denna allmänna typus; och lärar Disciplarne at de 4 särskilda conjugat: åtskiljes endast i vocalerne, el. följande typus.

	Singularis	Pluralis
1 pers.	1 Conjug. — o.	1 — amus.
	2 — eo.	2 — emus.
	3 — o.	3 — imus.
	4 — io.	4 — imus.
2 pers.	1 — as.	1 — atis.
	2 — es.	2 — etis.
	3 — is.	3 — itis.
	4 — is.	4 — itis.
3 pers.	1 — at.	1 — ant.
	2 — et.	2 — ent.
	3 — it.	3 — unt.
	4 — it.	4 — iunt.

Sammalunda läras de sedan, at Imperf. utmärker sig genom bam, bas, bat etc., och så vidare; hwilket arbete fortsattes genom alla tempora och modi. Man förbinder därpå med exempla verborum äfwen tillika nomina. t. ex:

han är lång, han har warit sjuk, etc. etc. Under alt detta behöfwes både tålmod och all möjelig munterhet, såsom redan ofta är påmint, at göra detta arbete för gossarne gladt och behageligt.

5:o. De öfrige modi activi och sedan jämwäl passivum blifwa på lika sätt och i samma ordning, derefter genomgångna och ändteligen en allmän Tabell och föreställning (Typus) öfwer hela conjugations-wäsendet i barnens närwaro, på taflan formerad; hwar under man likasom tar dem til råds, och frågar alt fort huru man nu bör gjöra, hwad nu skall fogas dertil, etc:a.

6:o. Denna allmänna Typus, såsom ock de för upgifne specielle, anwisas de at jämföra med dem som finnas i deras Grammatika, samt at jämwäl snygt afskrifwa den. Man lärer dem ock at för sig sjelfwa afskrifwa et helt mönster (typus) till alla 4 conjugationerna, på det sättet, at de utmärka med större bokstäfwer eller annan färg hufvud ändelserne, s, t, mus, tis, nt; och signa temporum, såsom o, ba, u, x, ps, er, och så vidare, åter på något annat sätt, ifrån verbi grundbokstäfwer: hwarigenom denna beswärliga sak bättre och lättare i minnet intryckes. När gossarne äro flere, kan en liten belöning utsättas för den, som på det wackraste och ordenteligaste sättet inrättar sin typus, eller den ställes de öfrige til mönster etc. Den af Informatorn i Barnens närwaro efter hand förfärdigade hufvud-typus, bör imedlertid lämnas qwar på taflan, (eller som bättre är, rent och med stora bokstäfwer afskrifwas, på et särskildt, med rent papper öfwerdragit, bräde) samt dageligen brukas til at därefter resolvera, conjugera och examinera förekommande ord.

7:o. Numera wises ock, huru de så kallade irregularia eller anomalia i någre delar afwika ifrån den allmänna typus; men likwäl ej allenast i hufvud ändelserna s, t, mus, tis, nt, förblifwa beständige, utan ock i de fleste andre fall äro reguliere, t. ex. fero conjugeras ordenteligen förutan at feris och ferit blifwit så hastigt uttalte at

deraf upkommit fers och fert; at det förekommit många hårdt til at uttrycka det korta e emellan 2:ne r och säga fererem, ferere, hwaraf altså blifwit ferrem och ferre; at perfectum Tuli är et helt verbum, som man ländt til hjälp, emedan något perf: af fero ej finnes. Desse anomala läsas ej eller utantil, warandes nog, at de wid Grammatikans genomgående, upläses och då de förekomma, efterslås til man finner ej det vidare behöfwas.

8:o. Hwad utom Typi Declinationum och Conjugationum i Grammatikan förekommer, läses sedan å nyo igenom, efter någon tids förlopp; t. ex. engång om året; då hwad ännu kan synas mörkt eller wid första genomläsningen gicks förbi, förklaras, och besynnerligen genom många exempel göres tydligare. Det måste komma likwäl an på flitigt eftersläende; som långt mera än all utan läsning uträttar. Läsä flere tillhoppa en läxa, så wäckes deras upmärksamhet, och deras färdighet ökes, om den som först finner regeln får utwisa stället hwarest den står, för de öfrige, eller om så tarfwas, upläsa den. Sådan æmulation har god nytta med sig. Särdeles gäller detta om Syntaxis; på hwars reglor Informatorn för öfrigt endast då bör beropa sig, och låta slå up dem, när något förekommer som ifrån Moders målets bruk afgår. Hwad casus hwart verbum, hwarje betydelse fordrar m: m: måste endock i de mäste fall, läras af bruket och et godt lexicon.

§ 4.

När gossarne sålunda lärt känna Grammatikan (hwarmed dock åtminstone därtills hafwes fördrag, at deras eftertanke något hunnit tilwäxa), så bör man under Auctorernes explication (ifr. X Styck. § 5, 6, 7.) göra tillämpning deraf, i det man, då nomina eller verba, som höra til de af dem redan genomgångne Declinationer eller Conjugationer, frågar om de kände igen til hwad numerus, casus, tempus, persona etc. de höra m. m. När barnen äro flere, låter man det komma an på den at swara,

som flinkast är; hwarigenom en allmän attention och täflan väckes, samt arbetet blir roligare, och får likhet med en lek: en omständighet, hwarom Informatorn bör wara ganska monn. Hwad man finner wara dem redan noggsamt bekant, förbigår man efter hand, och frågar efter det som de ännu ej äro nog faste uti, men dock i Grammatikan förewarit; hwad aldeles icke där förekommit, åtnöjer man sig i medlertid blott til sin betydelse i contexten, göra dem bekant etc.

§ 5.

Men det är nödigt, at jag om Auctorernas explication, för utan hwad i Styck. X §§ 5 och 6 om nybegynnare lärt är, något omständeligare talar (hvilket sedan mutatis mutandis jämwäl om Græskiskan gäller).

1:o. Då man låter gossarne upläsa et stycke, bör tilses at det sker ej allenast rent, lagom långsamt, tydeligen med rätt accent, utan ock angenämt; och så mycket ske kan, lämpas efter innehållet.

2:o. Anföres och öfwas de at rätt uptaga constructionen, när den ifrån Swenskan märkeligen afgår. Då man underwisar dem, at hwar mening wanligtwis fordrar sin persona eller res agens (nominativus), sjelfwa actions beskrifning (verbum), och objectum actionis (accusativus); at för denna accusativus ofta dels någon annan casus som verbum fordrar, dels infinitivus förekommer, m: m: då man förut lärt dem qwickt igenkänna verbum, åtskilliga casus, och inse adjectivi dependence af substantivum; då partielarnes bruk och influence, på meningarne, usus participiorum (särdeles i 2:ne Ablativis consequentiæ), Genitivi dependence af nomen substantivum o. s. w. efter hand dem blifwit bibragt; så förordsakar detta arbete dem ej mycken swårighet. Det förstår sig, at de ifrån lättare meningar småningom skola ledsagas til de inbundnare. När de wid språkets ordning blifwit wanare, så at de wid textens upläsande straxt blifwa constructionen warse; så är icke nödigt at beswära dem

och spilla tiden med et sådant meningarnes uptagande eller uplösande (förutan ibland, då någon särdeles swår och owanlig förekommer), utan de tilhållas at straxt öfversätta dem.

3:o. I början låter man dem öfversätta meningarne ord ifrån ord, så nära det rimmeligen ske kan; men erinrar dem straxt tillika, huru en sådan mening bör uttryckas på rätt Swenska, hwartil de sorgfälligt anföras: derigenom wänjas de at klart inse bägge språkens lynne. Den bättre öfversättningen af hwarje mening, låter man dem i förstone uprepa flere gånger; sedan uphör man därmed småningom. De mera för sig komne, låter man straxt öfversätta meningen friare; men frågar dem wid märkwärdigare ställen, hwarföre de så och ej annorlunda gifwa dem? så at man får tilfälle at vidare skärpa deras eftertanke. Läsä flere tilsammans och meningen rättare eller wakrare bort uttryckas; så frågar man de andra hwem af dem förmår gjöra det: och rättar sedan felet, om det behöfs.

4:o. När begynnare studsä, och ej finna sig, bör man straxt komma dem til hjälp. Kunna de igenom erindringar ledas at sjelfwe lätt öfwerwinna swårigheten; så anföras de därtil: men ingalunda bör detta arbete göras dem plågsamt. När de fela, bör man straxt rätta dem, och lära dem inse felet. De wanare, bistår man mindre snält; de hjälpas at sjelfwa inse grunden til sin wilrådighet: om den härrör af ordens æqvivocation, constructionens swårhet eller okunnighet i sjelfwa saken som omtalas. Den sista swårigheten bör genast undanrödjäs; de andra bör man bistå dem at sjelfwe öfwerwinna.

5:o. Man bör wäl analyticera de förnämsta orden, och wänja dem at tillämpa reglorne; Dock ej hwarken alla hwar gång, ej eller altid lika noga, för at icke wäcka ledsnad. Detta gäller så wäl om Etymologien, som om Syntaxis. I synnerhet bör alt det, som ifrån Swenskan märckeligare afgår observeras: Temporum och Modorum rätta betydelse och bruk, bör särdeles flitigt inskräpas. Äfwenledes ordens afstamningar och släktskaper, huru sub-

stantiva danas af *adjectivis* och *twärtom*, samt bägge af *verbis*; af *hwad tempora verbi de upkomma*, och medelst *hwad förändring*, *m. m.*

Häri genom slippa de at slå up i *Lexicon myckenhet* ord, och vänja sig wid *språkets analogie*. Til ex. af *longus*, *multus*, *beatus*, etc:a formeras *longitudo*, etc:a; af *sanus*, *vanus*, *carus*, *facilis*, *celebris* etc. bildas *santitas*, *celebritas* etc; af *amo*, *amatus*, blir *amator*, och på lika sätt af *curatus*, *curator*, *curatio*, *curate* etc.; af *moneo*, *monitus*, blir *monitor*, *monitio*, af *lego*, *lectus*, blir *lector*, *lectio*; af *audio*, *auditus*, blir *auditor*, *auditio*, o. s. w. —

6:o. På *phrases*, särdeles de *märkwärdigare* och ifrån *modersmålet* mera *afgående*, bör man *tilhålla* dem at gifwa *noga akt*: man frågar *hwad de Latinska heta* på *Swenska*, och de *Swenska* på *god Latin*. Det är *ganska nyttigt*, om *gossarne* *tilhållas* at *förfärdiga* sig en *bok*, *hwari* de *upskrifwa* det *wigtigaste*, som både til detta och *nästföregående* *moment* *hörer*; det *fastnar* då *långt starkare* i *minnet*.

7:o. Om flere *läsa samma auctor*, bör man, då en *explicerar*, som oftast *fråga de andre*, *hwad det han sade* på *Swenska*, heter på *Latin*, o. s. w. at *hålla alla wid fulkomlig attention*.

8:o. Det är en *nyttig sak*, om *Informatorn*, sedan et *stycke* är *explicerat*, *upprepar* det *samma blott* på *Swenska*, i *oafbruten ordning*; samt *låter jämwäl någre* af de *kunnigare Disciplarne* *göra detsamma*, *stundom efter*, *stundom straxt*. Detta *arbete* *updrages* den som kan; *hwilket*, såsom en *heder*, *upväcker täflan*. Det *förstår sig*, at han där wid ej bör *slafwiskt binda sig wid orden*; och at *Swenskan* af *Informatorn* *sorgfälligt rättas*.

9:o. Detta *förbereder* *gossarne* at ej *allenast sysselsätta sig med orden*, utan ock *blifwa bekante med sakerne*, som af *auctor* *omtalas*; *hwartil* de *sorgfälligt skola anföras*, så at de *altid lära sig förstå hwad de läsa*. Denna *wana* *gagnar* dem sedan.

324. Kongl. Maj:ts bref till Consistorium i Borgo angående Meteorologiske Observationers anställande vid Gymnasierne i Riket. Dat. d. 19 Maj 1785.

Från Borgå Domkapitels arkiv. Konungabref för år 1781—87. Band 10. Fol. 136.

Gustaf med Guds Nåde, &c. Vår ynnest och nådiga benägenhet med Gud Alsmächtig. TroMan, Biskop, Ledamot af Vår Nordstjerne Orden, så och Consistoriales! Uti skrifvelse af den 2:dra sidstledne februarii har Vår Wetenskaps Academie här i staden i underdånighet ådagalagt nödwändigheten af Meteorologiska Observationers anställande på flere ställen i Riket, och på sätt som hittills endast skedd wid Academierna i Upsala och Lund, samt tillika ibland annat föreslagit om icke desse gjöromål wid samtelige Gymnasierne i Riket kunde åläggas Matheseos Lectorerne, hwilcke wid hwarje års förlopp, sine anstälde Observationer, till Wetenskaps Academien hade att insända; Hwarjämte Academien i underdånighet hemställt, om icke de till nödige instrumenters anskaffande erforderlige medel kunde af Gymnasii fonden bestås.

Denne af Vår Wetenskaps Academie föreslagne författning hafwe Wi ock funnit lända både till befrämjande af det dermed påsyftade nyttiga ändamål och äfwen ungdommens underwisning i denna gren af naturkunnigheten, samt fördenskull ej allenast updragit Vår Wetenskaps Academie att författa ett formulaire, hwarefter slike Observationer på hwarje ort, för att blifwa likformiga måge kunna hållas, utan ock lämnat Academien tillstånd att genom särskild brefwäxling meddela wederbörande omständelig under rättelse om en del Instrumenter och hwad som i wissa mål eljest kan wara att iakttaga; Och som Wetenskaps Academien nu mera i underdånighet upgifwit hosföljande under dess egit Correctur aftryckte formulairer, sedan desse jäm-

wäl af Oss blifwit gillade; så warder Eder sådant till egen och wederbörandes efterrättelse härmed i nåder till känna gifwit, jämte det 6 Exemplar af mera nämde formulairer Eder härhos tillhanda sändas med nådig befallning det I om wärckställigheten af hwad häraf på Eder åtgärd ankomma bör dragen behörig försorg. Wi befalle Eder Gud Alsmächtig nådeligen. Stockholms Slott den 19:de Maji 1785.

Under Wårt Secret

(L. S.)

E. Schröderheim.

325. Utdrag ur protokollet vid biskopsvisitationen i Nådendal 1785.

Från Nådendals kyrkoarkiv.

1785 den 28 Aug. började Visitatio Episcopalis i Nådendals kyrka.

6:o. Förmälte visitator, det han såväl af den förteckning, hwilken Pædagogen Waldstedt öfwer Skolungdomen härstädes afgifwit, som ock wid det med sagde ungdom i går anställda förhöret inhämtat, det denna ungdom wäl är nog talrik, bestigande sig til 40 à 50 discenter, men at de endast lära sig stafwa, samt at läsa innan och utan til i Catechesen. Och som ändamålet med Pædagogie inrättningen i städerna förnemligast är at jämte christendomen och Bibliska historien, lära barnen skrifwa och räkna såsom ock at underwisa dem uti det hufwudsakeligaste i Geographien, så förestälte nu visitator, det Föräldrarnes skyldighet wore, at antingen sielfwe lära sina barn läsa i bok eller låta dem af Klockaren däruti underwisa, så at Pædagogien ei belastas med Abecedarier, hwilka taga bort tiden för

Pædagogen, at informera ungdomen i det som wederbör, dock undantagas härifrån de barn^f, som ei hafwa några Föräldrar eller anhörige, hwilka kunde besörja om deras underwisning.

— — — — —

— — — — —

**326. Kongl. Maj:ts Circulaire til Consistorium
i Borgo angående Lektorernes vid Gymnasierna
heder och wärdighet. Dat. d. 27 Juli 1786.**

Från Borgå Domkapitels arkiv. Kungabref för år 1781—87.
Band. 10. Fol. 164.

Gustaf med Guds Nåde, &c. Wår ynnest och Nådiga benägenhet med Gud Alsmächtig, TroMan och Biskop samt Ledamot af Wår Nordstjerne Orden; så och Consistoriales. Hos Oss hafwer wid sednaste öfwerståndne Riksmöte Biskopparne af Lindköping, Skara, Strægnäs, Götheborg och Hernösand underdånigst anhållit, det Oss i Näder skulle tackas tillägga Lectorerne wid Gymnasierne i Riket lika heder och wärdighet med Academie Secreterare. Och som WI icke allenast funnit de skiäl gällande, hwilka härwid blifwit anförda, utan jämwäl med nöje nyttjat denna anledning att lämna Wettenskapers Jdkare Wårt nådiga hägn och upmuntran; så hafwe WI til denna Biskopparnes underdåniga begäran lämnat Wårt Nådiga bifall, och gifwa det Eder härmed i Näder till känna. Befallande Eder Gud Alsmächtig Nådeligen. Drottningholms Slott den 27 Julii 1786.

Gustaf.

E. Schröderheim.

327. Kongl. Maj:ts Resolution angående Gymnasii- och Scholae-staternas i Borgå stift löner.

Från Borgå Domkapitels arkiv. Kungabref för år 1781—87. Band. 10. Fol. 170.

Gustaf med Guds Nåde &c. Wår ynnest och Nådiga benägenhet med Gud Alsmächtig, TroMan och Tjenare, Biskopp samt Ledamot af Wår Nordstjerne Orden; så ock Consistoriales! WI hafwe i Nåder låtit Oss föredragas 2:ne Edra underdåniga Skrifwelser, daterade d. 18 Junii och 2 Julii sistledne år hwarutinnan I underdånigst anhållen, at Lectorerne wid Gymnasium hos Eder samt Scholæ Betjeningen wid Randasalmi och de öfrige Scholarne i Borgo Stift, må för framtiden få behålla de Spannemåls Löner, som åren 1756 och 1761 blifwit dem tillagde, men sedermera i anledning af Wåre Nådige Förordnanden blifwit återkallade til Statsverket wid Jnnehafwarens befordran eller afgång, emot anordnande af wisse penninge löner i stället til Lärarnes underhåll. Efter öfwerwägende af de skiäl J härwid andragit, så wäl som hwad Wåre och Rikets Cantzli och Kammar Collegier samt Stats Contoir uti infordrat underdånigt utlåtande anfördt, hafwe WI ej allenast welat i Nåder bifalla, det Gymnasii Staten i Borgo, som af ålder egt sine löner i Spanmål äfwen hädanefter enligt Kongl. Brefwet af d. 3 Augusti 1756 må berörde löner i Spannemål åtnjuta, hwarigenom Gymnasii Staten således åter kommer att undfå enahanda lön med hwad deras wederlikar wid Gymnasierna i Sverige upbära; utan ock Nädigst fastståldt, at Scholæ Betjeningen wid Randasalmi Schola bibehålles vid de år 1761 dem anslagna Spannemåls löner, samt därjemte bewiljat, at enligt Eder tillika gjorda underdåniga anhållan, samma förmån äfwen må få sträcka sig til de öfrige Scholæ betjente i Borgo Stift, för hwilka lika skiäl och omständigheter äro talande, som för Lärarne wid Randasalmi Schola. Detta alt warder Eder härmed til

swar och efterrättelse i Nåder förständigadt. Och låte WI nu jämwäl utfärda Wår Nådiga Resolution för berörde Gymnasii och Scholae stater. Befallande Eder Gud Alsmächtig nådeligen. Drottningholms Slott den 14 Augusti 1786.

Gustaf.

E. Schröderheim.

328. Protocoll hållit wid Förhöret med Scholæ ungdomen i Torneå d. 20 Junii 1787. (Afskrift).

Från Svenska Riksarkivet. Skolväsendet. 2. De Finska och nyare Svenska Stiftten. Hernösands Stift.

1:mo. Framtogs Scholæ Matrikeln, hwaraf inhämtades, att ifrån den 2: October 1786 till den 20 Junii 1787 hafwa Trettiotre (33:) ynglingar blifwit underwiste wid denna Schola, och att de mäst försigkomne, utom nödig Repetition af hwad förut blifwit läst, å nyo genomgått följande;

Af Woeldics [= Wöldikes] Comp. Theol: ifrån och med Artic: De Gratia Dei till Bokens slut.

Af Novo Test: Græco, ifrån början af Act: Apost. till slutet af Apocalypsi.

Af Davids Psalm: Trettio jemte Dicta Classica i Benz: Comp: Theol: både på Ebraiska och Græska.

Af Cicero: De Amicitia, De senectute, Paradoxa och Somnium Scipionis samt af dess Orationer till Orat. Contra Catilinam.

Af Euclide, till 4 Bokens slut, och 2 Boken äfwen Algebraice.

Virgilius och Ovidii Tristium till slut samt af Jul: Cæsar 6 Böcker.

J Fransyskan Belisaire, Voyages De Curus och La vie De la Nature m; m:

J Engelskan, Dialogerne i MannerCrants, Engelska Gram: Maijs Handels Bref och ifrån början till 4 Cap. uti 2 Boken af Newtons Philosophical Discoveries.

J Tyskan Freijers Einleitung till Univers: Historien samt 3:dje delen af Gottschedens Erste gründe der Gesamten Weltweisheit. Äfwen äro Exercitia Stili skrefne både på Latin och Fransyska, och dess utom åtskilligt öfversatt af Cornelio och Cicero samt öfningen i Räknande och quadrat jämte Cub Rötters utdragande fortsatt.

De någodt mindre försigkomne hafwa nyttiat, och antingen till slut eller till någon del genomgått någon eller någre af de uti 4 momentet af förra Årets Protocoll nämde Böcker, allt såsom det passat för hwars och ens ålder och framsteg.

2:do Examen, som förrättades af mig och Herr Comminister Burman, samt i de Mathematiska delarne jämte Fransyskan och Engelskan af Herr Directeuren Hellant, aflopp ej allenast till vårt och de närwarandes nöije, utan äfwen till vår förundran, i anseende till hwars och ens ålder, och hwarwid man ej kunde undgå att anmärka det de mäst för sig komne woro alla kände för utfattige.

3:tio Anmälte Herr Magister Lönnberg att sedan sista Förhöret hade Herr Bergmästaren Printzsköld förärat till denna Schola en wäl Conditionerad Bibel, som upwistes.

4:to Sluteligen förklarade alla närwarande, att af Scholæ ungdomen fans icke en enda, som desse sednare åren icke gjordt sig utmärckt genom ett stilla och sedigt uppförande.

Torneå den 20:de Junii 1787.

Gust. W. Rydman.

För Femtio fem år sedan skildes jag från Torne schola; deri jag, efter den tidsens undervisningssätt, i flere år blifvit handledd: och har flere gånger sedermera bewistat Examina i denna schola; Men jag måste tillstå, att jag, med ej mindre förundran, än nöije, afhörde detta Års Examen med Disciplarnes framsteg; så i språken, Latinen, Fransyskan, Engelskan, Tyskan; som i synnerhet i de Elementariska

stycken i Matématique, Physique, Geographie, Historie etc: med ett ord i grundännen till Philosophie, så Theorique, som Practique; såsom rättaste grunder att tillskapa Människor och medbårgare.

And: Hellant.

Föregående afskrift är likalydande med Originalen samt at antalet af Disciplarne wid Torneå-Schola årligen varit minst 33: och mäst 52; det intygas, Torneå den 11 Julii 1789.

Anders Hellandt.
Oeconomie Directeur.

Gust: W. Rydman.
Contracts-Prost och
Kyrkoherde i Torneå.

329. Kongl. Maj:ts bref till Domkapitlet i Borgå angående Lektorernes vid gymnasierna kompetens till tjenster vid akademierna. Dat. d. 7 Augusti 1787.

Från Borgå Domkapitels arkiv. Konungabref. Band 10, 1781—87. Fol. 214.

Gustaf med Guds Nåde &c. Wår ynnest och Nådiga benägenhet med Gud Allsmächtig, Tro Man och Tjänare, Biskop och Ledamot af Wår Nordstjerne Orden; så ock samtelige Consistoriales! Sedan Wi under den 27:de Julii sistledit år i nåder tillagt Lectorerne vid Gymnasierne i Riket lika heder och wärdighet med Academiae Secreterare, hafwe Wi, uppå gjorda underdåniga föreställningar och i anseende till förekomna omständigheter, nu mera i Nåder godtfunnit att förklara, det Lectorerne, då Tjenster och Förslager wid Wåra Academier af dem sökas, icke få åberopa sig den wärdighet de genom Wår Kongl. Nåd erhållit såsom skiäl till företråde framför Medsökande Adjuncter wid Academierne. Hwilket Wi Eder härmed i Nåder Welat

tillkjänna gifwa. Befallande Wi Eder Gud Allsmächtig
Nådeligen. Drottningholms Slott den 7:de Augusti 1787.

Under Wårt Secret

(Sig.)

E. Schröderheim.

330. Utdrag af Wasa Läns Ordinarie — Stat för År 1785 och de följande Åren.

Från Svenska Riksarkivet. Skolväsendet. Finland. Åbo stift.

Anteckning öfver Span- måls lörnernas belopp i Penningr efter 1787 års markgång.	Specie		
	R:dr.	sk.	rst.
	Scholæ Staten		
	Scholan i Wasa		
	1 Rector		
177. 37. 4	66 Tr 21 $\frac{1}{3}$ cap. Spanmål à 36 sk.	50:—	
	1 Conrector		
118. 24. 11	43 Tr 14 $\frac{2}{9}$ cap. Spanmål à 36 sk.	33:16	
	1 Collega		
92. 21. 4	34 Tr 21 $\frac{1}{3}$ cap. Spanmål à 36 sk.	26:—	
	1 Praeceptor		
59. 12. 5	22 Tr 7 $\frac{1}{9}$ cap. Spanmål à 36 sk.	16:32	
	För en Collega wid Wasa		
	Trivial Schola		
42. 32 —	16 Tr Spanmål à 36 sk.	12:—	138
	Än följande Scholar till Augument,		
	I Ny Carleby		
	1 Poedagogus oindelt	6:—	
	Christinestad		
	1 Poedagogus dito	6:—	
	Jacobstad		
	1 Poedagogus dito	6:—	
	Gamla Carleby		
	1 Poedagogus dito	6:—	24

Anmärkning.

Föregående Spanmåls löner utlefwereras af Krono Tijonden, men komma wid nu warande innehafwares afgång att indragas; Hwarefter Scholæ Betjeningen undfår Penninge Löner till så mycket, som swarar mot Spanmåls Lönernes värde efter Markgången hwarje år, enligt Kongl. Maj:ts Nådiga Resolution, af den 10 December 1787.

Scholan i Gamla Carleby, nämligen Rectorn och Poedagogen njuter af ålder, utom Stat, hälften af den behållne Krono Tijonden af Staden, hwilken Tijonde icke är lika årligen, utan ombytlig, så wida den utgår efter räkning och prof. För år 1787 besteg sig samma halfwa Tijonde till 3 T:r 15¹/₄ cpr.

Utdrag af Wasa Läns 1786 Års Jordebok öfwer de hemman som Scholæ Staten i Wasa innehafwer till hösten efter Kongl. Maj:ts och Rikets höglofl. Kammar Collegii Bref af den 12 Maji 1679, samt Kongl Maj:ts Nådiga Confirmation under den 20 Junii 1733.

By	Nummer	Mantal		Efter Crono wärdie Specie			Belöper med Förwandling efter 1787 års markegång		
				Rdr	sk.	rst	Rdr	sk.	rst
			<i>Mustasari Socken</i>						
Westervik	5	1/4	Samsons	2	8	2 ¹¹ / ₂₀	5	22	3
Singsby	9	1/4	Spikars	2	8	2 ¹¹ / ₂₀	5	22	3
Kåskö	2	1/3	Jackula	2	42	11 ² / ₅	7	13	7
Wassor	12	1/4	Kinders	2	8	2 ¹¹ / ₂₀	5	22	3
Runsor	6	5/12	Simons	3	29	8 ¹ / ₄	9	5	—
Summa		1 ¹ / ₂	Summa	13	1	3 ³ / ₁₀	32	37	4

Wasa Lands Contoir den 5 Augusti 1788.

H. Löfman.

33l. Scholæ Betjäningens i Wasa, Gamla Carleby, Jacobstad, NyCarleby och Christina Städer anteckningar ifrån och med N:o 1 till och med N:o 5, rörande Scholæ-inrättningarne i bemänte Städer.

Från Svenska Riksarkivet. Skolväsendet. Finland. Åbo Stift. Akten daterar sig synbarligen från 1788. För Jakobstads skola saknas dock alla uppgifter.

N:o 1 Wasa Schola.

Nota

1:o. Om någre Scholæ af privatorum sam-manskott underhållas och hvilka de äro, samt huru mycket deras årliga fond kan wara.

1:o. Någon sådan finnes icke i hela länet.

2:o. Hwad Städerne bidraga till sine Scholæ, antingen i byggnad eller löner, i pengar eller med jordlotter af fundations jorden.

2:o. Wasa stad underholler Scholæ huset hwartil dock njutes den hjälp af landet at 4 Collecter upbäras i hwarje kyrcka uti södra häradet och 2:ne i de öfriga i den delen af Länet som ligger i Österbotten. Scholæ lärarena njuta af staden i hushyra: Rector 40 R:dl. K:mt, Conrector 25 R:dl. och hvar Collega 20 R:dl. Wid Pædagogierne underholla Städerne Skolhusen, jämte nödiga böningsrum för Lärarena. Andra förmoner njuta Skolorna ej af Städerne.

3:o. Huru många Lärare och Scholæbe-

3:o. Wasa Trivial Schola är indelt i fem Classer och har fem Lä-

tjänste samt Classer i hvarje Lärohus gifwas.

rare, 1 Rector, 1 Conrector, 2 Collegier och 1 Præceptor. Dessutom lönes en Cantor med djäknepenningarna af en socken, hwilken syssla dock merendels tillika blifwit bestridd af någon af de öfriga Lärarena. I GCarleby är en Pædagog med 2:ne Lärare, 1 Rector och 1 Pædagog. Jacobstad och NyCarleby hafwa hwardera en Pædagog som tillika är sockne Adjunct. I Christinæstad är ock en Pædagog.

4:o. Antalet af ungdomen på hwardera stället, särskildt af Stånds personer och Borgares och särskildt af Allmogens barn.

4:o. Antalet af ungdomen har varit ganska olika. 1771 woro disciplarne i Wasa Schola 120. — 1772, 114. — 1773, 128. — 1774, 140. — 1775, 146. — 1776, 155. — 1777, 144. — 1778, 126. — 1779, 122. — 1780, 108. — 1781, 123. 1782, 107. — 1783, 103. — 1784, 96. — 1785, 100. — 1786, 90. — 1787, 77.

1776 woro i Rectors Class 25, i Conrectors 28, i Collegæ Superioris 29, i Collegæ Inferioris 49, i Skrifware Classen 24. S:a 155.

1780 woro i Rectors Class 21, i Conrectors 22, i Collegæ Sup. 20, i Coll. Inf. 16, i Skrifware Classen 29. S:a 108.

Af desse woro:

Präste Söner 26.

Borgare D:o 31.

Bonde D:o 12.

Ciwile ämbetsmäns 29.

Officerares och under officerares 6.
 Soldate 2.
 Klockare 1.
 Owiss 1.

S:a 108.

1787 woro

I Rectors Class	17
I Conrectors	14
I Collegæ Sup.	16
I Collegæ Inf.	19
I Skrifware Classen	11

S:a 77

Af dessa woro

Präste Söner	19
Borgare	28
Bonde	6
Sokne Handtwerkare	2
Civile Ämbetsmäns	16
Officerares	2
Kyrkobetjentes	4

S:a 77

5:o. Djäkne pen-
 nings afgiftens årliga
 belopp och huru den
 användes.

5:o. Djäknepenningarne som til-
 falla Wasa Schola bestiga sig til
 147 R:dr 10, hwaraf 99 R:dr 10
 skill. tilfalla Lärarena, och 48 R:dr
 utdelas till ungdomen.

Fördelning på djäkne penningarne som tillfalla Wasa
 Schola.

Lärarena tilfalla följande soknar

Rector — Wasa stad gör för 563 matlag 17

R:dr 28 hwarifrån afgår restantier och af-

skrifningar 2: 39 rester . . . . . 14: 37: —

Mustasaari socken . . . . . 19: 18: —

Conrector Wörå socken	13: 34: —
Collega Superior Nerpes socken	17: 36: —
Collega Inferior Malax socken	7: 21: —
D:o Lilkyrå socken	5: 42: —
Præceptor Ilmola socken	10: 6: —
Cantor Storkyrå socken	10: 8: —
<hr/>	
S:a 99: 10: —	

Följande soknars djäknepenningar utdelas til Ungdomen i Scholan

Laihela socken gör	7: 33: —
Cuortane Capell	3: 30: —
Lappo socken	10: —: —
Lochteå socken	10: 9: —
Kelviå socken	5: —: —
Cronoby socken	11: 24: —
<hr/>	
48: —: —	

Christinæstads och Lappfjärds sockens djäknepengar tilfalla Pædagogen i Christinæstad.

NyCarleby Stads och sockens Pædagogen i NyCarleby.

Iacobstads och Pedersöre sockens Pædagogen i Iacobstad.

GCarleby Stads och sockens Rector Pædagogæ i GCarleby.

Ant. Författadt af Rector Aeimelæus.

N:o 2 Gamla Carleby Schola.

Nota

1:o. Hwad GCarleby Stad bidrager til den där warande Scholan, antingen i byggnader eller löner, i penningar eller med Iord-	Gamla Carleby Stad har med mycken kâstnad upbyggt och underhållit en ansenlig Skolbyggnad, jämte nödwändiga bonings och uthus för Rector Scholæ; hwarjämte den erlägger djeknepengar, och dessutom
---	--

lotter af Fundations jorden?

16 R:dr 32 Skill. til Pædagogen, som tillika är Sockne Adjunct. Äfwen upbäras 2 collector årligen i Staden för Skolans, och 2 för Organistens räkning i Församlingen, för det han betjenar Skolan med handledning i sång.

2:o. Huru många lärare och Scholæ betjente samt Classer i Scholan därstädes gifwes.

Lärare wid Skolan äro blott twänne, nämligen Rector och Poe-dagog; men antalet af klasserne är odeterminert, och inrättas alltid efter discenternes olika både progresser och walda witæ genera.

3:o. Antalet af Scholæ ungdomen särskildt af Stånds personers och Borgares och särskildt af Allmogens barn?

Antalet af Skolungdomen, såsom dependerande af åtskilliga omständigheter både för Stads och Landt barn, varierar beständigt; har i äldre tider warit högre, men i de sednare intet gått öfwer 30—40, af hwicka Borgare barn pläga utgöra $\frac{3}{4}$ delen, $\frac{5}{6}$ delen &c. och allmogens barn, af hwilcka några äro ända ifrån Savo-land, den öfriga delen.

4:o. Djekne penninge afgiftens belopp och huru den anwändes?

Djekne penningarne i G:Carleby Stad bestiga sig till 12 R:dr 24 skill. och i Soknen til 13 R:dr och några skillingar; hwilcka til lön för Rectorn äro anslagna, och tilsammans med den öfriga Syslan åtföljande lönen göra widpass 50 R:dr specie.

Ant. Af Rector Appelgren.

N:o 4 NyCarleby Schola.

Nota.

1:o. Hwad NyCarleby stad bidrager till den därvarande Scholan, antingen i byggnad eller löner, i penningar eller med Iordlotter af Foundations jorden.

1:o. Ny Carleby Stad underhåller Schola och Scholæ gård med all nödig åbyggnad och reparationer utan publict understöd. Betalar djeknepenningar En Sk. 6 rst. af hwarje rök til Pædagogen i lön och har dessutom anslagit ett Dess afhyste Hemman Olof Iöns kallat, oförmedl. $\frac{5}{12}$ — förmedlat $\frac{7}{28}$ mtl til Poedagogens underhåll.

2:o. Huru många lärare och Scholæ betjente samt Classer i Scholan därstädes gifwes.

2:o. Scholan förestås af en Lärare, som tillika är adjunctus Ministerii. Här antages barn af begge könen som utgör en enda, vacker och oanstötlig class, hwilken likväl delas i flere lectioner, efter hvars och ens framsteg i Christendom, Skrifvande, Historie, Geographie Arithmetique och Grammatica Latina, i hvilke förenämnde stycken de i synnerhet handledas.

3:o. Antalet af Scholæ ungdomen, särskildt af Ståndspersoners och Borgares och särskildt af Allmogens barn.

3:o. I år 1788 äro Disciplarne til antalet 20 st. Gossar 16. Flickor 4. Präste: 1. Bonde 1. De öfrige äro af Stadens Handlandes och Innevånares barn. Stånds Personer eller Herrskaper finnas sparsamt i NyCarleby och beklagligen barnlösa.

4:o. Djekne penninge afgiftens belopp och huru den användes.

4:o. Djeknepenningarne af NyCarleby Soehn äro anslagne til Pædagogens aflöning. Upbäres af Kronofogden och inblandas nu mera med annan Krono rest; beloppet är circa 13 å 14 R:dr specie.

Ant. Af Regements Pastoren wid Österbottens Regem: Kikovius, som tillika är Poedagog wid NyCarleby Schola.

N:o 5 Christinæ Schola.

Nota.

1:o. Hwad Christinæ Stad bidrager till den där warande Scholan, antingen i byggnad eller löner, i penningar eller med Iordlotter af Fundationsjorden.

Nota.

Staden består både Schola och gård samt nödiga och tillräckeliga rum åt Pædagogen, och dessutom vidmackthåller dem, enär de betarfwa någon reparation; men ingen vidare penningelön af Staden än de wanliga Salarii penningar för hwardt och ett barn som går i Scholan och dett hwar Termin a 8 R:dr; men 2:ne ängs giärdor utaf Stadens Donerade jord har warit, och ännu är tillslagen åt honom, hwillka afkasta ifr. sig circa 2 å 3 vinter skrindor Hö. — Sex R:dr 32 skill. niuter äfven Pædagogen härstädes utaf Kronan som lyftas ifr. Ldt Ränteri emot qvitto.

2:o. Huru många lärare och Scholæ betjente samt Classer i Scholan därstädes gifwes.

Flere än en Pædagog eller Lärare har här aldrig warit, ej eller mer än en Class inalles.

3:o. Antalet af Scholæ ungdomen, särskildt af Ståndspersoners och Borgares och särskildt af Allmogens barn.

Antalet på Barnen eller ynglingar är 30 såsom medium taget dock stundom mer stundom mindre, dock sällsynt och mycket rardt att utaf allmogens Barn der wara.

4:o. Djekne penninge afgiftens belopp och huru den anwändes.

Djekne penningar bestiger sig till 8 R:dr af Staden och äfven lika mycket ifrån Lapfierds Sokn. Dett förra lefwereras utaf magistraten och den sednare af K: Befallningsman emot qvitto af Pædagogen sielf.

NB 2:ne Collecter så wäl ifrån Staden som ifrån Lapfierd Sockn till faller åt sielfwa Scholans cassa årligen.

Ant. Af Stads Casseuren Wendelin.

332. Kongl. Maj:ts bref till Borgå Domkapitel angående ersättning i penningar för Ecclesiastikstatens i Borgå Stift spannmålslöner. Dat. d. 3 Maj 1790.

Från Borgå Domkapitels arkiv. Konunga bref för år 1788—92. Band 11. Fol. 103, 104.

Gustaf med Guds Nåde, &c. Wår ynnest och nådiga benägenhet med Gud Alsmächtig Troman och Tjenare; Biskop; så ock samtelige Consistoriales. Genom underdånig skrifwelse af den 28 Martii sistledet År hafwen I, å de i Edert Stift med spannmåls-löner benådade Gymnasii- Clerecie- och Scholæ Staters wägnar, deröfwer anført klagan, at Wårt och Rikets Stats Contoir, efter skedd anmälan af Landshöfdinge Embetet i Kymenegårds Län, at tilgång ej

wore för bemålde Stater at in natura utbekomma deras lönings spanmål för år 1788, tilsamman 367 tunnor Råg och lika mycket korn, samt uppå derhos giord hemställen, efter hwad pris den borde ersättas, genom aflåtet swar af den 17 Februarii 1789 til Landshöfdingen Baron de Geer förklarar, at Staterne borde för samma spanmål få betalning i penningar efter det wid 1788 Års slut stadgade markegångs pris, hwaremot I förestält, hurusom sådant skulle tilskynda Staterne et känbart lidande, då de, i brist af lönings spanmålens utbekommande, måst förse sig med denna nödvändighets wara annorstädes ifrån för ett wida högre pris, samt at ett slikt förfarande ej skall kunna förernas med den owilkorliga rättighet de i kraft af Wåre Resolutioner förmena sig äga, at sagde spanmål in natura erhålla och efter eget godtfinnande disponera: anhållandes fördenskuil underdånigst, at Landshöfdingen måtte undfå Nädig befallning, at utfärda behörig anordning å Staternes spanmåls löner, eller, i fall någon inlösen deraf för Wåre och Cronans behof wore nödig, att då efter öfwerens kommelse til dem utbetala peningar.

Sedan Wi häröfwer inhämtat så wäl Wårt och Rikets Cammar Collegii, som Stats Contoires underdåniga utlåtande, hafwe Wi tagit detta mål i behörigt öfwerwägende, och funnit, at förenämde Stater, ehuru berättigade de än kunna wara at erhålla sin lönings spanmål in natura, likwäl wid så fatte omständigheter, som wid sagde tilfälle förefallit, då Cronan haft alt sitt spanmåls förråd nödigt för Rikets egne angelägne behof, ej skäligen kunnat klaga at det blifwit dertil anwändt, eller deraf taga sig anledning at fordra någon vidare ersättning, än efter Länets Markegång wid den tid spanmålen egenteligen bort utfalla, hälst ingen anledning är at twifla, att då warande pris rätteligen blifwit i Markegången utsatt. Wi anse dem således med den af Wårt Stats Contoir dem tilerkände ersättning för meranämde spanmål böra sig åtnöja, och gifwe Eder sådant härmed til swar och Staternes förståndigande i Nåder til-

känna. Befallandes Eder för öfrigt Gud Alsmächtig Nådeligen. Stockholms Slott den 3:dje Maji 1790.

Under Hans Maj:ts

Wår Allernådigste Konungs och Herres frånwaro

Dess tilförordnade Regering

Carl A. Wachmeister.

Sw. R. Drotzet

[o. a. underskrifter].

333. Utdrag ur Åbo Domkapitels protokoll för 1790.

Från Åbo Domkapitels arkiv.

Den 21 Dec. (sid. 669).

5: Uti ingifwen skrift förmåler Capellanen i Nåden-
dahl Johan M. Churberg, at då Sacellamien med Pædagogen ända till Capellanen Weckmans tid warit förenad skall den wanliga Enke hjälpen för dem begge tillsammans blifwit ärlagd med 15: kappor spannemål, och enär sagde sysslor sedermera blifwit skilde, hafwer icke dess mindre Capellanen blifvit påförde 15 kappor och af Pædagogen dess utom fordrade 5 kappor; anhållandes Churberg, att emedan han allenast njuter Capellans lönen, han måtte ej anses skyldig at i Enke hjälp erlægga hvad som af Pædagogen för dess lön fordras. Och aldenstund Consistorium finner denna Capellanen Churbergs begäran billig, så komma framdeles 5 kappor af den andel i Enke hjälpen som han här intill betalt att afdragas, i följe hwaraf Churberg sålunda skyldig kännes at i Enkehjelp betala 10 Cappor årligen.

334. Utdrag ur Åbo Domkapitels protokoll för år 1795.

Från Åbo Domkapitels arkiv.

Den 12 Augusti.

15: Iämte skrifwelse af den 16 sidstl. Iulii insänder Prosten Carl Hägg i Sund Redovisning för de djeknepenningar, som sedan Pædagogien på Åland uphörde, dit de förut warit anslagne, blifwit åren 1792, 93 och 1794 ifrån Saltwiks, Hammarlands, Jomala och Lemlands Socknar upburna, och hwilka för alla tre åren finnas utgöra tillsammans 34 R:dr 27 skill. som skola wara hos Lands Cammereraren och Krono Befallningsman Jung innestående. Och alldenstund djäkne penningarne ifrån nämde fyra Socknar utan all twifwel tilfallit Domskolan härstädes, innan den nu mera afskaffade Pædagogien på Åland i förra Seculo inrättades; så ansåg ock Consistorium de samma nu böra åter tilfalla Discentes här wid Cathedral Skolan. I följe hwaraf beslöts at igenom afgående bref anmoda Prosten Hägg at de hos Lands Camereraren Jung innestående 34 R:dr 27 skill. uttaga och til Rector Scholæ Mag:r Nils Turdin hit öfwerstyra, til hvilken ock djeknepenningarne ifrån samma Sochnarne för år 1795 och framdeles komma at lefwereras: hwarjämte bref skall härom afgå til Rector Turdin och honom tillika förständigas, at wid desse medels utdelande ibland Discentes de ynglingar som äro ifrån Åland, då de äro flitige och sedige, framför andra böra ihåg kommas.

335. Utdrag ur Åbo Domkapitels protokoll för år 1796.

Från Åbo Domkapitels arkiv.

Den 27 April.

§ 6. Rectoren i Tavastehus Magister Henr. Gustaf Borenius anhåller, at sedan Pædagogen Jac: Forsell i Lojo nu mera med döden afgått; Consistorium wille så wäl i anseende til den ringa nytta, Rectoren ansåg Lojo Pædagogien det allmänna medföra, som andre anförde skäl, hos Kongl. Maj:st i underdånighet utwercka, det Pædagogi lönen uti Lojo måtte Tavastehus Skola tilläggas, och dess Lärare emellan fördelas. Consistorium finner intet skäl at till en sådan anhållan bifalla.

§ 14. Professoren Lefrén inlämnade så wäl Magistratens i Nådendahl som sitt eget utlåtande jämte Församlingens derstädes, uti en den 21 sistledne Februarii hållen kyrckostämman, afgifne betänckande, rörande Paedagogi Sysslan i Nådendahl, den Capellanen dersammastädes Adolph Ström anhållit, måtte med hans Capellans Syssla förknippas, hwilken Paedagogi Syssla efter Paedagogen och Sockne Adjuncten Waldstetts befordran til Capellan i Hinnerjoki sedan den 14 October 1795: är ledig. Och har Nådendahls Församling enhälligt yttrat sig icke wilja hafwa någon Sockne Adjuinct utan önskat at Capellanen Ström måtte förordnas at förestå Paedagogien mot sådane wilkor som Capellanen Waldstedt den samma förestått. Magistraten har förklarat sig intet hafwa at erinra, om Capellanen Ström til Paedagog blefwe förordnad, endast det skedde med samma wilkor, nemligen utan at fordra af Staden något Embetshus eller hyra derföre, samt at barn af bägge könen måtte läras läsa ifrån a. b. c. Och som Studenten Carlström wore hugad at i berörde wilkor ingå, önskade Magistraten

at han dertil må befordras. — Professoren L. O: Lefrén förmälte uti ingifwit utlåtande bland annat, sig hafwa förnummit Pædagogi och Capellans Sysslorne tilförene warit åtskilde, oansedt någre Capellaner bestridt dem bägge, hwarföre Professoren ansåg dem äfwen nu efter första inrättningen böra wara åtskilde, såsom kunnande mindre wäl skötas af samma Man och föreslog äfwen Professoren, Studenten Carlström till denna Pædagogie Syssla: men om löne wilkoren, yttrade sig Professoren det wara obilligt, at neka Pædagogen husrum: äfwensom Professoren trodde det ej tilhöra Magistraten utan Consistorium at Pædagogens lön bestämma.

Consistorium tog detta mål i behörigt öfwerwägende, och widkommande först frågan om Sockne Adjuncturens bibehållande, pröfwar Consistorium skäligt, at icke hindra, det denna Syssla må efter Församlingens önskan indragas; men hwad Paedagogi och Capellans Sysslornes förening beträffar; kan Consistorium dertil ej lemna sitt bifall: emedan de icke kunna wederbörligen skötas af samma person, allraminst sedan Sockne Adjuncturen afskaffad blifwit.

— — — — —

— — — — —

336. Utdrag ur Åbo Domkapitels protokoll för år 1797.

Från Åbo Domkapitels arkiv.

Den 12 Julii.

— — — — —

— — — — —

6: Sedan Consistorium under den 25 sistförvekne Januarii infordrat Kapellanen i Hinnerjoki Johan Waldstedts förklaring öfwer den af Kapellanen i egenskap af då warande Paedagog i Nådendahl ingifne Paedagogiae Räkning

för år 1795: rörande Collecte medlens användande til hushyra; har Kapellanen nu dermed inkommit. Och som Kapellanen förmäler at desse Collecte pengar blifwit til nödig hushyra och värma för Paedagogiae ungdomens samlingsrum använde, så wida intet offentligt Scholhus i Staden är til finnande, wil Consistorium låta det derwid bero.

**337. Kongl. Maj:ts bref till Borgå Domkapitel
angående förbud mot skådespels anställande i gym-
nasiistäder, o. a. Dat. d. 7 Augusti 1798.**

Från Borgå Domkapitels arkiv. Konungabref för 1797—1800.
Band 12. N:o 145.

Gustaf Adolph med Guds Nåde &c. Wår ynnest och Nådiga benägenhet med Gud Allsmächtig Troman och Tjenare, Biskop så ock Consistoriales! Som Wi, af derom hos Oss gjord underdånig föreställning fått tillfälle at inse, att af kringfarande Comoedie eller Theatertrouppers wistande och skådespels införande i de Städer i Riket, der Academier eller Gymnasier äro anlagde, flere skadelige följder, i anseende til den der warande Studerande Ungdomen kunna wara at befara; och Wi äfwen inhämtat, at af sådan orsak redan under den 23 Jan. 1759 blifwit i Nåder förklaradt och stadgadt, at i bemälde Städer hwarken under eller imellan Läse Terminerne någre Comoedier eller andre Skåde Spel borde få anställas eller Comoedianter och Konst Spelare tilstådjas at sig der på längre eller kortare tid uppehålla, samt at i denne författning ingen dispensation borde ske: Men den likwäl i Städer, der Gymnasier äro, skall kommit i förgätenhet, eller icke blifwit handhafd; Altså hafwe Wi funnit nödigt, att samma författning till underdånig efterlefnad så wäl i sådane Städer, hwaräst Gymnasier finnas, som der Academier äro anlagde, å nyo påbjuda; och warder Eder sådant härigenom förständigadt, till behörigt i agttagande i hwad på Eder kan ankomma i an-

seende til den Stad uti Edert Stift, der Gymnasium är anlagdt, äfwen som Nådigt bref härom nu afgår til Wår Befallningshafwande i orten, med befallning om besagde Författnings behöriga handhafwande. Och emedan hos Oss jämwäl blifwit anmältdt, at Ungdomen nu mer än förr skall nog allmänt fått den böjelse, at för tidigt skiljas från Gymnasierne och gå til Academierne, för at sedan hasta til engagements wid Kongl: Collegierne och andra Embeten, hwilket för framtiden kunde hafwa den påföljd, at för Rikets tjenester saknades tilräckelige ämnen af den grundeliga underbyggnad i kunskaper, den stadga i seder och lynne samt den jämna arbetsamhet, som tjänsterne fordra; Ty wele Wi tillika hafwa Eder samt de öfrige Biskopar och Consistorier, i hwars stift Gymnasier äro, alfwarligen anbefalt, att wid Ungdomens afskjedande från Gymnasium på det nogaste följa hwad 6 § i 2:dra Capitlet af 1724 års Kongl. Schol Ordning i detta afseende stadgar, och afgår äfwen Nädig befallning til wederbörande, at det förbud, som samme § innehåller emot sådane Gymnasisters antagande wid Academierne, som utan behörigt Testimonium och recommendation til Rector Academiae ankomma, må å Academiernes sida behörigen warda i achttaget. Wi befalle Eder Gud Allsmächtig Nådeligen. Drottningholms Slott den 7 Augusti 1798.

Gustaf Adolph.

M. Rosenblad.

**338. Kongl. Maj:ts bref till Borgå Domkapitel
angående fullgörande af specimina under läseterminerna. Dat. d. 8 September 1801.**

Från Borgå Domkapitels arkiv. Konunga Bref 1801—1807.
Band 13. N:o 26.

Gustaf Adolph med Guds Nåde, &c. Wår Ynnest och
Nådiga benägenhet med Gud Alsmächtig Troman, Doctor

och Biskop samt Ledamot af Wår Nordstjerne Orden! så ock samtelige Consistoriales! Med anledning af hvad 5 § uti Kongl. Brevet af den 21 Augusti 1786 föreskrifver, at Specimina i afseende på Pastoral Examina böra afläggas under terminen eller läse tiden, hafwe Wi härmed i Nåder velat förklara thet alle andre Specimina, som ske med Præsiderande vid de under Eder lydande Lärowärk, böra utan undantag, om de gälla skola, äfven under terminen eller läse tiden fullgöras. Wi befalle Eder Gud Alsmächtig Nådeligen. Malmö den 8:de Sept. 1801.

Gustaf Adolph.

Carl Joh: Iserhielm.

**339. Kongl. Maj:ts bref till Borgå Domkapitel
angående invigning i prestaembetet af Lectores Laici.
Dat. d. 27 Oktober 1801.**

Från Borgå Domkapitels arkiv. Kungabref. Band. 13, 1801—1807. N:o 29.

Gustaf Adolph med Guds Nåde, &c. Wår ynnest och Nådiga benägenhet med Gud Alsmächtig. Troman och Tjenare; Biskop och Ledamot af Wår Nordstjerne Orden; så ock Consistoriales! WI vele Eder härmed hafwa i Nåder tillåtitt, att, enär Lectores Laici åstunda att i Präst Embetet inwigas, och I finnen dem äga den Theologiska Lärdom och erfarenhet, att de, utan undergående af den så kallade Examen Sacerdotale, kunna dertill emottagas, ägen I att derom hos Oss göra underdånig anmälan, och Wårt Nådiga Förordnande afwackta; Hwilket Eder till efterrättelse ländar. Och WI befalle Eder Gud Alsmächtig Nådeligen. Drottningholms Slott den 27:de October 1801.

Gustaf Adolph.

M. Rosenblad.

340. Utdrag ur Åbo Domkapitels protokoll för år 1803.

Från Åbo Domkapitels arkiv.

Den 5:te October (sid. 550).

6:o Jemte memorial af den 21 sidstl:e September Insänder Konungens Befallnings hafwande härstädes Ordningsmannens i Tammerforss Lieutenanten E: F: Tihlmans memorial af den 5:te September, Jemte utdrag af Kyrkostämmans i berörde Stad Protocoll af den 10:de sidstl:e Julii, och Ordnings Rättens Protocoll af den 3:je Augusti, rörande af de Tammerfors Stads Innevånare föreslagen flyttning af Trivial skolan i Björneborg till Tammerfors Stad. Och som wällofl. Landshöfdinge Embetet remitterat detta mål till Consistorii åtgärd, och Consistorium fann nödigt att här öfver höra såwäl Björneborgs Stads Innevånare, som samtelige Skole Lärare därstädes, beslöts att afsända alla de till målet hörande och hit sända handlingar till Professoren och Prosten i Ulfaby Doctor Fredric LeBell, hwilken uti Laga kyrkostämma slikt förhör med wederbörande anställa bör.

341. Kongl. Maj:ts bref till Borgo Consistorium, ang:de dess åliggande i afseende på et wid Åbo Academie fastställt Seminarium Philologicum. Dat. d. 10 April 1804.

Från Borgå Domkapitels arkiv. Kungabref för år 1801—1807. Band 13. Fol. 106.

Gustaf Adolph med Guds nåde &c. Wår ynnest och nådiga benägenhet med Gud Allsmäktig, Troman och Tje-

nare, Biskop, Ledamot af Wår Nordstjerne Orden; så ock Consistoriales! Som WI, till handledning i Uppfostringsvettenskapen och skicklige lärares danande både för den offentliga och enskilda undervisningen, i nåder funnit godt, att vid Wår Academie i Åbo må inrättas et i sådant ändamål föreslaget Seminarium Philologicum, samt dervid ansett nödigt, att, så snart denna inrättning hunnit gifwas dess erforderliga skick, de Finska Dom Capitlen ej måge till tjänster i de publika skolorna befordra andra än dem, som, jemte öfrig erforderlig skicklighet, äfven med den flit och åhåga begagnat sig af läseöfningarne i berörde Seminarium, att de deröfwer af Examinations utskottet erhållit nöjaktigt och tillfredsställande betyg; så gifwe WI Eder sådant till i akt tagande och efterrättelse härmed i nåder tillkänna. Och WI befalla Eder Gud Allsmäktig Nådeligen. Carlsruhe Slott den 10 April 1804.

Enligt Kongl. Maj:ts eget nådiga beslut

Under Hans Kongl. Maj:ts

Wår Allernådigste Konungs och Herres frånvaro

Dess Tillförordnade Regering

Carl A. Wachtmeister

Axel Fersen

H. af Ugglas

F. v. Ehrenheim

A. Zibet

E. v. Vegesack

M. Rosenblad.

342. Vittnesbörd för Studeranden Herr Aveman, Borealis, öfver prästeradt Examen Paedagogicum. Dat. d. 8 Juni 1805.

Från Finlands Statsarkiv. Ecclesiastica.

Vid det i dag med Herr Studiosus Johan Gabriel Aveman—Borealis, i anledning af Kongl. Förordningen af den 16 Martii 1802 anställda offentliga Examen Paedago-

gicum, har han ådagalagt sig äga uti Didactiken, Theologien, Geometrien, Arithmetiken och Historien Nöjaktiga, samt uti Moralen, Geographien, Rhetoriken, Latinska, Græskiska och Franska språken Hjelpeliga Insigter; hvilket honom, Studeranden Aveman, såsom sinnad att med ungdomens enskilda undervisning sig sysslosätta, till bevis meddelas. Åbo den 8 Junii 1805.

På de Tilförordnade Examinatorernes vägnar.

Gustaf Gadolin

Theol. professor

Kongl. Acad:s n. w. Rector.

3 Sch.

(Kartastämpel)

Hans Pehr Winge.

343. Kongl. Maj:ts Circulaire till Consistorium i Borgå angående vissa lektorstjenster vid gymnasierna, med hvilka prestaembetet alltid bör vara förenadt. Dat. d. 14 Juni 1806.

Från Finl:s Statsarkiv. Handlingar hörande till Skol-Commissionens protokoll för 1815.

Gustaf Adolph med Guds Nåde &c. Vår ynnest och Nådiga Benägenhet med Gud Allsmäktig, Troman och Tjenare, Biskop, Commendeur af Vår Nordstjerne orden! så ock Consistoriales! Som hos Oss i underdånighet blifvit anmaldt de flere swårigheter, som hos en del Consistorier vid Gymnasierne i Riket uppkomma wid Visitationer i Stiften, vid Inställningar af Kyrkoherdar, och i synnerhet vid Prestordinationer; derigenom att de fleste Lectorer äro Laici, så hafwe Wi till winnande af en nödig och billig jämkning härutinnan, samt då behofwet af ett tillbörligt antal Lectores Clerici wid alla Rikets Consistorier är enahanda, i Nåder för godt funnit, i allmänhet stadga och förordna, att hädanefter i hwarje Dom Capitel åtminstone

fyra Lectorer skola wara Prester, och ehuruwål Wi swårligen kunna draga i twifwelsmål, det ju icke de fleste nu warande Lectores Laici lära finna sig genast beredwillige, att ställa sig en slik af Oss förklarad Nådigh afsigt till underdånig efterrättelse; dock likwål och som hända kunde att det nu i Nåder faststaldte ständiga antalet af Lectores Clerici skulle i ett eller annat Stift möta hinder deraf, att en eller flere Lectorer hellre undginge, att sacros ordines antaga, än att såmedelst förwara sig de Beneficier och Emolumenter, såsom Praebende Pastorater, bättre praebende hemman med mera, som wanligen tjenste åldern åtfölja; så hafwe Wi derjämte i Nåder bestämt wisse Lectioner, med hwilka Presta Embetet alltid bör wara förenadt; nemligen wid de större Gymnasierne, jämte de derwarande twänne Theologiska, såsom sjelfskrefne, den Grekiska och den Moraliska Lectionen, hwilka uti en Prestmans erforderliga kunskaper och yrken så hufvudsakeligen ingå, samt wid de mindre Gymnasierne, hwarvid Lectionerne äro färre, och mera sammanslagne, den Theologiska, den Hebreiska och Grekiska, den Moraliska och Philosophiska och till den fjerde Eloqvientiæ Lectionen. Och hafve Wi derjämte, såsom föranledande till ändamålets säkrare befrämjande, i Nåder för godt funnit stadga, att Lectorerne i de nämnde Vetenskaper och språk, tillika må erhålla företräde till ofvanberörde Beneficier, hwilka en äldre Lector, då han ordination vägrar, bör frångå, dock att denna företreträdes rätt icke må utestänga en äldre Lector i någon annan vetenskap, då han vill undergå ordination vid samma tid, som de nu af Oss egenteligen faststälde Presterliga Lectorerne sine ämbeten tillträda, såsom ock, att den omständighet, att en sökande till de Lectioner, som komma att beklädas af Prestmän, vore Prestvigd, såsom icke bevisande något företräde i lärdom och skicklighet, ej bör gifva honom företräde för en Laicus, hälst denne, i händelse han blifwer befordrad, åligger att taga ordination, innan han Lectoratet tillträder, Hwilket Wi härmed velat gifwa Eder till Egen

och vederbörandes underdåniga efterrättelse i Nåder tillkänna. Wi befalle Eder Gud Allsmäktig Nådeligen. Hög Quarteret Greifswald den 14 Junii 1806.

Enligt Kongl. Maj:ts Eget Höga Beslut
under Hans Kongl. Maj:ts
Wår Aller Nådigste Konungs och Herres frånvaro
Dess tillförordnade Regering

Mauritz Klingspor
Kon: tien: Gen: Adj. f. Arméen.

S: af Ugglas

F: Ehrenheim

Gust: Lagerbjelke

M. Rosenblad.

344. Utdrag ur Biskopsvisitations protokollet i Nådendals församling den 28:de September år 1806.

Från Nådendals kyrkoarkiv.

---

§ 3. Barnens underwisning anmäldes här i Församlingen mästadels af Föräldrarne siefwa besörjas; varande, utom den i Nådendals Stad offenteligen anställda Pædagog, ingen Barna Lärare i Socknen ej heller för särskilde Byalag antagen.

Härwed kunde Visitator ej lämna obemäldt hurusom af de Embetes berättelser, dem Herr Professoren Gadolin i egenskap af Inspector för Nådendals Pædagogie årligen i Consistorio anmält, Visitator ogärna erfarit, det med underwisningen i Pædagogien ej tillgått så ordenteligen som wederbordt, i det de senare Åren nog få och i synnerhet detta År aldeles inga barn blifwit i Pædagogien underwisade, ja icke en gång till underwisnings åtnjutande der-

städes anmällda. Hwarföre Visitator tillsporde Församlingen om orsaken till en så owäntad händelse och hwi Föräldrarne så allmänneligen uraktlåto att nyttja det dem erbjudna tillfället till sina barns underwisning? Rådmannen Leinberg swarade härpå sådant deraf skola härröra, att nu warande Pædagogen Johan Rostedt dels skall illa handterat de honom för detta till handledning anförtrrodde barn, hwarå Rådmannen såsom exempel nämnde sin Son, dels ock deraf att Pædagogen wid sina skyldigheters i akttagande wisat försummelse och isynnerhet sällan plägat wara hemma; i hwilket anförande jemwäl Rådmannen Söderström, Borgarne Årlund, samt Jacob och Johan Castegren med åtskillige andre af Stadsboerne instämde.

Pædagogen Rostedt uppfordrad till swaromål härå bestred, det han någon af den sig anförtrrodde ungdom miss-handlat, påstående sig alltid hafwa till sin Sysslas förwaltande warit beredwillig, och i sådant afseende årligen uti Laga tid hafwa låtit flere kungörelser å Predikostolen i Församlingen uppläsa, och hade han för öfrigt ansett sig icke då behöfwa hålla sig så jämnt hemma när han inga Disciplar till underwisande fått emottaga.

Herr Professoren Gadolin intygade, att Pædagogen Rostedt detta År, Söndagen den 24 Augusti genom offentlig kungörelse erbjudit sig till barna underwisning äfwensom han, då inga barn i sådant afseende hos honom blifwit anmällda, jemwäl låtit slik kungörelse tre weckor derefter åter upprepa; tilläggande Herr Professoren, att det påbjudna årliga Examen med Pædagogii ungdomen i brist af Disciplar icke kunnat i År anställas; Och hade Herr Professoren för öfrigt wid de föregående Årens Examina funnit Pædagogen Rostedt hafwa goda underwisnings gåfwor ådagalaggt. Hwad hans flit beträffar kunde Herr Professoren ej förtiga, det ju någon anmärkning deremot af åtskillige Stads boer blifwit gjord de föregående Åren, men isynnerhet det innevarande, i anledning hwaraf Herr Professoren ock funnit sig föranlåten att deröfwer uti en Kyrkostämma höra För-

samlingen, wid hwilket tillfälle likwäl icke förr, än wid Protocollets justering, endast af Rådman Leinberg något om Pædagogens försummelse blifwit anmärkt.

Visitorator ansåg sig i anledning häraf befogad, att lämpeligen anmana Församlingen, att af den, till Församlingens bästa inrättade undervisnings anstalt sig betjena. Och då äfwen Pædagogen Rostedt icke syntes wara utan skuld till den nu anmärkta oredan, blef han alfwarligen uppmanad, att med den samvetsömma och faderliga godhet, som en rättskaffens Lärare anstår, behandla de barn, Visitorator förmodade framdeles skola till hans wård och handledning blifwa anförtrordde, samt att försummelse i tjensten sorgfälligt undvika. Och som Visitorator fant att icke ringa hinder för Pædagogii undervisningens jämna handhafwande äfwen deraf uppstå, att Staden nu saknar nödigt Skole hus, der Pædagogii ungdomen kunde läse timmarne sammanträda, hälst det Skole hus fordom i staden funnits, men förfallit, sedermera icke blifwit åter uppbyggdt; alltså och emedan Visitorator ansåg slikt rum med det första åter böra uppföras och i ständsättas, erinrade Visitorator nu Församlingen och i synnerhet Stadsboerne derom, såsom de hvilka voro närmast i tillfälle, att af denna undervisningsanstalt för sina barn draga den största förmon. De af Stads-Församlingen nu närwarande Magistrats personer och andra medlemmar förmente denna byggnads skyldighet icke kunna Staden ensamt åligga, utan att äfwen lands Församlingarnes Ledamöter borde deri deltaga, för hwilka det jemwäl stode öppet, att af samma inrättning — i afseende å sina barns undervisning sig begagna; men som Lands församlingarne slika skyldighet icke wille widkännas, föreslog Capitainen Wälborne Herr Philip Örnstedt, såsom innehafware af Miekilä Rusthåll i Ræso Annex Församling och Arrendator af Luckarais Boställe i Merimasko, om icke åtminstone de hemmans innehafware som på sina ägor hafwa tillgång till skog, friwilligt kunde beqväma sig, att till Skolehusets åter uppbyggande lefwerera en eller annan timmerstock, eller

annat byggningswirke, dock med kraftigt förbehåll, att sådant icke skulle medföra någon slags skyldighet för Lands Församlingarne, att uti i frågavarande Skole hus byggnad eller dess underhållande deltaga; Och förklarade Herr Capitainen derjemte sig för sin del villig, att med nämnde villkor, detta goda ändamål befordra. Som likväl Socknemännen härutinnan icke syntes wara af enahanda mening, ville Visitator hafwa denna angelägna sak till Pastors och Församlingarnes närmare öfwerläggning och behjertande i någon kyrkostämma öfverlemnad.

---

§ 30. Djeknar, hvilka freqventera Cathedral skolan i Åbo, men vistas under ferierne inom Nådendals Församling, äro följande: Johan Fredric Borenius född i Orihpä kapellgäll den $\frac{3}{6}$ 1784, vistande i Raeso. Och ifrån Nådendals stad, Rådsmannen Leinbergs Son, Anders Leinberg född $\frac{26}{2}$ 1794. Logarfvaren Rönnbäcks Son Gustaf Adolph Rönnbäck född $\frac{3}{7}$ 1793 samt Borgaren Daniel Åkerlunds Son Carl Åkerlund, född $\frac{9}{11}$ 1793. Warande vid dessa djeknars uppförande intet att anmärka.

Jac. Tengström
Ep. Ab.

Christ. Cavander
Th. D. Domprost m. m.

Nils M. Tolpo.

345. Utdrag ur Åbo Domkapitels protokoll för år 1807.

Från Åbo Domkapitels arkiv.

Den 7 Januarii (sid. 11).

23 §:

Uti skrifvelse af den 29: nästlidne December har Vicarius Rector vid Wasa Trivial Skola, Collegan Magister Johan Aejmælæus hos Consistorium föreslagit, om icke till Läsebok för discentes af Nedre divisionen uti Collegæ Superioris Class, i stället för Cornelius Nepos, Eutropii Breviarium Historiæ Romanæ kunde antagas. Och som Consistorium jämväl ansåg förenämnde Läsebok mera tjenlig för begynnare i Latinska Språket, ty beslöts: Att till ofvanintagne hemställan bifalla.

Den 22 Januarii (sid. 32).

17. Genom skrifvelse af den 17: i denna Månad hemställer Rektoren vid Trivial Skolan i Björneborg Magister Carl Fredr. Johnsson, om icke i anseende till det allmänna lefnadssättets nu mera förändrade skick, tiden till den dagliga undervisningen vid skolan derstädes, som härtills blifvit börjad kl. 6 om morgonen, nu mera finge sålunda ändras, att läsningen derstädes skulle taga sin början kl. 7 om morgonen samt sedan, med vanlig ledighets iakttagande för måltidstimmarne, till kl. 5: på efter middagen fortsättas? Denna hemställan tog Consistorium uti behörigt öfvervä-

gande, och fann godt att dertill bifall lämna, hvilket genom afgående bref Rektoren Magister Johnsson skall till under rättelse meddelas, med förståndigande att om berörde vidtagne författning Inspector Scholæ Professoren D:r Fredr. Le Bell i Ulfsby underrätta.

— — — — —

— — — — —

346. Utdrag ur Åbo Domkapitels protokoll för år 1808.

Från Åbo Domkapitels arkiv.

Dat. d. 18 Maj 1808.

— — — — —

— — — — —

2: I anledning af Rektorens wid Tavastehus Skola Magister Wilhelm Åkermans derom nu gjorde anmälan, att, ehuru Skolehuset, uppå verkeliga Etats Rådet, Finska Civil Guvernören och Riddaren m. m. Hägwälborne Herr Emines befallning, blifvit befriadt ifrån den derstädes inqvarterade högwakten, hade Rektoren icke desto mindre, den 2: i denne månad, erhållit förnyad befallning att upplåta Skolehuset åt samme högwakt, hwarmedelst all läsning i Skolan måst upphöra samt äfven Skolkammaren depossederas ifrån sine i Skolebyggnaden befindtelige boningsrum.

Beslöts,

det Skrifvelse till hans Excellence, en chef commenderande Generalen Grefwe Buxhoefden härom skulle afgå, på sätt brefboken vidare omförmäler.

— — — — —

— — — — —

Den 12 October (sid. 270).

13: Hos Consistorium har Inspector Scholæ i Tavastehus Contrakts Prosten Magister Zachris Cygnæus anmält

samtelige Lärares vid Tavastehus Skola ansökning om den ändring i Läsetimmarna uti nämde Skola, att den dageliga undervisningen i stället för klockan 6 om morgonen såsom härtills wanligt varit, må hädanefter klockan 7 begynnas och därmed sedan på dagen fortfaras i samma ordning som vid Cathedral Skolan härstädes nu mera iakttages. Och som Consistorium fann skäl denna ansökning bifalla, så skulle underrättelse härom kontrakts Prosten uti nu afgående skrifvelse meddelas, på sätt brefboken härom vidare förmåler.

— — — — —

— — — — —

Den 26 October (sid. 280).

3: Hos Consistorium har så väl Professoren och Prosten Magister Johan Ström som Pedagogen i Nystad Jeremias Hildén anmält, det Skolehuset i Nystad skall blifvit upptaget till Sjukhus för Stadens Garnison till följe hvaraf ungdomens undervisning derstädes, redan i flere månader upphört. I anledning häraf

Beslöts:

det särskildte Skrifvelser till Befälhafwaren i Orten General Löjtnanten och Riddaren af Kejslerlige St. Annæ Ordens första klass högvälborne Herr Baggehufvud, och Magistraten här i Staden skulle afgå med anhållan det Skole huset, medelst de sjukas inflyttande till något annat hus här i Staden, måtte enligt författningarne till sitt egentliga ändamål upplåtas, eller ock att något annat tjenligt enskildt rum varder af Staden anskaffadt, som till ungdomens undervisning emedlertid kan nyttjas. Om hwilken af Consistorium vidtagne författning, jemväl kontrakts Prosten Professoren Ström uti sin afgående Skrifvelse, skall erhålla underrättelse, på sätt brefboken härom vidare förmåler.

— — — — —

— — — — —

347. Allerödmjukaste berättelse om undervisnings verket i Borgå Stift, af den 25 November 1809, afgifven till General Gouverneuren öfver Finland Grefve Barclay de Tolly.

Från Finlands Statsarkiv. Handlingar hörande till Skol-Commissionens protokoll för 1815.

Uti Borgå Stift äro ett Gymnasium, tre Trivial Scholor och en Paedagogie.

1:o. Om Borgå Gymnasium.

Genom Kongl. Resolutionen af den 30 September 1723 blef i nåder förordnad, att så wäl Biskopssätet som Gymnasium, hvilka tillförene warit i Wiborg, och der Gymnasium invigdes år 1641, skulle anläggas i Borgå. Gymnasium i Wiborg hade Sju Lectorer, men det i Borgå blef ett af de mindre Gymnasier och fick allenast fem, 2:ne Theologiae och 3:ne Philosophiae Lectorer, jemte en Director Cantus, med samma lön på staten, som de sednast haft i Wiborg. Genom Kongl. Rescriptet af den 13 October 1724 blef i stället för den andra Theologen, en fjerde Philosophiae Lector förordnad, dock med andra Theologiae Lectors lön och praebenden. Enligt Gymnasii och Scholae ordningen af den 4 Februari 1724, fördeltes Philosophiae Lectionerne sålunda, att här blef en Eloquentiae och Poëseos, en Historiarum och Moraliæ, en Linguarum Sacrarum, en Logices och Matheseos Lector. Äfven har här likasom i Wiborg ifrån början varit en Gymnasii Adjunct, dock utan lön på stat. — Enligt ödmjukast i afskrift bilagda Kongl. Brevet af den 3 Augusti 1756 åtnjuta Lärarena sina löner i spanmål hälften råg och korn, den de i början af följande året erhållit ur Kronans Magazin, först i Helsingfors och sedan i Lowisa, (utom för sistlidet år 1808 då de genom Högwälborne Herr Landshöfdingens i Heinola benägna föranstaltande fingo en del af sin Spanmål in natura här i Borgå, och för det öfriga förskott i penningar).

Denna spanmål utgör tillsammans 630 tunnor, och är fördelad i Sex löner, nemligen 2:ne så kallade Theologiae Lectors löner, 111 Tunnor $3\frac{5}{9}$ kappar hvardera, som nu mera enligt sednare författningar tillfalla de yngste Lectorerne, tre Philosophiae Lectors löner af 121 tunnor $3\frac{5}{9}$ kappar hvardera, och en Director Cantus lön af 44 tunnor $14\frac{2}{9}$ kappar. Grunden till dessa Löners belopp ligger i den för Wiborgs Gymnasium i 1699 och de sednare årens Landsböcker, för Wiborgs Län uppförde stat, som upptager hvardera Theologiae Lectors lön i penningar till 250 daler Silfver mynt, och Philosophiae Lectorernes till 272 daler 16 öre hvardera, samt för en Rector Cantus 100 daler. Dessa penninglöner blefwo enligt Kongl. Brefwet den 3 Augusti 1756 förvandlade till spanmål efter kronowärdie, hvarigenom de ofvannämnde löner af 111, 121 och 44 Tunnor uppkommo. Wid dessa spanmåls löner blef Gymnasii staten härstädes allernådigst bibehållen och tryggad genom Konung Gustaf den Tredjes Nådiga Resolution af den 14 Augusti 1786, hvaraf likaledes afskrift i ödmjukhet medföljer. Dessutom äga Lectorerne sig å lön anslagne några präbende hemman, öfver hvilka de äga fri disposition, enligt Kongl. Majestäts Nådiga Bref till Kongl. kammar Collegium af den 21 September 1779, omnämndt i Wilskmans Ecclesiastik verk, sidan 1090. — Genom Kongl. Brefvet af den 28 Julii 1730 blef Lappträsk Pastorat Annex under Gymnasium, och detta ytterligare i Nåder stadfäst i Kongl. Brefvet till Consistorium af den 11 Januarii 1781. — Lectorerne äga härstädes inga Embets gårdar, ehuru de enligt Preste Privilegiernas 7 § borde vara dermed försedde. I brist af embetsgårdar hafva de fleste af Lectorerne varit nödsakade att köpa sig egna gårdar i staden med dryg kostnad. Desse deras gårdar äro, enligt Preste Privilegiernas 10:de §, frie för allt borgerligt besvär och tunga. — Sedan Gymnasii Lärarena i nära 50 år oklandradt uppburit ur Krono Magazinerne sine löner i fullt och rågadt måt, blefwo de af Kongl. Svenska Kammar Rätten genom Utslag af

den 21 Maji 1805 dömde att för hela sin tjenstetid återbära 2:ne kappar af hvar tunna, genom hvilken återbäring af flere hundrade tunnor spanmål Lärarena härstädes skulle blifvit försatte i det kännbaraste lidande. Öfwer detta Kammar Rättens Utslag anförde så väl Consistorium som Gymnasii staten särskildt underdåniga besvär. Kongl. Majestäts Nådiga Utslag i målet af den 15 Oktober 1806 biläggdes allerödmjukast: med anledning deraf nödsakades Gymnasii staten i slutet af år 1807 utbetala en återbärings summa för fem år af 432 R:dr 13 skill. 2 rst. Svenskt Banko. Nu mera erhålla Gymnasii Lärarena sina löner med minskning af 2 kappar å hvarje tunna, så att till ex. 121 Tunnor nu ej utgöra i sjelfva verket mer än litet öfver 114. — Om allernådigste rättelse häruti har så väl Preste Ståndet vid sistöfverståndne Landtdag i Borgå, som Consistorium särskildt, hos Hans Kejserliga Majestät i djupaste underdånighet anhållit.

Gymnasium äger följande kassor a) Djeknepenninge kassan, hvars inkomst består i vissa Soknars djekne penningar (djeknepenningarne ifrån de öfrige Stiftets Soknar äro anslagne till Scholorne). Djeknepenningarnes uppbörd till 1½ skr: Banko ifrån hvarje rök eller matlag grundar sig på Konung Gustaf Adolfs — Bi-afsked af den 7 April 1624 och Kongl. Majestäts Nådiga Resolution på Allmogens besvär den 28 Junii 1731 § 32 samt flere andre höga Resolutioner; Och tillfölje af Kongl. Rescriptet den 6 November 1780 uppbäras dessa penningar af Krono Fogdarne, och insändas till Consistorium genom Herrar Landshöfdingar, b) Gymnasii Reparations kassan. Dess inkomst består i 2:ne årliga Collecter ifrån en del af Stiftet, utgörande emellan 10 och 15 R:dr Banko, och för det andra i Ånäs gårds afkastning. Om denna gård skall nedanföre omständligare nämnas. Denna kassa användes till intressens erläggande för de i Ånäs gård för all tid insatte Gymnasii medel, hvilka äfven nedanföre nämnas, till Gymnasii husets och gårdens reparation, till Ånäs gårds häfd och skötsel,

utom hvad Landtbönderne äro pliktige att göra, till en liten botanisk trädgårds underhållande å Gymnasii gården och till annat som, så vida fonden medgifver, till Gymnasii fördel och behof pröfvas vara nödigt, c) Gymnasii Bibliotheks kassan. Denna kassa har i lång tid icke haft annan inkomst, än hvad som influtit vid Ecclesiastika befordringar i Stiftet; och af ungdomen vid inskrifningarne i Gymnasium och Skolorne erlägges, utgörande denna summa årligen 10 å 15 R:dr. Härtill har kommit intresset å 112 R:dr 36 skill. Riksgälds, hvilken summa till Bibliotheket samlades af Presterskapet vid Prestmötet 1795 och är insatt å förräntning i Ånäs gård. Med så ringa inkomster har detta Bibliothek icke kunnat få betydlig tillväxt, men har dock i synnerhet genom enskiltas frikostighet, på de sednaste 20 åren vunnit ifrån 200 till 3000 band. Nu mera erhåller ock Bibliotheket besparde inkomster ifrån lediga Sacellanier, der Enka eller omyndiga barn ej finnas, enligt den af Kongl. Majestät under den 14 Junii 1806 i Näder stadfäste och af Cantzlers Gillet den 28 Augusti samma år utfärdade instruktion för Seminarium Theologicum i Åbo.

Utom de djeknepenningar, som utdelas till ungdomen vid det årliga Rectors ombytet, finnes vid detta Gymnasium icke mer än ett stipendium, inrättadt af Lieutenanten Wurmpz's enka Helena Frostera genom Testamente af den 14 Junii 1759, och utgörande intresset af 1000 Daler koppar mynt. Denna summa tillföll Gymnasium efter fru Wurmpz's död år 1761 och är insatt i Ånäs gård och njuter en Gymnasist årliga intresset såsom stipendium. Ett Capital af 6000 Daler kopparmynt, som likaledes är insatt å förräntning i Ånäs gård, blef af framlidne Lectoren Anders Kraftman testamenteradt tiil Gymnasium på det sätt, att Consistorium enligt hans författning äger rättighet att efter sitt godfinnande till Läroverkets heder och förmon det använda. Intresset har blifvit användt dels till stipendier dels till ökande af Bibliotheks fonden.

Gymnasium äger dessutom Ånäs gård, som af gammalt varit ett litet Allodial säteri nära Borgå Stad beläget. På det Gymnasii staten icke längre skulle vara i saknad af nödiga Embets gårdar, och Gymnasium föreses med någon plats till plantager och utrymme till ungdomens anständiga recreation, köpte Lectorerne år 1764 detta säteri af egna medel för 35000 Daler kopparmynt. Riksens Ständer lemnade vid 1766 års Riksdag härtill sitt samtycke, dock ej annorlunda, än med det vilkor, att något Krono hemman skulle utses till vederlag, hvilket komme att undfå all den natur, som Ånäs förut haft. Detta vederlag eller surrogat blef år 1772 utsedt; men år 1778 enligt Kongl. Brevvet af den 11 Martii samma år, åter borttagit, samt har sedermera, förmodeligen i brist af dertill tjenligt hemman, icke kunnat erhållas, ehuru Kongl. Brevvet af den 24 April 1780 derom i Nåder försäkrar. De fem Lectorer, som med 7000 Daler hvar först gingo i utläggning till gårdens inlösen, blefvo godtgjorde derigenom, att de år 1764 till Consistorii och Gymnasii husets reparation Nådigst anslagne Borgå besparde Pastoralier för åren 1763 och 1764, till en summa 828 R:dr 12 skill. 9 rst. specie, de genom Collecter influtne och till år 1767 besparde reparations medel 114 R:dr 37 skill. 1 rst och Wurmpziska stipendii fonden insattes i Ånäs gård, och användes till Lectorernes betalning; och som dessa summor icke dertill voro tillräckelige, gjordes ett lån för gårdens räkning af ungefär 16000 daler. Detta lån är nu mera genom Lectorernes goda hushållning med Ånäs gårds afkastning till fullo betalt, sedan det af Lector Kraftman testamenterade kapitalet 333 R:dr 16 skill. Banko och Bibliothekets år 1795 genom presterskapets sammanskott uppkomna kapital 112 R:dr 36 skill. Riksgälds i Ånäs gård blifvit insatte, och till afbetalning af det återstående af gälden använde. Som det allernådigst låfvade surrogat, hvilket för Gymnasii räkning komme att försäljas, och hvarigenom Ånäs blefve en skänk af Höga Kronan, än icke kunnat erhållas, har händt, att gårdens

afkastning ända till senare tider till stor del måst användas till gäldens afbetalning, äfvensom gården årligen bör utbetala intressen för de stipendii och andre medel, som deruti äro insatte, och hvilka i denna gård för all framtid säkrast förvaras, utan fara att genom Concurser eller annorlunda förloras. Gårdens istandsättande har ock fordrat dryg omkostnad, särdeles efter storskiftet, som år 1771 föregick till åker och äng. Gården bör ock, i anseende till de i henne inlagde reparations medel, swara för Gymnasii husets reparationer, och desse orsaker hafva hindrat, att icke alle de ändamål, hvilka af Lectorerne åsyftades, då den af dem köptes till en Gymnasii tillhörighet, ännu kunnat vinnas, oaktadt Lectorerne såsom Disponenter deraf, dervid använt all möjelig hushållning, till detta Läroverks förmån. Således hafva till exempel inga embets gårdar för Lectorerne der kunnat utses, eller uppbyggas, — hvartill ock denna lilla gårds afkastning är och alltid blir otillräckelig. Icke heller är denna gård dertill nu mera tjenlig, då Gymnasii huset, der Lectorerna böra förrätta sin syssla, är beläget på andra sidan om staden, och Ånäs vid Storskiftet icke erhöill det ställe man först dertill ämnat. — Plantager hafva än ej kunnat anläggas på Ånäs, i brist af medel. En liten botanisk trädgård, anlagd på Gymnasii gården, såsom närmare, underhålles dock af Ånäs kassan. Om större plantager framdeles kunna anläggas på Ånäs, behöfves dertill en särskild Lärare i Oeconomien. Enligt den inrättning de Lectorer gjorde, hvilka först köpte Ånäs, borde denna gård äfven tjena till någon förmån för Lectorerne, men desse förmåner äro obetydliga. Gymnasium har ock måst vidkännas betydliga utgifter, i anledning af den långvariga rättegång, som förre säljarens måg begynte emot Gymnasium år 1800 och hvilken process varat allt sedan, samt slutligen förledit år afgjordes genom Kejsrlige Hof Rättens i Åbo Dom till Gymnasii förmån, hvilken Dom enligt erhållna underrättelser skall vara laga kraft vunnen. Så länge Gymnasium äger denna gård, och den nu förda goda och

nyttiga hushållning än vidare får fortfara, behöfver icke Höga Kronan eller Stats kassan besväras med utgifter till Gymnasii husets reparation, hvilken nu bestrides med denna gårds afkastning.

Gymnasii penninge kapitaler kunna icke heller på säkrare ställe vara insatte till förräntning än den gård, som tillhör Gymnasium. När Gymnasii huset efter att hafva i 4 månaders tid varit sjukhus för Kejserlige Ryske trouperne förlidit år den 10 Juli återlemnades af dåvarande Commendanten Herr Capitaine von Stürmer, blef reparation å det samma verkställd på Gymnasii egen bekostnad, så vida inga penningar dertill lemnades hvarken af Herr Commendanten eller af Staden, och uppgick denna kostnad till 81 R:dr 37 skill. 4 rst. Banko. Äfven efter slutad Landtdag, då Gymnasii huset var nyttjadt till Rikssal m. m. behöfdes denna Gymnasii reparations kassa till reparationer, som bestego sig till 38 R:dr 4 skill. 8 rst. Banko. Gården skötes af tvänne Landbönder, som betala halvesåde, hvilket oafkortadt tillfaller Gymnasii reparations kassan. Lectorerne äro Disponenter af gården och redogöra inför Biskopen och Consistorium för inkomsten hvar sitt år, utan att derföre uppbära något särskildt arfvode.

Gymnasii huset är af sten, tvänne våningar högt och bygdt år 1758 på Prestegårds (icke Stads) mark, och äger Prestegårds innehafvaren eller Dom Prosten rätt till tomtören, hvilka härtills likväl blifvit hvarken fordrade eller erlagde. För öfrigt finnes en fullständig underrättelse om Borgå Gymnasium i den af undertecknad Dom Prost utgifna Borgå Gymnasii historia, hvars tvänne första häften derföre i djup ödmjukhet biläggas. Sluteligen och till utredande af det härvarande uppfostrings verkets närvarande beskaffenhet bör följande i ödmjukhet tilläggas angående de lärdoms delar, i hvilka hvarje Lärare undervisar.

Theologie Lectorn skall i synnerhet bereda dem af Gymnasii ungdomen, som ämna bli Prester, till deras förestående göromål, och bibringa dem de grundsattser och

kunskaper, som skola göra dem skickelige att framdeles blifva värdige Lärare i kyrkan och Församlingen. Han läser i sådant afseende både den dogmatiska Theologien och andre delar af den Theologiska vetenskapen efter det han medhinner, samt öfvar dem i Predikningars författande.

Eloquentiae och Poëseos Lectors hufvudsakeliga skyldighet är, att undervisa i Latinska språket och dess grundeliga kännedom, såsom oundgängligt för hvar och en studerad och lärd, hvarjämte han fäster Disciplinernes uppmärksamhet vid det vackra och höga, som förekommer i de gamle Romares både prosaiska och metriskä mästestycken.

Historiarum och Moraliur Lectors befattning med ungdomens undervisning är likaledes ganska vidsträckt. Honom åligger att bibringa dem kunskap i alla Historiens delar och förnämsta hjälpuvetenskaper, i synnerhet Geographien: hvarjämte han för deras skull, som blifva Prester, särskildt, så ofta tiden medger, genomgår stycken af Kyrko Historien: äfvensom han lärér grunderne i Natur Rätten och Moralen. Han bör dessutom med nedre klassen läsa Latinska historiae skrifvare enligt Gymnasii och Scholae ordningen.

Logices och Matheseos Lectorn undervisar i grunderne af alla Matematikens delar. Han läser således Geometrie och Stereometrie, Trigonometria Plana, Arithmetik, Algebra och Fluxions methoden, Globläran och grunderna af Astronomen och Navigation. Dessutom hör till hans befattning den Theoretiska Philosophien, i synnerhet Logiken.

Linguarum Sacrarum Lectorn undervisar i Grekiska och Hebraiska språken, såsom oundgänglige för hvar och en blifvande Theolog och Prest.

Gymnasii Adjuncten delar med de 4 Philosophiae Lectorerne arbetet, att öfverse Gymnasisternes skriföfningar, och läser derjämte för dem än Latinska Auctorer, än Tyska och Fransyska språken, hvaruti äfven ungdomen hos Lectorerne hafva tillfälle till undervisning. Han är derjämte Bibliothekarius, och förestår lediga Lectioner, eller gör en

Lectors syssla, när denne af andra publika göromål eller sjukdom är hindrad att bestrida sin tjänst.

Director Musices undervisar i sångkonsten och musiken. Gymnasii ungdomens nuvarande antal är 77, af hvilka 51 nu äro närvarande. Läsningen begynner enligt författningarne den 2 Februarii och upphör några dagar före Johanne-dag den 24 Junii, hvarefter den åter börjar den 24 Augusti och fortfar till den 13 December. — Gymnasii Rector går upp på Gymnasium alla 6 dagar i veckan klockan 7 före mid. och läser, efter hållen bön först med Öfre klassen till klockan $\frac{1}{4}$ öfver 8, och sedan med den Nedre till kl: 9, då 2:ne Lectorer uppkomma, hvilka läsa i hvar sitt rum till klockan 11 eller en timme för hvarje klass, och göra ombyte klockan 10; klockan 11 går ungdomen hem, och uppkommer åter på Gymnasium klockan 1, då Director Musices undervisar dem till kl. 2; de öfrige 2:ne Lectorerne komma då upp och läsa till kl. 4. På detta sätt läses alla Mån- och Tisdagar samt Thors- och Fredagar, hvarefter bön hålles. Om Ons- och Lördagar läser Rector ifrån kl. 7 till 9 f. midd. Den öfriga tiden af förrmiddagarne dessa sistnämnde dagar, är för Lectorerne såsom Consistorialer upptagen af Consistoriella göromål, och ungdomen sysselsätter sig med utarbetande af sina scripta, hvilka sedan öfverses af Philosophiae Lectorerne och Gymnasii Adjuncten samma dagar om eftermiddagen, då äfven privat läsning förehafves, i synnerhet i Tyska och Franska språken. Någon ytterligare tillökning af läse timmarne vore så mycket mindre nyttig, som ungdomen behöfver de få lediga timmarne till öfverläsning af hvad de böra känna för hvarje dag, utom hvad upptages till privat läsning, äfvensom Lectorernes vidsträckta och viktiga befattning icke blott med ungdomens undervisning, utan ock med de Consistoriella göromålen, hvilka ofta medtaga mycken tid, gör deras sysslor så mycket mer trägna och ansvariga. Den skicklighet och lärdom, som härtill fordras, och icke utan dryg kostnad kan förvärfvas, gör desse Lärare för-

tjente till de löner, dem de uppbära, och hvilka lemna dem en blott tillräckelig bergning i en dyr tid, hvarföre ock den oväntade minskning de fått vidkännas, varit så mycket mer smärtande som de såsom Consistorialer icke hafva någon särskilt lön eller någre extraordinarie inkomster och likväl mycket arbete och ansvar, äfvensom den private läsningen vanligen sker utan betalning. Föreningen af Lectors och de Consistoriella göromålen, som grundar sig på Kongl. Förordningen om Rättegången i Domkapitlen af den 11 Februarii 1687 är dock så mycket mer nödvändig, som ett tillräckeligt antal skicklige Ledamöter i Consistorium på annat sätt icke kan vinnas. I betragtande af desse sysslors vidd och vikt, har derföre äfven Högä Öfverheten för detta tillagt Lectorerne några särskilta förmoner. De erhöilo genom Kongl. Brevet af den 27 Julii 1786 lika heder och värdighet med Academiae Secreterare, och genom Kongl. Förordningen af den 1 Januarii 1794, § 1, rättighet att bära sidentygs kappor då de äro Prestvigde.

De grundsattser, å hvilka Gymnasii och Scholae Ordningens af den 4 Februarii år 1724 föreskrifter blifvit bygde, äro äfven hvad sjelfva läro methoden angår välgrundade, goda och tillräckeliga, som man af egen erfarenhet kan intyga. Något ytterligare bestämmande, huru hvarje lärare bör undervisa och att för strängt binda honom vid vissa regler, är i anseende till lärarens olika föreställningsätt och ungdomens särskilta beskaffenhet hvarken nödigt eller nyttigt. Någon inskränkning af ferierne eller lästiderne vid detta läroverk är icke heller nödig eller nyttig. Få af ungdomen kunna oafbrutet uppehålla sig hela året vid Gymnasium. En betydlig del af dem hafva 30 till 50 mil till sina hemvist, och behöfva derföre någon tid af året resa hem, för att skaffa sig nödigt uppehälle för följande termin. Lärarena behöfva ock någon tid, för att bibehålla och öka egna kunskaper, hvarutom en Lärare snart blir mindre duglig, samt att i synnerhet om sommaren sköta sin helsa, som genom långvarigt stillasittande och tråget

arbete i undervisnings vägen ofta betydligt skadas. Den här studerande ungdomen har i längre tid utmärkt sig genom flit och skicklighet, samt ett anständigt och stilla uppförande. I händelse några ändringar rörande undervisningsverket härstädes skulle framdeles påtäckas, anbåller Consistorium allraödmjukast, att deröfver förut blifva hördt.

Theologiae Lectors sysslan är nu ledig efter Lectoren och Prosten Magister Johan Gabriel Lind, som med döden afgick den 29 sistledne Augusti: sysslan förestås under ledigheten af Lectoren Magister Johan Borgström. Eloquentiae och Poëseos Lector är undertecknad Magister Johan Borgström, hvars Lection nu förestås af Theologiae Docens Magister Gustaf Henrik Forsius, Historiarum och Moraliurn Lector är Magister Pehr Johan Alopaeus, Matheseos och Logices Lector är Magister Magnus Alopaeus, Linguarum Sacrarum Lector är undertecknad Magister Joachim Adolph Clewe. Gymnasii Adjuncts sysslan nu ledig.

Director Cantus är Magister Swen Petter Thunberg.

2) Om Helsingfors Trivial Schola.

Denna Schola är urgammal och fanns redan i 16 århundradet. Man känner icke året, när den blifvit inrättad; Trivial Schola blef den redan i 17 secler, förmodeligen i Drottning Christinas tid. Lärarena äro 4, Rector, Conrector och 2:ne Colleger; en Cantor har ock understundom varit antagen. Efter 1696 års lönings stat, hade Rector i penninge lön 150 daler, Conrector 100, och Collegerne, den ena 78 den andra 50 daler Silfvermynt årligen. Genom Kongl. Brefvet den 30 September 1761, som i afskrift ödmjukast biläggas, blefvo desse ringa löner förvandlade i spanmål efter Kronovärdie, så att Rector erhåller ur Krono Magazinet 66 Tunnor $21 \frac{1}{3}$ kappar, hälften råg och hälften korn, Conrectorn 44 Tunnor $14 \frac{1}{9}$ kappar, Collega Superior 34 Tunnor $21 \frac{1}{3}$ kapp. Collega Inferior (eller Praeceptorn, som han ock blifvit kallad) 22 Tunnor $7 \frac{1}{9}$ kapp. spanmål, hälften af hvardera sorten.

Scholhuset af sten är uppbyggt och underhålles af Staden: der hafva äfven Lärarena sina husrum. Scholsalen har sedan förleden höst eller Juhl varit nyttjad till Grekisk kyrka, och är ännu icke, Consistorium veterligen, återlemnad till sitt egenteliga behof: i anseende hvartill läsningen i denna Schola nu till betydlig del blifvit hindrad.

Rector och Conrector läsa hvar sin dag för Öfversta klassen Theologien, Historien, Geographien, Grunderna i Moralen, Latinska auctorer, Gräkiska grammatican och Nya Testamentet, Arithmetik och Euclidis Geometrie. De hafva äfven privatim undervisat i de nyare språken, samt med de mäst skicklige läst Professor Schulténs glob Lära och Lector Beckmarks Algebra. — Collega Superior undervisar sin klass i Christendomen, i Latinska språket, äfvensom i handstil: äfven grunderne i Historien och Geographien. Collega Inferior läser med sin Class Catechesen, Bibliska och verldsliga historien samt arithmetiken: dageligen skrives ock handstil. — Denna Schola har alltid haft ett talrikt antal lärningar, till 100 och deröfver. — År 1778 tillföll denna Schola 2:ne stipendii kapitaler nemligen ett af 6,000 Daler kopparmynt, dem framledne Herr Hof Rådet Johan Arkenholtz genom Testamentarisk författning af den 1 November 1768 ditskänkt, och med vissa villkor anslagit intresset deraf till några Schol gässars understöd och någre andre behof. Det andra kapitalet af 66 Rdl 32 skr specie har framledne Prosten och kyrkoherden i Hauho Johan Nohrmarks enka, enligt sin afledne mans gjorda författning, aflemnat till denna Schola under den 23 November 1778 med det förbehåll, att denna summa bör förräntas och intresset deraf användas till Tre fattiga Schol gässars årliga understöd, sålunda, att de hvardera erhålla 1 Rdl 16 skr specie.

Några Soknars djeknepenningar äro anslagne till Lärarens understöd. Rector är Mathias Ingman, Conrector Magister Zacharias Uhlenius, Collega Superior Carl Henric Nordström, Collega Inferior Magister Jonas Peron.

3) Trivial Scholan i Kuopio.

Denna Schola är märkvärdig för sina flyttningar och andra öden. Då Cathedral Scholan i Wiborg år 1641 invigdes till Gymnasium (detsamma som nu är i Borgå), blef derjämte en Trivial Schola derstädes inrättad, som haft en Rector, en Conrector och någre Colleger. Sedan Wiborg kom under Kejserliga Ryska kronan, samtyckte kongl. Majestät i Nådig Resolution af den 30 September 1723 till en Trivial Scholas upprättande i Nyslott, i stället för den i Wiborg; men icke långt derefter blef denna Schola med Konungens Nådiga bifall i Resolutionen å Presterskapets i Borgå Stift underdåniga besvär af den 26 September 1732 transporterad till Willmanstrand, der den varit i godt skick. Lärarens antal var 4, en Rector, en Conrector och 2:ne Colleger, med lika lön, som deras vederlikar hade vid Trivial Scholan i Helsingfors. Sedan Willmanstrand genom freden i Åbo år 1743 tillföll Kejserliga Ryska Kronan, blef genom Kongl. Resolutionen af den 30 Januari 1747 förordnad, att en Trivial Schola skulle upprättas i St Michels socken i Savolax med den stat och betjening, som förut varit i Willmanstrand, hvarefter likväl Kongl. Majestät, uti Nådigt svarsbref af den 6 December 1748 bifallit till Consistorii begäran om denna Scholas flyttning till Randasalmi Socken, der den var i 40 år. Men sedan en stad blef år 1776 anlagd i Kuopio Socken i Savolax, har Kongl. Majestät under den 18 December 1782, lemnat Sitt Nådiga bifall till Kuopio Stads invånares genom Herr vice Landshöfdingen och Riddaren Wrigt anmälda underdåniga ansökning, att bemälte Schola måtte få flyttas till Kuopio Stad. Dock kunde denna flyttning icke gå i verkställighet i brist af medel till flyttningens befrämjande och att få Scholae hus i Kuopio, förr än om våren år 1788. Lärarena vid denna Schola hafva lika stor lön på staten, som de vid Helsingfors Trivial Schola. På en gång och af samma skäl fingo de ock genom Kongl. Majestäts Nådiga

Bref af den 30 September 1761 sina förra ringa penninge löner förvandlade till spanmål efter Krono värdie. Wid denne förmån hafva äfven desse såväl som de öfrige Scholae betjente i detta Stift, genom Högstsal: Konung Gustaf den Tredjes Allernådigste Resolution af den 14 Augusti 1786, blifvit i nåder tryggade och stadfäste. Dem hände dock sedermera det öde, att vara de förste, som af Kongl. Svenska Kammar Rätten genom utslag af den 23 Julii 1802, dömdes, att för hela sin tjenste tid återbära 2:ne kappar spanmål för hvarje af dem enligt anordning uppburen Tunna, hvaruti de hos Konungen vunno den ändring, att Höga kronans andel trefjerdedelar dem i Nåder efterskänktes.

Ungdomen handledes vid denna Schola i samma språk och vetenskaper, som vid Scholan i Helsingfors, och hafva ifrån bägge dessa Scholor årligen flere skickelige ynglingar ankommit till Gymnasium. Begge Scholorne äro försedde med skicklige Lärare. Antalet å ungdomen har varit 60 och deröfver, men har nu under kriget ganska mycket minskats. Rector är Magister Daniel Wijnquist, Conrector Magister Ad: Henric Winter, Collega Superior Magister Zacharias Wahlstén: Collega Inferior Philosophiae Candidaten Aron Wenell.

4) Trivial Scholan i Lovisa.

Vid Degerby, nu mera Lovisa Stads anläggande år 1748, har Kongl. Majestät genom Nådigt bref, af den 23 Januarii bemälte år, tillagt den derstädes blifvande Scholmästaren under frihets åren 20 Daler Silfvermynt årligen på Kronans stat. Deruppå och sedan då varande Landshöfdingen Friherre Wrede med en del Magistrats personer och Degerby Stads förnämsta Borgerskap gifvit Consistorium tillkänna, det de varit betänkte på en allmän Scholas anläggande, men att de af Kronan bestådde 20 daler silfvermynt dertill ej vore tillräcklige, och hvarföre de vid allmän Soknestämma beslutit att draga försorg om Scholmästarens årliga aflöning med 400 daler koppar mynt, an-

hållande att Consistorium äfven ville härtill bidraga, så anslog Consistorium under den 12 Junii 1750 till bemälte Scholmästares aflönande Pyttis och Elimä Soknars djeknepenningar, bestigande sig ungefär till 225 daler kopparmynt, så att, när de af Kronan bestådde 60 daler kopparmynt dertill komma, blef på Stadens andel ej mer att erlægga, än 115 daler dito mynt, hvarutom Staden borde bestå fritt hus eller hushyre penningar, enligt den 7 punkten i 1723 års Preste privilegier. Uppå desse villkor förordnades under den 3 Julii 1750 en Pædagog till Degerby, och kort derefter gjordes anstalt, att Scholan skulle öppnas Bartholomæi tiden samma år, som ock skedde. Efter flere öfverläggningar emellan Herr Landshöfdingen i orten och Consistorium angående en Collegas förskaffande till Lovisa Schola, samt deruppå skedd anmälan hos Riksens Ständer vid 1756 års Riksdag om denna Schol inrättnings förbättring, har Kongl: Majestät i Nådig skrifvelse till Consistorium af den 28 September sistnämnde år gifvit i Nåder tillkänna, det Kongl. Majestät på andragne skäl för godt funnit, att tillägga Scholmästaren i Lovisa med dess Collega 400 daler Silfvermynt årligen, hvilka sålunda borde fördelas, att den förre får njuta 250 och den senare 150 Daler Silfver mynts årlig lön. Och till deras så mycket bättre utkomst på en dyr ort, och jämlikhet med andra Schole Lärare, beviljade Kongl. Majestät i Nåder dem hvardera 40 Tunnor spanmål, hälften i råg och korn, som efter Krono värdering bör dem på lönen räknas och ifrån 1756 års början till godo komma, dock att desse Scholbetjente sjelfve uttaga spanmålen ur Krono magazinet. Häruppå blef en Collega under den 3 November 1756 till denna Schola förordnad, som under den 15 Martii 1758 erhöll Conrectors namn och värdighet; hvarefter Kongl. Majestät uti Nådigt Bref af den 2 April 1760 behagade, uppå dåvarande Herr Landshöfdingen Friherre de Geers underdåniga begäran, i Nåder förklara Pædagogien i Lovisa för Trivial Schola och tillika samtycka det en tredje Lärare

finge dervid antagas och till dess aflöning Elime och Pyttis Socknars djeknepenningar anordnas. Till följe här af blef af Consistorium under den 8 October sagde år en tredje Lärare, som fick namn af Collega, hit utnämnd, hvilken utom förbemälte Socknars djeknepenningar, äfven erhåller samma slags medel ifrån Ithis församling, hvarvid han genom Kongl. Förordnandet under den 16 Januarii 1767 blifvit tryggad. Således har denna Schola sedan år 1760, då hon eleverades till Trivial, haft en Rector, som njuter i årlig lön på stat 40 tunnor spanmål och 26 Rdl 32 sk. specie i penningar, en Conrector med enahanda spanmåls lön och 10 Rdl specie och en Collega, som aflönas med förenämnde Socknars djeknepenningar, bestigande sig årligen till vid pass 40 Rdl Specie. Rectors och Conrectors spanmåls löner äro nu mera, likasom vid Gymnasium, minskade genom afdrag af tvänne kappar på hvar tunna, och hvaruti desse Lärare af Hans Kejserliga Majestäts höga mildhet våga tillförse sig allernådigste rättelse.

Till Skolerum blefvo år 1753 af trä uppbygde en sal och 2:ne små kamrar för Pædagogen, och sedan Skolan fick tillökning på stat, uppfördes på samma gårds tomt likaledes genom Borgerskapets föranstaltande, en liten byggnad jämte nödige uthus för Rector, då den ena af de emot Skolsalen varande kamrarne inreddes till kök, och den andra innehades af Conrector. Tredje Läraren eller Collegan fick af Staden hushyrepennningar, 6 Rdl 32 skr specie, men sedermera, då desse rum förföllo, vägrade Magistraten och Borgerskapet att förse Rector och Conrector med husrum, och befriades derifrån af Kongl. Majestät år 1797. Således består nu boningsrum i det nya Skolhuset endast åt Collegan. Rector och Conrector måste bestå sig sjelfva rum. I anseende hvartill och då antalet af Läringar vid denna Skola blefve mycket större, om den flyttades till Borgå, denne sistnämnde flyttning vore så mycket mer att önska, som denna Skola vid sidan af Gymnasium skulle göra vida vidsträcktare nytta, och kunde blott Collegan qvarblifva i

Lovisa, för deras skull i synnerhet, som ämna sig till handeln och näringarne.

Ungdomen är afdelad i 2:ne hufvudclasser. I Collegans Class undervisas de förnämligast i Catechesen, Bibliska Historien, i räknande, i skrifvaude samt något i Geographien och Historien. Härifrån gå de fleste till handtverk och andra näringar. I Rectors och Conrectors Classen läses grunderne i Theologien, Latinska och Grekiska språken, Euclidis Geometrie, grunderna i Moralen och Logiken, Geographien och Historien, äfven räknas och skrives: de äldste äro ock underviste i grunderne af Tyska och Franska språken. Ungdomens antal har varit 30 å 40. Rector är Otto Magnus Appelroth, Conrector Magister Carl Georg Ekmark: Collegæ sysslan ledig.

5) Pædagogien i Borgå Stad.

Denna lilla Skolas foundations tid kan ej med visshet utsättas. Troligt synes, att hon åtminstone redan i början af 17 århundradet, då stadens privilegier af konung Carl IX förnyades och tillöktes, blifvit här inrättad. De gamle handlingarne, som härom kunnat lemna någon upplysning, äro genom hvarjehanda vådeliga händelser, i synnerhet under de förre krigs tiderne, försvunne. Skolan har en Rector och en Collega. Ingendera är upptagen på Kronans ordinarie stat: hvarföre Rector har ingen annan lön än Borgå Sockens djeknepenningar, bestigande sig årligen till omkring 30 Rdl Banko, utom 6 Rdl 32 sk. Banko i hushyra, som af Staden betalas. Likaledes njuter Collegan sin lön af djeknepenningarne ifrån Sysme och Gustaf Adolfs församlingar, som utgöra ungefär 18 Rdl årligen. Uti en af konung Carl den 12:te under den 14 October 1699 utfärdad specification på krigsmans hus afgiften af Presterskapet och Skolebetjeningen i Wiborgs Stift, upptages så väl Rector som Collegan vid Borgå Skola såsom erhållande sin lön blott af djeknepenningarne, den förra till 60 daler Silfvermynt och den senare till 13 daler dito mynt.

Nuvarande Skolehus, som är af trä och består af 2:ne våningar, men blott ett 4 famnars rum i den nedra våningen och 2:ne kamrar der ofvanpå, med förstuga af bräder, är på stadens bekostnad uppsatt kort före ofreden som började år 1741. På samma plan har äfven Skolhuset tillföre varit byggt. Skolrummen böra vidmagthållas af Staden. Rummet i nedre våningen har varit läsnings rum, men de 2:ne kamrarne i den öfre bebodde af Collegan. Under Landtdagen nyttjades alla rummen i detta hus till rum för skjutsbönder, och har det för öfrigt både förut och sedermera varit Lazarett för den här varande Kejserlige Garnison. Ödmjukast bilagde och af Canzlers Gillet under den 14 November 1804 tills vidare stadfästade instruction af den 19 October 1803 innehåller, i hvilka delar här undervises. Ungdomens antal har i senare tider varit omkring 40, men har förut stigit långt högre, ända till inemot 100. Nu då Skolrummen i 2:ne år varit borttagne, har läsningen tills vidare måst upphöra. Staden har försett Skolan med någre smärre nödige inventarii persedlar, såsom Bibel, bord, stolar m. m., men ved och ljus måste anskaffas genom årligt sammanskott af ungdomen. För öfrigt har denne skola ingen inkomst och inga stipendier. Både Rectors och Collegæ sysslorna äro nu lediga.

348. Hans Kejserliga Majestäts bref till General Gouverneuren öfver Finland Gen. Lieut. Steinheil. Dat. d. 28 Februari 1812.

Från Fins Statsarkiv. Handlr. hörande till Kejserl. Skolkommisionens protokoll 1820—1825. — Enligt Kejserl. Regerings-Conseillens till generalguvernören den 14 april 1812 aflåtna skrifvelse hade löjtnant Gripenberg redan år 1811 begärt ett understöd från Staten till inrättande endast af en fruntimmers pensionsskola i Finland. Planen kom dock ej till utförande, men i stället anlades af honom i oktober 1812 ett gossinstitut i Tavastehus. Om dess öden och andra af Gripenberg inrättade undervisningsanstalter se Tid-

skrift, utgifven af Pedagogiska Föreningen i Finland 1887, sidd. 1—17 och 65—88. — Maakeski i Padasjoki var majors boställe, hvarmed följde majors indelning.

Då Wi i anledning af Eder härom gjorda underdåniga Hemställan i Nåder velat dertill bifalla att ett under Edert särskilta inseende stående Uppfostrings-Institut utaf Lieutenanten Gripenberg i enlighet med den af honom uppgjorda plan måtte inrättas; så hafve Wi i Nåder för godt funnit att till understöd för berörde Institut tills vidare anslå inkomsten af Makäskis Boställe beläget i Padasjocki Socken af Nylands och Tavastehus Län jemte den detta Boställe åtföljande indelning. Och komma dessa inkomster att utaf Gripenberg till Institutets behof i enlighet med hvad I uti detta afseende honom föreskrefven, användas.

Af hvad Wi sålunda i Nåder förordnat anmoda Wi Eder lemna Vederbörande del. Gifven i St Petersburg den 28:de Februarii 1812.

ALEXANDER.

**349. Kejserl. Regerings Conseillens bref till
Herr General Gouverneuren m: m: Friherre Steinheil.
Dat. d. 14 April 1812.**

Från Fink's Statsarkiv. Handl:r hörande till Kejserl. Skol-Commissionens protokoll 1820—1825.

Sedan Herrr General-Gouverneuren uti skrifvelse af d. ¹⁸/₃₀ October sistledit år, gifvit Kejserliga Regerings Conseillen tillkänna, att Hans Kejserliga Majestät i Nåder förordnat det Lieutenanten Gripenberg, hvilken anhållit om understöd till inrättande af en Fruntimmers Pensions Skola i Finland, kunde ett sådant understöd erhålla, så framt Conseillen funne en sådan inrättning nödig, och efter inhämtad underrättelse om Gripenbergs skicklighet därtill lämnade honom Sitt tillstånd, då Conseillen jemväl ägde underställa

Hans Kejserliga Majestät hvilket understöd Conseillen kunde pröfva för en sådan inrättning erfordras, men Gripenberg icke sedermera sig i sådant afseende hos Regerings-Conseillen anmaldt, har Herr General-Gouverneuren, jemte en sednare skrifvelse af den ¹¹/₁₃ nästvekne Martii tillsändt Conseillen Hans Kejserliga Majestäts till Herr General Gouverneuren den 28 sistledne Februarii aflåtne Nådiga Rescript, hvarigenom Gripenberg erhållit tillåtelse att inrätta ett, under Herr General-Gouverneurens särskilda inseende stående upfostrings Institut, och inkomsten af Makeskis Boställe i Padasjoki Socken af Tavastehus Län jemte den dertill hörande indelning blifvit honom, som understöd för berörde Institut tillagd, hvarjemte Herr General-Gouverneuren underrättat Conseillen, det Gripenberg ägde denna inkomst till Institutets förmån begagna, så länge det samma svarar emot dess ändamål. I anledning häraf har Conseillen uti i dag aflåtit Bref till Landshöfdingen i Nylands och Tavastehus Län anbefallt, det Arrende-Summan för Makeskis Boställe, hvilket redan innan Conseillen hade sig bekant, att detsamma vore Gripenberg uplåtit, blifvit utarrenderadt, jemte den därtill hörande Indelning, bör tilldelas Lieutenanten Gripenberg, ifrån och med denna månads början, och äfven framgent till honom utbetalas; hvarvid honom likväl skulle åligga, att årligen för Landshöfdingen uppte Herr General-Gouverneurens skriftliga tillåtelse att denna inkomst för Institutet begagna. Om denna vidtagna åtgärd får Conseillen Herr General-Gouverneuren underrätta; samt tillika gifva tillkänna, att Conseillen ansett sig ej hafva att, i denna sak, för dess del vidare tillgöra. Åbo den 14 April 1812.

(Underskrifter.)

350. Hans Kejserliga Majestäts bref till Consistorium i Borgå ang. en sjette lektors anställande vid gymnasium derstädes. Dat. d. 2 Sept. 1814.

Från Finlands Statsarkiv. Handlingar hörande till Skol-Commissonens protokoll för 1815.

Alexander I, Kejsare och Sjelfherskare öfver hela Ryssland, Storfurste af Finland &c &c &c.

Wår ynnest och Nådiga Bevågenhet med Gud Allsmächtig, TroMan och Tjenare, Doctor Biskop och Riddare af Wår S:t Annæ Ordens Första Class, så och Consistoriales! Då WI i anledning af Eder den 29 Julii 1812 hos Oss gjorda underdåniga hemställan, velat lemna Wårt Nådiga bifall dertill, att vid Gymnasium i Borgå hädanefter må antagas en Sjette Lector, som, under namn af Philosophiæ och Historiæ naturalis Lector, äger gifwa undervisning i Theoretiska och practiska Philosophien samt i Natural-Historien, Så hafve WI i Nåder funnit godt, att för denna Lector, af Kronans behållna räntor, anslå en årlig Lön af Etthundrade Tjugu En Tunnor Tre och Fem Niondedels kappar Spannmål, hälften råg och hälften korn, för hvilken utgift Kronan äger godtgöra sig genom den, efter Innehafvarenes afgång, inflytande behagelig tids förlänings-Spannmålen. Hvilket Eder härmed i Nåder förständigas, och WI befalle Eder Gud Allsmächtig Nådeligen. S:t Petersburg den 21 Agusti (2 September) 1814.

Enligt Hans Keiserl. Maj:ts Eget Beslut
och i Dess Höga Namn.

Desstillförordnade Regerings Conseils Oeconomie Departement.

R. W. de Geer. C. Mannerheim. H. Reuterskiöld.

Gustaf Ladau.

Erik Wallenius.

**351. Borgå Domkapitels skrifvelse till Kejsarl.
Commissionen för allmänna undervisningsverket i
Finland. Dat. d. 14 Juni 1815.**

Från Finlands Statsarkiv. Handlingar hörande till Skol-Commissionens protokoll för 1815.

Ödmjukaste Memorial.

De upplysningar rörande undervisningsverket, dem Kejserliga Commissionen medelst högtärad skrifvelse af den 20 sistledne Januarii infordrat, får Consistorium äran inom föreskrefven tid, härjemte i ödmjukhet aflemna.

Under den ⁴/₁₆ October 1809 blef Consistorium af Hans Excellence då varande General Gouverneuren m. m. Högvälborne Herr Grefve Barclay de Tolly ålagdt, att skyndsammast meddela Kejserliga Regerings Conseillens Oeconomie Departement en fullständig relation om Uppfostringsverkets dåvarande beskaffenhet här i Stiftet, samt förteckning uppå Scholæ och Pædagogieinrättningarne, deras Stat och fonder af allmänna medel, jämte uppgift af de personer, som dervid då voro employerade, med mera som till fullständig upplysning härutinnan kunde anföras. Af den relation, som Consistorium, till ödmjukaste följe häraf, författade och under den 25 derpåföljande November till hans Excellence ödmjukast öfwersände, har Consistorium äran härhos bilägga en afskrift, äfvensom de af densamma åtföljande bilagor. Deraf inhämtas tiden af de der nämnde Stiftelsers inrättning, och på hvad förordnande de grunda sig; deras egentliga föremål, deras inkomster och utgifter, samt Stipendier och præmier åt disciplarne. Bibliotheks kassan har nyligen vunnit något tillskott derigenom, att afidne Rectoren vid Kuopio Trivial-Skola Magister Daniel Winqvist, testamenterade till Bibliotheket all sin qvarlåtenskap, utgörande omkring 550 Rubel Banko Assignmenter och Tvåtusende Riksdaler Svenska Riksgälds Sedlar. Testamentet är behörigen bevakadt,

men tiden för arfvingarne, att detsamma klandra, är icke ännu förfluten. Hvad Lärarens antal och aflöning beträffar, får Consistorium äran tillägga, att de i förenämnde relation uppräknade Lectors löner och präbende hemman (hvilka sistnämnde specificeras i Borgå Gymnasii Historie, första häftet pag. 74 följ.) äro ambulatoriska, samt att annexepastoratet tillfaller den äldsta prästvigde Lectorn, enligt Kongl. Brevet af den 14 Juni 1806; att Hans Kejserliga Majestät medelst Nådiga Resolution af den $\frac{6}{18}$ November 1810 i Nåder förklarar Gymnasii och Skol-Staterna berättigade att utbekomma sin löningsspanmål i fullt och rågadt mål, utan afdrag af de i fråga satte öfvermålskapparne; att en sjetta Lector vid Gymnasium härstädes nyligen blifvit antagen, hvilken under namn af Philosophiæ och Historiæ Naturalis Lector kommer att undervisa i Theoretiska och Practiska Philosophien och Naturalhistorien, och aflönas med 121 Tunnor 3 $\frac{5}{9}$ kapp Spanmål, hälften råg och hälften korn, enligt Hans Kejserliga Majestäts Nådiga författning af den 21 Augusti (2 September) 1814 samt att lärare i Ryska Språket nu mera äro vid Gymnasium härstädes och vid Trivial-Scholerne i Helsingfors, Kuopio och Lovisa tillförordnade, samt aflönas, på sätt Hans Kejserliga Majestäts Nådiga förordnande af den $\frac{6}{18}$ Juni 1812 allernådigst stadgar, af hvilka Höga Författningar Consistorium har äran härjämte bilägga afskrift. Ryske Språk Läraren vid Gymnasium härstädes läser tills vidare, Onsdagar och Lördagar ifrån klockan 9 till 10 före middagen med den Öfre klassen, och ifrån klockan 10 till 11 före middagen med den nedre klassen.

Lectionerne och deras fördelning emellan Lärarne inhämtas af bifogade Relation samt af hvad här ofvanföre i ödmjukhet anfördt blifvit.

När Sjetta Lectorn tillträder sin syssla, skola behöriga Läsetimmar äfven honom anslås.

Tiden till ferierne och deras längd bestämmes i Kongl. Gymnasii- och Scholæ-Ordningen af den 4 Februari 1724,

Cap. XIII, samt Kongl. Brefvet af den 29 November 1773 om onödige lofdagars indragande, hvilka författningar här noggrannt följes: och åberopar sig Consistorium i ödmjukhet, hvad bifogade Relation äfven i denna omständighet innehåller.

Vid Gymnasium nyttjas de Läroböcker och expliceras de Auctorer, som i Kongl. Gymnasii- och Scholæ ordningen föreskrifvas, med några få ändringar, som med vederbörligt tillstånd blifvit gjorda. Så till exempel har Matheseos Lectorn här redan i längre tider läst Euclidis Elementa, Strömmers Trigonometria Plana m. m.

Theologiæ Lectorn har, enligt författningarne, publice följt vid ungdomens handledning Benzeliï repetitio Theologiæ på öfre och hans Epitome på nedre Classen. Då blott det hufvudsakligaste hos Auctoren och de der förekommande mäst bindande Bibliska språk blifvit förklarade, har Repetitio kunnat genomgås på fyra, och Epitome på två terminer. Dessutom har han ock publice någon gång läst Millers Theologia moralis. Symboliska böckerna hafva äfven blifvit af honom i korthet publice föreställde. Privativim har han genomgått Ernesti Theses Theologicæ, samt handledt uti homiletiken. Derefter har han låtit en och annan författa predikningar, samt öfvervarit dessas declamation. Utom dess har han privatim öfvat uti declamerande också de Gymnasister, som ej författat någon predikan. Äfven har han privatim hållit med ungdomen collegia disputatoria och lemnat all privat undervisning gratis.

Matheseos Lectorn hade före kriget sin läsning så indelad, att han genomgick sin Mathematiska kurs för öfre klassen på fyra terminer. Första höstterminen läste han 5:te och 6:te böckerne af Euclidis Elementer; den derpå följande vårterminen, Strömmers Trigonometria plana jämte läran om Logaritmerne och tillämpning deraf till höjdmätningar m. m. samt elfte boken af Euclidis Elementer. Höstterminen derpå läste han Algebra, och vårterminen derefter, grunderna till fluxions methoden, Stereometrien,

samt Globläran och första grunderne till Astronomien. Då promoverades icke gärna någon till öfre klassen, som ej kunde fem böcker i Euclides samt Arithmetiken, hvilket allt han genomgick på nedre klassen inom ett år. Wanligen fick den tiden ingen, som ej bevistat läsningen å öfre klassen åtminstone i fyra terminer oafbrutet, hans tillstånd att resa till Academien. Flere sedermera inträffade omständigheter, ibland annat, att Gymnasii huset någon tid år 1808 var sjukhus, och någon tid år 1809 upptaget för Landtståndernes räkning, och år 1813 någon tid åter sjukhus, hafva rubbat denna ordning och sedermera har han icke ännu, oaktadt allt sitt bemödande, kunnat få sin läsning i samma goda skick som förut.

Af Grekiska Nya Testamentet genomgås på nedre klassen Evangelierna ungefär på fyra terminer, och på öfre klassen Apostla Gerningarne och Epistlarne på ungefär sex terminer. På öfre klassen läses dessutom i Hebraiskan vanligen 8 Psalmer i Terminen, jämte det Grammaticaliska i språket. Af profan Grekiska har Cebetis Fabula på nedre klassen genomgåts på två tetminer, samt på den öfre, Luciani Dialoger (Floderi edition) på två terminer. Äfven blef Gedikes Grekiska Läsebok nyttjad vid läsningen på Nedre klassen, så länge tillgång var till nödigt antal exemplar deraf. På öfre Klassen hafva och så många af Söndags Evangelierne som kunnat medhinnas, blifvit explicerade och förklarade, samt prediko-ämnena ur dem tagne för eleverne korteligen framställde i afsigt att till öfningarne vid Seminarium Theologicum förbereda dem, som ärna ingå i Preste-Ståndet. Har dessutom gått ungdomen tillhanda med privat undervisning utan särskildt betalning, samt hållit disputationers collegier.

I allmänna historien har på Öfre klassen Schroechs Lärobok härtills blifvit följd med tillhjälp af Schwerins Historiska tabeller: och genomgås den vanligen på tvenne terminer. På nedra klassen läses Bredows sammandrag af Werldshistorien, som genomgås på tvänne terminer. Det

hufvudsakligaste af Geographien repeteras hvarje termin på begge klasserne. Grunderna i Sedoläran och Natur-rätten framställas i korthet för öfre klassen, på hvilken äfven Cicero de officiis läses, hvaraf 20 a 30 kapitel medhinnas i termin. Af de historiska böcker, dem Historiarum Lectorn läser på Nedre klassen, bland hvilka Justinus vanligast följes, hinner han 4—6 böcker i termin. I Tyska språket har Historiarum Lector stundom gifvit enskilt undervisning utan betalning, och dessutom hållit collegia disputatoria.

Eloquentiæ Lectorn har nu någon tid icke kunnat förvalta sin syssla. Gymnasii Adjuncten, som bestridt hans Lection, har medhunnit i terminen Ett, två à tre af Ciceros tal, några hundra verser af Virgilius eller Ovidius, samt något af Ernesti Initia Rhetorica: altsammans repeteradt och förklaradt. På nedre klassen har han läst af Sallustius, af Cicero de amicitia, och af Phædri fabler så mycket en flitig repetition med grammaticalisk analys kunnat tillåta honom att medhinna. Wid hvarje termins början har han omständligen genomgått alla delar af Latinska Grammatiken; samt dessutom hållit collegia disputatoria, och privatim lemnat undervisning dels i Latinska språket dels i moderna språk.

Innan någon antages till Gymnasist, bör han kunna sin Christendom väl, försvarligen explicera Cornelius jämte Definitionerne i Benzeli Epitome, känna det allmännaste af Geografi och Historie, kunna explicera åtminstone några kapitel af Grekiska Nya Testamentet, fermt räkna quatuor species i hela tal och bråk, samt hafva med godt begrepp läst, och kunna tre böcker af Euclidis Elementer. Skulle här i Borgå, vid sidan af Gymnasium, finnas en Trivial Skola, behöfde ingen i Gymnasium intagas, som ej hade åtminstone dessa preliminaira kunskaper.

De utgifter som erläggas af den, som till Gymnasist antages, äro obetydliga, och bestämmas i Kongl. Gymnasii och Scholæ-ordningen af år 1724. För öfrigt äro Gymnasisterne icke betungade med något Salarium till Lärarena.

Af huru många klasser Gymnasium består, skönjes af bifogade relation. Flyttning ifrån nedre klassen till den öfre anställes i Gymnasium vanligen blott en gång om året, om sommarn, efter anställd offentlig examen med hela Gymnasii ungdomen. Den promoveras, om hvilken man kan förmoda, att han skall kunna följa med i läsningen på öfre klassen. Omdömet derom beror af möjligheten för hvarje Lärare att småningom bringa läsningen i sin vetenskap allt högre och högre. Erfarne Lärare veta, att en generell lag för dylik flyttning ej är möjlig. Ibland måste man försöka, om ej uppflyttning till en högre klass kan, sedan andra försök slagit felt, uppmuntra den trögare till större spänning af sina krafter: än åter qvarlemna en yngling af lyckligare naturgåfvor, på det han måtte ännu mera stadga sig, och kunna bli en af dem, som med heder gå öfver. Allt detta måste vid hvarje speciell casus särskilt bedömmas, och kan ej genom någon allmän författning bestämmas. Härvid ankommer allt på Lärarenas oväldighet, enighet och sorgfällighet om Läroverkets heder och sina discip-lars sanna nytta.

Wanligen fordras, att den som till Academien ifrån Gymnasium dimitteras, skall oafbrutit hafva i fyra terminer bevistat läsningen på öfre klassen. En försumlig behöfver vara längre tid. Men härvid komma äfven så många ekonomiska omständigheter för Gymnasisterne och deras föräldrar i fråga, att en generell författning härutinnan lätt blefve skadlig. Fattiga äro de fleste, som här studera: och deras fattigdom tvingar ofta deras Lärare att dimittera dem äfven efter kortare tids härvaro, så snart hopp är, att de, om de vilja vara flitige, kunna läsa på egen hand och begagna äfven de Academiska föreläsningarna. Att utstaka vissa år för vistandet vid hvarje Läroverk, qväfver all flit och täfling. Den försumlige stärkes i sin värdslöshet, då han vet, att han blott behöfver vara vid Läroverket vissa år, för att derifrån dimitteras. Den eljest flitige förlorar lusten att läsa, då han vet, att han icke, oaktadt alla gjorda

framsteg, kan erhålla dimission förr än den utstakade tiden förflutit. Blott då odlas vetenskaperna med verkligt allvare, när endast flit och skicklighet afses, utan att några vissa år utsättas hvarken för vistandet vid Scholor eller vid Gymnasium eller vid Academien eller vid något Seminarium.

Hvad disciplinen vid Gymnasium beträffar, handhafves den med lämpa och foglighet enligt Kongl. Gymnasii och Scholæ-Ordningen af år 1724. 1807 års Kongl. Gymnasii och Scholæ ordning har icke blifvit med Consistorium härstädes officiellt communicerad. — Utom Läsetimmarne hafva Gymnasisterne tillbörlig frihet, och tillåtas att på lofligt sätt till nyttiga kroppsöfningar och i anständiga sällskaper använda den tid de kunna hafva öfrig, sedan de läst öfver sina läxor till följande dagen.

Någre tala ännu om oförnuftigt behandlingssätt med nesliga straff och skällsord, såsom nog allmänt i allmänna Skolor: vela ock insinuera den tanken, såsom skulle man i dessa Skolor tro, att Religion och moral endast bestå i torra lärosattser utan utöfning. Af sådane granskare tyckes man dock hafva så mycket större skäl att fordra speciella uppgifter med verkliga bevis, som de kanske alldrig sjelfve bevisat någon allmän Skola. — Ingen som känner undervisningsverket, kan någonsin önska, att disciplinen vid Academien, Gymnasier och Scholor måtte ställas på militairisk fot.

Hvilken inseendet öfver de i bifogade relation nämnde Läroanstalter tillkommer, inhämtas af Kongl. Gymnasii och Scholæ Ordningen af den 4 Februari 1724, Cap. X.

Närvarande vid Gymnasium voro år 1806, 71; år 1807, 62; år 1808, 42; år 1809 vårterminen 25, höstterminen 51; år 1810, 83; år 1811, 100; år 1812 97; år 1813, 79; år 1814, 81; och nu år 1815, 71.

Angående Trivial-Scholorne lära väl Rectorerna icke underlåta att fullständiga berättelser inlemnna. Skolebyggnaden i Kuopio, till hvars iståndsättande efter sista kriget

Skolans lilla besparingskassa åtgått, uppbrann af vådeld natten mot den 4 sistlidne April.

Borgå Pædagogie, som, enligt hvad bilagde relation närmare omförmäler, någon tid nyttjades dels till rum för skjutsbönder dels till Lazarett, är nu återsatt i sitt förra skick. Huru många hvar år varit närvarande, är icke anteckadt. År 1814 om våren var de närvarande Skolgos-sarnes antal 62; nu äro der 51 Skolgossar närvarande. — Ifrån början af år 1805 till närvarande tid hafva 169 blifvit i Skolan inskrefne.

I de församlingar, der egentelig Sockenskola icke finnes, besörjes barna undervisningen, jemte Presterskapets åtgärd, antingen genom Församlingarnes klockare, hvilka äro skyldige att utan särskilt betalning undervisa de fattige barn, som Presterskapet till dem anvisar, eller igenom Föräldrarne sjelfva. Så vida få föräldrar skicka sina barn till Klockarena, vore ordentliga Sockneskolor, med erforderlig lön för Skolmästarene, i alla Församlingar högst nödiga. Till deras aflönande vet Consistorium dock icke uppgifva något annat förslag, än att Socknemagazinerne, sedan de blifvit tillräckliga för sina egna behof, af öfverskottet skulle afstå något till barna Lärarenes aflöning.

Landsklockarenes lön bestämmes i Författningarne till en kappe råg, en kappe korn och en kappe hafre af hvarje rök. De få Organister här finnes, aflönas med någon del af klockarelöner. Organisten vid Domkyrkan erhåller äfven något af Domkyrko Tunnemedlen, enligt gammal Stat. Kyrkoväktarens lön är högst obetydlig. Intet biträde vid undervisningen kan af dem påräknas.

Antalet af privata Lärare och Lärarinnor inom detta Stifts församlingar varierar efter behof och tillgång.

Till Läroanstalter af privat inrättning torde kunna räknas den af framledne Landshöfdingen, sedermera Riks Rådet m. m. Baron Otto Wilhelm de Geer, genom skriftlig författning af den 17 April 1763 inrättade barna Skola vid Terviks gård i Pernå Socken; den af framledne Prosten

och Kyrkoherden i Lovisa Doctor David Stark år 1769 inrättade flytt-Skola by emellan, uti Elimä Socken samt barna Skolan i Anjala, inrättad år 1804 af Högvälborne Herr Baron och Commendeuren Rabbe Gottlieb Wrede.

Om inrättandet af en Pædagogie i Heinola Residence har Consistorium under den 8 Julii 1812 gjort underdånig ansökning, hvaraf afskrift i ödmjukhet bilägges; Nog skulle äfven detta Stiftets fattiga Skolor behöfva tillökning af Lärare, och anhåller Consistorium i ödmjukhet, att Trivial Skolorne härstädes måtte få lika många och lika lönta Lärare, som Trivial Skolorne i Åbo Stift: och att antalet af dem ingalunda måtte förminskas, om det ej kan ökas. Consistorium gör sig i ödmjukhet derom försäkradt, att Kejserliga Commissionen åtminstone icke föreslår någon minskning i den Stat, som allernådigst blifvit för detta Stift fastställd och stadfäst: och anhåller Consistorium äfven i lika ödmjukhet, att blifva hördt öfver de förslag, som kunna göras till ändringar i de gamla Läroverken. Consistorii tankar i detta ämne behagade Kejserliga Commissionen inhämta dels af bifogade relation, dels af Consistorii i ödmjukhet bilagde till framledne Hans Excellence Högvälborne Herr Grefve Armfelt afgifne utlåtande af den 16 September 1813 rörande Seminarierna vid Kejserliga Akademien; dels ock af undertecknad Biskops historie öfver Borgå Gymnasium, samt förslag till en ny Skol-inrättning i Randasalmi Socken i Savolax, författadt år 1777, och tryckt i Åbo år 1804, hvaraf ett exemplar medföljer. — Den granskning, som på framledne Hans Excellences m. m. Högvälborne Herr Grefve Armfeldts befallning författades öfver Herr Skol-Directeuren Melartins betänkande, rörande Gymnasium och Skolorne i Wiborgs Län, och till Hans Excellence blef afsänd, innan förbudet för Consistorium härstädes att taga någon befattning med berörde Gymnasium och Skolor blef här i Borgå bekant, bilägges härjämte ödmjukast blott i den afsigt, att Kejserliga Commissionen deraf må kunna finna, huruvida undertecknad Biskop

tänkt på någon förstöring eller total förändring af undervisningsverket i Wiborgs Län. Consistorium önskade nu hälst, såsom för det allmänna och i synnerhet för gamla delen af Borgå Stift ganska nyttigt, att Wiborgs Län äfven i Ecclesiastikt afseende finge sin särskilde Biskop och Consistorium.

Såsom tillägg till hvad bifogade relation omförmåler, angående premier för disciplarne, får Consistorium äran anmäla, att då Hjelpsamhets Gillet i Sysmä år 1810 upplöstes, beslöto Gillets Ordförande och Ledamöter, att Gillets kassa skulle användas till ett stadigtvarande stipendium vid Gymnasium härstädes på det sätt, att årliga räntan deraf hvarje år den 18 October, som år 1801 var Gillets instiftelse dag, tilldelas en Gymnasist, hälst en sådan, som är barnfödd i Sysmä och son af någon utaf Gillets Ledamöter. Gillets kassa, utgörande Femhundrade sjuttiofem Riksdaler Riksgälds, inkom till Consistorium i Martii månad 1812 och har intresset deraf blifvit användt på sätt Gillet derom förordnat. Borgå Domkapitel den 14 Junii 1815.

(Underskrifter).

352. Åbo Domkapitels redogörelse för skolverkens i Åbo stift tillstånd. Dat. d. 20 September 1815.

Från Finlands Statsarkiv. Handlingar hörande till Skol-Commissionens protokoll för 1815.

Hörsamt Memorial.

Det är med den lifligaste tillfredsställelse härvarande Consistorium Ecclesiasticum omfattar det af Kejserliga Commissionen Consistorio benäget gifna uppdrag, att meddela de för Consistorio tillgängliga upplysningar rörande Skoleverkens i Åbo Stift närvarande tillstånd och beskaffenhet under den förhoppning, att då genom Kejserliga Commis-

sionens upplysta och werksamma åtgärd hindren och behofven för en allmännare både upplysning och hyfsning bland Finlands folk warda Hans Majestät Kejsaren i underdånighet förelagde, Han, denna vårt lands hulda Fader och all gagnelig upplysnings ädla wän och befordrare, icke skall uraktlåta att bewärdiga Landets äfven lägre Lärowerk med samma nådiga och frikostiga omwårdnad, hvaraf Finlands Högskola fått emottaga så många och oförgäteliga verdmälen.

Bristerna i våra allmänna undervisningsanstalter hade redan för detta ådragit sig äfven Kongl. Svenska Styrelsens upmärksamhet, till följe hvaraf så väl Kongl. Cancellie Collegium i bref af den 16 April 1799, som Kongl. Cancellers Gillet likaledes i skrifvelse af den 28 December 1801 täcktes infordra härvarande Dom Kapitels upgifter och utlåtande i förevarande viktiga ämnen, dem ock Domkapitlet under den 23 October förstnämnda år, samt den 22 September 1802 till vederbörliga orter insände, hvilket ock förmodeligen vid samma tid af Rikets öfrige Domkapitel blef efterkommit, och hvaraf Kongl. förnyade Scholæ Ordningen af den 7 December 1807 sannolikt blef ett resultat, ehuru samma höga Författning, i anseende till det vid början af 1808 utbrustna kriget, ej hann i Finland publiceras och ännu mindre till efterlefnad antagas.

Af de svar och utlåtanden på näst bemäldte Skrifvelser detta Domkapitel då afgaf, får Domkapitlet härhos ödmjukast bilägga fullständiga afskrifter samt dertill foga de upplysningar och anmärkningar, hvartill senare timade händelser och förändringar kunnat föranleda.

Således får Domkapitlet först i ödmjukhet tillkänna gifva, att hvad Cathedral Skolan i Åbo beträffar, Lectors-tjensten vid samma Skola blifvit medelst Kunga Brefvet af den 10 April 1804 indragen samt de Lector åliggande Lektioner fördeldte dels på Rector Scholæ, dels på en medelst samma Kongl. Författning tillkommen ny Lärare eller Col-lector, som fått sig oppdragit att ej allenast i en särskild

förnämligast för näringsstånden inrättad klass, ifrån hvilken de skickligaste Eleverne kunna äfvensom ifrån Rectors Class till Academien dimitteras, undervisa i Religions Läran, Tyska och Franska Språken, samt Arithmetiken och Bokhålleriet, utan ock att derjemte vissa timmar i veckan handleda så väl Collectoristerne som Eleverne i Rectors och Conrectors klasserne i Geometrie, Historie, Geographie, Natural Historie och Svensk Språklära, emot honom derföre i årligt arfvode af den fordna Lectors lönen tillaggde 51 Tunnor $\frac{1}{3}$ kappe Spannemål; då de öfrige 60 tunnor af samma lön blifvit anslagne för en Lector i Seminario Pædagogico, hvilken Läroanstalt vid samma tid inrättades till både Theoretisk och Praktisk bildning för blifvande Skollärare, men hvilken Tjensteman nu mera medelst Acemiens nya Stat af den $\frac{11}{23}$ Februarii 1811 blifvit Adjunct i Philosophiska Faculteten, dock med bibehållande af nästnämnde löne förmoner, samt der emot svarande skyldighet, att Lectionerna och öfningarna i Seminario Pædagogico enligt gifven föreskrift handhafva.

Dess utom har framledne Fru Biskopinnan Haartman, medelst Testamente af den 7 Januari 1808, anslagit en Summa af 1489 R:dr 32 sk:r Svenskt Banco till någon löneförbättring för Collega Tertius eller infimus i samma Skola, hvilket Capital nu mera, genom tillfälliga besparingar blifvit förökadt till 1,600 R:dr Banco, hvaraf årliga Intresset å 96 R:dr Banco således kommer nämnde tjänsteman till godo, utöfver de små löne förmåner han för detta af djekne penningarna åtnjutit, utan att härtills vara på Kronans Stat uppförd.

Klassen är dock för Skoleundervisningen af högsta nödvändighet, och har för det närvarande omkring 60 Elever.

Men det är ej blott i denna utan tillika i Skolans alla öfriga och förnämligast Collectors och Apologist Classerne som Lärlingarnes antal de sistledne åren blifvit mer än fördubladt, så att det nu stiger till något öfver 300. Der- till har väl förnämligast Lärarnes både skicklighet, flit och

åhåga för sina yrken, samt Skolans derigenom hos allmänheten vundna förtroende bidragit; men så bör ej heller obemäldt lämnas, att sådant i betydlig mon härrör af den årligen tilltagande bristen på privata Informatorer, hvilken åter vållas dels af de skickligare Studenternas lätta åtkomst till goda Academiska Stipendier, som ej tillåta dem att någon Läse Termin vara borta ifrån Academien, dels ock af tidens rådande lynne, att i firsprång ifrån Academien hasta in på tjenstemanna vägen, hvilken brådska således ej lämnar mycken tid öfrig för det forna fleråriga Conditionerandet i Landsorterna.

Om den förlägenhet, så hvad brist på utrymme som brist på nödigt antal Lärare beträffar, hvari Cathedralskolan, i anseende till berörde öfverlopp af Läringar, sig för det närvarande befinner, har Domkapitlet vågat hos Hans Kejserliga Majestät i djupaste underdånighet hemställa, utan att dock än hafva Nådigt svar eller utlåtande derå erhållit, förmodande emellertid Domkapitlet det äfven Kejserliga Commissionen ej lär underlåta att denna Landets gemensamma och viktiga angelägenhet hos Hans Kejserliga Majestät till det bästa anmäla.

Medelst redan omförmälte Testamentariska Författning af framledne Biskopinnan Haartman, som anslår en Summa 533 $\frac{1}{3}$ R:dr Svenskt Banco till en stående Stipendiifond för Scholares i Åbo Skola, har ett nytt årligt understöd af 32 R:dr Banco för fattiga, skickliga och beskedliga Skolgåssar tillkommit; hvarförutom till de förra underrättelserna om detta Läroverks tillgångar nu tilläggas må, att Invånarne i Åbo, till någon Skolehjelp för Stadens barn, 2:ne gånger om året pläga göra frivilliga sammanskått, hvilka för sistledit år 1814 bestego sig till en sammanslagen Summa af 15 kopek silfver, 205 Rubel 27 kop. Banco Assignationer och 87 R:dr 17 skr 2 runst. Svenskt Banco.

Den afgift till Skole Bibliotheket, som hvarje inskrifven Novitius, enligt Skole-Ordningen Cap. 5 § 3 bör erlägga, men enligt särskilda Kongl. Resolutioner Academiens

Bibliothek härtills tillfallit, torde nu mera, sedan sistnämnde Bibliothek af Hans Majestät Kejsarens Nåd erhållit nya rikeligare ressourcer, få, med allernådigste tillstånd, till Skolans Bibliothek återgå, och för öfrigt, med afseende å myntets försämring, samt alla böckers dymedelst stegrade värde, förhöjas så här, som vid andra Landets Skolor åtminstone till 24 Kop. Silfver.

Den spanmåls lön Skolans på gammal Stat upförde Lärare för detta i Contant enligt hvarje års Markegång uppburit, tillfaller dem nu mera, enligt Kejserl. Regerings Conseillens de senaste åren vidtagna Författning, in Natura ur Krono Magazinet; hvilken enahanda förmon alla Stiftets SkoleLärare i gemen är tillerkänd.

Sluteligen anmärkes, att så väl i Cathedralskolan, som vid Skolorna i Björneborg, Tavastehus, Wasa och Uleåborg, enligt Kejserliga Rescriptet till General Gouverneuren i Finland af den 6 Junii 1812, Ryske Språklärare äro tillförordnade, med årlig lön af 600 Rubel B:co Assign. samt att dessa Lärare tils vidare, och in till dess nödiga hjälpredor och handböcker för Ryska språkets lärande kunna erhållas, blifvit tillsagde att endast 2 timmar i veckan sysselsätta sig med nämnda Språk undervisning, och att dervid förnämligast hafva afseende å Discentes i de öfre Classerna. För det närvarande besrides dessa Lectioner i Cathedral Skolan af Extra Ordinarie Läraren i Ryska Språket vid Kejserl. Academien Druschinin i Collectors klass, och af Philosophie Candidaten Ehrström i Rectors och Conrectors dito. De gifva hvardera 2 Läsetimmar i veckan, och uppbära derföre äfven hvardera halfva Språkmästare Lönen eller 300 Rubel B:co Assignmenter.

Till de förra underrättelserna om Trivial Skolan i Björneborg, är ej annat att tillägga, än att i stället för det Skolhus af träd, som blef ett rof för lågorna vid den allmänna brand, som den 10 Junii 1801 Staden öfvergick, ett nytt, rymligt och vackert Skolehus af tegel nyligen blifvit

uppfördt, dertill nästliggande Socknar, men isynnerhet Stadens invånare, nödiga Materialier och medel sammanskjutit.

In till dess en ordinarie Rysk Språklärare i stället för den sistledit år afskedade Collegii Secreteraren Kusmin derstädes kan erhållas, bestrider Studeranden Carl Christian Johnsson såsom vicarie undervisningen i nämnde Språk, emot det han derföre uppbär hela lönen.

Trivial Skolorne i Wasa och Uleåborg fortfara att vara i sitt förra skick, utom det att hvardera fått sig en Rysk Språklärare på redan uppgifna vilkor. Dock anmärkes, att sedan Skolhuset i sistnämnda Stad blifvit utdömdt, hafva Stadsboerne, till underdånigste följe af Kejserl. Regerings Conseillens Nådiga Rescript af den 23 Junii 1813, företagit sig en ny Skolhusbyggnad af träd, å ny dertil anskaffad tomt, hvilken byggnad nästkommande Sommar 1816 bör vara färdig. Emellertid har Staden, som satt sig i besittning af det gamla Skolhuset, upplåtit ett annat för Skolöfningarna lämpeligt hus till Skole ungdomens begagnande.

Vid Tavastehus Skola åter hafva alla tre Lärarnes knappa löne vilkor blifvit, medelst Kejserl. Staten af den 11/23 Februarii 1811, i så måtto förbättrade, att Rector nu har 46 tunnor, Collegan 23 tunnor och Apologisten 18 tunnor spanmål i årlig lön; den ytterligare löneförbättring oberäknad, som för desse Skolelärare är bestämd i framledne Apothekaren Svahns och hans än lefvande Enkas Testamentariska Författning af den 18 Februarii 1800, lydande på 60 R:dr för Rector, samt 30 R:dr för tvenne Collegier hvardera, i gångbart mynt, hvilka förmoner dem dock först efter bemäldte Enkas fränfälle skola till godo komma; hvarförutom Domkapitlet, sedan Pedagogtjensten i Lojo, genom Pedagogen Scheles fränfälle under den 7:de october 1812 blef ledig, på anförde skäl, och särdeles med afseende å sistnämnde Pedagogies mindre nödvändighet och gagnelighet i en Finsk Landt församling, i underdånig Skrifvelse af den 28 Oktober samma år föreslog, det kunde berörde Pedagogie för framtiden indragas och med den thy till er-

kände lön af 34 tunnor $21\frac{1}{3}$ kappa spanmål en ny Collega Superior i Tavastehus skola tillförordnas, för att så medelst bringa detta för Tavastehus Län enda Publika Läroverk i någon likhet med Landets öfriga Trivial Skolor, hvartill dessutom en Conrectors tillförordnande med 40 tunnor spanmål i årlig lön erfordras skulle.

Huru vida dessa välmenta förslag måge låta realisera sig, tillhör högsta makten att i Nåder afgöra.

Men utom dessa i Åbo, Björneborg, Wasa, Uleåborg och Tavastehus anlagde egentligen Lärda eller så kallade Latinska Skolor, hafva de öfrige Städerna i Stiftet hvar sin Pedagogie, med en Lärare för den elementaire undervisningen i Christendoms kunskapen, skrifva och räkna samt litet Historie och Geographie; hvilka Stads Skolors föreståndare eller Pedagoger, samteligen, till följe af Kejsarligt förordnande i 1811 och de följande årens Stat, i årlig lön af Kronotionden upbära 15 tunnor Kronotionde spanmål, till märkelig förbättring i deras fordom mycket knappa löne villkor, utom de små förmoner, dem af Städerna sjelfva kunna vara särskildt beviljade.

Om berörde Läroanstalter anmärkes vidare, att Torneå Pedagogie, som sedan 1809 lyder till Åbo Stift, för detta haft två Lärare på Stat, men nu blott en, hvilket äfven gäller om Pedagogien i Gamle Carleby, hvars ena Lärare derjemte upphört att vara Sockne Adjunct. I Kajana, där Stadskapellanen för detta innehade äfven Pedagogstjensten, är nu mera en särskild Pedagog tillförordnad; men i Kaskö är den swagt aflönte Stads Predikanten än tillika Barnalärare; äfven som Pedagogen i Brahestad fortfar att vara Sockneadjunct. I de Städer, der någon större Skola är anlagd, finnas inga särskildta Elementar Skolor eller Pedagogier. Till afhjelpande af denna för Åbo folkrika Stad kånbara brist, har väl Borgerskapet sammanskjutit en stående fond, der af årliga Intresset användes till fattiga Borgares och Sjömäns barns undervisning i bokläsning, Cateches och Kalligraphie; äfvensom framledne Biskopinnan

Haartman i sitt ofvanberörde Testamente likaledes till fatiga barns enskilda handledning anslagit en summa af 1066 $\frac{2}{3}$ R:dr Svenskt Banco, hvilket Capital genom upplupna Intressen nu mera är ökad till 1,111 R:dr 5 skill. 4 rst., der af årliga revenueerne stå under Pastorernes vid domkyrko Församlingarne närmaste disposition för redan nämnde behof. Men då begge dessa wackra och wälmenta anstalter dock ej på långt när swara mot ändamålet och behofvet, har domkapitlet sett sig nödsakadt att hos Hans Kejserliga Majestät underdånigst hemställa om en särskildt Publik Pedagogies inrättning i Åbo Stad, hvars talrika barnskaror eljest komma att ligga Cathedral Skolan till last, och således föra detta Högre Läroverk ifrån sin rätta och egentliga bestämmelse.

De fleste Städer bygga och underhålla så väl nödiga Skolehus som boningsrum för Pedagogerna. Endast i Nådendahl, Kaskö och Cajana saknas än slika byggnader.

Något, ehuru ej så fullständigt som till önskandes vore, är således redan gjordt för undervisnings anstalterne i Stiftets Städer; men på Lands byggden är därmed ej än långt kommit. Dels hafva nödiga fonder för slika inrättningar brustit, dels skickar sig ej en stående Skola väl för Finlands vidsträckta och glest bebodda Socknar, och ändteligen så har ej heller vår allmoge wist synnerlig hog för slika anstalters begagnande till den upwäxande ungdomens sorgfälligare bildning för samhällslefnaden, hwaraf händt, att Pedagogierna i Lojo, Kisko och Kimito föga båtad för ändamålet; deraf ock domkapitlet tagit sig anledning att, såsom redan omnämndt är, i underdånighet föreslå Pedagogs lönens flyttning ifrån förstnämnda Lojo Socken till aflöning för en Collega i Tavastehus Skola, samt att, hvad Pedagogien i Kimito beträffar, för hvilken icke heller något Skolehus är upfördt, ålägga den merendels sysslolösa Pedagen, att hädanefter under fortfarande besök i byalagen, dervid allmogen låfvat honom fritt uppehålle, söka fullgöra sin plikt vid barna undervisningen.

Då den genom Kisko Soknemäns af Konungen den 19 Augusti 1782 stadfästade frivilliga öfverenskommelse derstädes antagne och med 4 Kappar spanmål utöfver Klockarekapparne ifrån hvarje kommun aflönte Pedagog, som tillika är förvaltare af Sokne Magazinet, vid 1807 års Biskops visitation befants wara i enahanda översamhet för sitt kall, ålades ock honom att genom circulerande besök i byamålen, bibringa barnen nödiga grunder i bokläsning och Christendomskunskap.

På ingifvit underdånigt förslag af Häradshöfdingen i Kajana Läns Domsaga, nu mera Lagmannen Jul. Conr: Antell, täcktes Kongl. Svenska Regeringen under den 11 April 1804 förordna, att enär Sokneskrifwarne i Paldamo, Hyrynsalmi och Sotkamo Socknar afginge, desse tjenester borde till Sockne Skolmästare Sysslor förvandlas, med der-vid af ålder wanlig spanmåls lön; hvarförinnan och in till dess någon eller alla af besagde löner kunde blifva lediga, Antell, enligt gjordt anbud, af egne medel skulle betala 50 R:dr årligen i gångbart mynt till den eller de personer, som ville sig en slik undervisning åtaga. Reglementet för desse Skole anstalter stadfästades af Konungen den 6 Augusti 1805, enligt hvilket de borde blifva Ambulatoriska ifrån ena byalaget till det andra, under Pastors och Consistorii tillsyn, samt åsyfta att meddela Socknarnas barn första grunderna i bokläsning och Christendomskunskapen, skrif- och räknekonsten samt Landthushållningen. Endast i Hyrynsalmi har i fråga varande Sockneskrifvare vacance härtills inträffat, men den med samma lön försedde och antagne Skolmästaren har dock, i anseende till allmogens förburna ovilja mot hela inrättningen, föga för sin bestämelse uträttat, ehuru väl Domkapitlet ej underlåtitt, att honom idkeligen till mer werksamhet i sin tjänst anmana. Till de med blotta penninge löner försedde Skolmästare ställen i Paldamo och Sotkamo har, oaktadt flere Intimationer om ledigheterna, ingen Sökande sig anmält, så att

med hela denna välmenta anstalt föga i hufvud saken härtills kunnat åstadkommas.

Genom Testamentarisk Författning af den 2 Juli 1798 hade framlidne Assessoren Gabriel Ahlman förordnat att halfva Revenuen af det till Kejserl. finska Hushållnings Sällskapets disposition öfverlämnade Capital borde användas till Sokneskolors inrättning å Tammerfors trakten. Till följe häraf hafva redan 2:ne sådana Ambulatoriska eller kringflyttande Skolor i Messuby och Birkkala Socknar i några år varit i gång med 200 R:dr Svenskt Banco i årlig lön för hvardera Läraren, samt dess utom ett årligt tillskott för ved och ljus. Allmogen, som i början wiste sig föga benägen för dessa anstalter, har dock efter hand yttrat något mer tycke derföre, hvilket gifvit Kejserl. Hushållnings Sällskapet anledning att vara betänkt på fyra nya sådana Skolors inrättning i Kangasala, Pälkänä, Lämpälä och Wesilax, hvilket förslag man förmodar skall oförtöfvat komma till verkställighet; dock med den ändring i aflönings Methoden, att åt de nya Skolmästarene skulle i årlig lön bestås blott 125 Rubel Banco Assignationer, men dessutom ett särskildt arfvode för hvar barn som de lärt läsa i bok, eller att kunna sin Cateckes, samt att någorlunda skrifva och räkna.

Framledne Häradshöfdingen Carl Brotterus i Pargas har äfven genom Testamente af den 11 Julii 1803 till Socknens fattiga anordnat af sin qvarlåtenskap en Summa stor 666 $\frac{2}{3}$ R:dr Svenskt Banco, med vilkor att hälften af det derå upplöpande Intresset borde komma 2:ne i krigstjensten för hans ägande Hemman afidne Krigsmäns Enkor till godo, och andra hälften af samma Intresse för Socknens öfriga fattiga användas; hvilken sistnämnde Summa blifvit sedermera anslagen till läsehjelp för fattiga barn, för hvilkas undervisning samma medel ock nu mera med Församlingens goda minne disponeras.

Likaledes har genom framledne Borgmästaren Gottlieb Johns Testamente af den 9:de September 1801, som af hans

efterlemnade Enka M. C. Blom, under den 21 November samma år blifvit godkänt, en Summa af 333 $\frac{1}{3}$ R:dr i Riksgälds S:r blifvit anslagen till understöd för en Sokne Skola i Janackala, och enahanda Summa för en dito i Wåno; för hvilken sistnämnde inrättnings behof Herr Landshöfdingen m. m. Baron von Troil låtit på sin bekostnad ett lämpeligt Skolehus uppföra, där ock undervisningen redan med framgång blifvit börjad och än fortsättes.

Äfven har nyligen till Domkapitlets kännedom kommit, att en okänd gifvare dels till en Skole inrättning för Isthmo och Jungsunds byar i Mustasaari Socken, dels ock till årligt upköp och utdelande af Svenska Biblar åt skickliga och beskedliga Skriftebarn, förärat ett Capital af 1000 R:dr Riksgälds Sedlar. Af det derå årligen fallande Intresset borde 20 Riksdaler anslås såsom arfvode för by-Läraren, hvilken dess utom af allmogen för sitt besvär någon discretion skulle erhålla, och de öfrige 40 R:dr till Bibel utdelningen användas. Men äfven vid denna Skole inrättnings verkställighet skola åtskilliga hinder mött, särdeles från allmogens sida, så att den ej än kunnat komma i verksamhet.

I Utsjoki och Enare Lappmarks Församlingar äro tvenne Catecheter för detta tillförordnade med årlig lön af 14 Rubel 88 kopek Silfver hvardera, men den enahanda tjänst, som till följe af Hans Kejserl. Maj:ts nådiga förordnande af den ^{22 Febr.}_{5 Mars} 1812 bordt äfven i Enonteki Lappska kyrkogäll besättas, står ännu för brist på Sökande ledig. Lönen är 150 Rubel i Silfver, utom fria boningsrum å Muonioniska Prestegård, då hans tjänst ej behöfves i Enonteki.

Med så dels få, dels illa begagnade Läro anstalter å Landsbygden, skulle ej mycket kunna uträttas för en Christelig Folkupplysning, om ej Socknarnes Presterskap vid de årliga Husförhören och skriftskolorna, samt, jemte dem, dels klockare, dels andra i byalagen befintliga barna Lärare och Lärarinnor, men framför alt Föräldrarne sjelfve droge försorg om det uppväxande Slägtets handledning till

den kunskap i bokläsning och Christendomen, som ofelbart inom Stiftets flästa Församlingar i senare tider merkeligen tilltagit, ehuru medges måste, att ett klart och bestämt begrepp om dess innehåll och grundsatser, och än mer dessas utöfning och användande till tro och gudaktighet, än nog allmänt saknas hos vår allmoge, och att förthy ytterligare utvägar till dess både upplysning och hyfsning ofelbart behöfde vidtagas.

För qvinnökönets bildning till kunskaper och handslöjder saknas inom detta Stift all slags publik anstalt. Dock frequenteras Pedagogierna i Christinästad, Kaskö, Ny-Carleby och Jacobstad äfven af minderåriga flickor, som här lära läsa samt litet skrifva och räkna.

Af enskilda större Pensions anstalter för gossar känner Domkapitlet blott genom ryktet en sådan, som Lieutenanten Gripenberg i Björneborg anlagt och än förestår, dertill han äfven skall erhållit och än uppbära något publikt understöd; men sammansättningen, fortgången och handhafvandet deraf, äro Domkapitlet för öfrigt lika så litet kände, som Navigations Skolorne i Åbo och Wasa, om hvilka Kejserliga Commissionen förmodeligen annorstädes ifrån får mottaga mer säkra och bestämda underrättelser.

Sedan Domkapitlet således, genom näst föregående dels tillägg dels rättelse vid de af Domkapitlet för detta afgifna Berättelser om Stiftets Publike Läroverk, sökt gifva Kejserl. Commissionen all för Domkapitlet tillgängelig upplysning om dessa inrättningars närvarande tillstånd och beskaffenhet, utber sig Domkapitlet att härtill få foga några välmenta reflexioner och förslag, i afseende å besagde undervisningsanstalters ytterligare fullkomnande.

Vid betraktandet af Finlands inom nästförflutna Seculum i det närmaste triplerade folkmängd, som påkallat en så märkelig tillökning i både antalet och aflöningen af Landets Ecclesiastike, Civile och Militaire Embetsmän af alla slag, förekommer det visserligen oväntadt, att de Publike Läroverken, som likvist äro de plantskolor, hvarifrån

skickeliga ämnen till Statens öfriga tjänster skola hemtas, och hvilkas frequence äfven i Proportion af den äkta folk-mängden tilltagit, stå än nästan på samma punkt, hvad Lärarnes antal, lönevilkor, Lectioner och befordringstour beträffar, som då de först inrättades. Påföljderna af en slik glömska eller köld för inrättningar af så mycken vigt för samtidas och efterkommandes väl äro för synbara, för att ej genast falla hvarje upplyst och opartisk Medborgare i ögonen.

För ett ökadt, ja mer än fördubbladt antal Lärlingar, erfordras ock nödvändigt ett ökadt antal lärare, om ej eljest all Skolgång skall bli en blott formalitet, eller ett medel att snarare hämma än befrämja all sann upplysning och moralitet. Då Discentes i en Skola så ökas, att en Lärare dagligen måste sysslosätta sig med 70, 80 å 90 Disciplar, så är lätt att inse huru litet han, äfven med den bästa vilja och fallenhet att undervisa, skall förmå bland en slik mängd uträtta.

Detta öfverflöd på Lärlingar besvärar i synnerhet Skolornes Apologist Class, så ofullständig ock den undervisning är, som blifvande närings idkare där söka inhemta; hvarföre ock Domkapitlet sett sig nödsakadt att hos Hans Kejserl. Maj:t underdånigst anmäla om behovet af en ny sådan Class och Lärare i hvarje Trivial Skola, som den, hvilken Collector i Åbo Cathedral Skola förestår, och hvilken redan för det närvarande är så talrik, att en ny Lärare äfven där Collector till biträde är af högsta nödvändighet.

Att Städernas Pedagogier likaledes behöfde förstärkas med en slik Class, särdeles för undervisningen i de Moderna språken och Geometrien, är utom alt tvifvel, äfvensom ingen Socken borde sakna sin i byamålen kringfarande och undervisande Skolmästare, för att efter hand bereda vår allmoge till en framtida högre både förstånds och sede odling, än mängden deraf nu innehar.

För ynglingarnes mer litteraira eller lärda bildning, hafva der emot Förfäderna sörjt med klanderlös omtanka.

så hvad antalet af så kallade Latinska Skolor, som de för dem behöfliga Lärare vidkommer. Det är sant: Åbo Stift saknar ett Gymnasium, och skulle visserligen hafva fog att önska sig ett för den grundeliga Lärdomen så viktigt och nyttigt undervisnings verk, derom ock Domkapitlet derföre hos Kongl. Svenska Regeringen redan för detta i underdånighet anhållit. Men då härvarande Cathedral Skola sannolikt var af ålder ämnad, att med sin rundeligare Stat ersätta bristen af ett Gymnasium, och det senast förflutna Decennii erfarenhet dess utom ådagalagt, att besagde Skoleverk, då det af skickliga och nitiska Lärare sorgfälligt förvaltas, i det närmaste kan svara mot hvad af ett medelmåttigt Gymnasium vanligen Presteras, så vågar Domkapitlet ej för det närvarande, då Statsverkets tillgångar icke heller torde medge organisationen af ett nytt så kostsamt Läroverk, vidare yrka på verkställigheten af detta förslag; görande sig deremot så mycket mera förvissadt om Kejsarl. Commissionens bevågenhet att hos Hans Kejsarl. Majestät verksamt understödja de öfriga välmenta förslag Domkapitlet till de Publike Läroverkens hufvudsakeliga förbättring och vid makthållande dels redan anbragt, dels ytterligare vill i all ödmjukhet anbringa.

Det är nämligen ej nog dermed, att flere Lärare för den Publike undervisningen varda tillförordnade; alla vid Skolorna tillförordnade tjenstemän böra derjemte vara så lönta, att de hafva nödtorftig bergning; hvarförutom dem måste gifvas den utsikt till snar, åtminstone till säker befordran, ifrån de besvärliga Skolegöromålen, att de alltid måtte göra sin tjenst med fröjd och icke med suckan; ty med ett utledsnadt och nedslaget sinne uträttar man i undervisnings vägen föga godt. Om ock således Skolornes Rectorer och Conrectorer ej kunde ihogkommas med någon efter tidernas dyrhet afpassad lönetillökning, så borde åtminstone hvar och en Collega och Apologist huggas minst med 34 tunnor 20 kappor, eller för jämn räknings skull med 35 Tunnor spanmål i årlig lön, och Director Cantus

i Åbo med 10 T: r Dito, utom de dem af ålder tillerkände djeknepeningar, om hvilkas högre beräkning efter myntets värde i Konung Gustaf Adolphs tid, Domkapitlet dristar förnya sin redan till Svenska Cancellers Gillet år 1802 gjorde billiga hemställan, med dertill nu fogad önskan, att uppbörden och redovisningen för desse medel måtte ställas på redigare fot, än den härtills vanliga, deraf Skolornes både Lärare och Läringar årligen få vidkännas flerfaldig olägenhet; hvarförutom det ej heller synes vara obilligt, att hvarje Scholaris, de utfattiga undantagna, hvardera Skol Terminen erlade 25 kopek silfver i så kalladt Salarium åt Läraren i den Class där han undervisning njuter, samt att för öfrigt Rectores Scholarum försåges antingen med nödige Embetshus, eller med deremot svarande hushyra af de Städer, där en större Skola är anlaggd.

Och på det Skolläraryne derjemte måtte kunna draga verkelig fördel af de dem i Nåder förunnade dubbla tjänste år, vore det önskeligt, att de tidtals, och särdeles under inträffande ferier, öfvade sig i predikande och andra presterliga göromål, så att de vid erhållande förslag till Prestelägenheter kunde räkna på Församlingarnes kallelse, deraf all befodringsrätt i senare tider blifvit beroende. Men slope icke desto mindre detta hopp om befodran dem felt, så borde de för att ej under fattigdom och tärande bekymmer föråldras vid Skoleverket och således blifva oskickliga för det viktiga kall de hafva att bestrida, sist vid 50 års ålder ifrån tjensten dimitteras, med bibehållande af hela lönen för sin öfriga lifstid, dock utan att sådant skedde på Efterträdarens bekostnad, hvilken nämligen bör genast ifrån anträdet till tjensten få njuta den lön, samma tjenst enligt Stat åtföljer.

Vidtagas ej dessa, eller andra än kraftigare och lämpeligare utvägar, att upmuntra och på gamla dar försörja redeliga, skickliga och utarbetade Skolmän, så skola ynglingar af lärdom och goda naturs gåfvor afskräckas att ingå i de så högstbesvärliga och tröttande Skole tjänsterne,

som följakteligen måste lämnas i händerna på stympare, som hvarken kunna eller vilja göra något gagn, och hvar af hela Skoleverkets totala förfall blifver en oundvikelig påföljd; att ej förtiga det hårda, orättvisa och otacksamma i behandlingssättet emot Statens nyttigaste och aktningsvärdaste tjenstemän, som, efter att hafva med tålmod och en lugn sjelfförsakelse dragit dagens tunga och hetta, lämnas att vid dess afton gråna i armod, glömska och förakt, till belöning för sina ädla mödor vid vården och bildningen af fosterlandets ungdom, dess skönaste och dyrbaraste egendom.

Och då Staten haft och har utvägar att med nya och förbättrade löner, Pensioner och särskildta tillskott under stödjande andra allmänt gagneliga verk och de vid dem tjenstgörande Embetsmän, vågar Domkapitlet hoppas att Skolornas Lärare och tjenstemän ej skola vara de enda, som förgefves skulle anropa Regentens och sina medborgares ädelmod om hjälp och uprättelse. Domkapitlet har redan omnämnt den högst skäligen förhöjningen i beräkningssättet af de så kallade djekne penningarne såsom en utväg till Skollärares förmonligare aflöning (de bestego sig för sistlidit år öfver hela Stiftet till omkring 1,460 Rubel Silfver); men hvad Domkapitlet anser vara än mera hufvudsakligt för samma goda ändamål, är det förslag Domkapitlet redan 1802 till Kongl. Svenska Cancellers Gillet vågade frambära, och det Domkapitlet på då anförda skäl får nu ytterligare upprepa, att nemligen all af de i sednare tider inom Stiftet anlagde och under skatt fallne nya Hemman åtgående Kronotionde, måtte till understöd för Landets offenteliga Skoleverk i nåder varda anslagen. Domkapitlet är väl ej i tillfälle att uppge beloppet af denna spanmål, men hyser dock det hopp, att det samma i det närmaste skulle förslå till realiserande af Domkapitlets pia desideria, hälst å ett stort antal skattfallne nybyggen ingen tionde sättning än skett, och flere sådane nya hemman årligen falla under skatt, samt således äfven böra betala Kronotionde, en

inkomst, som Statsverket ej än serdeles på räknat och som således lätteligen för i fråga varande angelägne behof synes vara användbar.

Bibeltrycks Tunnorna, som enligt Hans Majestät Kejserens Nådiga förordnande, för det närvarande tjena till understöd för upplagan af finska Bibeln in 8:o med stående stylar, men snart till Statsverket återgå, kunde dessutom lika så väl här, som i åtskilliga Svenska Stift, anslås till förbättring af Skollärarnes knappa lönings villkor.

En upplyst och välsinnad Regering skall ofelbart påfinna än flera och kanske lämpeligare utvägar att verkställa det goda, som allmänna både rösten och behovet så högeligen påkalla, och det Kejserl. Commissionen visserligen ej heller lär underlåta att nitiskt befrämja.

De kostnader som fordras till förökande af Stads Pedagogiernas Stat med en vid dem föreslagen ny Lärare, synes böra så mycket hellre af Städernes invånare tillskjutas, som Statsverket redan med 15 tunnor spanmål aflönar deras Pedagog, och de genom anskaffande af en ny Lärare för de Moderna språken och andra för deras barn nödiga Köpmans och Sjömans kunskaper undgå kostnader och omgångar vid privata Informatorers engagement för en slik undervisning; att ej omnämna, det Städernas utskyller till Statsverket för det närvarande äro så sparsamma, att de väl synes böra kunna på egen bekostnad reglera sina undervisningsverk, utan att vidare falla dermed höga Kronan till last.

Det samma gäller äfven om de förslagna Ambulatoriska undervisnings anstalterna på Landsbyggden, hvilkas aflöning synes hel och hållen böra blifva Församlingarnes ensak? Till befrämjande af den goda sakens framgång ville dock Domkapitlet tillika hafva föreslagit, att sedan Kyrkoväktarens tjänst inom kyrkan blifvit i senare tider merkeligen förminskad, denne tjänsteman framdeles kunde och borde employeras vid den kringflyttande barna undervisningen, samt ingen förthy hädan efter till slik tjänst an-

tagas, som ej af Pastor förut är pröfvad och godkänd att kunna stafva, läsa rent i bok och väl förstå sin Christendom. Han kunde hela veckan igenom vara på anvist ställe tjenstgörande såsom barna Lärare, och antingen Lördags aftonen, eller tidigt om Söndags morgonen inställa sig till den ringa tjenstgöring honom för öfrigt vid kyrkan kan åligga.

Klockaren deremot kan svårligen, i anseende till honom oppdragne flerfalleliga befattningar, på i fråga varande undervisnings resor nyttjas, men är icke destomindre än, liksom tillförene, förpliktad att hålla hos sig Klockarskola för dem som hans handledning tarfva eller begära, ehuru föga båtnad för den allmänna undervisningen häraf i gemen plägar vara att på räkna.

Hvad för öfrigt Lectionerna, sjelfva Läsemetoden, de dervid nyttjade Läroböcker, Skoldisciplinen med flere hit hörande ämnen beträffar, för Domkapitlet ödmjukeligen åberopa sig hvad dess i afskrift bilaggade förre skrivelser och uppgifter härom innehålla, fullleligen öfvertygadt om Kejsersl. Commissionens både vilja och förmåga, att i nödigt sammanhang alla hit hörande omständigheter så reglera och föreslå, att våra Publika Skolor omsider skola erhålla det skick, som svarar emot tidehvarfvets, Universitetets och allmänhetens gemensamma kraf.

Sluteligen har Domkapitlet angående Skolhusbyggnadernes uppförande och underhållande bordt anmärka, att väl Skolordningens af 1724 Cap. IV § 7 synes hvälfva Nybygg-nads skyldigheten å Höga Kronan, hvaremot enligt samma Capitel § 6 de Skolorne tillerkände Collecte medel äro nämnda till Skolhusens underhållande och reparation; men då Kronan har så många andra Publika hus att både uppföra och underhålla, och en Skolehusbyggnad så directe och omedelbarligen kommer den Landsort till godo, inom hvars område den är anlaggd, så förmodar Domkapitlet ej heller obilligt vara, att samtelige Landets invånare hvar å sin trakt bidroge till uppförande af en slik för orten i gemen

gagnelig Skolebyggnad. Om således byggnaden och underhållet af Cathedral Skolan kunde repareras på Åbo Län, Björneborgs Trivial Skola på Björneborgs Län, Wasa Skola på Wasa Län, Uleåborgs Skola på Uleåborgs Län, Tavastehus Skola på Tavastehus Län, och Helsingfors Skola på Nylands Län, så vore ändamålet lätt och säkert vunnit utan särdeles gravation för den talrika Samfällighet, som hade att en slik byggnads skyldighet fullgöra. Städerne äro ofelbart skyldige, att bygga hvar sin barna Skola eller Pedagogie, jemte rum åt Skolmästarn; men att ålägga dem skyldigheten, att än der utöfver uppföra de för hela Länets behof i vissa Städer anlaggda större Skolor, torde ej vara nog rättvist? Och då hela beloppet af samteliga till förmon för Stiftets Skolor uppburne Collecter de nästledne åren ej uppgått till högre än omkring 90 Rubel Banco Assignmenter och 160 Rdr Svenskt Banco, så är lätt att inse, huru litet så obetydliga tillskott i våra tider kunna förslå för det behof de äro ämnade till; hvarföre äfven för Skolhusens framtida underhållande och reparation någon säkrare och tillräckeligare fond synes böra afskaffas. Åbo Domkapitel den 20 September 1815.

Gust: Gadolin.   Jacob Bonsdorf.   Henr. Snellman.

And: Joh: Lagus.   Alexand: Lauræus.

**353. Generalguvernören, greffe F. Steinheils
skrifvelse till Kejsarliga Commissionen för regleringen
af undervisningsanstalterna i Finland. Dat. d. 6
November 1816.**

Från Finlands Statsarkiv. Handl:r till Skol-Commissionens protokoller 1816—1817.

Utlänningen J. Ulrici ifrån Baden, har till mig inlemnat en Skrift, deruti han förklarar sig vara sinnad att, så framt honom någon lägenhet på Landet anvisas, anlägga

ett institut till danande af skickelige Lärare, i hvad ändamål han jemväl bifogat en till Hans Kejserliga Majestät ställd underdånig ansökning, samt en Lections Catalog, hvilken han vid undervisningen ärnar följa; och får jag desse ansöknings Skrifter härhos Kejserliga Commissionen för regleringen af undervisningsanstalterne i afseende å närmare granskning tillsända, med anhållan det behagade Kejserl. Commissionen sagde skrifter återställa, och härjämte benäget lemna mig del af dess utlåtande i saken.

F. Steinheil.

H. Elving.

354. Utdrag ur Commissionens för regleringen af undervisningsanstalterna i Finland protokoll för år 1816.

Från Finlands Statsarkiv. Skol-Commissionens Protocoller 1815—1825.

Den 27 November.

§ 12. Hans Excellence General Gouverneuren m. m. Herr Grefve Steinheil hade jemte Skrifvelse af den 6 dennes till Commissionen insändt Utländningens J. Ulricis ifrån Baden hos Hans Excellence insinuerade skrift, deruti Ulrici förklarar sig vara sinnad, att så framt någon lägenhet honom på landet anvisas, anlägga ett Institut till danande af skickelige Lärare för Allmogens Barn, i hvilket ändamål han jemväl bifogat en till Hans Kejserliga Majestät ställd underdånig ansökning, samt en Lections Cattalog, hvilken han vid undervisningen ärnar följa, hvilka Skrifvelser jemväl till Commissionens granskning blifvit remissen bifogade, med begäran det måtte Commissionen jemte återställande af besagde Skrifvelser Dess utlåtande i saken till Hans Kejserliga Majestät afgifva. Samteliga dessa Skrifvelser föredrogos nu, och fann Commissionen saken vara af den be-

skaffenhet, att Handlingarne deri af Commissionens Ledamöter borde närmare, än nu ske kunde, granskas, hvarföre med målet till ett annat sammanträde skulle uppskof göras, och Handlingarne emedlertid emellan Commissionens Ledamöter cirkulera.

Den 18 December.

§ 7. Sedan Commissionens Ledamöter numera hunnit taga nödig kännedom af den, hos Hans Excellence General-Gouverneuren m. m. Herr Grefve Steinheil, af Utländningen Jacob Ulrici insinuerade och af Hans Excellence jemte Skrifvelse af den 6 sistledne November, till Commissionens granskning insände Skrifvelse, deruti Ulrici förklarar sig vara sinnad, att anlägga ett Institut for Allmogens Barn; föredrogs samma Skrifvelse nu jemte den tillika insände och till Hans Kejserliga Majestät i underdånighet ställda ansökning af enahanda innehåll samt förslag till Läse ordning för det blifvande Institutet, och fann Commissionen först hvad af Ulrici föreslagne inrättningens afsigt och ändamål vidkommer, att den samme vore beräknad för Landets fattige och bettlande barn, för hvilkas bildning Ulrici önskat att en tjenlig Landtegendom honom måtte anvisas, derå han ville inrätta en Fattig Skola, och deruti först inom trenne år tilldana 6 à 8 ynglingar, hvilka sedan borde honom såsom Lärare biträda, enär sjelfva Skolan, till emottagande af fattiga barn, komme att öppnas. För öfrigt hade Ulrici icke omordat, hvarifrån kostnaderne vid en slik Skolas inrättning samt till underhåll och vård för Barnen under deras Skole tid kunde erhållas.

Beträffande sedan sjelfva Läroämnen, hvilka vid besagde Fattig Skola komme att förehafvas, ville Ulrici deruti meddela undervisning icke blott i Sång och Bön, Guds och Människo kännedom, i tron, förklaringen af den Heliga Skrift, begriplig utanläsning af Luthers Cateches, och viktigare språk ur Bibeln (der Biebel) räkning i hufvud och med ziffror, tanke och Språköfningar genom berättelser,

tanke och sinnesöfningar genom formtecknande, förnuftig åskådning af rum och linier, läsa och skrifva, Natur Historie, särdeles människans, litet Geographie och Fädernes landets kännedom, nyttiga handarbeten och hushålls kännedom, Skreddare, Skomakare, Wäfvare m. m. handverk; utan ock Moral och Religion, Logik och allmän Grammatik på Tyska, Arithmetik, Geometrie, Mechanik, Historisk öfversigt i Mathematiken, Rhytmisk, uttrycksfull och begriplig (ausdrucksvoll und sinnverständig) Läsning, Claver-musik och Sång efter Noter, Kalligraphie, Orthographie och Stylöfningar, Tyska och Franska Språken, Allmän och Biblisk Historie m. m.

För öfrigt hade Ulrici tillkännagifvit att han såsom varande Utlänning och född i Baden, icke vore kännare af Finska Språket, det han likväl hoppades inom ett par år kunna lära, att han vid inrättandet af Lieutenanten Gripenbergs Institut i Björneborg varit behjelpelig, att han i 20 år lefvat ibland Bönder och Handverkare, i 24 år varit Lärare för Ståndspersoners och Borgares barn, vistats 8 månader i Upsala och ett helt år hos Pestalozzi, hvilket allt dock med något bilagdt bevis ej var styrkt.

Hvad Ulrici sålunda anfört, tog Commissionen under öfvervägande och fann först, det ändamålet af en slik Fattig Skola svårligen kan vinnas, emedan om ock en Landtegendom för Ulrici i sådan afsigt blefve anvist, dess afkastning möjligen kunde lemna nödig bergning för honom sjelf, men kan föga förslå till underhåll och vård för de bettlande barn, hvilka han i samma Skole-inrättning ville emottaga, och för de biträdande Lärare, hvilka han vid dessas undervisning säger sig hafva af nöden: hvarigenom således nödvändigt måste hända, att Skolan, derest betydligare Publica tillskott till dess underhållande icke blefve anslagna, af sig sjelf måste afstadna, eller nyttan deraf åtminstone blifva ganska obetydlig, helst det blefve svårt att en större mängd af slika fattiga i Landet kringsspridda barn i den samma insamla och der underhålla.

Vidkommande sedan de af Ulrici föreslagna Läroämnen, kunde Commissionen icke annat än anse de samma för en slik Skola i många delar för olämplige. Att för den fattigare Allmogens barn, hvilkas framtida näringsyrke i alla fall måste blifva antingen åkerbruket eller något Handtverk, meddela undervisning i Franska och Tyska Språken, Claver-Musik, Logik, Allmän Grammatik m. m., om ock frågan anginge endast Elementerne af samma vettenskaper, wore ett företag, som hvarken med nog grundlighet låter verkställa sig, eller vore för slike Elever gagneligt, emedan det vore att befara, att de genom en slik ytlig mångkunighet snarare blefve missbildade och odugelige för sina framtida yrken, och undervisningens ändamål således i sjelfva verket blefve förfeladt.

Men ehuruval äfven Läroplanen vid besagde Fattig Skola blefve inskränkt till de för en Allmoge nödvändigaste stycken, sådana som ren och begriplig bokläsning, Religions undervisning, någon öfning i skrifva och räkna m. fl. förmente Commissionen det Ulrici äfven i slikt fall föga kunde uträtta, dels emedan han icke är kännare af Landets Språk, Finskan, som af en man vid hans ålder svårigen under hela dess återstående lefnadstid och än mindre på ett par år kan behörigen läras, och dels emedan han, enligt hvad förewarande Skrifvelser synes utvisa, icke ens äger den grundeliga kännedom af sitt modersmål, Tyskan, att han kunde deruti någon säker undervisning meddela.

Ehuru Commissionen således icke misskände värdet af en mera utbredd och allmänt gagnelig Folkupplysning, kunde Commissionen dock af redan anförde skäl så mycket mindre tillstyrka antagandet af de nya och i Commissionens tanke mindre lämplige utvägar Ulrici dertill föreslagit, som de i Finland för nästberörde viktiga ändamål redan af ålder vidtagne Öfwerheteliga anstalter bevisat sig genom en längre erfarenhet vara i det hufvudsakeligaste både så lämplige och tillräckelige, att de endast med några efter tidernas förändrade skick afpassade jemnkningar och tillägg

synas förtjena att äfven för framtiden bibehållas: hvilket allt Commissionen alltså beslöt genom afgående bref Hans Excellence General Gouverneuren m. m. Grefve Steinheil tillkännagifva*)

in Fidem

Gust. Renvall.

355. Hans Kejsrerliga Maj:ts bref till Commissionen för regleringen af Allmänna Undervisningsanstalterna i Finland. Dat. d. 14 Augusti 1817.

Från Finlands Statsarkiv. Handlingar till Skol-Commissionens protokoll 1816—1817.

Alexander den Förste, Kejsare och Sjelfherskare öfver hela Ryssland samt Stor Furste af Finland &c. &c. &c.

Wår ynnest och Nådiga benägenhet med Gud Allsmäktig Tro-Män och Tjenare, Doctor Biskop Academie Pro-Canceller, Riddare af Wår S:t Annæ Ordens Första Class och Ledamot af Kongl. Svenska Nordstjerne Orden; så ock Ledamöter uti Commissionen för regleringen af Allmänna undervisnings Anstalterne i Finland! Jemte det Wi uti Nådigt Manifest förordnat angående Jubel Festens firande den 31 October innevarande år, öfver hela Storfurstendömet Finland, hafve Wi, uppå derom gjord underdå-nig framställning, i Nåder velat tillåta, det åminnelsen af Lutherska Reformationen äfven å de följande dagarne, eller den 1 och 2 November, sålunda allmänneligen begås, att å den första af sagde dagar vid Landets Högre och Lägre

---

*) Brefvet till Gen-Gouv. af d. 18/12 1816, affattadt i enlighet härmed, expedierades den 13 Januari 1817. Utg.

Läroverk vanliga Högtidligheter anställas, dervid Tal skola hållas å Svenska och Latinska språken öfver Reformati-
 ons verkan och inflytelse på vettenskaperna och upplys-
 ningen, samt att Predikanterna å den 2:dra derpå följande
 November, som är Allhelgonedag, med anledning af dagens
 Evangelium, påminna sina Åhörare att efterlefva den Lära,
 hvars stiftelse och upplifvande vid Jubel Festen blifvit firad.
 Om verkställigheten hvaraf I alltså hafven att de
 under Eder Styrelse stående vederbörande förståndiga. Wi
 befalle Eder Gud Allsmäktig Nådeligen. Åbo den 14 Au-
 gusti 1817.

Enligt Hans Kejserliga Majestäts Eget beslut
 och i Dess Höga Namn

Dess tillförordnade Senat för Finland.

F. Steinheil.

H. Reuterskiöld.

J. M. Krook.

J. W. Hisinger.

Claes Joh. Sacklen.

F. W. Krogius.

Fr. L. Nyberg.

Erik Wallenius.

And. Wilh. Orræus.

B. Fabritius.

Henr. Reinh. Bäck.

356. Utdrag af Staten för Stor Furstendömet Finland, år 1825.

Från Finlands Statsarkiv. Handl. hörande till Kejserl. Skol-
Commissionens Protokoll 1820—1825.

Ränte Persed- larnes Krono-Värdie.		Räntepersediarna, förslagsvis förvandlade till penningar i Silver.		Contanta Penningar Silver.	
Utgår in Natura Silver.		Utbetalas i Contant efter orternes Undervisningar och 1824 års markering.			
<div>Ordinarie Staten.</div> <div>Gymnasii Staten.</div> <div>Kymmenegårds Län.</div> <div>Gymnasium i Borgå.</div>					
240	—	2	Theologie Lectorer 222 Tun:r $6\frac{2}{3}$ kp:r Span- mål	962. 96	
392	40	3	Philosophiæ Lectorer 363 Tun:r 10 kp:r Span- mål eller 121 Tr $3\frac{1}{3}$ kp:r hvar	1,574. 45	
130	80	1	Philosophiæ och Hi- storïæ Naturalis Lec- tor		
		121	Tun:r $3\frac{1}{3}$ kp:r Span- mål	524. 81	
48	—	1	Director Cantus 44 Tun:r $13\frac{1}{3}$ kp:r Span- mål	192. 59	
5	9		Hemmansräntor af Præ- bende hemmanen . .	18. 66	
		1	Lärare för Ryska Språket		
			Lön, oindelt, 800 Rub. Banco		
			Assignmentoner	266. 66	
				3,273 47	266 66

Wiborgs Län.

Gymnasium i Wiborg.

Enligt Kejsarl. Rescriptet d. 26 Aug. 1814.

5 Öfverlärare,

Lön oindelt, å 1,200 Rubel Banco

Assignmenter . . . . . 6,000: —

Rectors arfvode för Gymnasii

Räkenskapers förande m. m.

enligt Nådigt! Förordnande

den 14 Augusti 1819 . . . . . 150. —

1 Rysk Språk Lärare och Rit-
mästare

Lön . . . . . 750. —

1 Fransk Språk Lärare, som
tillika gifver Undervisning i
Kretsskolan . . . . . 600. —1 Svensk Språklärare, vid Gym-
nasium och Kretsskolan, som
tillika undervisar i Calligra-
phien, Lön . . . . . 600. —

Arfvode som Notarie i

Consistorium Gym-

nasticum, enligt Nå-

digt Beslut d. 14 Aug.

1819 . . . . . 150. — 750. —

Bibliothekarie Arfvode . . . . . 100. —

Till Bibliothekets förökande . . . . . 250. —

Mathematiska och Physiske In-
strumenter . . . . . 100. —

Naturalier och Waruprof . . . . . 100. —

Præmier för Ungdomen . . . . . 150. —

1 Schol-Dreng, i Lön . . . . . 150. —

Diverse Utgifter för Ved, Ljus

Etc. . . . . 350. —

Summa Rub. Banco Assignmenter 9,450. —

Som utföres i Silfver med . . . . .

— — 3,150 —

Rubel 816: 29 kop., indelt, för-
vandlas förslagsvis till 3,273. 47

Oindelt 3,416. 66

Summa Rub. Silfver 6,690. 13

				Scholæ Staten.			
				Scholæ Lärarene undfå de utsatte			
				Spanmåslönerne in Natura.			
				Åbo och Björneborgs Län.			
				Cathedral Scholan i Åbo.			
				1 Rector			
129	60	—	—	120 Tun:r Spanmål .	520.	—	
				1 Conrector			
48	—	—	—	44 Tun:r $13\frac{1}{3}$ Kap:r			
				Spanmål	192.	59	
				1 Collector			
55	20	—	—	51 Tun:r $3\frac{1}{3}$ kap:r			
				Spanmål	221.	50	
				2 Colleger			
74	88	—	—	69 Tun:r 10 kp:r Span-			
				mål	300.	45	
				1 Præceptor			
24	—	—	—	22 Tun:r $6\frac{2}{3}$ kap:r			
				Spanmål	96.	30	
				1 Director Cantus, en-			
				ligt Kejserl, Rescrip-			
				tet af d. 30 Januari			
24	—	—	—	1822, 22 Tun:r $6\frac{2}{3}$			
				kp:r Spanmål	96.	30	
				1 Lärare för Ryska Språket			
				Lön oindelt, 600 Rub. Banco			
				Assignmenten	200:	—	
				Scholan i Björneborg.			
				1 Rector			
72	—	—	—	66 Tun:r 20 kp:r Span-			
				mål	288.	89	
				1 Conrector			
48	—	—	—	44 Tun:r $13\frac{1}{3}$ kap:r			
				Spanmål	192.	59	
				1 Collega			
37	44	—	—	34 Tun:r 20 kap:r			
				Spanmål	150.	23	
				1 Præceptor			
24	—	—	—	22 Tun:r $6\frac{2}{3}$ kap:r			
				Spanmål	96.	30	

				1 Lärare för Ryska Språket 600 Rubel Banco Assignatio- ner	200. —			
				Scholan i Nädendahl.				
16	20	—	—	1 Pædagog 15 Tun:r Spanmål	65. —			
				Nystad.				
16	20	—	—	1 Pædagog 15 Tun:r Spanmål	65. —			
				Raumo.				
16	20	—	—	1 Pædagog 15 Tun:r Spanmål	65. —			
				Tammerfors.				
16	20	—	—	1 Pædagog 15 Tun:r Spanmål	65. —			
				Kimitto.				
7	68	—	—	1 Pædagog Boställs Rëntor . . . . . Oindelt	30. 72 4. 32	2,445	87	404 32
				<i>Nylands och Tavastehus Län.</i> Scholan i Helsingfors.				
72	—	—	—	1 Rector 66 Tun:r 20 kp:r Span- mål	288. 89			
48	—	—	—	1 Conrector 44 Tun:r 13 ¹ / ₃ kap:r Spanmål	192. 59			
37	44	—	—	1 Collega 34 Tun:r 20 kap:r Spanmål	150. 23			
24	—	—	—	1 Præceptor 22 Tun:r 6 ² / ₃ kap:r Spanmål	96. 30			
				1 Lärare för Ryska Språket 600 Rubel Banco Assignatio- ner	200. —			

Præmier för Ungdomen	100. —	
Betjening och diverse		
utgifter	250. —	3,450. —

Kretsskolan i Kexholm.

Förste Läraren som tillika har uppsigt öfver Scholorna i Kex- holm, Lön oindelt .	750. —	
Andre Läraren	700. —	
Till Böcker, Landtchar- tor och Naturalier m. m.	100. —	
Præmier för ungdomen	75. —	
Betjening och diverse		
utgifter	200. —	1,825. —

Krets Scholan i Sordavalla.

1 Vettenskaplig Lärare	700. —	
1 Elementar Lärare el- ler Pædagog	250. —	
Till böcker, Landtchar- tor, m. m.	100. —	
Præmier för Ungdomen	75. —	
Betjening och diverse		
utgifter	150. —	1,275. —

Elementar Scholan i Will-
manstrand.

1 Elementar Lärare eller Pæda- gog, Lön, oindelt . .	300. —	
Præmier och läromedel	25. —	
Betjening och diverse		
utgifter	75. —	
För uppsigten öfver denna Schola som anförtros Pastorn i Willmanstrand . . .	50. —	450. —

Första Elementar Scholan
i Wiborg.

1 Elementar Lärare		
Lön och vedpennin-		
gar, oindelt . . .	325. —	
Præmier för ungdomen	26. —	
Betjening och diverse		
utgifter	<u>74. —</u>	425. —

Andra Elementar Scholan
i Wiborg.

Lika Stat med föregående . .	425: —	
------------------------------	--------	--

Den större Fruntimmers
Scholan i Wiborg.

Första Lärarinnan, Lön		
oindelt	550. —	
Andra Lärarinnan . .	350. —	
Aflöning för samtelige		
Lärarenes Lectioner	675. —	
Præmier för ungdomen	50. —	
Böcker, Landtchartor,		
Förskrifter etc. . . .	50. —	
Till Betjening och di-		
verse utgifter . . .	<u>200. —</u>	1,875. —

Den mindre Flicke Scholan
i Wiborg.

1 Lärarinna,		
Lön och vedpenningar, oin-		
delt	325. —	
1 Lärare	75. —	
Præmier för ungdomen,		
förskrifter etc. . . .	26. —	
Betjening och diverse		
utgifter	<u>74. —</u>	500. —

Elementar Scholan för Gåssar
i Fredrikshamn.

1 Lärare

Lön, oindelt . . . . 300. —

Præmier, forskrifter

etc. . . . . 25. —

Betjening och diverse

utgifter . . . . . 75. — 400. —

Fruntimmers Skolan i Fre-
drikshamn.

1 Lärarinna

Lön oindelt . . . . 350. —

För Lärarenes Lectio-

ner . . . . . 200. —

Præmier . . . . . 50. —

Böcker, Forskrifter etc. 30. —

Betjening och diverse

utgifter . . . . . 120. — 750. —

Elementar Scholan för Gåssar
i Kexholm.

1 Lärare

Lön oindelt . . . . 250. —

Præmier och Läroböc-

ker . . . . . 25. —

Betjening och diverse

utgifter . . . . . 75. — 350. —

Fruntimmers Scholan i Kexholm.

1 Lärarinna

Lön oindelt . . . . 250. —

1 Lärare . . . . . 50. —

Præmier och Läroböc-

ker etc. . . . . 25. —

Betjening och diverse

utgifter . . . . . 75. — 400: —

Summa Rubel B:co Assign. 16,375. —
Hushyrorne å de ställen der Scholæhus
ej finnas, betalas af Scholæ Verkets
egna medel.

— — 5,458 33

Savolax och Karelens Län.

Scholan i Kuopio.

	1 Rector	
72	66 Tun:r 20 kap:r	
	Spanmål	288. 89
	1 Conrector	
48	44 Tun:r 13 $\frac{1}{3}$ kap:r	
	Spanmål	192. 59
	1 Collega	
37 44	34 Tun:r 20 kap:r	
	Spanmål	150. 23
	1 Præceptor	
24	22 Tun:r 6 $\frac{2}{3}$ kap:r	
	Spanmål	96. 30
	1 Lärare för Ryska Språket	
	600 Rubel Banco Assignatio-	
	ner	200. —

Krets Scholan i Nyslott.

Förste Läraren, som	B:co Assign.
tillika har uppsigt	
öfver Scholorne i Ny-	
slott, Lön oindelt .	800. —
2 Lärare, à 700 Rubel	1,400. —
1 Fransk och Rysk	
Språklärare som äf-	
ven undervisar så-	
som Ritmästare . .	700. —
Till inköp ³ af Böcker,	
Landtchartor etc. . .	100. —
Till samlingen af Na-	
turalier	100. —
Præmier för ungdomen	100. —
Betjening och diverse	
utgifter	250. —

Elementar Scholan för
Gåssar i Nyslott.

1 Lärare	
Lön oindelt	250. —

			Præmier, forskrifter etc.	25. —					
			Betjening och diverse						
			utgifter	75. —					
			Fruntimmers Scholan i						
			Nyslott.						
			1 Lärarinna, Lön oin-						
			delt	250. —					
			Aflöning för Lärarene	100. —					
			Præmier	25. —					
			Böcker, forskrifter etc.	25. —					
			Betjening och diverse						
			utgifter	100. —					
			Summa Rub. B:co Ass.	4,300. —					
			Görande i Silfver	1,433. 33		728	1	1,633	33
			Wasa Län.						
			Scholan i Wasa.						
			1 Rector						
72	—	—	66 Tun:r 20 kap:r						
			Spanmål	288. 89					
			1 Conrector						
48	—	—	44 Tun:r 13 $\frac{1}{3}$ kap:r						
			Spanmål	192. 59					
			1 Collega Superior						
37	44	—	34 Tun:r 20 kap:r						
			Spanmål	150. 23					
			1 Collega Inferior						
17	28	—	16 Tun:r Spanmål .	69. 33					
			1 Præceptor						
24	—	—	22 Tun:r 6 $\frac{2}{3}$ kap:r						
			Spanmål	96. 30					
			1 Lärare för Ryska Språket						
			600 Rubel Banco Assignatio-						
			ner	200. —					
			Än innehafver denna Schola						
18	76	—	Hemmans Räntor .	50. 3					
			Ny Carleby.						
			1 Pædagog						
16	20	—	15 Tun:r Spanmål .	65. —					

Christinæ Stad.

16	20	—	—	1 Pædagog	
				15 Tun:r Spanmål .	65. —

Jacobstad,

				1 Pædagogii Rector, en-	
				ligt Nådigt Rescript	
				d. 11 November 1819,	
16	20	—	—	15 Tun:r Spanmål .	65. —

16	20	—	—	1 Pædagog	
				15 Tun:r Spanmål .	65. —

Gamla Carleby.

16	20	—	—	1 Pædagog	
				15 Tun:r Spanmål .	65. —

Kaskö.

16	20	—	—	1 Pædagog			
				15 Tun:r Spanmål .	65. —	—	—
						1,237 37	200 —

Uleåborgs Län.

Scholar i Uleåborg.

72	—	—	—	1 Rector	
				66 Tun:r 20 kap:r	
				Spanmål	288. 89

48	—	—	—	1 Conrector	
				44 Tun:r 13 $\frac{1}{3}$ kap:r	
				Spanmål	192. 59

37	44	—	—	1 Collega Superior	
				34 Tun:r 20 kap:r	
				Spanmål	150. 23

17	28	—	—	1 Collega Inferior	
				16 Tun:r Spanmål .	69. 33

24	—	—	—	1 Præceptor	
				22 Tun:r 6 $\frac{2}{3}$ kap:r	
				Spanmål	96. 30

				1 Lärare för Ryska Språket	
				600 Rubel Banco Assignatio-	
				ner	200. —

Bell-Lancasterska Scholæ Inrättningen i Åbo.

Enligt Kejserl. Rescriptet, den 2 Sept. 1824 tills vidare och intill dess derom annorlunda förordnas

1 Lärare, Lön årligen Oindelt . 250. —

Hushyra så för egen räkning
som för Scholærummen . . . 150. —

Till Scholæ Inrättningens öfrige
behof . . . . . 100. —

280 — 500 —

Nylands och Tavastehus Län.

Trivial Scholan i Helsingfors.

1 Lärare i lägsta Classen, intill dess den allmänna regleringen af Undervisningsanstalterne i Finland hunnit för sig gå, enligt Nådigt Rescript af d. 9 Martii 1822, 25 Tunnor Spanmål . . . . .

108 33 — —

27 — —

Wiborgs Län.

Elementar Scholan i Kexholm.

Hushyra för Scholans behof, intill dess nytt Scholæhus hinner uppföras, enligt Kejserl. Senatens Beslut d. 9 Febr. 1819, förslagsvis 120 Rub. B:co Assign.

— — 40 —

Savolax och Karelens Län.

Scholan i Kuopio.

Hushyre ersättning för Scholæ Lärarne, äfvensom Hushyra för Scholans Läserum enligt Nådigt förordnande den 13 Februarii 1819 förslagsvis . . . . .

— — 150 —

Biskopen i Borgå, samt en Ledamot af Borgå Dom Capitel, Resekostnad enligt Nådigt Beslut den 14 Augusti 1819: vid anställande Gymnasii och Scholæ-

				Visitations Resor i Wiborgs Län, samt Biskopens öfrige resor för Wiborgske Läroverkens angelägenheter, förslags- vis	—	—	200	—
				Rubel 91:80 kop. Indelt, förvandlade förslagsvis till			388. 33	
				Oindelt			890. —	
				Summa Rub. Silfv. 1,278. 33				
2,635	77	64	80	Summa Rubel Silfver	10,830	51	12,922	59

Helsingfors af Finance Expeditionen i Kejserliga Senaten för Finland, den 23 Julii 1825.

Nils Ulr. Gylling.

Rätteligen vara afskrifvet, bestyrkes af Helsingfors den 2 October 1826.

Magnus Alopæus.

- Anm. I detta Utdrag saknas 1) Borgå Gymnasii Præbendehemman belägne i Nylands och Tavastehus Län.
2) Catecheternes i Lappmarken löner.
3) Hushyran för Krets- och Elementar Skolan i Fredrikshamn, 800 Rb. B:co Ass.
4) Hushyran för Fruntimmersskolan i Fredrikshamn, 500 Rub. B:co Ass.

357. Borgå Domkapitels skrifvelse till Kejserliga Commissionen för Reglerandet af Undervisningsanstalterne i Finland. Dat. d. 6 Februari 1826.

Från Finlands Statsarkiv. Handlr. hörande till Kejserl. Skol-Commissionens protokoll 1820—1825.

Embets Memorial.

Jämte det Consistorium får äran härhos ödmjukast öfverstyra samtelige vederbörandes affordrade utlåtande angående Skolverken jemte styrkt afskrift af Mathematum Lectorsens vid Gymnasium härstädes Herr Magister Carl

Gustaf Ottelins till Consistorii Protocoll inlämnade betänkande, får Consistorium, med anledning af Högvällofliga Kejslerliga Commissionens för Reglerandet af undervisningsanstalterne i Finland ärade Skrifvelse af den 5 Julij sistlidit år, härigenom äran ödmjukast meddela följande.

Straxt efter det Consistorium år 1815 afgaf sin, rörande Skolverken, affordrade relation till den numera upplöste Skol-Commissionen i Åbo, reglerades den uti sagde relation omnämnde nye Lectorsens uti Philosophie och Natural historie samt de öfrige Lärarenes vid Gymnasium Läsetimmar sålunda: att hvar och en af de förre fem Lectorerne förlorade en timme i veckan samt Rector trenne; så att den yngste Lectorn sedermera läst om måndagen emellan 9 och 11; om tisdagen emellan 2 och 4, under hvilka timmar de fyra öfrige Lärarene läst endast hvar sin timme, som ena veckan tillfallit den öfre och andra veckan den nedre klassen. Om onsdagen har den yngsta Lectorn haft de förra Rectorstimmarne från 7 till 9, och om torsdagen ifrån $\frac{1}{4}$ öfver 8 till 9 med nedre klassen. I anledning af Hans Excellences General Gouverneuren m. m. Högvälborne Herr Arsentij Zakreffskys yttrade önskan, att Ryska Språket skulle läsas i Gymnasium oftare än förut, beslöt Consistorium den 18:de Augusti 1824, att Ryske Läraren om måndagar, tisdagar, torsdagar och fredagar ifrån 11 till 12, skulle öfva ungdomen att skrifva Ryska, hvarjeme han, utan de honom förut tilldelte onsdags och lördagstimmarne erhöill läsetimmar med öfre klassen om måndagar och torsdagar ifrån kl. 2 till 3, samt med nedre klassen samma timmar om tisdagar och fredagar; så att denna Lärare nu haft 12 timmar i veckan. Genom denna ändring blefvo de öfrige eftermiddags Lärotimmarne flyttade ifrån 3 till 5.

Ifrån 1820 års början hafva de i Wiborgs Län och Nyslott befintliga Skolor, enligt Hans Kejslerliga Majestäts Nådiga Kungörelse af den 13:de October 1819 stått under Biskopens och Consistorii härstädes inseende, men vid dem

hafva inga förändringar blifvit vidtagne; med undantag deraf, att åtskilliga lediga Lärare tjänster i vederbörlig ordning blifvit besatte.

Vid Kuopio Skola har i stället för det den 14:de April 1815 genom vådeld upbrunne Skolehuset, ett Stenhus på Statens bekostnad blifvit uppfördt; hvari Lärarene likväl icke erhållit någre boningsrum. Tvärtom hafva desse Lärare, som förut hade fria rum i Skolehuset, förlorat rättighet äfven till hushyremedel för längre tid, än så länge hvar och en innehade den tjänst, hvarpå han hade fullmägt, då det gamla Skolehuset uppbrann. Nu mera hafva alla dervarande Lärare nya platser, hvarföre äfven alla sakna hyresmedel.

Vid Helsingfors Skola har, till följe af Hans Kejserliga Majestäts Nådiga Rescript af den 2:a April 1822, en Lärare blifvit anställd med 25 tunnors årlig lön af Statsverket; och har Consistorium numera för denna Lärare bestämt de egenteligen så kallade Apologist göromålen.

I Heinola har en Pædagogie blifvit inrättad, vid hvilken finnes en Lärare med 15 tunnor spanmåls lön, samt fria boningsrum uti ett hus, upbygdt af flere års besparade Lärare löner under den tid Läraren ännu icke var antagen, och Pædagogien icke organiserad.

För öfrigt hafva inga andra förändringar skett, än att afidne Extra Ordinarie Professoren Chr. Holmberg vid Åbo Academi till Gymnasii Bibliotheket testamenterat sin efterlemnade boksamling, bestående af 403 volder; hvilken samling ock redan ankommit, sedan testamentet blifvit vederbörligen bevakadt; äfvensom att f. d. Consistorii Notarien E. J. Slottman vid sin flyttning från Borgå förärade Bibliotheket en boksamling af 200 volder. Också har afidne Handlanden Jerpenius uti Borgå, igenom testamantarisk författning som äfvenledes blifvit vederbörligen bevakad, förärat 1,000 D:lr Svenskt Banco, hvaraf intresset, enligt testators förordnande, årligen utdelas åt tvänne fattige och hoppfulle ynglingar vid Gymnasium. Och hafva

enligt den afidnes vilja, desse penningar blifvit förväxlade till Ryskt mynt, samt förräntade emot 6 procent, så att desse Stipendier nu utgöra årligen 41 Rub. 40 kop. Banko Assignationer.

Borgå Dom Capitel d. 1 Febr. 1826.

Joh. Molander.

Joh. Borgström.

G. H. Forsius.

C. E. Alopæus.

Carl Gust. Ottelin.

Adolf Boman,

358. Åbo Domkapitels skrifvelse till Kejserlige Skol-Commissionen i Helsingfors. Dat. d. 15 Februari 1826.

Från Finlands Statsarkiv. Handl'r hörande till Kejserl. Skol-Commissionens protokoll 1820—1825.

Memorial.

Under öfverläggningarna vid senast med Erkestiftets Presterskap härstädes hållna Synodal möte om de utvägar, som till utvidgande och förbättring af Stiftets Läroverk än kunde vara att vidtaga, har den anmärkning blifvit gjord, att ehuru väl Finska Språket är Landets ursprungeliga och egenteliga modersmål, hvilket således ofelbart, i enlighet med hvad hos andre hyfsade folkslag på goda grunder öfligt är, förtjente att med omsorg både vårdas och vidare uppodlas, så hade dock föga eller ingen uppmärksamhet blifvit härå fästad vid våra Läroverks första anläggning, ehuru gagnelig, ja snart sagdt oundgänglig, kännedomen af detta Språk är, vid förvaltningen af Landets flesta så Ecclesiastika som Militaira och Civila Embeten; i anledning hvaraf Presterskapet ansåg sig hafva skäl att önska och föreslå, det måtte denne angelägenhet af Domkapitlet hos Kejserlige

Commissionen för Landets undervisningsverk till det bästa anmälas, samt tillika hemställas, huruvida icke utväg kunde blifva att, åtminstone i Landets Trivial Skolor, bereda ungdomen tillfälle till säker kännedom af Finska Språket, enligt dess Grammatikaliska grunder, det Presterskapet förmodade kunna ske utan Statsverkets betungande med nya löner för slika blifvande Skollärare, sålunda nämligen, att då Lärarne i Ryska Språket nu mera kunna och pläga tagas bland infödde Finnar, sedan de sin skicklighet dertill nöjaktigt ådagalaggt, och dessas läse timmar i Skolorne äro så få, att de nogsamst skulle hafva tid öfrig att sig äfven med undervisning i Finska Språket befatta, densamma då, utan förhöjning i det årliga arfvodet, dem åläggas kunde, och således 2:ne goda ändamål på en gång vinnas.

Och ehuru väl Domkapitlet har sig väl bekant, det våra publika Skolor redan äro öfverhopade af så många läro-ämnen, att någon ytterligare tillökning af dem svårigen, utan olägenhet för den öfriga undervisningen vid besagde Läroverck, lärar vara att påtänka, har Domkapitlet dock ej velat underlåta att Cleri Synodalis öförmäldta önskan till Kejserlige Commissionens kännedom frambära: öfverlemnande med full tillförsikt till Kejserlige Commissionens upplysta ompröfning, om och huruvida Kejserlige Commissionen, vid den allmänna öfversikt af Landets Skol inrättningar, Kejserlige Commissionen bäst är i stånd att uppfatta, och vid regleringen af de Lectioner i dem komma att förehafvas, må finna rådligt eller möjligt vara, att på anförde skäl och grunder, en eller annan timme i veckan för undervisningen äfven i Finska Språket anordna.

I sammanhang härmed utber sig Domkapitlet ytterligare, att få med Kejserlige Commissionen vänligen Communicera ett annat Skolundervisningen rörande förslag, under förmodan att det både förtjenar och vinner Kejserlige Commissionens benägna uppmärksamhet.

Redan af ålder har Grekiska Språkets läsning varit i våra Trivial Skolor införd, men endast med afseende å den

dialect deraf som förekommer i Nya Testamentets Heliga Skrifter, hvilka förthy vid explikationen af språket blifvit öfver allt nyttjade, såsom de ock nu nästan öfver allt nyttjas. Då det likväl är allmänt bekant, att besagde dialect i många hufvudsakeliga delar afviker ifrån den rena eller så kallade profana Grekiskan, sådan densamma skrefs af Greklands fordne vidtberömde Författare, så i poesie som prosa, och många skäl sig således förete att önska, det i fråga varande Språkkunskaps inhemtande i Skolorna måtte få börja med den rena Grekiskan, kanske i Öfre eller Öfversta Collegæ Classen, sedan det Latinska Språkets första grunder och Grammatik, jemte Christendomens inhemtande upptagit Elevernes hela tid å de lägre Collegæ Classerna, samt sedan fortsättas i Conrectors Class, antingen ur en dertill lämpelig Chrestomatie eller ock någon lättläst prosaisk Författares arbete; hvarefter först å Rectors Class, och sedan ynglingarna redan hunnit inhemta några grunder äfven i Hebraiska Språket, efter hvars lynne och uttryck Nya Testamentets Grekiska så hufvudsakligen bildar sig, läsningen äfven af nästnämnde Heliga Skrifter kunde där företagas, och det så mycket mera, som åtminstone de fleste af Eleverne å denna Class pläga vända sig åt Prestaståndet, för hvars blifvande medlemmar kännedomen af vår Christeliga Religions hufvudkällor är så owilkorligen nödig.

I enlighet med denna åsikt af saken, den ock Domkapitlet hoppas Kejserlige Commissionen lär godkänna, har Domkapitlet redan innan revisionen af Landets Skolverck blef Kejserlige Commissionen i Nåder uppdragen, warit betänkt på verkställigheten af en slik anstalt till Grekiska Språkets lärande först liksom på försök i Åbo Cathedral Skola, i hwilket afseende ock undertecknad Professor Lagus sig åtagit att de dertill erforderliga Elementar böcker öfverse, och för Skolornas behof närmare tillämpa; dermed ock redan så wida hunnits, att framledne Professoren Christ: Dahls Grekiska Läsebok, något tillökt, samt det dertill hörande Lexicon, äfven riktadt med flere ord,

blifwit aftryckta. På omarbetningen af Dahls Grammatika har redacturen användt all den lediga tid, som han möjligtvis kunnat sig förskaffa, och ser sig genom mångfaldiga distractioner urständsat med någon slags säkerhet bestämma, när detta granlaga arbete, som visserligen skulle fordra en odelad upmärksamhet, kan blifva fulländadt; ankommande således på Kejserlige Commissionens vidare ompröfning, huruvida merberörde förslag till Grekiska Språkets lärande må böra till allmännelig verkställighet wid Stiftets Läroverk godkännas eller ock andra än lämpligare utvägar dertill widtagas. Åbo Domkapitel den 15 Februari 1826.

Jac. Tengström.

Gust. Gadolin.

Jacob Bonsdorff.

And. Joh. Lagus.

Joh. Adam Edman.

Carl Hällfors.

359. Åbo Domkapitels skrifvelse till Kejserlige Skoi-Commissionen i Helsingfors angående Sockneskolor. Dat. d. 15 Februari 1826.

Från Finlands Statsarkiv. Handl:r hörande till Kejserliga Skol-Commissionens protokoll 1820—1825.

Memorial.

Bland de ärender, som wid senast härstädes öfverståndne Synodus till öfverläggning förekommo, anmälte Stiftets Presterskap sin åstundan wara, att i alla äfven Landtförsamlingar Barna Skolor ju förr desto hellre måtte inrättas, till befordrande af en allt fullständigare och allmänne kunskap i Salighets Läran, i hwilket afseende wäl redan ifrån fordomtima nödiga anstalter blifwit widtagna, men hwilka wid en årligen och dagligen tilltagande folk-mängd, ej nu mera wore för ändamålet tillräckeliga; i an-

ledning hwaraf sig Clerus yttrade, att [då] den å Landsbyggden i stor mängd uppväxande ungdom ofelbart, i afseende å sin uppfostran, förtjenar enahanda omvårdnad af både Staten och Läro Embetet, som Städernas barn, till hwilkas undervisning så större som mindre Skolor öfwer allt finnas anlaggde, wid hwilka ock senast flera nya Lärare tjenester blifwit inrättade, så kräfde en billig omtanka för det talrika Landtfolkets både upplysning och sedlighet, att nödiga anstalter måtte ju förr desto hellre widtagas till Skolors inrättande äfven i alla Landtförsamlingar, där sådana ej än finnas, i hwilka ungdomen kunde inöfwas i stafning, bokläsning och inhemtande af de första grunderna i Salighets Läran, jemte dess tillämpning till hjertat och sederna, samt äfwen i Skrif- och Räckenkonsten, då antingen Föräldrarne eller ock barnen sjelfwa, wid mognare år, handledning i sistnämnde kunskaps stycken åstundade; öfwerlämnande till Höga wederbörandes pröfning, om sådane Läroanstalter måge få på Statens bekostnad, såsom i Städerna, widtagas; eller ock Socknarna förpliktas, att i detta afseende fullgöra, hwad redan Kongl. Resolutionen å Presterskapets Besvär af den 10 Augusti 1762 dem ålägger.

Men som, i anseende till de flesta Socknars i vårt Land widsträckta område, och Folckets fattigdom, samt således ringa förmåga, att sina barn hemifrån, ofta på flere mils afstånd ifrån Föräldrarnas hus, med nödiga kläder och födoämnen till Sockneskolan för flere veckors eller månaders wistelse derstädes affärda, och att dem dessutom under berörde Skoletid lämpeliga qwarter samt för barn erforderlig tillsyn och omvårdnad förskaffa, anläggningen af stående Skolor i wanlig form ej wore owilkorligen att tillstyrka; ty yttrades allmänneligast den tankan, att om och enär nu föreslagne Sockne Skolmästare komme att antagas, de måtte anställas på ambulatorisk fot, så att Lärare, enligt Pastors gifwande föreskrift och anvisning, flyttade efter wiss tid ifrån By till By, med rättighet, att så länge han där med barnaundervisningen wore sysslosatt, njuta fri föda eller

husmanskost, samt fritt qvarter hos dem, eller de i Byalaget, hwilkas barn han hade att underwisa, utan att för öfrigt wara befogad, att någon ytterligare wedergällning för sitt besvär eska.

Att wid slika Skole Inrättningar på Landet, begagna den så kallade *Wexel undervisningen* efter *Bell Lancasterska* methoden, såsom i allmänhet tjenlig befunnen att både säkert och fort bibringa en stor mängd Elever på en gång de för dem nödigaste kunskaper; hwilket undervisningssätt af en och annan föreslogs, ansågs dock med skäl af andra wara på Landsbygden för ändamålet mindre lämpeligt, dels för det att den apparat, som wid verkställigheten af berörde läromethod erfordras, blefwe swår att By från By kringflytta, dels ock för det att den mängd Lärare och amatörer, som samma undervisningssätt kände och utöfwa kunde, ej wore för det närwarande att tillgå, eller så framt behovet kräfde, bildas kunde, och än mindre för framtiden med säkerhet wore att påräkna, då den enda publika Läroanstalt af detta slag, som i vårt Land, det will säga här i Åbo Stad, finnes, härtills är blott provisionelle på 5 år, efter hwilken tids förlopp Höga Öfwerheten sig yttra will, om och huru wida flere slika Läroanstalter måga böra för framtiden hos oss inrättas, eller icke.

Hwad således framställt och föreslaget blifvit, får Domkapitlet Kejserlige Commissionens upplysta ompröfning underställa, med den bifogade önskan, det måtte Statens tillgångar medgifva, att omförmälda Sockne-Skolmästare lämpeligen aflöna, då det nämligen är en af erfarenheten redan längesedan styrkt sak, att sedan folkmängden i Landet blifvit mot förr flerfaldigt förökad, hwarken klockare eller Prester nu mera, såsom fordom, hinna med erforderlig flit och sorgfällighet den talrikt allestädes uppväxande barnhopens undervisning besörja, samt gudsfruktan, sedlighet och dygd, så tidigt och alfwarligen det ske borde, i deras unga hjertan inplanta. I annat fall, och om en slik aflöning ej kan tagas Staten till last, måste wäl Socknarna

förmås att de blifwande Skolmästarena aflöna, hwilket i de Församlingar, där Sockne Magaziner finnas, lätteligen kunde ske af Magazinet's tillgångar, men i de öfriga med någon kappe Spanmål ifrån hwarje hemmansrök; derom wäl framdeles närmare åtgärder och öfwerenskommelser blefwe att widtaga, allenast hufwudfrågan eller förslaget om Sockne Skolmästares allmänna antagande först Högwederböriligen godkännes.

I slik händelse synas de föreslagna Sockneskolorna böra ställas under Pastorernes och Contracts Prostarnas specielle, samt Domkapitlets allmänna tillsyn, och de närmare reglementariska föreskrifterna om deras inrättning och handhafwande lämpas efter hwarje ords särskilda och locala omständigheter. Åbo Domkapitel den 15 Februarii 1826.

Jac. Tengström.

Gust. Gadolin.

Jacob Bonsdorff.

And. Joh. Lagus.

Joh. Adam Edman.

Carl Hällfors.

360. Kort öfversigt af Finlands nu varande Läroverk. Dat. d. 15 November 1826.

Från Finlands Statsarkiv. — Akten utgjorde bilaga till Skol-Commissionens af 1825 underdåniga hemställan och förslag till ny Gymnasii- och Skol-Ordning i Finland och synes vara författad af domprosten Alopæus.

Läro-Anstalternas antal och benämning. Utom Kejserliga Universitetet i Åbo och Kejserliga Finska Cadet-Corpsen i Fredricshamn, jemte dertill hörande förberedande eller Elementar Skola, samt de i Finland dels redan anlagde, dels blott tillämnade Navigations Skolorne, om hvilka Läro-anstalters organisation och beskaffenhet det icke tillhört Commissionen att ingå i någon pröfning, finnas, för

det närvarande, i Finland två Gymnasier, en Cathedral-Skola, sju Trivial Skolor, fem Kretsskolor, femton Stads Pædagogier, sju Elementar Skolor, fem Fruntimmers-Skolor, och dessutom särskilda undervisnings anstalter för fattiga barn i Åbo, en dylik för fattiga barn i Helsingfors, samt flere i landsbygden inrättade Skolor för allmogens barns undervisning.

Hvarest de finnes anlagde. Gymnasierne äro anlagde i Borgå och Wiborg; Cathedral-Skolan i Åbo; Trivial-Skolorne i Björneborg, Tavastehus, Wasa, Uleåborg, Helsingfors, Lovisa och Kuopio; Krets-Skolorne i Wiborg, Fredricshamn, Nyslott, Kexholm och Sordavala; Pædagogierne i Torneå, Kajana, Brahestad, Gamle Carleby, Jacobstad, Ny Carleby, Kaskö, Christinæ Stad, Tammerfors, Raumo, Nystad, Nådendal, Ekenäs, Borgå och Heinola; Elementar-Skolorne i Åbo, Wiborg (der tvenne sådane finnas), Fredricshamn, Willmanstrand, Kexholm och Nyslott; Fruntimmers-Skolorne i Wiborg (hvarest tvenne sådane, en större och en mindre, äro inrättade) Fredrikshamn, Kexholm och Nyslott.

Antalet af elever. Vid Gymnasium i Borgå voro 84 discentes närvarande år 1825, vid Gymnasium i Wiborg 33, vid Cathedral Skolan i Åbo 283; vid Trivial Skolan i Björneborg 184, i Wasa 168, i Uleåborg 108, i Tavastehus 166, i Helsingfors 141, i Kuopio 116, i Lovisa 80; vid Krets Skolan i Wiborg 84, i Fredricshamn 32, i Nyslott 56, i Kexholm 25, i Sordavala 19. Medel antalet af de ifrån Gymnasium i Borgå, i desse sednare år, till Academien i Åbo dimmitterade ynglingar har varit emellan 15 och 16, ifrån Gymnasium i Wiborg 3, ifrån Åbo Cathedral Skola emellan 13 och 14, ifrån Trivial Skolan i Björneborg emellan 8 och 9, ifrån Trivial Skolan i Wasa emellan 5 och 6, ifrån Trivial Skolan i Uleåborg emellan 7 och 8 och ifrån Trivial Skolan i Tavastehus emellan 3 och 4 om året. Trivial Skolorne i Helsingfors, Kuopio och Lovisa, samt Krets Skolorne i Wiborg och Fredricshamn, Nyslott, Kexholm och

Sordavala äga icke rättighet att till Universitetet dimittera ynglingar, utan afgå de, ifrån nämnde Trivial Skolor, till Gymnasium i Borgå, och från Krets Skolorne till Gymnasium i Wiborg.

Inseendet öfver Läroverken. Med undantag af Wiborgs Gymnasium, hvaröfver Biskopen i Borgå och Collegium Gymnasticum i Wiborg hafva uppsigt, den större Fruntimmersskolan i Wiborg hvaröfver Collegium Gymnasticum derstädes har inseende, och de i några Socknar af Åbo Stift inrättade Ahlmanske Skolorne, som styras af Kejserliga Finska Hushållnings-Sällskapet, äro Läroverken ställda under inseende af Biskopen och Dom Capitlet i det Stift, inom hvars område de äro belägne. Vid Gymnasierne och Trivial-Skolorne har Rector, samt vid Krets Skolorne Förste Läraren närmaste tillsynen öfver undervisningens gång och disciplinens handhafvande. Vid Gymnasierne är Rectors Embetet ambulatoriskt emellan alla Lectorerne eller Öfver Lärarene, och innehafves icke längre tid, än ett år af dem hvarje; men vid Trivial Skolorne är en ständig Rector tillförordnad. Till sitt biträde vid uppsigten öfver Trivial-Skolorne utser Biskopen och Dom Capitlet en Inspector Scholæ, och utnämner dertill antingen Stadens Kyrkoherde, eller ock Prosten i Contractet. Vid Krets Skolorne har Förste Läraren inseendet icke allenast öfver Krets Skolan, utan ock öfver de öfrige i samma Stad befintelige Elementar Läroverk. I Willmanstrand, der Krets Skola icke finnes, är Elementar Skolan ställd under Kyrkoherdens uppsigt. Närmaste inseendet öfver Pædagogierne och Sockne Skolorne tillhör Kyrkoherden i Staden eller Församlingen. Då Biskoparne anställt visitation i den Stad, der någon Trivial Skola är belägen, hafva de äfven visiterat sagde Skola. Angående Läro anstalterna i Wiborgs Län och Nyslott är särskildt förordnadt, att Biskopen i Borgå skall en gång hvarje år visitera Gymnasium i Wiborg och, vid samma tillfälle, äfven inspectera Skolorne i Wiborgs och Fredricshamns Städer, men att någon

Ledamot af Dom Capitlet i Borgå, skall årligen visitera de öfrige i Wiborgs Län och i Nyslott befintelige Läroverk.

Lärotid och ferier. Undervisningen i Läroanstalterne börjar vanligen den 3 Februarii hvarje år, och fortfar till några dagar före Midsommaren, samt vidtager åter den 24 Augusti och fortsättes till den 13 December. Under terminerne lemnas dock en veckas ledighet vid Påskhelgen, samt lika lång ledighet under Pingst-helgen. Michaëli veckan, då de hyresgäster, hvilka ömsa rum, anställa sin flyttning, har äfven varit en af Lagarne förunnad lof-vecka. Denna vid Finlands skolor vanliga ordning har likväl icke tjänat till efterföljd vid de i Wiborgs Län och Nyslott befintelige Läro-anstalter. Om sommaren har undervisningen upphört, vid Gymnasium och de öfrige Läroverken i Wiborgs Stad, under 7, och vid samtelige de andre Undervisnings anstalterne i Wiborgs Län och Nyslott, under 6 veckor; om vintern hafva ferierne varat ifrån den 20 December till och med den 6 Januarii; Fastlagstiden tvenne dagar, och omkring Påsk-helgen halfannan vecka. Vid Sockne Skolorne har icke heller den för Ferie- och läs-tiderne vid de öfrige Undervisningsverken i Landet stadgade ordning kunnat iakttagas.

Undervisningsspråk. Uti Wiborgs Gymnasium, samt Krets- Elementar- och Fruntimmers Skolorne i Wiborgs Län och Nyslott är Tyskan det härtills nyttjade undervisnings språket: men uti Finlands öfrige Läroverk meddelas undervisningen på Svenska, utom i Sockne Skolorne uti de Finska Församlingarne samt uti de för fattige barn i Åbo inrättade smärre Läroanstalter, der Finska Språket vid undervisningen nyttjas.

På hvad sätt undervisningen besörjes. Vid begge Gymnasierne åligger det Lärarene att undervisa i alla Classer, så att den Lärare, som börjat undervisningen på den lägre Classen i något läroämne, fortsätter den i samma ämne igenom alla Classerne. Samma ambulatoriska läro-method är ock vidtagen uti Krets-Skolorne i Wiborg, Fre-

drieshamn, Nyslott och Kexholm. Men vid Cathedral Skolan i Åbo och alla Trivial Skolorne i Finland äro särskilde Lärare tillförordnade för hvarje Class, så att undervisningen på den lägsta classen är anförtrodd åt den yngste Collegan, undervisningen på nästföljande class åt den andre Collegan, undervisningen på den class, som är näst den högsta, åt förste Collegan, och undervisningen på den högsta classen åt Rector och Conrector samt de Lärare, hvilka utom Collegerne kunna finnas vid Skolan. Läraren i Ryska Språket är dock, vid Trivial Skolorne, gemensam för alla classerne. Krets Skolan i Sordavala är egenteligen en förening af tvenne särskilda Läro-anstalter, nemligen en Krets- och en Elementar Skola, så att den lägre classen utgör Elementar- och den högre Krets-Skolan; varande särskilde Lärare för dem tillförordnade, en för hvardera classen.

Intagning i Lärovärken. Intagning i Läro-anstalterne borde egenteligen ske vid början af Höst-terminen, dock hafva Ynglingar alla tider på året blifvit emottagne, enär de, vid med dem anställdt förhör, befunnits äga erforderliga insigter. Detta förhör anställes vid Gymnasium i Borgå, vid Cathedral Skolan i Åbo och vid alla Trivial Skolorne af Rector ensam, men vid Läro-anstalterne i Wiborgs Län och i Nyslott af samtelige Lärarene. Utan förhör intages vid Gymnasium i Wiborg den Yngling, som lemnat en Krets-Skola och medför ett af samtelige Krets-Skol-Lärarene undertecknad betyg deröfver, att han, i nämnde Skola, fulländat sin läro-cours, samt vid Krets-Skolorne i Wiborgs Län och i Nyslott den gosse, som af Skolans Föreståndare och Lärare ansetts vara dertill behörigen förberedd. Innan Yngling kan vinna inträde i Borgå Gymnasium, erfordras af honom god insigt i Christendomen, kännedom af det allmännaste i Geographien och Historien samt färdighet att räkna Quatuor Species i hela tal och bråk, hvarjemte han bör kunna Latinska Grammatiken och försvarligen explicera hela Cornelius och definitionerne i Benzeliï Epitome

samt åtminstone några Capitel i Grekiska Nya Testamentet. Dessutom bör han hafva läst och väl kunna de tre första böckerna af Euclidis Elementer. I saknad af på stället varande Trivial Skola hafva vidsträcktare kunskaper icke kunnat af Novitierne begäras. Till Gymnasium i Wiborg intages Yngling, när han äger en compendiarisk kännedom af Christna religionsläran, Historien, Geographien och Naturalhistorien, väl känner åtminstone räkningen med hela tal och bråk, genomgått något Compendium i Elementar geometrien, eller åtminstone känner de lärosatser, som afhandlas i första boken af Euclides, noga känner Latinska Grammatikens Etymologiska del och de förnämsta reglorne i Syntaxen, kan öfversätta någon Latinsk Chrestomatie, och dessutom, åtminstone till någon del, Cornelius Nepos, eller Julius Cæsar, eller någon annan lättare Auctor; är öfvad att författa lättare excercitier från Tyskan till Latinen öfver de allmännaste Syntactiske reglorne; känner åtminstone den Etymologiska delen af Fransyska och Ryska Grammatiken samt i begge Språken kan öfversätta en lättare Chrestomathie såsom ock noga känner Tyska Grammatiken, och kan på det språket författa skriftliga uppsatser, åtminstone utan gröfre fel. Till inträde uti Åbo Cathedral Skolas lägsta class erfordras sådan kännedom i Christendemen, Geographie, Historien, räkning och skrifning, som kan vinnas i Åbo Elementar Skola. Till intagning uti Trivial Skolorne behöfves föga mer än att förstå Svenska och att kunna läsa Svenska i bok: dock har man i några Skolor, derjemte fordrat, att discipeln skulle kunna utantill Catechesen. I Krets Skolorne intages Yngling, som kan läsa, skrifva och förstå Tyska, kan läsa Ryska innantill samt skrifva det efter förskrift, och med färdighet räknar Quatuor Species i hela tal. Vid Fruntimmers- och Elementar-Skolorne emottagas Eleverne utan någon förberedelse. Endast vid den större Fruntimmers Skolan i Wiborg erfordras, att de som skola intagas, kunna läsa och förstå Tyska, hjälpeigen skrifva detta Språk efter förskrift och

dictamen samt innehafva första grunderna af räknekonsten. Till intagning vid Pædagogierne erfordras blott att kunna tala och förstå Svenska.

Förhör med Eleverna. Offentligt förhör med Ungdomen anställes i samteliga Läro-anstalterne en gång om året, och det om sommaren. Detta förhör öfvervaras, vid Borgå Gymnasium, vid Åbo Cathedral Skola, samt vid de i Wiborgs och Fredrichshamns Städer varande Läro anstalter af Biskopen i det Stift, inom hvilket hvarje af desse Läro inrättningar är belägen; vid de öfrige uti Wiborgs Län och Nyslott befintelige undervisningsverk af en Ledamot i Borgå Dom Capitel; Vid Trivial Skolorne af Inspector Scholae och vid Pædagogierne af Stadens Kyrkoherde.

Flyttning till högre class. Flyttning till högre class anställes endast en gång om året, om sommaren, efter föregånget offentligt förhör. Vid Cathedral Skolan i Åbo blifva likväl äfven de Ynglingar, som under Ferie tiderne gjort sådana framsteg, att de kunna deltaga i läsningen på den högre classen, flyttade vid början af Höst-terminen, och isynnerhet vid början af Vår-terminen, efter anställd särskild examen. För att öfverlägga angående den tillämnade Promotionen sammanträda, vid Gymnasium i Borgå samtliga Lärarene, och öfverenskomma gemensamt, hvilka Ynglingar förmodas kunna med fördel begagna läsningen på öfre classen: hvarefter resultatet af denne öfverläggning offentligens förkunnas för den församlade Ungdomen, och de promoverade genast gå öfver från den Nedre till den öfre Classen i den ordning, hvari de uppropas. Vid Wiborgs Gymnasium och alla öfriga Läro-anstalter i Wiborgs Län och i Nyslott, der mera än en class finnes, afgöres angående flyttningen i närvaro af Biskopen, eller den Ledamot af Dom Capitlet, som blifvit utsedd till Visitator. I Åbo Cathedral Skola plägar Rector, för att utröna huruvida Ynglingarne kunna öfverflyttas, öfvervara lectionerne i de lägre classerne och med Ynglingarne anställa särskildt förhör, hvarefter han, gemensamt med Classens Lärare, upp-

gör flyttnings förslaget, samt hemställer det till Biskopens och Dom Capitlets pröfning. Vid Trivial Skolorne författar Rector, i samråd med classens Lärare, förslag till flyttningen och öfverlemnar det till granskning af Inspector Scholæ, efter hvars yttrande flyttningen verkställles. Vid de Pædagogier, der Ungdomen är indelad i två classer, öfverflyttas gossarne äfven en gång om året ifrån den lägre till den högre classen, efter Lärarenes gemensamma bepröfvande, sedan det vanliga års förhöret blifvit anställt.

Dimission till Universitetet. Då någon Yngling vid Gymnasium i Borgå för Rector tillkännagifver sin önskan att dimitteras till Academien, anmodar Rector de öfrige Lärarene att hvar för sig särskildt förhöra den afgående, hvarefter Rector, i enlighet med samtelige Lärarenes afgifne yttranden, författar ett betyg, som af Rector ensam underskrifves, men icke till Ynglingen utgifves, innan det blifvit i Consistorium uppläst och Biskopen lemnat sitt samtycke till dimissionen. Den Yngling, som vill, ifrån Gymnasium i Wiborg, dimitteras till Academien, måste först utarbета ett ämne på Tyska med öfversättning till Latin, Ryska och Fransyska, hvarefter han i Rectors närvaro, examineras af samtelige Lärarene, och, der de anse honom tillräckeligen förberedd för att kunna med fördel begagna undervisningen vid Academien, erhåller ett af Rector och samtelige Lärarene underskrifvet betyg. När någon discipel vid Cathedral Skolan i Åbo eller vid Trivial Skolorne i Åbo Stift genomgått cursen vid Läroverket och befinnes skickelig att dimitteras till Universitetet, anmäles sådant af Rector hos Biskopen och Dom Capitlet i Åbo, hvarefter och i händelse Biskopen och Dom Capitlet samtycker till den begärda dimissionen, Rector för Ynglingen utfärdar och ensam undertecknar behörigt bevis.

Dimission till Gymnasium. Ifrån de till Borgå Stift hörande Trivial Skolor afgå Ynglingarne till Borgå Gymnasium, försedde med af Rector uthändigadt och endast af honom underskrifvet vittnesbörd. Ifrån Krets Skolorne erhålla de

Ynglingar, som af Lärarene anses tillräckeligen förberedde för att kunna intagas i Gymnasium, betyg, undertecknad af samtliga Lärarene.

Dimission ifrån Paedagogierne. Ifrån Paedagogierne afgå Ynglingarne, försedde med betyg af Paedagogen eller, der mer än en Lärare finnes, af Rector vid Läro-anstalten.

Disciplin. Disciplinen vid Läroverken handhafves enligt Kongl. Gymnasii- och Skol-Ordningen af den 4 Februarii 1724 Cap. 12, hvarjemte, vid alla Läro-inrättningar i Wiborgs Län och i Nyslott, särskilde dagböcker hållas i hvarje class, och censur-böcker äro inrättade, i hvilka Lärarene, i enlighet med Dorpatska Universitetets Censur Reglemente af den 11 Junii 1807, anteckna sitt omdöme öfver hvarje Elevs framsteg, flit och uppförande. Den specielle uppsigten tillhör vid Gymnasium i Borgå, Läroverkets Rector, som äger hafva inseende öfver Ynglingarnes förhållande, och genom besök hos dem i deras quarter söka inhemta beskaffenheten af deras lefnadssätt och seder. Vid handhafvandets af denne tillsyn, biträdes han af de öfrige Lectorerne, som blifvit särskildt anmodade att vaka öfver ynglingen, och gifva akt uppå huru han skickar sig. Vid Cathedral Skolan i Åbo och samtelige Trivial Skolorne har Rector omvårdnad om disciplarne, hvarjemte det åligger hvarje Class-Lärare att göra sig underrättad huru de till hans class hörande disciplar använda sin tid, och hvarmed de tillbringa de lediga timmarne. Vid Gymnasium och Krets-Skolorne i Wiborgs Län och i Nyslott äger hvarje discens utvälja sig en ibland Lärarene, till särskild uppsyningsman, som har att vaka öfver hans flit, leda hans studier och vara hans rådgifvare i alla hans angelägenheter. En Öfver Lärare vid Gymnasium i Wiborg får icke undandraga sig ett sådant förtroende förr än han har uppsigten öfver fjerde delen af hela Gymnasii Ungdomen; och en Lärare vid Krets Skolan icke afsäga sig en sådan honom tillbjuden befattning, om han ej redan har tredje delen af hela Skol-Ungdomen under sin speciella uppsigt.

Undervisning vid Borgå Gymnasium. Vid Borgå Gymnasium handhafves undervisningen af 6 Lectorer (en Theologiæ, en Linguarum Sacrarum, en Eloquentiæ et Poëseos, en Mathematicum, en Historiarum och en Philosophiæ et Historiæ Naturalis Lector), en Gymnasii Adjunct, som derjemte vårdar Gymnasii Bibliotheket, en Director Cantus et Musices samt en Lärare i Ryska Språket. Rector undervisar 9 timmar, hvar och en af de öfrige Lectorerne 7, Director Cantus et Musices 4, och Ryske Språkläraren 12 timmar i veckan, hvarutom samtelige Lectorerne (med undantag af Theologiæ Lectorn) jemte Gymnasii Adjuncten Onsdags och Lördags eftermiddagarne återlemna de Scripta, som de, Onsdagen eller Lördagen näst förut, af Gymnasisterna emottagit och hemma corrigerat: vid hvilket tillfälle orsaken till de gjorde rättelserne noga uppgifvas för dem, som icke sjelfve inse anledningen dertill. För öfrigt hafva icke några offentliga undervisningstimmar blifvit Gymnasii Adjuncten tilldelade; dock åligger det honom, att med enskild undervisning gå de Gymnasister tillhanda, som anlita honom derom, samt att, under någon Lectors frånvaro eller laga förfall, äfvensom vid inträffad ledighet bestrida Lectors tjensten.

Undervisningen börjar klockan 7 om morgonen. Fyra dagar i veckan fortfar den till klockan 12, och vidtager åter klockan 1 eftermiddagen, samt fortsättes till klockan 5. Onsdagar och Lördagar varar den ifrån klockan 7 till 9 före middagen och ifrån klockan 2 till 4 efter middagen: hvarjemte skriföfningar, Onsdags och Lördags eftermiddagarne, anställas. Under dessa läro-timmar, handledes Ungdomen uppå tvenne classer i Theologie, Arithmetik, Algebra, Geometrie, Trigonometrie, Physik, Globlära, Historie, Geographie, Logik, Moral, Naturalhistorie, Latin, Grekiska, Hebraiska och Ryska, samt öfvas i sång-konsten, hvarjemte de, som hafva fallenhet för instrumental musik, deruti undervisas. Fransyska och Tyska läsa Gymnasisterne privatim för någon Lector, eller för Gymnasii Adjuncten. De Gym-

nasister, som ämnat ingå i Preste-Ståndet, hafva ock erhållit enskild handledning i Homiletiken. Utom läro-timmarne hafva disputationsofningar några gånger hvarje termin blifvit anställda, dels af någon Lector, dels af Gymnasii-Adjuncten. Wid undervisningen i Theologien är förordnad, att Benzeli Repetitio Theologiae skall nyttjas på Öfre, och samme Erke-Biskops Epitome Repetitionis Theologicae på Nedre Classen. I Geometrien genomgås de sex första samt elfte och tolfte böckerne af Euclidis Elementa. I Historien har Schröckhs Lärobok jemte Schwerins historiska Tabeller tjenat till grund för undervisningen. I Logiken följes merendels Kiesewetters Lärobok. I Moralen läses Kunhardts Doctrina Morum. I Latinen nyttjas vanligen Sallustius, Justinus, Ciceros böcker de officiis och de amicitia, hans Orationes; Ovidii Libri tristium Elegiarum och Virgilius. Undervisningen i Grekiska språket har förnämligast åsyftat färdighet att öfversätta Grekiska Nya Testamentet, men har ock, så vidt tiden medgifvit, utvidgats till kännedom af den classiska Grekiskan. Den Grekiska Grammatik, som professor Dahl utgifvit, nyttjas vid Borgå Gymnasium, till följe af Kongl. Cancellers Gillets förordnande af den 7 Maji 1807. I Hebraiskan, hvaruti Ynglingarne före deras ankomst till Gymnasium icke äga någon underbyggnad, har Lärarens bemödande måst inskränka sig till att lära Ynglingarne läsa innantill Hebraiska och känna det förnämsta af Hebraiska Grammatiken, samt öfversätta några Psalmer eller ock några Capitel ur Genesis.

Undervisning vid Wiborgs Gymnasium. I Wiborgs Gymnasium bestrides undervisningen af 5 Öfver Lärare (en i Romerska Litteraturen, en i Religionen, Philosophien och Bibliska Exegesen, en i allmänna, Tyska och Grekiska Philologien, Rhetoriken och Poesien, en i Mathematiken och Natur Vetenskaperne, samt en i Historien, Geographien och Statistiken), och af 3 Språklärare, nemligen en i Ryska Språket och ritkonsten, en i Svenska och en i Fransyska språket. Genom Hans Kejserliga Majestäts Nådiga förord-

nande af den 3 Maji innevarande år, har en ny Lection i Ryska språket och Litteraturen blifvit, vid sagde Gymnasium, inrättad. Hvarje Öfver Lärares undervisnings timmar hafva uppgått till 17 eller 18, Ryske Språklärarens till 9, Ritmästarens till 6, Fransyske Språklärarens till 9 och Svenske Språklärarens till 8 i veckan.

Undervisningen börjar kl. 8 om morgonen och fortfar till klockan 12. Fyra dagar i veckan vidtager den åter klockan 2 och varar till klockan 5 efter middagen. Men Onsdags och Lördags eftermiddagarne hafva vanligen varit frie, undantagande för de Ynglingar, som ämnat ingå i Preste Ståndet, hvilka då bordt handledas i Hebraiska språket och i Grekiska Nya Testamentet.

Ungdomen är indelad i 3 Classer. Religion, Philologisk förklaring af Grekiska Nya Testamentet, Hebraiska, Logik och Moral, begge i förbindelse med en propedeutisk kännedom af Psychologien, Hodegetik, Grekiska och Latinska språket, Grekisk och Latinsk prosodie, Universal Historie, Ryska Rikets Historie, Geographie, Europeiska Staternes Statistik, Mythologie, Grekiska och Romerska Antiqviteterna, Arithmetik, Elementar Geometrie, Algebra, Plana Trigonometrien, Practisk Geometrie, Mathematisk Geographie, Natur-historisk Astronomie, Mineralogie, Botanik och Zoologie, Physik, Chemie, Tysk Classisk Litteratur, Rethorik, Poetik, Ryska och Fransyska utgöra läroämnena vid Wiborgs Gymnasium; hvarjemte tal- och declamations- samt skrif-öfningar anställas. I Religionen hafva Ammons och Niemeyers Läroböcker blifvit nyttjade. I Latinska språket hafva Julius Cæsar de bello Gallico, Justini Historiarum Libri, Cicero de Officiis, Sallustius de bello Catilinario, Ovidii Metamorphoseon, Terentii Comædiæ, Ciceronis Orationes, Virgilii Aeneis, Horatii Carmina, Livii Historiarum Libri och Taciti Annaler; samt i Grekiska språket Gedikes Grekiska Läsebok, Xenophon om den yngre Cyri fälttåg och Homeri Ilias jemte Rambachs Grekiska Anthologie, Jakobs Attica och Jakobs Socrates blifvit öfver-

satte och förklarade. I Historien följes Galettis Lärobok. Mathematiken skall läras efter Euclidis method enligt Vieths eller Lorenz' Läroböcker. I Naturhistorien begagnas Blumenbachs och Funkes Läroböcker; i Physiken Kries' Lärobok för högre Skolor.

Undervisningen vid Åbo Cathedral Skola. Vid Åbo Cathedral Skola handhafves undervisningen af en Rector, en Conrector, en Lector, en Collector, tre Colleger, en Apologist, en Rysk Språklärare och en Director Cantus.

Ungdomen är indelad i tvenne Afdelningar. De, som ämna gå den litterata vägen, utgöra den ena; de, som ämna sig till lägre tjenstemanna yrken, eller till näringarne, utgöra den andra Afdelningen. Den förre, eller den litterata Afdelningen är indelad i 4 Classer: infima, etymologica, syntactica och quarta, hvilken sistnämnde också kallas Rectors och Conrectors Class. Den sednare Afdelningen är indelad i 2 Classer, nemligen Apologist Classen samt Lectors och Collectors Classen.

I den lägsta Classen (classis infima) undervisas Ungdomen i Catechesen efter Svebilii och Möllers Läroböcker, i Bibliska historien, enligt Rosenmüllers Religions historie; i Kalligraphie, i Latinska språkets Grammatik och i Langii Colloquia Latina; hvarjemte, då tiden för de kalligraphiska öfningarne sådant tillåter, några begrepp uti Räknekonsten meddelas.

Uti andre Collegans Class (classis etymologica) fortsättes undervisningen i Catechesen och Bibliska historien, Kalligraphie och Latinska Språkets Grammatik; hvarjemte Eutropii Breviarium samt Företalet och 6 Biographier i Cornelii Vitæ Excellentium Imperatorum öfversättas, och Grekiska Grammatiken, särdeles den etymologiska delen deraf, genomgås, samt åtminstone 5 Capitel af Johannis Evangelium både på Latin och Svenska expliceras.

I Collegæ Supremi Class (classis syntactica) genomgås hela Cornelius, Benzeli Epitome Repetitionis Theologicæ, Historien ur Regnérs första begrepp af vetenskaperna, samt

prosodien i Latinska Grammatiken; hvarjemte hela Johannis Evangelium expliceras både på Latin och Svenska.

I Rectors och Conrectors class (Classis quarta), der undervisningen handhafves af Rector, Conrector, Lector, Collector, Apologisten och Ryske Språkläraren, handledes Ungdomen i Theologie, hvarvid Benzeli Epitome Theologicæ Repetitionis nyttjas till Lärobok; i Logik, hvarvid Plennings större Lärobok följes; i Latinsk Metrik med ljudelig uppläsning, i Hebraiska, hvaruti Arosenii Grammatik genomgås jemte de fyra Capitlen af Genesis; i Grekiska Novum Testamentum; i Latin, så att Ynglingarne lära sig explicera Ciceronis Orationes Selectæ, Justinus och Virgilii Aeneis; i Svenska Språket, enligt Sahlstedts Grammatik; i Allmänna Historien enligt Regnér och i Geographien, enligt Djurberg; i Fäderneslandets Historie och Statistik, i Globläran, enligt Schultén, i Natural historie, särdeles Botanik, enligt Liljeblad, i Arithmetik, enligt Beckmark, och i Geometrie, enligt Euclides, af hvars Elementa åtminstone 6 böcker genomgås. Ifrån denne Class dimitteras Ynglingarne till Universitetet.

I Apologist Classen läses Catechesen, Bibliska Historien, Fäderneslandets Historie, Geographien, Arithmetiken och Kalligraphien, hvarjemte Ynglingarne öfvas att författa bref och andra små uppsatser på modersmålet, samt underättas uti Svenska Orthographien. Ifrån denne Class uppflyttas Ynglingen till

Lectors och Collectors Classen, der han undervisas uti Religion och Sedelära samt Religions historie, enligt Koppes Lärobok; uti Ryska, Tyska, Fransyska och Svenska språken; i Allmän Historie och Geographie, enligt Regnér och Djurberg; i Fäderneslandets Historie och Statskunskap; i Globläran; i Natural historien, särdeles Botanik; i Geometrie; i Arithmetik och Bokhålleri samt Kalligraphie. Äfven ifrån denna Class afgå Ynglingarne till Universitetet.

Undervisningen börjar klockan 7 om morgonen och fortfar, 4 dagar i veckan, till klockan 5 efter middagen,

under hvilken tid likväl alla Classerne hvila från 9 till 10 före middagen, och de särskilda Classerne äfven dessutom hafva hvar sina särskilda hvilostunder. Å Onsdags och Lördags eftermiddagarne anställas skriföfningar från klockan 2 till 3, hvarefter undervisning i sång konsten meddelas ifrån klockan 3 till 5.

Undervisningen vid Trivial Skolorna. Vid Trivial Skolorne i Björneborg, Wasa och Uleåborg handhafves undervisningen af en Rector, en Conrector, två Colleger, en Apologist och en Rysk Språklärare. Trivial Skolan i Helsingfors är försedd med en Rector, en Conrector, tre Colleger och en Rysk Språklärare. Trivial Skolan i Tavastehus har en Rector, två Colleger, en Apologist, en Rysk Språklärare och en Director Cantus. Trivial Skolan i Kuopio har en Rector, en Conrector, två Colleger, en Rysk Språklärare och en Director Cantus. Vid Lovisa Trivial Skola finnas icke flere än fyra Lärare, nemligen en Rector, en Conrector, en Collega och en Rysk Språklärare.

Ungdomen är vid Trivial Skolorne i Björneborg, Wasa och Uleåborg indelad i 5, uti Helsingfors, Kuopio och Tavastehus i 4, och i Lovisa uti 3 Classer.

Uti dessa Läroverk vidtager undervisningen klockan 7 om morgonen och fortsättes till klockan 11 eller 12, samt på eftermiddagarne, 4 dagar i veckan, ifrån klockan 2 till 4 eller 5, hvarunder likväl hvarje Class har vissa hvilotimmar. Onsdags och Lördags eftermiddagarne användas vanligen till skriföfningar. Trivial-Skole-Ungdomen handledes i Bibliska historien, Catechesen, Theologien, Historien, Geographien, Arithmetihen, Latin, Grekiska och Ryska; hvarjemte Svenska och Latinska skriföfningar anställas, samt undervisning i Kyrkosång meddelas. I en del af dessa Skolor läses ock Logik, Rhetorik, Globlära, Naturalära och Natural historie, samt Hedraiska, Tyska och Fransyska språken. Vid undervisningen i Geometrien nyttjas Euclidis Elementer, hvaraf de sex första böckerna genomgås. I Grekiskan begagnas först Gezelii Grammatica, der-

efter läses Nya Testamentet. I Latin läses först Strelings Grammatica, utgifven af Sjögren, derefter expliceras antingen Langii Colloquia, eller Yckenbergs Elementarbok, eller Comenii Orbis Pictus, samt sedermera Cornelius och antingen Eutropius, eller Ciceros Orationes selectæ, eller hans Epistolæ selectæ, eller hans afhandling de Officiis, de Amicitia och de Senectute eller hans Paradoxa och Somnium Scipionis, eller Justinus, eller Curtius, eller Sallustius, eller Ovidii Tristium Elegiarum Libri. I några Skolor läses ock Virgilius.

Ifrån Trivial Skolorne afgå de fleste Ynglingarne till handeln och näringarne. De, som fortsätta sina studier, begifva sig ifrån Björneborgs, Tavastehus, Wasa och Uleåborgs Skolor till Universitetet i Åbo, men ifrån Helsingfors, Kuopio och Lovisa Skolor till Gymnasium i Borgå.

Undervisningen vid Krets Skolorne. Vid Krets Skolan i Wiborg äro 3 vetenskaplige Lärare anställda, jemte en Lärare i Ryska språket. Dessutom har en Grekisk Religions Lärare vid denne Läro anstalt nyligen blifvit tillförordnad. Det åligger Ritmästaren och Svenske Språkläraren vid Wiborgs Gymnasium, att för de löner, hvilka de vid Gymnasium åtnjuta, äfven meddela undervisning uti Krets-Skolan, den förre i teckning och den sednare i Svenska språket och i Kalligraphie. Vid Krets Skolan i Fredricshamn handhafves undervisningen af 3 vetenskaplige Lärare och en Lärare i Ryska språket, hvilken sistnämnde äfven bör undervisa i Fransyska språket och i ritning. En Grekisk Religions Lärare har ock nyligen tillkommit. Uti Krets Skolan i Nyslott finnas 3 vetenskaplige Lärare och en Lärare i Ryska och Fransyska språken samt ritning. Vid Krets skolan i Kexholm finnas tvenne Lärare, hvarjemte äfven en Grekisk Religions Lärare nyligen blifvit anställd. Krets Skolan i Sordavala har 2 Lärare, nemligen en Krets-Skole-Lärare och en Elementar Lärare.

Vid Krets Skolorne i Wiborg, Fredricshamn och Nyslott undervises Ungdomen på 3 Classer i Religion och Se-

delära, Allmän Historie och Geographie, Fäderneslandets Historie och Statskunskap, Arithmetik, Geometrie, Natural Historie, Technologie, Physik, Anthropologie, Ritning, Kalligraphie, declamation, Latinska, Tyska, Fransyska, Ryska och Svenska Språken.

Lectitionerne uti Krets Skolan i Kexholm, der Ungdomen är fördelad i 2 Classer, äro i det närmaste de samma, som i nyssnämnde Skolor; dock måste lärocursen och disciplarnes framsteg blifva inskränktare, i anseende till Lärarenes mindre antal.

Vid Krets Skolan i Sordavala, hvarest Ungdomen äfven är fördelad i 2 Classer, läres Religion och Sedolära, Arithmetik, Geographie, Historie, Kalligraphie, Ryska, Svenska och Tyska språken.

Undervisningen i Krets Skolorne börjar klockan 8 om morgonen och fortfar till klockan 12, vidtager åter klockan 2 efter middagen och varar till klockan 4 utom Onsdags och Lördags eftermiddagarne, då vanligen inga lectioner gifvas.

Undervisningen uti Fruntimmers Skolorne. Vid den större Fruntimmers Skolan i Wiborg äro tvenne Lärarinnor anställda; men vid den mindre Fruntimmers Skolan derstädes, äfvensom vid Fruntimmers Skolorne i Fredrichshamn, Kexholm och Nyslott finnes blott en Lärarinna. Lärarinnorne handleda Eleverne i handaslöjder, men undervisningen i språk och vetenskaper meddelas i Wiborg af Öfver Lärarene och Lärarene vid Gymnasium och Krets Skolan derstädes, och i Fredrichshamn, Kexholm och Nyslott af Lärarene vid dervarande Krets-Skolor. Uti den större Fruntimmers Skolan i Wiborg äro Eleverne fördelade i 2 Classer, och lära sig der icke blott handaslöjder, utan ock Religion, Arithmetik, Geographie, Historie, Naturkunighet, Kalligraphie, Ryska, Tyska, Fransyska och ritning. Den mindre Fruntimmers Skolan äfvensom Fruntimmers Skolan i Kexholm består blott af en Class, hvarest Eleverne läras att läsa och skrifva Tyska och Ryska, samt

handedas i de enklaste Religionsbegreppen och i de första grunderne af Räkne konsten. Fruntimmers Skolorne i Fredrichshamn och Nyslott bestå ock blott af en class. Eleverne handledas i Religion, Moral, Geographie, Historie, Natural Historie, Arithmetik, Kalligraphie, Ritning, Fransyska, Tyska, Ryska och handarbeten. Vid undervisningen i Religionen nyttjas Campes Lärobok och Niemeyers Gesangbuch.

Undervisningen i dessa Skolor meddelas 5 eller 6 timmar om dagen, utom Onsdagar och Lördagar, då eftermiddagarne äro ledige.

Undervisningen vid Pædagogierne. Vid Pædagogierne i Borgå och Jacobstad äro tvenne Lärare tillförordnade, men vid de öfrige Pædagogierne handhafves undervisningen af blott en Pædagog. Uti dessa Läroverk läres Ungdomen hufvudsakligast att läsa, skrifva och räkna, hvarjemte undervisning i Christendomen meddelas. Vid de fleste Pædagogier bibringas äfven grunderne i Historien och Geographien. Vid Pædagogien i Brahestad har Ungdomen tillfälle att erhålla enskild undervisning i Geometrie samt i Fransyska, Tyska, Latin och Grekiska. Vid Pædagogien i Jacobstad blifva de Ynglingar, som sådant åstunda, äfven handledde i Tyska, Fransyska och Engelska, samt i första grunderne till Mathematiken och Latinen. I Pædagogierne uti Christnæstad, Kaskö, Ny Carleby och Jacobstad emottagas äfven minderåriga flickor, men de öfrige Pædagogierne äro inrättade endast för gossar.

Undervisning meddelas 6 eller 7 timmar om dagen, med undantag af Onsdagar och Lördagar, då, på eftermiddagarne, vanligen inga lectioner äga rum.

Undervisningen i Elementar-Skolorne. De tvenne Elementar Skolorne i Wiborg, äfvensom Elementar Skolorne i Åbo, Fredrichshamn, Willmanstrand, Kexholm och Nyslott äro försedde med hvar sin Lärare. Dessa Skolor äro inrättade endast för gossar.

Uti första Elementar Skolan i Wiborg undervisas gossarne i Christendomen, Tyska och Ryska Språkets Grammatik samt i första elementerne af Geographie och Naturalhistorie; hvarjemte läse- och skrif-öfningar med dem anställas. Vid den andra Elementar Skolan i samma Stad samt vid Elementar Skolorne i Fredricshamn, Willmanstrand, Kexholm och Nyslott läras gossarna att läsa och skrifva Ryska och Tyska samt att räkna. Vid Elementar Skolan i Åbo handledas Eleverne i Christendomen, Religions historien, Allmänna historien Fäderneslandets historie, Räkning, Geographie och Kalligraphie.

Lärotimmarne vara ifrån klockan 9 till 12 före midnatten samt ifrån 2 till 4 eftermiddagen, utom Onsdagar och Lördagar, då ingen offentlig undervisning om eftermiddagarne gifves.

Bell-Lancasterska Skolan i Åbo. I Åbo Stad finnes dessutom en Bell-Lancasterska Skola, hvarvid en Lärare är tillförordnad som lärar barn läsa, skrifva och räkna, samt undervisar dem i Christendomen.

Borgerskapets i Åbo Barnaskola. Borgerskapet i Åbo har ock den 1 November 1796 sammanskjutit en fond, som år 1824 utgjorde 1,000 Rubel Banco Assignationer och 2,000 Riksdaler Svenskt Banco, hvaraf intresset användes till tvenne Lärares aflöning, hvilka hemma hos sig lära barn läsa innantill Svenska och Finska, skrifva och räkna, samt undervisa dem i Christendomen.

Framlidna Biskopinnan Haartmans Läro-anstalt. Framlidna Biskopinnan Haartman har äfven testamenterat ett capital, som genom besparde räntor vuxit till 1,111 Riksdaler 5 Skillingar 4 runst. Svenskt Banco, hvaraf intresset användes till aflönande af en eller flere män och quinnor, som åtaga sig att i sina enskilda rum handleda fattiga barn i bokläsning och första grunderne af Christendomen.

Spinnskolan i Åbo. Vid den i Åbo inrättade Spinn Skola meddelas ock undervisning i skrifvande och räknande.

Fattig Skolan i Helsingfors. Vid Fattighuset i Helsingfors finnes jemväl en Fattigskola, hvori fattiga och värnlösa barn undervisas i bokläsning och Christendoms kunskap, samt de mera för sig komne äfven läras att räkna och skrifva och handledas i första grunderne af Geographien och Historien.

Sockne Skolor. Uppå landsbygden bidrager Statsverket till underhållande af en Sockne Skola i Kimito, samt 5 Catechet-Skolor i Lappmarken. Vid Sockne Skolan i Kimito är en Lärare anställd, hvilken borde ej allenast vid de årliga läs-förhören och Skrift Skolorne biträda Presterskapet, utan ock å de öfrige tiderne af året, särdeles höst och vår, efter Pastors anvisning, veckovis besöka byalagen i Socknen, för att således desto noggrannare kunna handhafva barnundervisningen i gemen och särdeles de okunnigares lärande; men de brådare arbets tiderne skulle han vistas på sitt boställe, och då till undervisning emottaga närboende mindre barn, hvilka ännu ej kunde sysselsättas med landtarbete. — I Utsjoki Moderkyrkogäll finnas tvenne Catecheter, i Enara, till nästnämnde Pastorat hörande, Kyrkogäll en, samt i hvardera af Enontekis och Kuolajärvi Församlingar äfvenledes en Catechet, för att biträda Presterskapet vid Lapp-Ungdomens undervisning i stafning, innanläsning och Christendomen.

Genom enskilde medborgares frikostighet hafva i några Församlingar särskilda inrättningar blifvit gjorde till förmån för Allmogens barn. Ibland de äldsta inrättningar af detta slag är den Sockne Skola, som, genom framlidne Prosten och Kyrkoherden i Lovisa och Elimä, Doctor David Starck, stiftades i Elimä, till Borgå Stift hörande, Socken. Bemälde Prost hade år 1763 bildat en fond af 2,600 Daler Kopparmynt, samlad genom frivilliga sammanskott, hvaraf intresset komme att anslås till lön för en Sockne Skolmästare. Denne fond utgör nu 156 Riksdaler 11 Skillingar 2 runst. Svenskt Banco, och med intresset deraf af-

lönas Skolmästaren, som i de byar, der han undervisar, erhåller af Allmogen sitt uppehälle samt ljus och värme.

Uti Anjala Kapell Församling, som hör till Elimä Pastorat, finnes äfven en Läse Skola för Anjala Kapellboers tillika med Willickala och Wärälä Frälse i Elimä Socken barn och tjenstefolk. Till inrättande af denna Skola har framlidna Grefvinnan Charlotta Regina Wrede, född Duffus, i lifstiden testamenterat 500 Riksdaler Banco Specie, samt åt sin son Baronen och Commendeuren Rabbe Gottlieb Wrede uppdragit att efter hennes fränfälle verkställa detta hennes fattade beslut. Till följe häraf afstod nämnde Baron och Commendeur den 25 Martii 1802 emot desse af hans moder testamenterade 500 Riksdaler Specie sitt i Muhuniemi by och Anjala Kapell belägne Frälsehemman, Karnattu kalladt, om $\frac{1}{4}$ mantal, som blef Skolans everlderliga egendom. Hemmanet häfdas af en Landbonde, som i årlig ränta erlägger 4 tunnor råg, 2 tunnor korn, en tunna hafra, ett lispund smör, ett får, 5 lass hö och 3 Riksdaler Banco, hvilken ränta utgör Skolmästarens lön. Förra Vakthuset på Anjala är uppköpt till boningsrum för honom, som dessutom förses med ved och ljus. Då inom Församlingen fattige och behöfvande barn finnas, hvilkas föräldrar äro antingen med döden afgångne, eller ock ur stånd satte att uppehålla sina barn vid Skolan, underhållas desse på Skolans bekostnad, under läse terminerne. Skolan har, till åminnelse af Stiftarinnan fått namn af Reginas Skola. Dess beständiga Föreståndare äro innehafvarene af Anjala, Willickala och Rabbelugns Sätessgårdar, Kapellanen i Anjala, samt en till öfverläggning tjenlig bonde från Anjala kapell eller Willickala Frälse. I samråd med dem äger Församlingens Kyrkoherde antaga och constituera en skicklig Skolmästare. Föreståndarne anvisa honom till den by, der han kommer att begynna och fortsätta sitt arbete, till dess han flyttas till en annan by. I samråd med byamännen, utser Kapellanen, innan Skolmästaren infinner sig i byn till tjenstgöring, en rymlig och ljus

stuga till skol-hus, samt föranstaltar om ved och ljus till skolhuset och om Skolmästarens underhållande med mat af dem, som begagna denna inättning. Skolmästaren skall årligen i 6 månaders tid, nemligen ifrån Michaëli tiden till den 1 Maji, sysselsätta sig med barns undervisning i redig innan- och utan-läsning. Men de öfrige månaderne får han, med Föreståndarenes vettskap och samtycke, efter eget bepröfvande sysselsätta sig på anständigt vis: dock får handel, såsom näringsfång, aldrig af Skolmästaren idkas, allraminst med starka drycker. Under förefallande Vacance tid uppbäres afkastningen från Karnattu hemman af Skolans Föreståndare och förvandlas till en penninge fond, som förräntas, och hvaraf intresset användes till uppköp af nödige böcker för Skol-inrättningens behof. Den fond, som derigenom uppkommit, utgjorde vid 1821 års utgång, 293 Riksdaler 46 Skillingar 6 runst. Svenskt Banco. Hvarje Söcknedags morgon samlas Skolbarnen klockan 7, då bön förrättas antingen af Skolmästaren, om någon fremmande är tillstädes, eller ock, då ingen fremmande är närvarande, af någon utaf de äldre Skolbarnen. Efter förrättad bön läses och förklaras ett Capitel af Bibeln. Derefter börjas läsningen och fortfar till klockan 9. Från klockan 9 till 10 hvilat Ungdomen. Ifrån klockan 10 till 12 fortsättes läsningen. Från klockan 12 till 2 efter middagen får Ungdomen hvila. Ifrån klockan 2 till emellan 6 och 7 fortsättes läsningen, dock kan en half timmes hvila tillåtas, i synnerhet de flitige, omkring klockan 5. Läsningen slutas med bön. Onsdags och Lördags eftermiddagarne äro fria, dock bör Lördags eftermiddagen af Skolmästaren användas med ett lärorikt tal och uppmuntran till Söndagens värdiga firande. Då bör ock ett förhör anställas. Om Skolmästaren icke hinner komma till kyrkan, bör han, på den allmänna Gudstjenst-tiden, sammankalla sina hemmavarande Skolbarn, och med dem hålla något tillräckeligare bönestund och läsa något ur Bibeln, eller ur någon Postilla för byns hemmavarande folk, samt sjunga andeliga sånger. Den

önskan är ock af Stiftarinnan yttrad, att bysfolket om helgedags eftermiddagarne ville samla sig hos Skolmästaren, hvilken det åligger, att då underrätta, uppmuntra och förnöja dem med lärorikt tal eller läsning utur sedolärande betraktelser.

Uppå Tervike gård i Perno Socken af Borgå Stift finnes en stående barna skola, inrättad år 1763 af framlidne Riksrådet Baron Otto Wilhelm de Geer, som tillade Skolmästaren, hvars skyldighet det är att i bokläsning och Catechesen undervisa barn ifrån Tervike, Tjusterby, Molnby, Willmansgård, Edö, Baggnäs och Malmsby, 60 Plåtar Kopparmynt, 6 tunnor råg, 2 tunnor korn, 2 lispund smör, ett vinterlass hö, och 2 tjog halm i årlig lön, jemte erforderlig brännved och fria rum vid Skolhuset, hvilket uppbygges och underhålles på ägarens af Tervike gård bekostnad. Vid inträffad ledighet, upprättar Biskopen och Dom Capitlet förslag uppå trenne af de sökande och öfverlemnar till ägaren af Tervike gård att till Lärare vid Skolan antaga den af de tre föreslagne, som han finner dertill tjenligast; hvarefter och sedan han underrättat Dom Capitlet om sitt gjorde val, Biskopen och Dom Capitlet utfärdar fullmakt å sysslan för den, som vunnit hans förtroende. De af Perno Sockens innevånare, som icke lyda under ofvannämnde gårdar, hafva ock frihet att skicka sine barn till sagde Skola, likväl emot en skälig vedergällning till Skolmästaren, hvarom de med honom äga öfverenskomma; dock får en så stor myckenhet fremmande barn icke antagas, att dessa gårdars barn, hvilka egenteligen äro berättigade att begagna Skolan, hindras uti deras framsteg. Under läseterminerne, som vara ifrån den 25 Januarii till Midsommars-tiden och ifrån den 24 Augusti till den 23 December, undervisas barnen, indelade i 6 Afdelningar, ifrån klockan 7 till 9 före middagen, och ifrån klockan 10 till 12, hvarefter läsningen åter vidtager klockan 1, och fortfar till klockan 5, utom Onsdags och Lördagseftermiddagarne, då den upphörer klockan 4. De barn, som efter åtnjuten under-

visning blifvit ifrån Skolan dimitterade, böra på Apostla- och de så kallade Gång dagarne af Skolmästaren kallas till Skolan för att ytterligare repetera Catechesen, och dermed bör fortsättas till dess de hunnit till den ålder, att de första gången begått Nattvarden. De Sön- eller Helgedagar, då Skolmästaren icke kan komma till Kyrkan, äga ej allenast Skolbarnen utan ock andra, hvilka ej hafva tillfälle att bivista den allmänna Gudstjensten, infinna sig i Skolhuset till att förrätta bön, hvarjemte det åligger Skolmästaren att då ur någon god Postilla, för dem uppläsa förklaringen öfver dagens Evangelium.

Till förmån för de Haliko och Wjurila Säterier underlydande Frälseböunders och Torparens barn, har framlidne General Majorskan, Friherrinnan Armfelt i listiden stiftat en Barna Skola i Haliko Socken af Åbo Stift, hvilken stiftelse blifvit stadfästad medelst Kongl. Resolutionen af den 6 Julii 1798. Till fond för denna inrättning anslog hon afkastningen af Juva Öfvergårds och Nedergårds Frälse hemman. I Tojala nära Kyrkan belägne by uppfördes ett Skolhus och Läraren försågs med årlig lön af 50 Riksdaler. Fyra fattiga barn, hvilka hvarje halft år den 15 Januarii och 15 Julii ombytas, njuta der fritt uppehälle och undervisning; hvarjemte Läraren åligger att utan vedergällning undervisa så många af godsens underlydande barn, som der af föräldrarne kunna underhållas, äfvensom han derutöfver, för särskild betalning, får till undervisning i Skolan emottaga sådana barn, som ej tillhöra godsens underhafvande, dock med förbehåll, att antalet af Skol-ungdomen för hvarje läse-termin ej får öfverstiga 20.

Uti Iskmo byalag af Mustasaari Socken är för dervavarande Glasbruks arbetares och näst boende allmoges barn en skola inrättad, hvars Lärare hufvudsakeligen aflönas af Glasbruks ägaren, men derjemte åtnjuta 20 Riksdaler Riksgälds utaf det intresse, som inflyter å de 1,000 Riksdaler berörde mynt, som en okänd år 1814 donerat till Mustasaari Moderkyrko Cassa. Uti bokläsning och Christendoms

kunskap skola bruksfolkets barn handledas utan vedergällning, men den öfrige allmogens barn emot särskildt arfvode.

Sedan framlidne Borgmästaren i Tavastehus Gottlieb John testamenterat 666 $\frac{2}{3}$ Riksdaler Riksgälds till inrättande af Sockne Skolor i Wånå och Janackala Pastorater, blef år 1806 en Sockne Skolmästare i Wånå antagen, för att ifrån Michaëli tiden till den 1 Maji hvarje år, efter Pastors förordnande, flytta ifrån by till by och handleda Allmogens barn i synnerhet uti stafning och bokläsning, under hvilken tid barnens föräldrar, med undantag af de utfattige, bestå honom husmans kost. Sommar tiden åligger det honom att uti det Skolhus, som framlidne Geheime Rådet Knut von Troil låtit på sin bekostnad uppbygga vid Wånå kyrka, om Söndags eftermiddagarne undervisa de tjenstehjon och andra okunniga personer, som Pastor till honom anvisar. År 1808 antogs en Sockne Skolmästare uti Janakkala för att äfven ifrån den 1 October till den 1 Maji hvarje år undervisa barnen i de byar, dit Pastor anvisar honom. Barnens föräldrar förse honom då med uppehälle. Sommartiden bör han inöfva de svagare Skriftskolebarnen i stafning och innanläsning. Af det intresse, som inflyter för ofvan nämnde capital, erhåller hvardera af desse Skolmästare hälften till årlig lön.

Genom testamentarisk författning af den 2 Julii 1798 har framlidne Assessoren Gabriel Ahlman, ibland annat, förordnat, att hälften af årliga räntan å det till Finska Hushållnings Sällskapets förvaltning öfverlemnade Capital, skulle användas till lön åt Skol-lärare för fattig Allmoges barn i Messuby och omkring Tammerfors belägne Socknar, hvilka af sådane Lärare borde undervisas i Christendomen, skrifva, räkna, samt de angelägnaste stycken af en förnuftig landthushållning. Till följe häraf har Finska Hushållnings Sällskapet, på Ahlmanska fondens bekostnad, som år 1819 utgjorde något öfver 52,000 Riksdaler Svenskt Banco, inrättat Sockne Skolor i Messuby, Birkala, Wesilax, Lempälä, Kangasala och Pälkäne Socknar. De äro ambu-

latoriska, utom i Wesilax, der ett Skolehus, hvori stående Skola hålles, jemte boningsrum för Läraren blifvit, icke på Ahlmanska fondens, utan på Församlingens bekostad uppförde. I Messuby och Birkala varar undervisningen från den 15 Januarii till Junii månads slut och ifrån den 1 September till den 21 December. Läsetimmarne äro bestämde från klockan 7 till klockan 9 samt från 10 till 12 före middagarne, och på eftermiddagarne från klockan 2 till 5. Församlingens Kyrkoherde förordnar, i hvilka byar Sockne Skolmästaren skall handhafva undervisningen, och huru länge han skall vistas i hvarje by. — Skolmästarens aflöning utgör 200 Riksdaler Svenskt Banco årligen, samt dessutom en viss summa i ved- och ljuspenningar. Under läse tiden erhåller han hos allmogen fria husrum för sig och sin skola, men uppehälle och andra förnödenheter består han sig sjelf. I Wesilax, Kangasala, Lempälä och Pelkäne varar undervisningen alla tider om året, undantagande om sommarmånaderne, då endast gifna lexor några gånger af Läraren förhöras. Läse-timmarne äro om förmiddagarne från klockan 8 till 12, samt om eftermiddagarne ifrån 2 till 6, utom om Lördags eftermiddagen, som är ledig. Skolmästarene åtnjuta i årlig lön 83 Riksdaler 16 Skillingar Riksgälds och erhålla derutöfver i præmium för hvart barn, som bringas till full färdighet i stafning och innanläsning 10 Rubel, för dem, som lärt sig Catechesen utantill och hjälpeigen begripa hvad de läsa, 5 Rubel, för dem, som öfvat sig i läslig och någorlunda stadgad handstil 5 Rubel, samt för dem, som vunnit någon färdighet i räknandet af Quatuor Species likaledes 5 Rubel, allt Banco Assignmenter. Till understöd för fattiga barn, præmier för flit samt andra omkostnader äro 66 Riksdaler 32 Skillingar Riksgälds för hvarje af dessa 4 Skolor anslagne.

För att gifva Allmogens barn tillfälle till nödig undervisning i bokläsning, förordnade, uppå f. d. Consistorii i Wiborg hemställen, Kejserliga Riks Justitie Collegium i St. Petersburg den 15 Januarii 1781, att Sockne Skolor

skulle inrättas uti alla sagde Consistorium underlydande Församlingar, och nödiga hus dertill uppbyggas, samt Skolmästare efter Consistorii pröfning antagas och aflönas med 2 kappar råg af hvarje Bonde hemman. Samma år den 1 Julii bestämde Kejserlige Gouvernements Regeringen i Wiborg, att Torpare och Sägare skulle årligen till Sockne Skolmästaren betala 4 kopek, samt Inhysingar 2 kopek koppar, och att ett lass brännved borde erläggas för hvarje bondebarn, som begagnar Skolan. Till följe häraf inrättades Finska Stads- och Lands-Sockne Skolan i Wiborg, hvarvid en Skolmästare anställdes, som utom den här ofvanföre nämnde lönen af Socknen, äfven åtnjuter 5 kopek koppar af hvarje matlag i Staden, samt 12 Rubel af Skol-Cassan: hvarigenom hans lön uppgår till omkring 15 tunnor råg och 29 Rubel Banco Assignmenter; hvarjemte han undfår i vedpenningar 4 Rubel Banco Assignmenter af Skol Cassan, äfvensom några ljus af alla Skol barnen. Skolhuset uppbygges af Församlingen och underhålles af Skol Cassan. Sist nämnde Cassa har tillkommit och fortvarar genom de frivilliga sammanskott, som erläggas af Församlingens medlemmar, då de anmäla sig till Communion, uttaga lysning till ägtenskap, låta döpa sina barn, eller anmäla timade dödsfall, samt då Gudstjenst förrättas å landet. Af de medel, som inflyta till denna Cassa, förses ock fattiga barn med böcker och uppehälle under läro tiden. Undervisning gifves ifrån den 1 Februarii till den 15 Junii, och från den 15 September till den 1 December. Egenteliga afsigten med denna Skola är, att de af ungdomen, som hemma icke hafva tillfälle att lära sig läsa i bok, der må handledas i ren innanläsning. Stundom hafva ock några der lärt sig Catechesen utantill.

Med anledning af ofvan nämnde förordnanden, hafva äfven Sockne-skolmästare blifvit antagne i Björkö, Kivinebb, Nykyrka samt dess Kapell, Kuolemajärvi, Mohla, St. Andrä Socken, Jachimvaara, Imbilax, Ruskiala, Sordavala, Hitola, Kronoborg, Parikkala, Uguniemi, Walkjärvi, Kex-

holm, Pyhäjärvi, Rautus och Räisälä samt dess Kapell Kaukola; Men i Sackola har Sockne Skolmästare tjensten blifvit förenad med Klockare beställningen. Undervisnings tiden varar uti Björkö, Kivinebb, Nykyrka, Kuolemajärvi, Mohla, Imbilax, Sordavala, Kronoborg, Parikkala, Uguniemi, Walkjärvi, Rautus, Räisälä, Kaukola och Sackola från den 1 October till den 1 Maji; i St. Andréæ Socken om hösten under October och November månader samt om våren ifrån början af Februarii till medlet af Maji månad; i Hitola hela vintertiden och i Pyhäjärvi ifrån Februarii till Maji, samt från Michaëli till Jul. Vid Biskops visitationen år 1812 förordnades, med anledning af då förekomne omständigheter, att Sockne Skolorne i Jachimvaara och Ruskiala skulle vara ambulatoriska. I Kexholm fanns år 1815 ingen discipel vid Sockne Skolan, förmodeligen af den orsak, att gossarne kunde erhålla undervisning vid den i samma Stad varande Elementar Skola, och flickbarnen hemma af föräldrarne sjelfve handleddes i bokläsning. I Kivinebb bor Skolmästaren uti ett af Församlingen uppbyggdt hus och åtnjuter årligen den af höga Öfverheten bestämde inkomsten, nemligen 2 kappor råg af hvarje helt hemman i Församlingen, 4 kopek af hvarje Torpare, och 2 kopek af hvarje Inhyssing. Lärlingarne bestå der till största delen af alldeles fattiga barn, som under lärotiden underhållas på fattig cassans bekostnad. I Nykyrka utgörer Skolmästarens aflöning 2 kappor råg af hvarje helt hemman, hvarigenom Skolmästaren i Moderkyrko Församlingen erhåller 7 tunnor 10 kappor och Skolmästaren i Kapellet 2 tunnor 16 kappor i årlig lön; hvarjemte Allmogen består dem boningsstuga samt, i vedergällning för veden, en kappe råg af hvarje hemman. I Mohla aflönas Skolmästaren med 2 kappor råg från hvarje hemman; men Allmogen består honom icke något skolhus eller boningsrum. I St. Andréæ Socken erhåller Skolmästaren årligen af hvarje hemman eller gård 2 kappor råg och af Torpare samt inhysseshjon 4 kopek koppar ifrån matlaget. I Jachimvaara, Imbilax, Kronoborg

och Walkjärvi aflönas Skolmästarene efter det allmänna Stadgandet af den 15 Januarii och 1 Julii 1781. I Ruskiala, der Sockne boerne anskaffat ett skolhus, utgörer Skolmästare lönen ungefär 8 tunnor råg. I Sordavala, der Skolhusen böra af allmogen uppbyggas och eldas, erhåller Skolmästaren ungefär 20 tunnor råg om året, utom de penningar, som Torpare, Sägare och Inhysingar borde erlægga. I Hitola och Uguniemi aflönas Skolmästarene med 2 kappar råg af hvarje helt hemman. I Parikkala utgör hans lön ungefär 16 tunnor råg. I Pyhäjärvi utgår Skolmästare lönen, enligt vid prost-visitationen den 18 Martii 1786 träffad öfverenskommelse, sålunda, att de bofaste af Allmogen, som till Presterskapet betala full rättighet, skola till Skolmästaren erlægga 2 kappar råg, och de som betala half rättighet, en kappe. Men af dem som hafva ännu mindre land, erlägger den, som har $\frac{1}{8}$ Ader, en kappe korn, och den, som har derinunder, en kappe hafra årligen; hvar utom hvarje Torpare bör betala 4, och hvarje Inhysing 2 kopek koppar om året. Derigenom komme Skolmästaren att undfå omkring 7 tunnor råg, 4 tunnor korn, 3 tunnor hafra och 3 Rubel penningar i årlig lön. I Rautus öfverenskommo sockne boerne vid en derstädes år 1786 hållen proste visitation, att Skolmästaren bör, af de rökar, som till presterskapet betala hel rättighet, erhålla 2 kappar råg, men af $\frac{1}{4}$ Ader 1 kappe, och af $\frac{1}{8}$ Ader samt ännu mindre hemmansdelar en kappe korn, eller något mera än en kappe hafra; hvarutom Bönderne gifva honom ett lass ved för hvarje barn, som går i Skolan. I Räisälä och Kaukola ingicks ock, vid en år 1786 derstädes hållen Proste visitation, den förening, att Skolmästaren af hvarje större rök bekommer 2 kappar råg och af de mindre en kappe korn och en kappe hafra, hvarigenom lönen i Räisälä Moderkyrko församling stiger till ungefär 10 och i Kaukola kapell till ungefär 9 tunnor spannemål. I Sackola skall Klockaren af Skolmästare lönen icke kunnat utfå mer än 5 tunnor råg årligen och icke kommit i åtnjutande af den ved- och pen-

ninge-inkomst, som bort tillfalla honom. Barnen har han lärt i sina egna rum, men då flere infunnit sig, än han derstädes kunnat herbergera, har han hållit Skolan i Socknestugan.

Uti de Socknar i Wiborgs Län, som hörde under f. d. Consistorium i Fredrichshamn, hafva ock Skolmästare blifvit antagna, för att lära Allmogens barn läsa rent i bok. Desse Lärare aflönas med de ifrån nämnde Socknar fallande djeknepenningar, 6 kopek koppar från hvarje rök, eller matlag; hvarjemte Skolmästaren i Weckelax erhåller en kappe råg från hvarje rök, och i Luumäki en och en half kappe skarp säd från hvarje hemman. I Pyttis har Skolmästaren 12 kopek koppar från hvarje rök; i Säckjärvi en kappe råg från hvarje hemman; i Kerimäki en kappe råg och en kappe korn från hvarje helt hemman; i Savitaipal en kappe råg af hvarje hemman och 12 kopek koppar af hvarje Torpare och Inhysing. Beloppet af Skolmästare-lönen utgör, i Kymmene, omkring 10 Rubel årligen; i Luumäki, omkring 17 Rubel och 6 tunnor spannemål; i Walkeala, omkring 20 Rubel; i Lappvesi, omkring 30 Rubel; i Savitaipal, 4 tunnor 8 kappar råg och 10 Rubel; i Suomenniemi 5 Rubel; i Joutzeno 5 Rubel; i Jäskis 34 Rubel; i Klemis omkring 12 Rubel; i Taipalsaari 21 Rubel; i Kerimäki 10 tunnor spannemål, hälften råg och hälften korn; i Säminge 15 Rubel, allt Banco Assignationer. I Kymmene, Walkeala, Kerimäki, Savitaipal och Suomenniemi är Skolmästare tjensten förenad med Klockare-sysslan; i Joutzeno och Säminge med Kyrkoväktare-beställningen. Undervisnings tiden varar i Weckelax ifrån October månads slut till den 1 Maji; i Kymmene en månad hvarje höst och vår; i Luumäki från den 1 October till den 1 December, samt ifrån den 1 Februarii till den 1 Maji; i Säckjärvi från den 1 November till Jul, samt ifrån den 1 Februarii till medlet af April; i Lappvesi, Joutzeno och Klemis höst och vår, 2 eller 3 veckor hvardera gången; i Savitaipal och Suomenniemi i Januarii, April och October 2 eller 3 veckor hvarje gång; i Säminge ifrån början af September till Jul, samt från med-

let af Januarii till början af Maji, hvarje Söcknedag ifrån klockan 8 till 12 före middagen och från 2 till 5 efter middagen.

Sockne Skolor finnas dessutom på Församlingarnes egen bekostnad inrättade i några andra Församlingar, så väl i Erke-Stiftet, som i Borgå-Stift. I Kisko erhåller Skolmästaren, som tillika bör vara Prest, 4 kappar råg från hvarje rök, hvarigenom hans årliga lön uppgår till omkring 16 tunnor. Skolan är ambulatorisk. I Tammela hafva Sockneboerne ock aflönat en Skolmästare, åt hvilken de erlagt en kappe råg från hvarje hemmans rök, hvaremot honom åligger att, utan vidare arfvode, antingen hemma hos sig eller i Byalagen, enligt Pastors anvisning, undervisa Sockneboernes barn. Uti Randasalmi och Piexemäki finnas stående Sockne skolor. I Hauho är en Skolmästare antagen. Uti Tuulois, under Hauho pastorat lydande, kapell är en Sockne Skole-inrättning stiftad af Öfversten von Platen. I Libelitz, Kaavi, Kides och Leppävida Pastorater hafva ock Sockne-Skolor från äldre tider varit inrättade. I Jockas stiftades år 1816, af dåvarande Pastorn derstädes, numera aflidne Prosten Gottlund, en Sockne skola, som under hans tjenste tid gjorde mycket gagn. I Hollola har nu mera Biskopen i St: Petersburg, Doctor Zacharias Cygnaeus, under den tid han innehade Kyrkoherde Embetet derstädes, grundlagt en Skola för Allmogens barn. Framlidne Prosten Dr: Aron Molander antog, då han var Kyrkoherde i Kangasniemi, en boksynt man, som i byalagen skulle undervisa barnen emot erhållen kost och quarter hos allmogen samt 16 skillingar för hvarje barn, som af honom blifvit lärdt att rätt stafva och läsa i bok. I Helsing Lands-Församling har en stående Sockne Skola nyligen blifvit anlagd. Läraren aflönas der med 11 tunnor råg från Sockne Magazinet samt 3 tunnor råg och 1 tunna korn årligen af privata bidrag, hvarjemte han erhåller en årlig collect i Församlingens Kyrka första helgedagen efter i Skolan förrättad Offentelig års examen. Skolmästaren är förbunden att, utan särskildt arfvode, i bokläsning och Christendoms kunskap

handleda alla till Församlingen hörande värnlöse och fattige Torpare- Inhyser och tjenstehjons barn; men för de barn, hvilka han dessutom undervisar i skrifva och räkna samt i första grunderna af Geographien och Fäderneslandets historie, erhåller han i arfvode en Rubel Banco Assignationer månadtelligen, samt ett lass kastved årligen för hvarje barn. Värnlöse och fattige barn, hvilka ej äga någon utväg till underhåll, förses under Skolgången med quarter och föda i Kyrkobyn på fattig-Cassans bekostnad. Skol tiden varar från Michaëli till Pingsthelgen, dock med 10 dagars ferier Jultiden och 4 dagars löftid under Påskhelgen. Uti de 3 till Kajana Härad hörande Pastorater, Paldamo, Hyrynsalmi och Sotkamo skulle, till följe af Kongl. Brevet af den 11 April 1804, ambulatoriska Sockne-Skolor inrättas, och de Pædagoger, som dervid anställdes, åtnjuta de 3 kappar spannemål, som från hvarje rök erlades till Sockne skrifvarene, hvilkas tjenester komme att indragas; men som desse kappar ej kunde öfverlemnas åt Skolmästarene förr, än då varande Sockne skrifvare afgått, skulle Skolmästarene emellertid åtnöjas med de 50 Riksdaler Riksgälds, som då varande Häradshöfdingen i Kajana, Lagmannen Julius Conrad Antell, utfäst sig att årligen hålla hvarje af dem tillhanda. I Sotkamo och Paldamo har likväl icke någon Skolmästare hittills blifvit antagen, emedan Sockneskrifvarene derstädes icke ännu afgått och ingen Sökande anmält sig till dessa lärare tjenester, emot erhållande af den utaf Lagmannen Antell utlofvade lönen. Men i Hyrynsalmi har en Sockne Skolmästare blifvit tillförordnad och tillträdt den spannemåls lön, som förut varit Sockneskrifvaren anslagen, och som, för hvarje af dessa Pastorater, skall uppgå till 28 tunnor spannemål.

Undervisningsanstalter i de Socknar, der ordentliga Skolor icke finnas inrättade. Uti de pastorater, der egentelig Sockne Skola icke finnes, hafva Kyrkoherdarne med sine Socknemän öfverenskommit om sådane utvägar, som varit tillgängelige och pröfvats nyttige till befrämjande af

Ungdomens undervisning i bokläsning och Christendoms kunskap. I många Socknar äro mödrarne sjelfva så inkomna i bokläsning, att de deruti med mycken framgång handleda sina barn; men der mödrarne äro mindre kuniga, utses boksynte män eller qvinnor i byarne att undervisa de barn, som hemma hos sina föräldrar icke kunna erhålla nödig handledning. I några Församlingar, der sådane utvägar icke kunnat vidtagas, eller ock befunnits icke svara emot ändamålet, har Presterskapet om Söndags eftermiddagarne sammankallat Ungdomen för att öfvas i innanläsning. Så har i Hattula Moderkyrko församling den ordning varit införd, att allmogens barn under loppet af Junii, Julii och Augusti månader, hvarje Söndags eftermiddag ifrån klockan 3 till 7, i Kyrkan öfvats i bokläsning af Pastor, Kapellanen, Adjuncten, Klockaren, Kyrkoväktaren och, någon gång, äfven af Kyrkovärden. En tredjedel af allmogens barn har blifvit kallad till hvarje Söndag. I Säxmäki Kyrka hafva ock dylika öfningar under sommarmånaderne, blifvit Söndags eftermiddagarne anställde, hvarvid äfven Klockaren och Kyrkoväktaren fått biträda. I Kisko Pastorat hafva vexelvis så väl vid Moderkyrkan, som Kapellet, årets Skriftbarn samt allmogens barn och tjenstefolk, hvarje helgedag från det den varma årstiden i Maji månad tagit sin början intill Michaëli, blifvit ifrån visse byar efter ordning kallade till Kyrkan, för att af Pastor gemensamt med Kapellanen och Sockne Skolmästaren undervisas i Christendomen. I andre Församlingar sammankallas Ungdomen från byarne rotevis hvarje Söndag den varmare tiden af året, då Catechismi predikningarne hållas, för att, efter predikans slut i Kyrkan förhöras och undervisas. Vid de årliga förhör, som af Presterskapet anställas i byalagen, undersökes dessutom alltid hvad framsteg ungdomen gjort. Och om hösten kringreser Kapellanen i de fleste Lands församlingar för att förhöra barnen och gifva dem lexor till det läsförhör, som skall hållas den följande vintern. Utfattige och värnlöse barn blifva i alla

Församlingar enligt Författningarne, vårdade och underhållne på Församlingens bekostnad, antingen på rotar, då rote-intressenterne ock draga försorg derom, att barnen lära sig läsa, eller ock hos andra fromma och beskedliga personer i Socknen, hvilka för deras vård, uppehälle och undervisning undfå sådan årlig betalning, hvarom de med Församlingen kunna blifva ense. Der Fattig-Cassan befunnits tillräcklig till detta behof och Socknemännen varit villige att genom årliga bidrag fylla den brist, som deri kunnat yppas, hafva icke några särskilda cassor, i och för denna angelägenhet, behöft inrättas. Men då förhållandet varit annorlunda, hafva andra utvägar blifvit påtänkte. Så har t. ex. framlidne Prosten Doctor Aron Molander, under den tid han var Pastor i Kangasniemi, der med sina Socknemän öfverenskommit, att 16 Skillingars plikt skulle erläggas för hvarje barn, som icke vid 8 års ålder kunde läsa innantill, samt för de tjenstehjon och inhyses personer, som vid läs-förhören befunnos okunnige i bokläsning, och att af de medel, som derigenom inflöto, en särskild cassa skulle bildas till fattige barns undervisning i bokläsning och Christendoms kunskap, hvilken cassa ännu ytterligare komme att förökas genom tre årliga collecter i Församlingens kyrka och genom de frivilliga sammanskott och föräringar, som vid bröllop och barndop erläggas. I Haliko Socken har den åtgärd blifvit vidtagen, att 2 tunnor råg, jemte växten derå, årligen skola ifrån Sockne-Magazinet afföras till bildande af en fond, hvaraf växten sedermera skall användas till värlösa och fattiga barns undervisning i Christendoms kunskapen. Denne fond får icke tillgripas förr, än den förökat sig till 40 tunnor. I Wichtis Socken hafva Pastor och åtskillige egendoms innehafvare år 1813 insatt i Sockne Magazinet större och mindre quantiteter råg, till bildande af en fond, hvaraf växten i framtiden borde användas dels till en barna lärarens aflöning, dels äfven till fattige barns underhåll och klädsel under skolgången. Nyss nämnde fond skall innevarande år 1826 redan öfverstiga 90 tunnor. I

Pargas Socken har framlidne Häradshöfdingen Carl Brotterus, genom testamente af den 11 Julii 1803 till Socknens fattige af sin qvarlåtenskap anordnat en summa, stor 666 Riksdaler 32 Skillingar Svenskt Banco, med vilkor att hälften af det derå upplöpande intresset borde komma tvenne i krigstjensten för hans hemman aflidne Krigsmäns enkor till godo, och andra hälften af samma intresse för Socknens öfrige fattige användas. Hvilken sist nämnde summa sedermera blifvit anslagen till läse hjälp för fattiga barn, för hvilkas undervisning samma medel ock nu, med Församlingens goda minne, disponeras.

Gymnasii och Skollärares aflöning.

(Denna afdelning af öfversigten utlemnas här, för att undvika upprepande af det, som ingår ofvan i akten N:o 356.)

Gymnasii- och Skole-byggnader. Om de byggnader, som tillhöra Undervisningsanstalterne, har Commissionen uti de inkomne handlingarne funnit följande anteckningar:

Borgå Gymnasii hus är, uppå en tomt, som tillhör Borgå Kyrkoherde bol, uppfördt af tegel åren 1758 och 1759, två våningar högt med en rymlig vind. Uti öfre våningen är en lärosal och ett stort Bibliotheksrum med tvenne kamrar, hvilka fordom voro upplåtne till qvarter åt Gymnasii Adjuncten, men nu mera äro upptagne till Bibliothekets behof; i den nedre Consistorii Sessions rum med förmak och Archiv, en mindre Lärosal och en kammare, som äfven begagnas till läse rum. Nödige medel till uppförande af denne byggnad erhöles genom tvenne år 1751 beviljade Ovilkorliga Collecter inom Borgå Stift; genom en år 1752 förunnad ovilkorlig collect öfver hela Sveriges Rike och genom en år 1756 i Nåder tillåten Stambok öfver hela Riket, samt genom inkomsterne från några lediga Pastorater, hvarjemte 6 läster kalk och 20,000 murtegel till denne byggnad aflemnades från fästnings-byggnads förrådet på Sveaborg, äfvensom tullfrihet beviljades för alla till

Gymnasii huset erforderlige materialer. Detta hus är år 1799 uti Brandförsäkrings Contoret i Stockholm brandförsäkradt under N:o 3,487 till ett värde af 2,610 Riksdaler 40 Skillingar Svenskt Banco, samt år 1815 täckt med jernplåtar.

Wiborgs Gymnasium innehar 2 gårdar med 3 stenhus, uppköpte år 1806 för de ur Wiborgska Krets-Ränteriet, uppå högvederbörlig befallning, dertill utbetalde 39,150 Rubel Banco Assignmenter. Dessa byggnader, hvilka om sommaren år 1826 undergått en betydlig reparation på Stats verkets bekostnad, innehålla 3 större salar till läserum för de 3 classerne, 4 mindre rum i sammanhang med hvarandra, för Bibliotheket och Samlingarne, samt dessutom flere andra rum, som innehafvas af Lärarene, af Waktkarlen och några fattige Gymnasister.

Åbo Cathedral Skola är förlagd uti en gammal i Nordvestra delen af ringmuren kring Domkyrkan uppförd byggnad af tegel, hvilken, år 1817 på Stats Verkets bekostnad utvidgades, medelst tillsläendet af en ibland de i sammanhang med Skol-huset, befintelige Universitetet fordom tillhörige Bibliotheks salar, som nu är läse-rum för Lectors och Collectors classerne; men Skolans alla öfriga classer undervisas i det större Skol-rummet.

Björneborgs Skol-hus uppbrann vid den eldsvåda, som öfvergick Staden den 10 Junii 1801. Derefter uppfördes år 1811 ett nytt Skol-hus af tegel. Medel dertill samlades genom frivilliga sammanskott inom Björneborgs Län. Men som dessa icke voro för behovvet tillräcklige, blefvo, till betäckande af den skuld, hvaruti Skolbyggnadsfonden räkat, 2 collector öfver hela Finland år 1819 Allernådigst beviljade. Dock häftade Skolbyggnadsfonden ännu år 1824 för en skuld af 777 Riksdaler 20 Skillingar 4 Runstycken Svenskt Banco och 479 Rubel 20 Kopek Banco Assignmenter, hvarföre ränta erlades ur Stadens Cassa.

I Tavastehus finnes ett äldre Skol-hus af träd, 2 våningar högt, innefattande en lärosal samt quarter för Rec-

tor, Collega Superior och Apologisten. Genom Kongl. Resolutionen af den 12 December 1672 är Staden ålagdt att underhålla Skol-huset. I sednare tider har en ny rymlig lärosal, hvaruti alla classerne på engång undervisas, blifvit på Stats Verkets bekostnad tillbyggd, jemte en kammare i förstugan för en Skolvakt, som aflönas af ungdomen.

I Uleåborg lades Skol huset i aska vid den eldsvåda, som öfvergick Staden den 23 Maji år 1822. Sedan den tiden har Skolan provisionelt varit stationerad i Brahestad, der så väl läse rum för Skolungdomen, som quarter för Lärarene hyras på kronans bekostnad. Det afbrunna Skol-huset var i Finlands Brandförsäkrings fond försäkradt till ett värde af 13,067 Rubel 70 Kopek Banco Assignmenter, hvilka medel redan blifvit liquiderade. Fråga är ock väckt om uppförandet af ett nytt Skolhus i Uleåborg.

I Wasa är ett gammalt Trivial Skol hus af träd, innehållande endast läse rum, men icke quarter för Lärarene. Större reparationer ombesörjas af Staden.

Helsingfors Stad har år 1759, för Trivial Skolans behof låtit uppföra ett hus af tegel, 2 våningar högt med en rymlig vind. I nedre våningen innehar Rector en sal med 2 kamrar och ett kök, samt Conrector en sal med en kammare och kök. I öfre våningen är en större sal, inredd till läserum för de tre lägre classerne, samt en kammare, afdelad i tvenne delar, af hvilka den större är upplåten till läse rum för Rectors och Conrectors classen, men den mindre begagnas såsom ett contor af Collega Superior, hvilken dessutom i samma våning innehar 2 kamrar, af hvilka likväl den ena egenteligen är ämnad till kök; hvarjemte Collega Inferior disponerar en kammare och ett kök i samma våning. De 4 vindskamrarne nyttjas af Lärarene till Skafferier.

Skolhuset i Kuopio, hvaruti äfven Lärarene hade husrum, afbrann den 4 April 1815. Ett nytt Skolhus af tegel uppfördes år 1825, uppå Stats Verkets bekostnad. Det innehåller 5 läse rum, ett större rum för sollenniteter och

publike examina, ett rum för Bibliotheket och ett rum för Waktmästaren, men icke några quarter för Lärarene.

I Lovisa är Trivial Skolhuset af träd, och innehåller ett läse rum samt tvenne kamrar och ett kök, hvilka sistnämnde disponeras af Collegan. Staden har låtit uppföra och underhålla detta hus, till följe af Kongl. Brevet af den 12 December 1797.

Krets Skolhuset i Wiborg är ett gammalt stenhus, som fordom varit upplåtet till den i samma Stad vordna Normal Skolans behof, men år 1805 öfverlemnades till den då organiserade Kretsskolan, och följande året 1806 inreddes och i stånd sattes med de medel, som i detta ändamål, uppå högvederbörlig befallning, utbetalades ur Wiborgska Krets Ränteriet. Det blef den 8 Martii 1825 under N:o 282 i Finlands Brandförsäkrings fond antaget till försäkring för brandskada, till ett värde af 17,000 Rubel Banco Assignationer. Det innehåller 3 särskilda läse rum, ett för hvarje class, en kammare för Bibliotheket och de öfrige samlingarne samt åtskilliga boningsrum.

Den större Fruntimmers Skolan i Wiborg äger ett stenhus, som köptes af Skol-Verkets medel redan före år 1805, och i nedre våningen innehåller läse rum för de 2 classerne och boningsrum för Lärarinnorne, samt i öfre våningen rum för de Lärare vid Krets Skolan, hvilka icke kunnat få fria quarter i Krets Skole huset.

De tre lägre Skolorne i Wiborg, nemligen den mindre Fruntimmers Skolan och de två dervarande Elementar Skolorne för gossar äga gemensamt ett stenhus uppköpt år 1811 för besparingar dels af Staden Wiborgs tillskott, dels af de medel, som genom Collegium för allmänna omvårdnaden influtit. Det innehåller särskilda läse rum för hvarje af de tre Skolorne, jemte rum för begge Elementar Lärarene och för Lärarinnan vid den mindre Fruntimmers Skolan. Detta stenhus har den 22 Februarii 1825 blifvit under N:o 281 i Finlands Brandförsäkrings fond antaget till för-

säkring för brandskada, till ett värde af 27,000 Rubel Banco Assignmenter.

Krets-Skole-husen i Fredrichshamn uppbrunno vid den eldsvåda, som år 1821 öfver gick Staden. Sedan den tiden utbetalas årligen ur Landt Ränteriet i Wiborg hushyra för de läse-rum, hvari Krets Skole ungdomen handledes. Hyran för de rum, som bebos af Krets-Skole Lärarene, utgår ur Skol cassan.

För Fruntimmers och Elementar-Skolan i Fredrichshamn hafva egna byggnader ännu icke blifvit anskaffade. Årliga hushyran för de särskilda rum, hvaruti de till desse läro anstalter hörande Elever och disciplar undervisas, äfvensom för Lärarinnans quarter utgår ur Landt Ränteriet i Wiborg. Men hushyran för Läraren vid Elementar Skolan utbetalas ur Skol Cassan.

För Krets Skolans i Nyslott behof uppköptes år 1807 en rymlig gård med åbyggnad af träd. Den kostnad, som dertill erfordrades, bestreds af de medel, som uppå högvederbörlig befallning utbetalades ur Krets Ränteriet i Wiborg. Å samma gård uppfördes år 1811, för medel, erhållna ur samma Ränteri, en ny Byggnad för Fruntimmers Skolan samt för Elementar Skolan för gossar. Alla dessa byggnader innehöllo särskilda läserum för hvarje af Krets Skolans 3 classer, för Fruntimmers Skolan samt för Elementar Skolan, äfvensom quarter för Lärarinnan och för de fleste af Lärarene. Å den Krets Skolan tillhöriga gården finnas 3 trädhus, som innehålla särskilda läse rum för Krets- och Elementar Skolorne samt quarter för Lärarene, utom för Elementar Läraren och för fjerde Läraren vid Krets Skolan, hvilka åtnjuta hushyre medel från Skol Cassan. Sedan, efter Wiborgs Läns förening med det öfriga Finland, det i Nyslott vordne Krets Ränteriet år 1812 blifvit indraget, har den gård, som tillhört sagde Ränteri, blifvit med vederbörlig tillåtelse, begagnad till läse-rum för Fruntimmers Skolan och quarter för Lärarinnan.

Krets Skolan i Kexholm äger tvenne gårdar med åbyggnad af träd, uppköpte år 1809 för de medel, som, uppå högvederbörlig befallning, utbetalades från Wiborgska Krets Ränteriet. I dessa gårdar finnas särskilda läse-rum för hvardera af Krets Skolans tvenne Classer och qvarter för Lärarene.

Elementar Skolan för gossar i Kexholm ägde, år 1812, en gård med nödig åbyggnad af träd, som år 1809 uppköptes, och hvartill medel togos af de besparingar, som uppkommit genom Staden Kexholms tillskott för Skol-Verket. Den innehöll ett läse rum jemte qvarter för Läraren. Men sedan åbyggnaden förfallit och gården blifvit såld, förordade Kejserlige Senaten för Finland, under den 9 Februarii 1819, att hushyre medel för nämnde Elementar Skolas behof skulle af Stats medlen utbetalas tills vidare, och intill dess nytt Skolhus hinner uppföras.

Frumtimmers Skolan i Kexholm äger icke egen gård. Rum åt denne Skola hyres för Skol Cassans räkning.

Elementar Skolan i Willmanstrand äger en gård med åbyggnad af träd, innehållande rum för Skolan och Läraren.

Krets- och Elementar Skolan i Sordavala hafva icke egna hus. Rum för dessa Läroanstalter hyras uppå Skol Cassans bekostnad.

Rum för Elementar Skolan i Åbo och för Läraren vid samma Skola skall Åbo Stad anskaffa, och det tillhör Staden att utbetala hushyran för de rum, som erfordras för Skolans behof: men till hushyra för Bell-Lancasterska Skolan i Åbo och för den dervid anställde Läraren äro, enligt Kejserliga Brefvet af den 2 September 1824, 150 Rubel Silfver om året tills vidare anslagne.

I de Städer, der Paedagogier finnas anlagde, tillhör det Städerna att uppföra nödiga Skolhus. I Jacobsstad har Staden år 1813 låtit uppbygga ett Skolhus, som sedermera blifvit af Commerce Rådet Lindskog utvidgadt och brandförsäkradt. I Gamle Carleby är Skolhuset uppfördt af tegel. I Heinola uppbygdes en lärosal samt 2 kamrar för Läraren

medelst besparde Lärare löner under den tid Paedagogien derstädes ännu icke var organiserad och icke någon Lärare dervid antagen. I Borgå har Staden anskaffat en ny tomt till Paedagogiens behof af 1,245 qvadrat alnars vidd och derå år 1819 låtit uppföra ett nytt Skolhus, bestående af en sal till läse rum och 3 kamrar samt ett kök för Lärarenes räkning, hvarjemte vedliden å samma tomt uppbyggdes.

Gymnasii- och Skolhusens underhåll. Till Gymnasii och Trivial Scholae husens vid magt hållande förordnades, genom Kongl. Gymnasii- och Scholae Ordningen af den 4 Februarii 1724, Cap. 4 § 6, att 2 collecter skulle årligen samlas uti Stiftets Kyrkor och proportionaliter inflyta i Gymnasiernes och Trivial Skolornes cassa. Med anledning häraf hafva tvenne årliga collecter, allt sedan den tiden, blifvit i Finlands Kyrkor uppburne, och de derigenom inflytne, ehuru oftast ganska obetydliga, medel använde till bestridande af kostnaden för smärre reparationer å Gymnasii och Scholae husen. Till Borgå Gymnasium inflyta sådane reparations medel från församlingarne i domprosteriet (med undantag af de här nedanføre nämnde Trivial Skolan i Lovisa anslagne Församlingar), Östra och Västra Tavastländska, Södra Sawolax och Wasa Läns Prosterier; till Trivial Skolan i Helsingfors från Nyländska Prosteriet; till Trivial Skolan i Kuopio från Norra Sawolax- Öfre- och Nedre- samt Öfre och Nedre Karelska Prosterierne; och till Lovisa Trivial Skola ifrån Lappträsk, Elimä och Strömfors Socknar samt Lovisa Stad. Till Cathedral Skolan i Åbo inflyta sådana Collecte medel ifrån 49 i Åbo och Tavastehus Län belägne Pastorater; till Trivial Skolan i Björneborg ifrån 23 Pastorater; till Trivial-Skolan i Uleåborg från 17 Pastorater i Uleåborgs Län; till Trivial Skolan i Tavastehus ifrån 11 Pastorater, och till Paedagogierne: i Torneå från Neder Torneå Stads- och Lands Församlingar; i Kajana ifrån Kajana Stad och Sotkamo Socken; i Brahestad ifrån Brahestad och Salo Pastorater: i Gamle Carleby från Gamle

Carleby Pastorat; i Jacobsstad från Pedersöre och Lappa-järvi Pastorater; i Ny Carleby från Ny Carleby Pastorat; i Kaskö från Kaskö stad; i Christinae Stad ifrån Lappfjerd's Pastorat; i Tammerfors från Tammerfors Stad och Messuby Pastorat; i Raumo från Raumo Pastorat; i Nystad från sist sagde Stad, samt i Nådendal från Nådendals Pastorat. Wasa Trivial Skola erhåller, enligt Kongl. Resolutionen af den 5 Martii 1736, fyra årliga collecter ifrån alla de Församlingar, som då hörde till Korsholms Södra Härad, och nu utgöra Wasa Öfre och Nedre samt Jacobsstads Prosterier, och dessutom de 2 vanliga årliga collecterne ifrån Kronoby, Kelviå och Lochteå Pastorater af Gamle Carleby Prosteri.

Läro anstalterne i Wiborgs Län och Nyslott hafva icke någre sådane Collecte medel sig tilldelade, af orsak, att icke några collecter uti Kyrkorna derstädes, till förmån för Gymnasium och Skolorne, upphemtas. De uti Borgå Stift varande Paedagogier hafva icke erhållit någon andel af nämnde collecte medel.

Utom collecte medlen, hvilka äro så ringa, att de icke förslå till Gymnasii husets vid magt hållande, har Borgå Gymnasium en annan, genom Lectorernes egen försorg, anskaffad betydligare intäkt till bestridande af de kostnader, som årligen erfordras till nödige reparationer å Gymnasii huset derstädes. Lectorerne i Borgå uppköpte nemligen år 1764 ett litet, nära Staden beläget, Allodial Säteri, Ånäs benämndt, och betalde derföre 1,944 Riksdaler 21 Skillingar 4 runst. Svenskt Banco. Penningarne upplånades, och Lectorerne åtog sig ansvaret för deras återbetalning. Nämnde köpesumma blef ock sedermera småningom betald, och dertill användes de till Consistorii och Gymnasii husets reparation nädigst anslagne Borgå Sockens besparde Pastoralier för åren 1763 och 1764, utgörande 828 Riksdaler 12 Skillingar 9 runst. De genom collecter influtne och till år 1767 besparde reparations medel, 114 Riksdaler 37 Skillingar 1 runst., Wurmpzeska Stipendii fonden, 55 Riksdaler 26 Skillingar 8 runst.; Kraftmanska donations medlen, 333 $\frac{1}{3}$

Riksdaler: de af Presterskapet i Borgå Stift år 1795 sammanskjutne Bibliotheksmedel, 75 Riksdaler 8 Skillingar, allt Svenskt Banco, samt årliga besparingen af gårdens afkastning. Första afsigten med inköpet af denna egendom var väl den, att Gymnasiihuset skulle å detta Säteriets ägor uppbyggas, att Lectorerne och de öfrige Lärarene vid Gymnasium der skulle erhålla nödige Embetsgårdar, att tjenlige platser till plantager och nödigt utrymme till ungdomens recreation der skulle utses, samt att, då publike tomter för Gymnasii Lärarene utstakades, äfven läglig tomt skulle utsynas till anläggande af hus för adelns och andre hederlige mäns barn, på det samma ungdom, jemte nödig undervisning, tillika måtte vinna vederbörlig tillsyn af Gymnasii Lärarene. Men som allt detta erfordrade betydlig kostnad och nödige medel dertill icke kunde erhållas, har gårdens årliga afkastning, sedan intresset å de här förut nämnde i denna gård insatte publika medel derifrån utgått, och nödige byggnads materialier för gården, som har brist på skog, årligen efter behof anskaffats, blifvit använd till Gymnasii husets reparation och till andra i och för dess vid magt hållande nödvändige utgifter, så att icke allenast alla vid Gymnasii husets brandförsäkring erforderliga omkostnader, utan ock utgifterna för Gymnasii rummens återinredande, sedan de i 4 månader år 1808 och i par månader år 1813 varit upptagne till sjukhus för Arméens räkning, samt år 1809 varit upplätne att begagnas af de då i Borgå församlade Landt Ständerne, blifvit bestridde medelst besparingar af gårdens afkastning: Hvarjemte ock kostnaden för Gymnasii husets täckning med jernplåtar år 1815 till största delen utgick ur Ånäs cassan, som derigenom, samt genom den långvariga Rättegången om besittnings rätten till denna gård, hvilken Rättegång kostade 201 Riksdaler 30 Skillingar Svenskt Banco, råkade i skuld; men som denne skuld nu icke utgör mera än 1,000 Rubel Banco Assignationer, kan den, inom några år, genom gårdens afkastning gäldas, derest icke oförmodade utgifter inträffa. Gården

häfdas genom Landbönder, som betala half säde och för afkastningen göra Lectorerne redo, hvar sitt år. För besväret med räkenskapernes förande och för uppsigten öfver gårdens häfd hafva Lectorerne under sin disposition en gården tillhörande liten äng, som de berga med eget folk, samt en Kryddgård af vid pass 5 kapplands vidd: erhålla ock hvarje $\frac{1}{4}$ tunna braxen af Landbönderne, åt hvilka gårdens andel i fiskevattnet blifvit afstådd emot denna ränta, samt äga derjemte rättighet att i åkern utså $\frac{1}{4}$ tunna hvete, eller hvad annat sädes slag de behaga. Sedan en sjettem Lector år 1815 tillkommit, beslöts att, på det hvarken Gymnasii intrader skulle förminsas, eller de förut varande Lectorerne lida något intrång i de redan förut nog ringa förmåner de åtnjöto i vedergällning för det besvär de hade med uppsigten öfver Ånäs, endast de 5 till tjänste åren äldste Lectorerne skulle vara berättigade till desse förmåner: men den yngste Lectorn, ehuru förbunden att, då ordningen träffade honom, äfven åtaga sig dispositionen öfver nämnde gård, icke komma till åtnjutande af sagde förmåner förr än någon af de äldre Lectorerne afgått.

Ved- och ljus-anskaffning. Ved till Borgå Gymnasii rummens eldning anskaffas uppå djeknepenninge-cassans bekostnad, men de ljus, som behöfves vid läsningen, af Gymnasisterne.

Vid Gymnasium i Wiborg äro 350 Rubel Banco Assignationer af Stats medlen årligen anslagne till diverse utgifter för ved och ljus m. m.

Vid Cathedral Skolan i Åbo erlägger hvarje discens, sedan år 1803, 8 Skillingar Riksgäld till uppköpande af ved. Derigenom hade en fond uppkommit, som år 1815 utgjorde 200 Riksdaler Banco. Ljus anskaffa disciplarne sjelfve.

Vid Trivial Skolorne och Paedagogierne bestå Skolgossarne ved och ljus till Skolans behof; men vid Krets- och Elementar- samt Fruntimmers Skolorne i Wiborgs Län och Nyslott äro vissa summor af Stats medlen dertill årligen utanordnade. Vid Elementar Skolan i Åbo anskaffar

Staden ved och ljus. Vid Bell-Lancasterska Skolan der-sammastädes bestridas de dertill erforderlige utgifterne af de 100 Rubel Silfver, som till Skolans behof af Stats med-len årligen utgå.

Vid Gymnasium i Borgå är en Vaktmästare antagen, som besörjer om Gymnasii rummens eldning och städning. Då icke några medel blifvit å Stat anslagne till hans aflö-ning, har nödigt arfvode för honom tagits ur Djeknepen-ninge cassan.

Vid Gymnasium i Wiborg är en Skol Dräng å den årliga Staten uppförd, och hans aflöning af Stats medlen bestämd till 150 Rubel Banco Assignationer för året.

Vid Cathedral Skolan i Åbo och Trivial Skolorne samt Paedagogierne besörja Skolgossarne sjelfve om Skol-rummens eldning och städning; men vid Krets- Elementar- och Fruntimmers Skolorne i Wiborgs Län och Nyslott äro vissa medel härtill bestämde att utgå ur Stats cassan. Vid Krets Skolorne i Wiborg, Fredricshamn och Nyslott äro neml. 250 Rubel, vid Krets Skolan i Kexholm 200, vid Krets Skolan i Sordavala 150, vid den större Fruntimmers Skolan i Wiborg 200, vid den mindre Fruntimmers Skolan derstädes 74, vid Fruntimmers Skolan i Fredricshamn 120, i Nyslott 100, i Kexholm 75 och vid Elementar Skolan i Wiborg 74, i Willmanstrand, Fredricshamn, Kexholm och Nyslott 75 Rubel Banco Assignationer årligen af Stats med-len anslagne till betjening och diverse utgifter. Vid Bell-Lancasterska Skolan i Åbo utgå, utom lön för Läraren samt hushyra, såväl för Lärarens räkning, som för Skolrummen, 100 Rubel Silfver årligen ur Statscassan till Skolans öfriga behof, hvarmed betjening för Skolans räkning äfven an-skaffas. Vid Elementar Skolan i Åbo ombesörjas eldnin-gen och städningen af disciplarne.

Premier. Till præmier för Ungdomen vid Gymnasium i Wiborg utbetalas årligen ur Stats cassan 150 Rubel Banco Assignationer. Vid Krets Skolorne i Wiborg, Fredricshamn och Nyslott äro 100 Rubel samt vid Krets Skolorne i Kex-

holm och Sordavala 75 Rubel Banco Assignationer anslagne till samma behof. Vid den större Fruntimmers Skolan i Wiborg samt vid Fruntimmersskolan i Fredricshamn äro 50 Rubel och vid Fruntimmers Skolan i Nyslott 25 Rubel Banco Assignationer årligen bestämde till prae-mier. Vid den mindre Fruntimmers Skolan i Wiborg utanordnas äfven-ledes af Stats medlen årligen 26, och vid Fruntimmers Skolan i Kexholm 25 Rubel Banco Assignationer till prae-mier, forskrifter, läro böcker m. m. Under samma rubrik tilldelas årligen af Statsmedlen till Elementar Skolorne i Wiborg 26 Rubel och i Fredricshamn, Willmanstrand, Kex-holm och Nyslott 25 Rubel Banco Assignationer. Vid de öfrige Läroverken i Finland tagas prae-mier för Ungdomen ur djeknepenninge cassan.

Djekne penningar. Dessa så kallade Djekne penningar utgå, till följe af Kongl. Förordningen af den 7 April 1624, med 6 Öre Silfver mynt af hvarje matlag, som på ett hem-man bor, och användas till ungdomens behof vid Gymna-sierne och Skolorne samt arvoden för de vid undervisnings anstalterne tjenande Lärare. Beloppet af de djeknepenningar, som år 1824 inflöto i Borgå Stift (utom Wiborgs län, der de icke uppbäres), utgjorde 3,546 Rubel 83¹/₂ Kopek Banco Assignationer, och uti Åbo Stift måste ännu större summa hafva blifvit uppburen, emedan nämnde Stifts djekne pen-ningar för år 1814 uppgingo till omkring 4,380 Rubel Banco Assignationer.

Särskilda fonder. Dessutom finnas, vid åtskilliga Läro-verk, särskilde af privata personer donerade fonder, hvaraf årliga intresset, enligt Testatorernes vilja, såsom præmium tilldelas en eller flere discentes. Så finnas vid Gymnasium i Borgå 3 sådane fonder, neml. 1) ett Capital af 55 Riks-daler 26 skillingar 8 runst. Svenskt Banco, donerad af Lieutenanten Wurmpz' Enka Helena Frosterus år 1759; 2) ett Capital af 575 Riksdaler Riksgälds, donerad år 1810 af ett i Syssmä varande, men sagde år upplöst Gille, som kallat sig Hjelpsamheten, och 3) ett Capital af 1,373 Rubel

33 Kopek Banco Assignmenter, donerad af framlidne Handelsmannen Jerpenius i Borgå.

Framlidne Lectorn Kraftman har ock, år 1763, donerat ett Capital, stort 333 Riksdaler 16 skillingar Svenskt Banco, hvaraf Dom Capitlet äger använda årliga intresset till Läroverkets heder och förmån. När icke andra angelägnare behof inträffat, har räntan å sistnämnde capital såsom prae-mium blifvit tilldelad fattige discentes vid sagde Gymnasium.

Vid Åbo Cathedral Skola finnas 2 Stipendiifonder, nemligen 1) ett Capital, stort 500 Riksdaler Riksgälds, donerad år 1791 af framlidne Professoren Bilmark, hvaraf årliga intresset, fördeladt i 10 stipendier, tilldelas discentes i classis quarta, och 2) ett Capital, stort 533 Riksdaler 16 skillingar Banco, donerad år 1808 af framlidna Enke Biskopinnan Haartman, hvarå räntan, fördelad i 4 Stipendier, tillfaller fattige discentes i Rectors och Conrectors Classerne. Dessutom uppbäras 2 gånger om året, genom tvenne dertill utsedde Skol gossar frivillige sammanskott från Åbo Stad, hvilka såsom prae-mier utdelas bland de Scholares, som äro hemma från Staden.

Till Trivial Skolan i Helsingfors testamenterade framlidne Hof Rådet Arckenholtz den 1 November 1768 ett Capital af 333 Riksdaler 16 skillingar Banco, och framlidne Prosten Nohrmark år 1778 ett Capital, stort 66 Riksdaler 32 skillingar Banco, hvaraf årliga intresset användes till prae-mier åt ungdomen.

Biblioteker. Gymnasii Bibliotheket i Wiborg erhåller årligen af Stats medlen 250 Rubel Banco Assignmenter, hvarjemte 100 Rubel årligen äro anslagne till Mathematiska och Physiska instrumenter samt 100 Rubel till Naturalier och varu prof. Alla besparade Kapellans inkomster ifrån Wiborgs Län tillfalla dessutom samma Gymnasii Bibliothek, enligt Kejserliga Kungörelsen af den 10 April 1818.

Gymnasii Bibliotheket i Borgå har icke något understöd af Stats medlen, men erhåller besparade Kapellans in-

komsterne från Borgå Stift, utom från Wiborgs Län, samt 3 Rubel Banco Assignationer af hvarje utaf Borgå Dom Capitel i Pastoral examen gillad prestman, enligt Kejserliga Kungörelsen af den 10 April 1818. Presterskapet i Borgå Stift sammansköt, år 1795, en fond af 75 Riksdaler 8 skillingar Banco, hvaraf årliga intresset skulle användas till uppköp af böcker, samt åtog sig dessutom en bestämd afgift, som vid befordran till Ecclesiastika beställningar skulle, jemte de i Kongl. Gymnasii- och Skol- Ordningen af den 4 Februarii 1724 Cap. 5 § 3 påbjudne afgifter, af den befordrade erläggas i stället för den bok, hvilken, enligt samma författning, borde ifrån hvarje Proste- och Kyrkoherde-Sterbhus till Biblioteket insändas. Hvar och en, som inskrifves i Gymnasium, bör ock till Bibliotheket erlägga 12 öre, och hvar och en, som inskrifves i Skolan 6 öre Silfvermynt. Men dessa från Trivial Skolorne fallande medel hafva nu, i sednare tider, sedan Gymnasii Bibliotheket erhållit större tillgångar, blifvit afstådde till Trivial Skolornes egne behof. — Framlidne Rectorn vid Kuopio Trivial Skola Daniel Winqvist testamenterade sin qvarlätenskap till Gymnasii Bibliotheket, som derigenom erhöll en fond af omkring 550 Rubel Banco Assignationer och 2,000 Riksdaler Svenska Riksgälds Sedlar.

Cathedral Skolan i Åbo samt Trivial Skolorne i Björneborg, Wasa, Uleåborg, Tavastehus, Helsingfors, Lovisa och Kuopio erhålla icke af Stats verket något understöd till Skol-Bibliotheket. Men Krets Skolorne i Wiborg, Fredrichshamn och Nyslott undfå af Stats medlen årligen till uppköp af böcker och land-chartor 100 Rubel och till samlingar af Naturalier m. m. äfven 100 Rubel. Krets Skolorne i Kexholm och Sordavala till böcker, land chartor och naturalier m. m. 100 Rubel: den större Fruntimmers Skolan i Wiborg till böcker, landchartor, förskrifter m. m. 50 Rubel, Fruntimmers Skolan i Fredrichshamn 30 Rubel och Fruntimmers Skolan i Nyslott 25 Rubel, allt Banco Assignationer. Trivial Skolorne hafva icke någon annan fond till anskaffande

af böcker, än de medel, som kunna inflyta genom den lilla afgift, som hvarje gosse, vid inskrifningen i Skolan, bör till Bibliotheket erlägga, och som, enligt hvad här ofvanföre blifvit nämnt, utgör 6 Öre Silfvermynt eller $4\frac{1}{2}$ Kopek Silfver af hvarje gosse; hvarigenom likväl blott en ganska ringa summa årligen inbringas. Den Bibliotheks afgift, som erlägges af de Ynglingar, hvilka inskrifvas vid Cathedral Skolan i Åbo, får icke användas till uppköp af böcker för sagde Skolas behof, utan tillfaller Academie Bibliotheket i Åbo, enligt Kongl. Resolutionen af den 6 Februarii 1730 och Kongl. Brefvet af den 6 April 1756; hvarföre ock en del af de collectemedel, som egenteligen varit ämnade till Skol-byggnadernes underhållande och reparation, blifvit anslagen till anskaffande af nödige böcker för Skol-Bibliotheket.

Carl Walleen.

Magnus Alopæus.

Er: Gabr: Melartin.

C. R. Hjertman.

Bilaga.

Förteckning

å de hemman, som till följe af Kongl. Förordnande blifvit af Kongl. Kammar Collegium den 14 Januarii 1724 anslagne till Praebenden för Lectorerne vid Gymnasium i Borgå.

Primarius Theologiæ Lector.

Uti Borgå Socken, Saxby, Henric Pehrsson eller Hans Ericsson Månsas, hemman 1, mantal $\frac{1}{4}$, räntar 11.28.13 $\frac{4}{5}$

Uti Perno Socken, Herkäpä,

Eric Jacobsson eller Isac

Andersson Brandt, hem-

man 1, mantal $\frac{1}{4}$, räntar 10.19.21 $\frac{7}{20}$

Uti Sibbo Socken, Borgby, Pehr Frias eller Henric Jonson Frias, hemman 1, mantal $\frac{1}{2}$, räntar . . .	<u>18.11.4$\frac{1}{5}$</u>	Silfvermynt. Daler. Öre. Pgr.	40	26	20 $\frac{17}{20}$.
--	--	----------------------------------	----	----	----------------------

Secundus Theologiæ Lector.

Uti Sibbo Socken, Kyrkoby, Thomas Nilsson eller Eric Staffas, hemman 1, mantal $\frac{1}{2}$, räntar . . .	<u>17.19.11$\frac{1}{10}$</u>				
Uti Sibbo Socken, Borgby, Jöran Pehrsson, Wikman Skeppars, hemman 1, man- tal $\frac{1}{2}$, räntar . . .	<u>17.14.10$\frac{2}{5}$</u>		35	1	21 $\frac{1}{2}$

Primus Philosophiæ Lector.

Uti Sibbo Socken, Kyrkoby, Henric Ja- cobsson eller Hans Isacson, hemman 1, mantal $\frac{1}{3}$, räntar . . .	<u>13.30.6$\frac{4}{5}$</u>				
Uti Sibbo Socken, Ytter- kerfvo, Lars Nilsson, Re- licka, hemman 1, mantal $\frac{1}{3}$, räntar . . .	<u>15.31.21$\frac{4}{5}$</u>		29	30	4 $\frac{3}{5}$

Secundus Philosophiæ Lector.

Uti Borgå Socken, Saxby, Matts Ersson, eller Hästlukars, hemman 1, mantal $\frac{1}{4}$, räntar . . .	<u>12.1.18$\frac{3}{5}$</u>				
Uti Sibbo Socken, Ytter- kerfvo, Eskil Henriesson eller Simon Järvelä, hem- man 1, mantal $\frac{1}{3}$, rän- tar . . .	<u>16.10.7$\frac{2}{5}$</u>		28	12	2

Tertius Philosophiæ Lector.

Uti Sibbo Socken, Öfverkerfvo, Matts Mattsson, eller Margaretha Hans- dotter, hemman 1, mantal $\frac{3}{4}$ räntar	27	11	$10\frac{1}{10}$
Summa	161	18	$11\frac{1}{10}$

361. Öfversigt af de hufvudsakligaste förändringar, hvilka de offentliga Elementar-Lärovärken i Finland undergått sedan år 1826. Dat. den 24 Juli 1835.

Från Finlands Statsarkiv. Handlingar rörande Skolornas Reorganisation 1826—1843. — Utgör bilaga till „Underdånigt Förslag till förnyad Skolordning för Storfurstendömet Finland“, hvilket uppgjorts och den 24 juli 1835 till Styrelsen ingifvits af en den 27 januari 1835 tillsatt Commission.

Ibland de offentliga Läroanstalter, som finnas upptagne å den af 1825 års Commission för regleringen af Allmänna Undervisningsanstalterne i Finland, under den 15 November 1826, i underdånighet afgifna Öfversigt af Läroverkens dåvarande tillstånd, hafva, sedan den tiden, Cathedral-Skolan i Åbo och Elementar-Skolan för gossar der sammastädes blifvit indragne. Deremot hafva tillkommit: ett Gymnasinm, en Trivial-Skola, en Söndags-Skola och en Elementar-skola för flickor i Åbo, en Fattig-Skola i Wasa samt en Barna-Skola vid Orisbergs Jernbruk i Storkyro Socken; äfvensom Lön å Stat blifvit anslagen för en Barnalärare eller Catechet i Kuusamo Socken och för en dylik Lärare i Kittilä Kapell af Sodankylä Pastorat; hvarjemte, i stället för de i Kajana Härad dels inrättade dels tillämnade Trenne Sockne-Skolor, ett arfvode af fyratiofem Tunnor Spanmål årligen blifvit å Statsverket anslaget till aflöande af en Barnalärare för hvarje af de till Kajana Härad hörande nio Kyrkogäll. Dessutom hafva, vid Gymnasium

i Borgå, Trivial-Skolorna i Uleåborg, Tavastehus och Lovisa, samt Läroverken i Wiborgs Län och Nyslotts Stad, de förändringar inträffat, som efterföljande öfversigt utvisar.

Gymnasium i Borgå. I afseende å detta Läroverks ekonomiska förhållanden har, sedan år 1826, den förändring ägt rum, att Hans Kejserliga Majestät, under den 5 Februarii 1833, i Nåder förordnat, det borde Ånäs, Gymnasii-Lectorerne i Borgå tillhörige, Säteri för Kronans räkning inlösas och till Borgå Stad upplåtas och doneras, emot det Fogdas, jemväl af Säterinatur varande Cavalleri Lieutenants Boställe i Ebbo by och Borgå Socken, såsom ersättning derföre, för evärdeliga tider till Gymnasii-Lectorerne afträdades och öfverlemnades; och hafva, i anledning deraf, de publika medel, hvilka uti Commissionens underdåniga berättelse omnämnas såsom insatte i Ånäs Säteri, nemligen Borgå Sockens för åren 1763 och 1764 besparde Pastoralier, Wurmpziska Stipendii-fonden, Kraftmanska donations-medlen, samt de af Presterskapet i Borgå Stift år 1795 sammanskjutne Bibliotheks-medel, blifvit öfverflyttade på Fogdas Boställe, så att sagde Boställe för dem ansvarar, och räntan för berörde medel utgår af mera nämnde Boställes afkastning.

Gymnasium i Åbo. Genom Hans Kejserliga Majestäts Nådiga Skrifvelse till Dom Capitlet i Åbo af den 12 Februarii 1828 förordnades, att ett Gymnasium skulle i Åbo Stad inrättas. Under den 13 Augusti samma år erhöll denna Läroanstalt följande i Nåder fastställda

Stat:

	Spanmål och Räntor efter Krono värde.		Contante Penningar	
	i Silfver.			
1 Lector i Theologien, Lön i Spanmål, hälften Råg och hälften Korn, 111 Tunnor 3 1/8 kappar	120			
1 Lector i de Historiska Vetenskaperna, 111 Tunnor 3 1/8 kappar	120			
1 Lector i den Heliga Skrifts Grundspråk, 121 Tunnor 3 1/8 kappar	130	80		
1 Lector i de Matematiska Vetenskaperna, 121 Tunnor 3 1/8 kappar	130	80		
1 Lector i Wältaligheten och Skaldekonsten, 121 Tunnor 3 1/8 kappar	130	80		
1 Lector i Philosophien och Natural-Historien 121 Tunnor 3 1/8 kappar	130	80		
1 Lärare i Kyrkosången, 44 Tunnor 13 1/8 kappar	48			
Den äldste prestvigde Lectorn erhåller ett Præbende Pastorat, och de öfrige Lecto- rerne Præbende Hemman att begagnas såsom Boställen, hvaraf Räntorna uppgå till	77	56		
1 Lärare för Ryska Språket, Lön	—	—	266	66 2/3
1 Gymnasii Adjunct	—	—	48	—
För Notarii-befattningens bestridande	—	—	16	66 2/3
1 Waktmästare, Lön	—	—	25	—
Stipendier för Gymnasisterne	—	—	266	66 2/3
För bestridandet af Rectors-befattningen. . .	—	—	100	—
Hushyresmedel för 5 Lectorer, å 7 Rub. 20 kop.	—	—	36	—
Hushyresmedel för Sångläraren	—	—	2	40
Till Läkare, Sjukvård och Medicamenter för sjuka medellöse Gymnasister	—	—	120	—
Till ved och diverse utgifter	—	—	50	—
Till Bibliotheket	—	—	166	66 2/3
Till Reparations kostnader	—	—	166	66 2/3
Summa	888	76	1264	73 1/3

Förestående Anslag utgå af Statsmedlen.

Medelst Nådigt Skrifvelse af den 1 November 1828 förständigades Dom Capitlet, att den i Åbo Gymnasii Aflönings-Stat upptagna Annexa ovilkorligen alltid kommer att af Lectoren i Theologien tillträdas och innehafvas. — Genom Nådigt Reskript till Dom Capitlet af den 5 Maj 1829 förordnades vidare, att förra Hof Rättshuset i Åbo skulle upplåtas och inredas för detta Läroverk. Derefter täcktes Hans Kejserliga Majestät, medelst Nådigt Skrifvelse till Dom Capitlet af den 19 Maj 1830, bevilja Ett Tusende Rubel Silfver af Allmänna medel, till Gymnasii i Åbo förseende med Möbler, Globen, Chartor, Mathematiska och Physikaliska Instrumenter, Naturaliesamlingar m. m.; och den 7 October 1830 blef Gymnasium högtidligen inaugureradt, samt de dervid anställde Sex Lectorer inställde i sina Embeten. Dessförinnan hade ock de å Gymnasii Stat upptagne Gymnasii-Adjuncts, Ryska Språklärare och Directoris Cantus-tjensterne blifvit i laga ordning besatte. — Vidare täcktes Hans Kejserliga Majestät, medelst Nådigt Rescript till Dom Capitlet af den 4 April 1832, förklara Gymnasium berättigadt att oafkortadt åtnjuta Statens fulla belopp ifrån dess Datum och framgent, äfvensom inkomsten af den Theologiae-Lectorn å lön anslagna Åbo Domkyrko Finska Praebende Församling, jemväl för de tider densamma framdeles kan komma att stå ledig utöfver tjenste- och nådåren, hvilka samtliga härigenom uppkomna besparingar skola till Gymnasii gagn användas, emot Dom Capitlet åliggande årlig redovisningsskyldighet. Och som Staten för Cathedral Skolan i Åbo med 1828 års utgång blifvit indragen, men denna Inrättning dock fortfarit till Vårterminens slut 1830, hvarunder dess Lärares aflöning blifvit bestridd med aflönings-Statens för Gymnasium och den nya Trivial-Skolan i Åbo; så har Hans Kejserliga Majestät i Nåder tillagt Gymnasium jemväl det nästberörde Läroverk beviljade anslag ifrån den dag, då Staten för detsamma fastställdes. Likaledes har Hans Kejserliga Majestät, genom högstberörde Nådiga Rescript, täckts föröka det för Gymnasii Bibliotheket å Stat

upptagna anslaget af Etthundrade Sextiosex Rubel sextiosex tvåtredjedels kopek Silfver till Trehundrade Trettiofre Rubel trettiofre och entredjedels kopek samma mynt ifrån och med början af år 1832. — Slutligen har Hans Kejserliga Majestät, medelst Nådig Skrifvelse till Dom Capitlet af den 17 Januarii 1834, funnit att med Tio Tunnor Spanmål öka den för Lectoren i Historien å Stat anslagne Lön af Etthundrade Elfva Tunnor tre och entredjedels kappar Spanmål.

Totala beloppet af det för Gymnasium i Åbo anslagne underhåll utgör således för närvarande: Spanmål, Sjuhundrade Sextioen Tunnor, tre och entredjedels kappar; — Ett Praebende Pastorat; — Praebende Hemman till ett belopp af Sjuttiosju Rubel femtiosex kopek Silfver indelt; — samt Contante-Penningar Ett Tusende Fyrahundrade Trettioen Rubel fyratio kopek Silfver.

Läseordningen i Gymnasium är för närvarande den, att Lectorerne, hvar och en åtta timmar i veckan, meddela undervisning om Måndagar, Tisdagar, Thorsdagar och Fredagar ifrån klockan Sju till nio, Elfva till ett och Tre till fem, Gymnasii-Adjuncten och Ryske Språkläraren, hvardera fyra timmar i veckan, Onsdagar och Lördagar ifrån Sju till nio, Sångläraren fyra timmar i veckan för bägge Classerne gemensamt, Onsdagar och Lördagar från Elfva till ett; samt Läraren i Teckningskonsten, för särskildt afvode, hvarje Onsdag och hvarannan Lördag från Tre till fem för bägge Classerne gemensamt; hvarutom hvarannan Lördag från klockan Tre till fem eftermiddagen Disputations-öfningar med Gymnasisterne anställas af Lectorerne och Gymnasii-Adjuncten voxelvis.

Gymnasisternes antal var Vår Terminen 1834, Fyrtioen, nemligen Tjugufyra på Öfre och Sjutton på Nedre Classen. I Februarii månad innevarande år voro de Tjugutvå på Öfre och Tjugufem på Nedre Classen, således tillsammans Fyrtiosju.

Trivial Skolan i Åbo. Genom Nådig Skrifvelse till Dom Capitlet i Åbo af den 12 Februarii 1828 tacktes Hans Kejserliga Majestät förordna, att den i Åbo varande Cathedral-Skolan, såsom, efter inrättandet af ett Gymnasium derstädes, umbärlig, skulle upphöra, och att, för den till vinnande af inträde i Gymnasium erforderliga förberedande undervisningen, i dess ställe en Trivial-Skola i Åbo skulle organiseras i likhet med de större Trivial-Skolorne i Landet. Under den 13 Augusti 1828 utfärdades för denna Läroanstalt följande i Nåder fastställda

Stat:

	Spanmål efter Krono Värde	Contante Penningar		
	i Silfver.			
1 Rector, Lön i Spanmål, hälften Råg och hälften korn, 66 Tunnor 20 kappar	72			
1 Conrector, 44 Tunnor 13 $\frac{1}{3}$ kappar	48			
1 Collega, 34 Tunnor 20 kappar	37	44		
1 Præceptor, 22 Tunnor 6 $\frac{2}{3}$ kappar	24			
1 Lärare för Ryska Språket	—	—	200	
Enligt Dom Capitlets Anordning, erhålla Lärarene dessutom Löneunderstöd af de under namn af Djeknepenningar till Läroverkets förmån inflytande medel, hvaraf äfven Gratificationer till Skole-ynglingarne bestridas.				
Den för Böckers uppköp och andra Skolans behof erforderliga Summan utgår af de Collecte-medel som för Skolans räkning uppbäras.				
Summa	181	44	200	

Å förestående Stat är Lön upptagen för endast En Collega. Den andre Collegan aflönas, likasom förut Collega Infimus vid Cathedral-Skolan, genom Interasset af ett af

framledna Biskopinnan Haartman år 1808 testamenteradt Capital, som, genom besparade Interessen förökadt, nu utgör Ett Tusende Sexhundrade Riksdaler Svenskt Banco, samt Djeknepengarne ifrån nio Socknar.

Medelst Nådig Skrifvelse af den 5 Maj 1829 under rättades Dom Capitlet, att f: d: Landshöfdinge Residencet i Åbo skulle upplåtas, iståndsättas och inredas för Trivial-Skolan derstädes. Den i Åbo förut befintliga Cathedral-Skolan, hvars Byggnad och öfriga tillhörigheter vid den år 1827 staden öfvergångna Brand förstördes, hade, till följe af Hans Kejsrerliga Majestäts Nådiga förordnande medelst skrifvelse till Dom Capitlet af den 16 October nästnämnde år, blifvit tillsvidare flyttad till Raumo Stad och derstädes öppnad den 12 November samma år. Med slutet af Vår Terminen 1830 upphörde densamma i egenskap af Cathedral-Skola; men under förändrad organisation till Trivial-Skola förblef denna sistnämnde i Raumo till slutet af Vår Terminen 1831; hvarefter Skolan den 24 Augusti samma år öppnades i dess nya, dertill inredda Local i Åbo.

Efter hållen års Examen den 16 Junii 1832, förordnade Dom Capitlet, att, emedan Elevernas antal i Apologist-Classen under nästföregående Wår-Termin icke öfverstigit Sex, men deremot i Collegæ Inferioris-Class uppgått till Nittio, borde Apologisten, ifrån och med nästföljande Höst-Termins början, till handledande uti de för Collegæ Inferioris Class föreskrifne läroämnena öfvertaga hälften af Eleverne i samma Class. Den 24 September 1834 förordnade Dom Capitlet vidare, att undervisning i Teckning borde mot särskildt arfvode, meddelas Eleverne i Rectors- och Conrectors Classerne Två timmar i veckan; och sedan Hans Kejsrerliga Majestät i anledning af Dom Capitlets underdåniga hemställan, genom Nådigt Rescript af den 18 October nästnämnda år täckts i Nåder, tills vidare och intill dess den allmänna regleringen af Elementar-Läroverken i Landet hunnit för sig gå, på Extra-ordinarie Stat anslå Trettio Tunnor Spanmål för en tredje Collega vid denna

Trivial-Skola, blef vid början af Vår Termin 1835, den Nedre Afdelningen af Collegæ Inferioris Class, hvilken under loppet af de nästföregående Terminerne uppgått till ett antal af åttatio till nittio Elever, ytterligare fördelad i tvenne nya Afdelningar; så att nästnämnde Class numera är afdelad i Tre särskildta Divisioner med hvar sin Lärare, och undervisningen så inrättad, att dessa Divisioner af Lärjungarne successift böra genomgås. Deremot har antalet af de återstående Eleverne i Apologist Classen förminskats till Tre, hvilka begagna undervisningen i gemenskap med Öfversta Afdelningen af Collegæ Inferioris Class. I öfrigt äro Lectionerne i denna Skola ungefärligen enahanda med dem i Landets öfriga fullständiga Trivial-Skolor.

Trivial-Skolan i Tavastehus. Sedan denna Skola, vid den Tavastehus Stad i September månad 1831 öfvergångna Brand, förlorat sin icke många år förut uppförda nya Skolebyggnad, täcktes Hans Kejserliga Majestät, i anledning af Dom Capitlets underdåniga hemställan, genom Nådigt Rescript af den 5 Maj 1832, bifalla dertill, att tjenliga rum, såväl för skolöfningarne, som för Rector, Collega Superior och Apologisten, hvilka af ålder varit i åtnjutande af fria boningsrum i Skolhuset, måga tillsvidare på Statsverkets bekostnad, genom hyra, anskaffas. Derefter har denna Läroanstalt, ifrån början af Höst-Terminen nästnämnde år, varit i verksamhet.

Trivial-Skolan i Uleåborg. Denna Läroanstalt, som vid den Staden Uleåborg den 23 Maji 1822 öfvergångna Brand hade förlorat sitt Skolhus, och derefter på en tid varit provisoriskt stationerad i Brahestad, har sedermera blifvit försedd med en ny Skolebyggnad af sten i två våningar, uppförd enligt en af Hans Kejserliga Majestät under den 11 Martii 1828 i Nåder gillad och fastställd ritning, samt högtidligen invigd den 11 October 1831. Denna byggnad innefattar jemväl boningsrum för Rector Scholae.

Trivial-Skolan i Lovisa. Vid denna Skola har Hans Kejserliga Majestät, under den 30 Maji 1834, tills vidare

och intill dess den allmänna regleringen af Läroverken i Landet hunnit för sig gå, på Extraordinarie Stat i Näder anslagit Trettio Tunnor Spanmål till lön för en ny Collega och Tjugu Tunnor för en Apologist; dock att dessa Lärare-befattningar icke finge med ordinarie tjenstemän besättas, utan borde af Vicarier, emot lönernas åtnjutande, bestridas.

Läroverken i Wiborgs Län och Nyslotts Stad. Sedan Kejsrerlige Senaten, under den 5 Junii 1832, stadgat, det ledige tjenester vid dessa Läroverk icke finge med ordinarie tjenstemän återbesättas, förr än Hans Kejsrerliga Majestät derom annorlunda förordnat, så hafva endast Vicarier blifvit tillsatte att bestrida de Lärare tjenester, som vid sagde Läroverk sedan den tiden blifvit ledige.

Bell-Lancaster-Skolan i Åbo. Denna Läroanstalt hade omkring år 1820, blifvit först på enskild bekostnad inrättad af dåvarande Universitets Apothekaren Assessoren, numera Bergs Rådet John Julin; sedermera erhållit understöd äfven af publika medel, intill dess Hans Kejsrerliga Majestät, i anledning af derom gjord underdånig framställning, genom Nådig Skrifvelse till Dom Capitlet af den 19 October 1824 tacktes förordna, att Inrättningen, under Dom Capitlets in-seende, borde likasom på försök ännu i Fem år fortfara med den organisation och under de villkor, som för densamma i underdånighet föreslagne blifvit, nemligen: enkel tjensteårs-beräkning i ecclesiastik befordringsväg för Läraren, Lön två hundra femtio Rubel Silfver, Hushyremedel för Skolan och Läraren Etthundra femtio Rubel, således tillsamman Femhundra Rubel Silfver årligen, hvarjemte det ålåge Dom Capitlet att näst före utgången af förrberörde Fem år till Hans Kejsrerliga Majestät afgifva underdånigt utlåtande, huruvida meranämnde Skola, med stöd af vunnen ytterligare erfarenhet om framgången och lämpligheten af den derstädes följde läromethod, för de lägre folkklassernes undervisning kunde vara af sådan allmän nytta, att densamma borde med understöd af Staten bibehållas, eller ock alldeles upplösas, samt tillika, i förra fallet, upp-

gifva, om och under hvad villkor den i Åbo Stad år 1817 inrättade Elementar-Skola lämpligen kunde med den nu i fråga varande för framtiden förenas. — Sedan Dom Capitlet, till underdånig åtlydnad af nästberörde Nådiga föreskrift, under den 1 Julii år 1829 afgifvit dess utlåtande öfver detta ärende, fann Hans Kejserliga Majestät godt, att medelst Nådig Skrifvelse af den 3 November samma år i Nåder bifalla dertill, att meranämnde Undervisningsanstalt må under enahanda form som derintill bibehållas, samt anbefallde derjemte Dom Capitlet att, efter längre tids förlopp och derunder vunnen erfarenhet om nyttan och lämpligheten af den i fråga ställda föreningen af Bell-Lancaster-Skolan med Elementar-Skolan i Åbo, med underdånigt yttrande deröfver till Hans Kejserliga Majestät inkomma.

Sedermåra tacktes Hans Kejserliga Majestät, genom Nådig Skrifvelse af den 28 April 1830, tillägga Läraren vid denna Skola rättighet till dubbel tjensteårs-beräkning i ecclesiastik befördrings väg; och slutligen förbättrades jemväl hans lönevillkor, genom Kejserliga Rescriptet till Dom Capitlet af den 17 Januarii 1832, i så måtto, att, såvida Hans Kejserliga Majestät, i anledning af derom gjord underdånig hemställan, funnit godt bifalla dertill, att den af Lands-Staten i Åbo tillförene upptagne Stenbyggnad å Landshöfdinge-Residence-tomten skulle öfverlämnas åt Åbo Stad till ägo och besittning, för att begagnas till local för Bell-Lancaster- och Elementar-Skole-inrättningarne jemte en tillämnad Söndags Skola, borde Bell-Lancaster Skole-Läraren få uppbära den åt honom å Stat anslagna hushyran, Etthundrade femtio Rubel Silfver årligen, och icke destomindre hyresfritt för sig och Skolan begagna de ifrågasvarande Skole- och Boningsrummen, emot skyldighet att äfven bestrida undervisningen i den blifvande Söndags-Skolan och förse samma Skola med erforderliga Materialier och Ljus.

Genom nästnämnde Nådiga Skrifvelse tacktes Hans Kejserliga Majestät jemväl gilla och fastställa Ritningen

till en tillämnad ny Skole-Byggnad af träd för Bell-Lancaster- och Söndags-Skolornas behof, hvarefter och sedan Hans Kejserliga Majestät ytterligare, genom Nådigt Rescript af den 22 Maji nästnämnde år, täckts bifalla dertill, det må den till Trivial- och Stadskole-inrättningarne i Åbo upplåtna förra Landshöfdinge-Residence-tomten af dessa Skol-inrättningar gemensamt begagnas och den föreslagna nybyggnaden för Bell-Lancaster- samt Söndags-Skolornas behof derå uppföras, samma Byggnad, efter föregången Entreprenad auction, för en summa af Fyra Tusende Femhundra Sjuttio Riksdaler Svenska Riksgäldssedlar å nämnde tomt uppfördes och den 18 September högtidligen invigdes.

Framlidne Läraren vid denna Skola, Johan Gustaf Östman, hade, kort före dess den 30 April sistlidit år 1834 inträffade död, till denna Läroanstalt testamenterat en Summa af Tvåhundra femtio Riksdaler Svenska Riksgälds sedlar, med föreskrift, att den årliga räntan derå skall tilldelas såsom belöning åt den fattigaste och mest förtjente Elev vid Skolan.

Lärotimmarne, som vexelvis användas till öfningar uti att Läsa, Skrifva och Räkna, fortgå ifrån klockan nio till Tolf föremiddagen och klockan Tre till fem efter middagen hvarje Söcknedag, med undantag af Onsdags- och Lördags eftermiddagarne, då Sångöfningar anställas från klockan två till fyra. —

Lärjungarnes antal var, Vår-Terminen 1834, Trehundra två, och i början af Martii månad innevarande år Tre hundra fyratio. —

Söndags-Skolan i Åbo. Denna undervisningsanstalt öppnades den 27 October 1834 uti den för Bell-Lancaster Skolan inrättade nya Skolesalen. Undervisningen meddelas alla Sön- och Helgedagar, med undantag af Nyårsdagen samt Första dag Jul, Påsk och Pingst, från klockan half fyra till half sex eftermiddagen uti Läsa, Skrifva och Räkna, samt från klockan half Sex till Sju uti Teckning. Skolan

är ämnad att begagnas af manspersoner, äldre och yngre, förnämligast bland Handtverks- och de arbetande klasserne.

Undervisningen i Teckning bestrides, för särskildt arfvode, efter öfverenskommelse. Till lättnad vid denna utgift förordnade Dom-Capitlet, efter framlidne Bell-Lancaster-Skole. Läraren J. G. Östmans fränfalle, det borde dess blifvande Efterträdare, af sin å Skolans Stat erhållande aflöning, afstå Etthundrade Rubel Banco Assignationer årligen, i händelse han icke ägde erforderlig skicklighet till att i Söndags-Skolan meddela undervisning jemväl i Teckning.

Antalet af dem, som begagnat undervisningen i Läsa, Skrifva och Räkna, har utgjort omkring Etthundrade, stundom något derutöfver, samt af dem, som öfvat sig i Teckningskonsten, omkring Sjuttio och Åttatio.

Elementar Skolan för Flickor i Åbo. Genom Kejserliga Rescriptet till Dom Capitlet af den 17 Januarii 1832, förordnades, bland annat, att den i Åbo Stad, tillfölje af Kejserliga Brevet af den 22 Januarii 1817, inrättade Elementar-Skola för gossar borde, såsom numera umbärlig, upphöra och Elementar Läraren, med bibehållande af den honom å Stat anslagne Lönen af Tjugu Tunnor Spanmål, samt hushyremedel af Staden, få sig uppdragen undervisningen i den blifvande Flick-Skolan. Till följe deraf, och sedan en Lärarinna, med Etthundrade femtio Rubel Banco Assignationer i årlig Lön från Stats Cassan, samt fria Boningsrum jemte ved och ljus, blifvit antagen, öppnades denna Läroanstalt i det för Folkskole-undervisningen upplåtna af Länestyrelsen tillförene begagnade Stenhus, den 6 October sistlidet år 1834. Undervisningen meddelas hvarje förmiddag från klockan Åtta till Tolf af Läraren i Läsa, Skrifva och Räkna samt hvarje eftermiddag, från klockan Två till fem, af Lärarinnan i Handarbeten. — Endast de mörkaste årstiderna, En månad före och en månad efter

Julhelgen, börjas Lectionerna på förmiddagen en timma sednare och slutas på eftermiddagen en timma tidigare. Elevernans antal har, sedan inrättningens början, utgjort omkring Åttatio.

För besörjande af de ekonomiska angelägenheterne i afseende å nästnämnde trenne åt folkundervisningen i Åbo Stad egnade Läroanstalter hade Stadsboerne valt en Committée, hvilken första gången sammanträdde den 17 October 1832. Till densamma höra för närvarande: Landshöfdingen, Erke Biskopen, Pastorerne vid bägge Dom kyrkor, Församlingarne, samt några medlemmar af Stadens Tjenstemanna- Handels- och Näringsidkande klasser.

Fattigskolan i Wasa. Medelst Nådig Skrifvelse till Dom Capilet af den 28 Augusti 1827 tacktes Hans Kejsersliga Majestät bevilja Läraren vid den Fattig-Skola, som var ämnad att inrättas i Wasa Stad efter Bell-Lancasterska methoden, i årlig Lön Femton Tunnor Spanmål utöfver de Trehundrade Rubel Banco Assignationer, som Stadsboerne för honom i aflöning utfäst, äfvensom för öfrigt i Näder tillåta, att bemålde Lärare, som af Dom Capitlet komme att tillsättas, må såsom meriter i ecclesiastik befordringsväg räkna de år, han vid i fråga varande Skola tjenstgjort. Genom Kejsersligt Rescript af den 14 Martii 1829 förordnades vidare, i anledning af Fattigvårds-Directionens i Wasa anhållan, att, innan Dom Capitlet skrider till utnämmande af Lärare vid Fattig-Skolan derstädes, Directionen bör lemnas tillfälle att angående Sökanderne inkomma med de påminnelser, hvartill Directionen tror sig fog äga. Sedan, till följe häraf, Fattigvårds-Directionens yttrande rörande de då i fråga varande Sökanderne blifvit inhemtadt, utnämnde Dom Capitlet den 27 Maji sistnämde år Skolans förste ordinarie Lärare. Emellertid hade Inrättningen, redan om Höst Terminen 1827, blifvit provisionellt organiserad, och jemväl en Lärarinna för fattiga flickors handledning i handaslöjder, med årlig Lön af Etthundrade Riksdaler.

ler Svenska Riksgälds Sedlar samt fri boning jemte ved och ljus, antagen, sedan en för såväl Skolundervisningen som Slöjde-Institutet nödig Local, samt boningsrum för Läraren och Lärarinnan, blifvit anskaffade och ändamåls-enligt inredde.

Enligt Vexelundervisningsmetoden handledas gossarne i Läsa, Skrifva, Räkna, Christendom, Religions-historie samt de första elementerne af Allmänna Verldshistorien och Geografien. Flickorna undervisas endast i Läsa, Skrifva och utanläsning af Catechesen, sedan densamma derförinnan blifvit af Läraren kort och enkelt förklarad. Läraren sys-selsätter sig med gossarne: Måndag, Tisdag, Thorsdag och Fredag från klockan Åtta till Tio förmiddagen. Flickornas undervisning besörjer han fyra dagar i veckan från klockan två till fyra eftermiddagen, samt Onsdagar och Lördagar från klockan Tio till Elfva förmiddagen.

Elevernas antal, som, första terminen om Hösten 1827, utgjorde Trettiosju gossar och Tjuguåtta flickor, har sedermera tilltagit så, att Skolan, vid början af April månad innevarande år, bevistades af Etthundrade två gossar och Nittio flickor, eller tillsamman Etthundrade Nittiotvå Lär-jungar.

Barna-Skolan vid Orisbergs Jernbruk i Storkyro Socken af Wasa Län. Denna Skola är inrättad till följe af Hans Kejserliga Majestäts Nädigste tillåtelse medelst Resolution af den 10 Maji 1828, och öppnades vid början af år 1831. Läraren, som tillika är Brukspredikant, meddelar, efter vexelmethoden, undervisning i Läsa, Skrifva, Räkna, Christendom och Biblisk Historie, om Våren ifrån början af Februarii till början af Maji, samt om Hösten ifrån medlet af September till slutet af November. Under läsetiden sys-selsättas barnen hvarje Söknedag fem timmar, nemligen två och en half timmar förmiddagen, och lika lång tid efter-middagen, utom Onsdags- och Fredags eftermiddagarne, då Skolan, äfvensom hela Lördagen, är tillsluten, i anseende

till den Läraren åliggande skyldighet att alla Sön- och Hög-
tidsdagar i Brukskyrkan förrätta Gudstjenst. — Lärjun-
garnes antal har varierat emellan Tjugu och Tjuguåtta.
Vid början af innevarande år voro de Tjugufyra. — Under
sommartiderne kallar Läraren tidtals barnen till sig för att
pröfva, huruvida de behållit hvad de lärt, samt undervisar,
då tid och tillfälle medgifver, i Choralsång, i hvilken under-
visning äfven äldre personer tillåtes att deltaga.

Barna-Skolorna i Kajana Härad.. Genom Rescript
till Åbo Dom Capitel af den 1 September 1830 täcktes
Hans Kejserliga Majestät i Nåder förklara, det de i Kajana
Härad till följe af Kongl. Brevet af den 11 April 1804
inrättade Sockneskolor, såsom ej befunne svarande emot
ändamålet, komme att indragas och de för dessa Skollärare
anslagne Sockneskrifvare Kapparne att återgå till sin ur-
sprungliga bestämmelse. — Deremot fann Hans Kejserliga
Majestät godt att i Nåder bevilja Fem Tunnor Spanmål
för hvarje af Häradets nio Kyrkogäll, eller tillsamman Fyra-
tio-Fem Tunnor Spanmål årligen, af Kronans behållna
Tionde, ifrån och med början af år 1831, till aflönande af
en Barnalärare för hvarje kyrkogäll, dertill Pastor, efter af
Dom Capitlet meddelande föreskrift, äger antaga Klockare
eller andra tjenliga personer. Under den 17 Januarii 1831
fastställde Dom Capitlet ett af dåvarande Contracts Prosten
i Kajana Prosteri Doctor C. F. Aeimelaus insändt Förslag
till Instruction för de Lärare, som komme att antagas. Der-
efter hafva desse efterhand blifvit tillförordnade, och Pre-
sterskapet har årligen till Dom Capitlet inberättat om fort-
gången af barnaundervisningen.

Catechet-Skolorna i Lappmarken. Till de sedan längre
tider tillbaka, för Utsjoki, Enare, Enontekis och Kuolajärvi
Lappska Församlingar tillförordnade Catecheter eller Barna-
lärare, hafva sedan år 1826, tillkommit: en i Kuusamo

Socken med Etthundrade Rubel Silfver i årlig Lön af Finska Statsmedlen, till följe af Kejserliga Rescriptet till Åbo Dom Capitel af den 18 Junii 1828, samt en i Kittilä Kapell af Sodankylä Pastorat, med Fjorton Rubel Åttatioåtta kopek Silfver i årlig Lön, till följe af Kejserliga Rescriptet af den 1 Junii 1831.

Carl Walleen.   C. G. Hising.   Carl Fredr. Richter.

Er. Gabr. Melartin.   Magnus Alopæus.   A. A. Laurell.

Sven Joh. Backman.

Register.

(Förutom å nedanangifna sidor, upptagas de särskilda läroanstalterna under resp. rubriker i akterna N:ris 356, 360 och 361.)

- Agrelius, Nicolaus**, läroboksförfattare, sid. 161.
- Agricola, Michael**, skolmästare i Åbo, 1.
- Ahlman, Gabriel**, Assessor, stiftare af sockneskolor, 374, 437.
- Alanus, Georgius Christophori**, gymnasiilektor, 110, 113, 119.
- Alfthanus, Ericus Erici**, skolmästare i Helsingfors, sedan theologiektor i Åbo, 45, 47, 56, 57, 62, 63, 66.
- Ambulatoriska skolor**, 372, 373, 381—382, 411.
- Andreas Johannis Sculptorius Carelius**, theol. lektor i Wiborg, 51, 54, 55, 59.
- Anglenius, Simon**, skolrektor i Nykarleby, 141, 150—151, 156.
- Anjala barnskola**, 364.
- Anna Larsdotter**, enka efter skolmästaren i Viborg Christianus Bartholdi, 34, 35, 54.
- Antell, Julius Conrad**, lagman, sockneskolestiftare, 373, 444.
- Arctopolitanus, Gabriel**, kyrkoherde i Björneborg, 172—173.
- Arckenholtz, Johan**, hofråd, donator, 459.
- Armfelt, M. C.**, född Wennerstedt, friherrinna, stiftat en barnskola i Halikko, 436.
- Beckborg, Adolphus Petrus**, hans dimissionsbetyg från Borgå gymnasium, 220—221.
- Benzelius, Jakob**, biskop i Göteborg, läroboksförfattare, 223.
- Berner, Gustavus**, lektor vid Viborgs gymnasium, sedan pastor i Hollola, 207.
- Bertil Christoffersson**, skolmästare, sedan kyrkoprest i Helsingfors, 2, 3, 5.
- Bibeltryckstunnor**, 381.
- Bilmark, Johan**, professor, donator, 459.
- Björneborgs skolor**, 81—84, 128, 172—173, 324, 332—333, 351—352, 369—370.
- Bohm, Paulus Marci**, skolrektor i Nykarleby, 134.
- Boisman, Henrik**, skolmästare i Viborg, 104, 139.
- Borgå gymnasium**, 222, 243—245, 335—345, 355—362, 365, 405, 406.
- Borgå pedagogi**, 351—352, 363.
- Brahestads skola**, 157, 371.
- Brommius, Petrus**, biskop i Viborg, 185.
- Brotterus, Carl**, häradshöfding, donator i Pargas, 374.
- Cajana skola**, 165, 168, 170, 371, 372.

- Cajanus, Gustavus Andreæ, interims-pedagog i Cajana, 168.
- Carleborg, = Nykarleby, 156, 157.
- Carstenius, Henricus, kyrkoherde i Viborg och theol. lektor vid Viborgs gymnasium, 184—185, 195.
- Carstenius, Petrus, lektor vid Viborgs gymnasium, 185—186.
- Catecheter i Lappmarkens församlingar 375, 432, 463, 477—478.
- Christianus Bartholdi, skolmästare i Viborg, 23, 28, 34, 35.
- Christinestads skola, 154—155, 157, 171, 306, 308, 311, 314, 315, 376.
- Claudius Martini (Brennerus), domkyrkosysselman i Åbo, 114.
- Correspondens från gymnasier och skolor med akademierna högeligen önskvärd, 179—180.
- Creutz, Lorentz, d. y., friherre, landshöfding i Åbo och Björneborgs län († 1698), 211.
- Cygnæus, Zacharias, kyrkoherde i Hollola, sedan biskop i St Petersburg, grundläggare af en sockneskola i Hollola, 443.
- de Geer, Otto Wilhelm, friherre, riksråd, stiftare af Tervike barnskola, 363, 435.
- Djeknar med musikaliska anlag skulle från rikets skolor upphemtas till Stockholm, att vidare undervisas och öfvas, 72—73.
- Djeknar, skyddsbref för dem i Åbo skola, 20.
- Djeknar, som af bönder utkräfvat mer än tillbörligt, hotas med straff, 27.
- Djeknars socknegång, 86—87.
- Djeknepenningar, 95, 165, 205, 217, 218, 251, 275, 310, 311, 318, 380.
- Ekenäs skola, 215.
- Elimä sockenskola, 364.
- Ericus Erics, biskop i Åbo, 18—19, 64—66.
- Ericus Matthiæ Forthelius Bothniensis, lektor vid Åbo gymnasium, 88, 90, 96—98, 100—103, 106.
- Erik Michael (is), skolmästare på Åland, 201.
- Erik Olai, skolmästare i Viborg, 15, 16.
- Examen pædagogicum vid Åbo akademi 325—326.
- Fatebur, Henrik Martini, skolmästare i Wiborg, 78.
- Finlands lärovärk 1826, 413—463.
- Flickor, elever i 4 stadspedagogier, 376.
- Florinus, Thomas Thomae, theol. lektor i Åbo, 73, 76—78, 88, 95, 96, 98.
- Forstadius, Arvidus, theol. lektor i Viborg, 183—184, 195.
- Forström, Simon, skolrektor i Uleåborg, 216.
- Fredrikshamns skola, 222, 223.
- Frosterus, Ericus, (rätteligen Simon Erics), skolmästare i Uleåborg, 53.
- Förteckningar öfver colleger och deras lönevilkor infordras af Kongl. Maj:t, 208—209.
- Förändringar vid elementarläroverken 1826—1835, 463—478.
- Gallius, Stephanus, lektor vid Åbo gymnasium, 112—113.

- Gamla Carleby skola, 147, 157, 159—160, 167—168, 266—270, 306—308, 311, 312, 371.
- Gezelius, Johannes, d. y., biskop i Åbo, 211, 216, 217.
- Gezelius, Johannes, d. ä., biskop i Åbo, 186, 190, 191, 201.
- Gottlund, Matthias, prost, stiftat en sockneskola i Jokkas, 443.
- Gregorius Bartholomaei, skolmästare i Raumo, 64, 65, 69—71.
- Gregorius Clementis, skolmästare i Raumo, 30, 48, 49, 60.
- Gregorius Thomae, skolrektor i Björneborg, 81, 116, 126.
- Gripenberg, Odert, löjtnant, pedagog, och hans uppfostringsinstitut, 352—354, 376.
- Gunborg, enka efter skolmästaren i Åbo Marcus Henrici Helsingius, 46.
- Gunnaerus, Michael Bartholdi, skolmästare i Helsingfors, 31.
- Gymnasii- och Scholae-staternas i Borgå stift löner, 302.
- Gymnasister i Åbo, lämpliga att uppvakta i hofrätten, böra uppsökas, 116—117.
- Gymnasister, som i förtid skilja sig från gymnasier, få ej antagas vid akademierna, 322.
- Haartman, E. E., född de la Myle, biskopinna, testamenterat till skolor i Åbo, 368, 431, 459, 469.
- Hammarman, Nicolaus Magni, skolmästare i Helsingfors, sedan pastor i Somero, 133.
- Handslöjder anbefallas till införande vid gymnasier och de mindre läroverken i riket, 246.
- Hans Hansson, straffbar domare i Österbotten, 27.
- Hans Olai, skolmästare i Helsingfors, 14.
- Hartman, Samuel, skolrektor i Åbo, sedan eloquentiæ professor vid Åbo akademi, 143—143.
- Heinola skola, 364, 406.
- Heinricius, Andreas, theol. lektor vid Viborgs gymnasium, 173—174, 182—183, 199.
- Helsingfors skola, 37, 125, 128, 148, 157—158, 160—162, 209—210, 242, 247, 251—252, 345—346, 406.
- Helsingius, Marcus, lektor vid Viborgs gymnasium, 195.
- Helsingius, Marcus Henrici, lektor, sedan rektor i Åbo skola, 22—25, 29, 30, 40—41, 43, 46.
- Henricus Clementis, skolmästare i Björneborg, 58, 62, 63, 65, 66, 69, 74.
- Henrik Jacobi, skolmästare i Åbo, 3—5.
- Henrik Larsson, skolmästare i Helsingfors, 5.
- Henrik (Withica), skolmästare i Helsingfors, 17.
- Herkepä, Erik, skolmästare i Åbo, 1—4.
- Hjelpsamhets gillet i Syssmä, 365, 458.
- Hoffrenius, Petrus Johannis, skolrektor i Uleåborg, 188—190.
- Hornæus, Samuel, skolrektor i Uleåborg, 226.
- Ignatius, Andreas, skolrektor, sedan pastor i Helsingfors, 209.
- Ingois, i Reso, skolmästarens i Åbo prebendehemman, 114.
- Instrumenta musica i skolan, 87.
- Iskmo och Jungsund byars skol-inrättning i Mustasaari, 375.
- Iwsten, Paul, biskop i Åbo, 18.

- Jacobus Canuti**, skolmästare i Björneborg, 29, 33, 40.
- Jakob Petri**, skolmästare i Åbo, 8, 10—14, 16, 18—19.
- Jakobsstads skola**, 157, 306, 308, 311, 376.
- Jeremias Matthæi** skolmästare i Uleåborg, 70, 74.
- Jerpenius**, handlande, donerat en fond till Borgå gymnasium, 459.
- Johannes Eliæ**, skolkollega i Tavastehus, 122—123.
- Johannes Henrici** (Uhlonius), kollega i Nykarleby skola, 156.
- Johannes Magni**, skolmästare i Tavastehus, 122—123.
- Johannes Michaelis**, skolmästare i Helsingfors, 6.
- John, Gottlieb**, borgmästare, donerade medel till understöd för en sockneskola i Janakkala och för en dylik i Vänå, 375, 437.
- Josephus Canuti**, måhända lärare i Åbo skola, 21.
- Jubelfest** till minne af reformationen skulle 1817 firas i Finlands läroverk, 388—389.
- Julin, John**, bergsråd, stiftare af Bell-Lancasterskolan i Åbo, 471.
- Kajana skola**, se Cajana.
- Kaskas, Jakob**, kollega i Tavastehus, sedan pastor i Loppis, 214.
- Kaskö skola**, 371, 372, 376.
- Kexholms skola**, 121, 122, 147.
- Kiidessocken**, föreslagen till plats för Randasalmi trivialskola 250.
- Kijhl, Georg**, skolrektor i Helsingfors, 209—210.
- Kimito pedagogi**, 202, 212, 372.
- Kisko pedagogi**, 372, 373.
- Kompetens** till matheseos lektors tjänst vid gymnasier, 272.
- Koskis hemman** i Nummis (S:t Karins) socken, anslaget åt skolmästaren i Åbo, 10.
- Kraftman, Anders**, gymnasiilektor, testamenterade en fond till Borgå gymnasium, 338, 459.
- Krogius, Paul**, lektor vid Borgå gymnasium, 243.
- Kuopio skola**, 347—348, 362, 406.
- Lacmannus, Bartholdus**, lektor vid Viborgs gymnasium, 144—145, 154, 195, 196, 198.
- Langh, Jacobus**, comminister i Uleåborg, 189, 190.
- Lars Johannis**, skolmästare i Björneborg, 21.
- Lars Petri**, skolmästare i Viborg, 6, 9.
- Lectores laici** vid gymnasier, deras rättigheter och prestvigning, 273—274, 323.
- Lectores** vid gymnasier böra vara biskopens bisittare i consistorium, 213.
- Leistenius, Jakob**, kollega i Raumo (Björneborgs) trivialskola, 216.
- Lektorernes** vid gymnasier heder och värdighet, 301.
- Lektorernes** vid gymnasier kompetens till akademietjänster, 305.
- Lektorstjänster** vid gymnasium, med hvilka prestembete alltid bör vara förenadt, 326—328.
- Lithovius, Carolus**, prestman, senare kollega i Uleåborgs skola 191.
- Lof- och feriedagar**, som äro öfverflödiga vid läroverken, indragas, 270—271.
- Lojo pedagogi**, 231—240, 319, 372.
- Lovisa skola**, 252—254, 348—351.

- Maakeski, majorsboställe i Padasjoki, 353—354.
- Magnus Jacobi, supplicerar om skola till Österbotten, 12—13.
- Marcus Caspari, skolmästare i Helsingfors, 36, 37.
- Martinius, Matthias, lektor vid Viborgs gymnasium, 206, 207, 213.
- Mathesius, Andreas, collega i Uleåborg, 191.
- Matthias Gregorii, skolmästare i Raumo, 26.
- Meijer, Maria, enka efter lektorn vid Viborgs gymnasium, Joachim Nycopensis, 195.
- Melartin, Erik Gabriel, skoldirektor i Viborgs län, sedan theol. professor, sist erkebiskop († 1847), 364.
- Melartopæus, Gabriel Petri, theol. lektor, sedan rektor i Åbo skola, sist biskop i Viborg, 50, 52, 53, 55, 61, 67, 68, 70, 71, 74—75, 129.
- Meteorologiska observationers anställande vid gymnasierna anbefalles, 299.
- Michael Cornelii, konrektor i Åbo skola, 32, 34, 38, 39, 42—44, 46, 50, 51, 53, 58.
- Molander, Aron, kyrkoherde, anordnat ambulatorisk skola i Kangasniemi, 443.
- Murenius I. Muur, Boëtius, lektor vid Åbo gymnasium, sedan prost på Åland, 94, 96, 97, 99, 101, 124.
- Neocleander, Andreas Nicolai, lektor vid Åbo gymnasium, 110, 114.
- Netan Amsted, bokförare från Lybeck, 57.
- Nicolaus Magni, skolmästare i Viborg, 31, 33, 48, 57.
- Nohrmareck, Johan, prost i Hauho, donator till Helsingfors skola, 459.
- Nycopensis, Joachimus, lektor vid Viborgs gymnasium, 177, 184, 195.
- Nykarleby skola, 137, 138, 142—143, 149, 155—157, 159, 166—167, 197, 202—205, 306, 308, 311—314, 376.
- Nyslotts skola, 121, 122, 405.
- Nystads pedagogi, 212, 334.
- Nädendals skola, 168—170, 212, 257, 300, 317, 319—321, 328—331, 372.
- Orbergius, Johannes Birgeri, lektor vid Åbo gymnasium, 102, 103, 106, 112.
- Orisbergs barnskola, 463, 476—477.
- Oxe, Harald, landshöfding i Åbo, 201.
- Pedagogierna i Borgå Stift, om dem infordras uppgifter, 249.
- Peder Thomæ, skolmästare i Helsingfors, 8—9.
- Petræus, Aeschillus Olai, theol. lektor i Åbo, sedan professor, sist biskop, 76, 92.
- Physices lektor vid hvart gymnasium tillika medicus, 180.
- Politice lektorstjenst vid Åbo gymnasium, 89.
- Porthan, Henrik Gabriel, professor, hans utkast till undervisning för informatorer, 277—298.

Præbendehemman för Borgå gymnasii lektorer, 461—463.

Præceptores böra examineras i consistorium, innan de antagas till pedagoger hos adel eller andre, 107—108.

Provinskartor böra finna afsättning vid akademier, gymnasier och skolor, 229.

Randasalmi skola, 230, 247, 250—252, 255—256, 276.

Raumo skola, 115, 149, 187, 212, 216.

Reginas skola i Anjala, 433.

Reuter, Samuel, consistorii notarie i Viborg, 196—197.

Ringius, Nicolaus Olai, konrektor i Nykarleby skola, 130, 140.

von Rosen, Gustaf, friherre, generalguvernör, 240—241.

Rothovius, Isak, biskop i Åbo, 79, 86—87, 97, 131.

Ruder, Gustaf, aspirant till gymnasiilektorstjenst, 234—235.

Sacclinius, Henricus, kapellan, sedan skolrektor i Uleåborg, 189, 190.

Sadelerus, Marcus Pauli, konrektor i Åbo skola, 135—137.

Salmenius, Jakob, skolrektor i Uleåborg, 240—241.

St Michels socken, utsedd till plats för en trivialskola i st. f. den i Villmanstrand, 227.

St Michels trivialskola skall flyttas till Randasalmi, 230.

Savonius, Michael Johannis, skolmästare i Helsingfors, sedan professor i Dorpat, 68, 109.

Schmitt, Jakob, kapellmästare, 72.

Scholæ betjente vid Randasalmi och Helsingfors skolor få sina

penningelöner förvandlade till spannmål, 247.

Seminarium philologicum vid Åbo akademi, 324—325.

Serlachius, Johan, lektor vid Viborgs gymnasium, 199.

Sigfridus Henrici, konrektor i Åbo skola, 67, 75—76.

Sillä, Peder, archidiaconus i Åbo, 1.

Simon Johannis Carelius, theol. lektor i Viborgs skola, 44—45.

Simon Laurentii, skolmästare i Helsingfors, 11.

Skolafgift i Carelen, 91—92.

Skolbyggnaders uppförande och underhållande, 382—383.

Skollärelöner, 306—307.

Skolordningens af 1724 förbättrande afses med de upplysningar, som 1726 infordras från consistorierna, 219.

Skolstaten i Finland 1825, 390—404.

Skytte, Johan, friherre, generalguvernör i Lifland, Ingermanland och Carelen, 91—92.

Skådespels anställande i gymnasiistäder förbjudet, 321.

Snillevalet behandlades i en bok af Gustaf Ruder 1737, 224—225.

Socknegång, 86—87, 120, 181.

Sockneskolor, 363, 364, 372—375, 410—413.

Soniensaari, hemman i Viborgs socken, anslaget åt skolmästaren i Viborg, 7, 9.

Spannmålslöner åt ecclesiastikstaten i Borgå stift, ersatta med penningar, 315—316.

Specimina, som ske med präsliderande, få blott under läseterminerna fullgöras, 322—323.

Sperling, Göran, guvernör öfver Ingermanland och Kexholms län, 205—206.

Stadspedagogier, 371, 377, 381.

Stark, David, kyrkoherde, stiftare af en flytt-skola i Elimä, 364.

Stodius, Martinus Henrici, skolrektor, sedan gymnasiilektor i Åbo, 84—85, 88—90, 93, 94, 100, 102, 108, 111—113, 115—116.

Strandenius, Anders, lektor vid Viborgs gymnasium, 195, 196.

Studerande, hvilka snarare kunde fortkomma genom något handtverk, borde ej tillåtas att tillbringa en ofruktbar tid vid gymnasier och skolor, 181.

Studerande ungdomen bör undervisas i deras undersåttliga plikt, 228.

Stutæus I. Stwt, theol. lektor, sedan rektor i Åbo skola, 32, 36, 42, 49, 56, 59, 60.

Suenander, Johan Petri, f. d. skolcollega i Åbo, 109.

Sundelinus (bör vara: Suidelinus), Gabriel, pedagog i Kimito, 202.

Tavastehus skola, 119—122, 214, 241, 319, 333—334, 369—372.

Teit, Gregorius Martini, skolrektor i Åbo, 18—19.

Terviks barnskola i Perno, 363, 435.

Thesslef, Claudius, konrektor i Viborgs skola, sedan theol. lektor vid Viborgs gymnasium, 105, 146, 150.

Tjudaby, skolhemman i Kimito, 202.

Torneå skola, 303—305, 371.

Tott, Claudius, grefve, riksråd († 1674), 156.

von Troil, Knut, friherre, landshöfding i Åbo och Björneborgs län, bekostat skolhus för en sockneskola i Vånå, 375, 437.

Tryckeri-tunnans användning, 211, 212.

Ulegius, Zacharias, kapellan i Uleåborg, 190.

Uleåborgs skola, 133, 148, 157, 188—191, 248, 369, 370.

Ulrici, Jakob, pedagog från Baden, 383—387.

Ulstadius, Andreas, skolrektor i Uleåborg, 141.

Undervisning i finska borde införas i Finlands skolor, 407—408.

Undervisning i klassisk grekiska borde införas i Finlands skolor, 408—410.

Uniformitet i läromethoden i skolorna önskvärd, 192—193.

Upalingo, gods i Reso, 19.

Ursinus, Jacobus, lektor vid Viborgs gymnasium, 191.

Waldstedt, Johan, pedagog i Nådendal, 300, 319, 320.

Wallinguis, Olaus, skolrektor i Kexholm, 147.

Wanæus, Petrus, föreslagen till konrektor vid Björneborgs skola, 173.

Wasa skola, 126—127, 130—132, 138, 157, 248, 306—311, 332, 369—370.

Veckelaks skola, 167, 171—172.

Vexelundervisning efter Bell-Lancasterska methoden, 412.

Viborgs gymnasium, 121, 122, 125, 129, 145—146, 158, 163—166, 173—178, 181—186, 191—196, 198—200, 206—207, 210, 213.

Viborgs läns skolor, 405.

Viborgs skola, 37, 57, 80, 129, 210.

Vigeliuss, Sven, theol. lektor vid Åbo gymnasium, 92, 93, 99, 107, 113, 123.

Villmanstrands skola, 221—223.

Winqvist, Daniel, skolrektor i Kuopio, testamenterat sin qvarlåtenskap till Borgå gymnasium, 460.

Winter, Christianus, theol. lektor vid Viborgs skola, 85—86.

Virgulanter, Laurentius, f. d. collega i Nykarleby skola, 151—152.

Wojolanus, Johannes, skolmästare i Raumo, 79.

Wrede, Charlotta Regina, född Duffus, grefvinna, testamenterat till skolinrättning i Anjala, 433.

Wrede, Rabbe Gottlieb, friherre, kommandör, stiftare af en barnskola i Anjala, 364, 433.

Wurmpz, Helena, född Frosterus, löjtnantsenka, testamenterat en stipendiifond till Borgå gymnasium, 338, 458.

Zidenius, Martinus, skolmästare i Raumo, 186—187.

Åbo gymnasium, 89, 118, 119, 463.

Åbo skolor, 20, 55—56, 115, 124, 128, 257—265, 318, 366—369, 371—372, 377, 378.

Ålands barnskola, 124, 152—153, 201, 212, 318.

Östman, Johan Gustaf, elementarlärare, 473, 474.

18423

PACIFIC LUTHERAN
THEOLOGICAL SEMINARY
LIBRARY

NO 13 '63

DK446

.S4

v.4

Leinberg, K.G.

Handlingar rörande

Finska Skolväsendets

Historia.

18423

PRIS 5 MARK.